Tytuły

Práwá Máydebur=
ſkiego / do Porządku y do Artykułow pierwey po Polſku wydánych. W ſpráwách tego czáſu nawiecey kłopotnych / s tegoż Práwá Máydebur. przydánę.

Diſcite iuſticiam moniti, et non temnere Diuos.

¶ Ná roſkazánie Królá iego Miłości / żaden nie ma tych Ksiąg y innych przez tegoż Autorá pierwey wydánych / Drukowáć / w Páńſtwie iego Królewſkiey Miłości / áni indzie drukowánych / przedáwáć: krom przyzwolenia Autorá tych Ksiąg / do Sześci lath / pod winą w Przywileiu opiſáną.

CRACOVIÆ, IX MARCII.

Łázarz Andrzyſowic Drukował /

M. D. LXVII

Wiérßc

Ná Herb Jegomiłości Páná Stánisłáwá Spławskiego/ Káßtellaná Krzywinskiego. etcet.

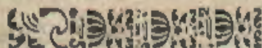
P. Mikołáiá Reiá/ Wiérße.

SLońce á Mieśiac, to nam złáski PAN dał,
By ſye ziáſnośći, tu zich kozdy kochał.
Przydáné ktemu, y błyſczące Gwiazdy,
świéćić nam záwzdy.
Słońce iż záwżdy, przez ſye iáſné bywa,
Mieśiac iáſnośći od niego vżywa,
A' im nabliżéy, Słońce go podniéći,
Tym iáſniey świéći.

KRólowie

Bibl. Jag.

KRólowie zacni, NArodu POlſkiego,
Ktorzy ſa, iáko bláſku Słonecznego,
Mieśiac á Gwiazde, zá Herby dawáli,
Gdźie zacné ználi.
Wdomu tem Spłáwſkiem, dawno Mieśiac świećił,
Lecz go ten STANISLAW, ieſzcze wiecéy wznjećił,
Co nabliżéy ſye, kSłońcu przymykáiac,
Sławy ſzukáiac.
BO kiedy CNOTA, óná iáſna Gwiazdá,
Wznjećj Mieśiacá, do zacnego gniazdá.
Ten ieſzcze iáſniéy, záświeći ſye wſzedźie,
Y zacnieyſzy bedźie.
Iákóż po cześći, iuż Mieśiacá tego,
Przyiaśnia ſye bláſk, od Słońcá iáſnégo,
Iuż mieśce zacné, wRádźie ſye doſtáło,
I ſpraw niemáło.
Acz tho KRZYWINSKIEM, mieśce dawno zwano,
Ale ié CNOTa, záwżdy náprasſczano,
Iákóż y teraz, pewnie stéy Krzywizny,
Nie bedźie blizny.
Tákćiby wſzyſtkiem, tem POchodniam trzebá,
By ſwé iánośći wznośiły do Niebá,
Aby ná źiemi, ſzło nam stego bláſku,
Wſzytko bez wrzaſku.
Gdyż mnieyſzé Gwiazdy Rycérſtwá POlſkiego,
Tem ſye zwierzyły, ná wſzem ſtanu ſwégo
Práwá, Wolnośći, y wſzytkich przypadków,
Ták y bez świádków.

AD MAGNIFICVM, ET EXCELLENTEM VIRTVTE VIRVM, DOMINVM STANISLAVM SPLAVIVM, CAstellanum CRIuinensem, CApitaneum Ostressouiensem, & Regiorum vectigalium in POlonia Præfectum, CARMEN. ANDREAE TRICESII EQVITIS POLONI.

VIVe fœlici generose fato
SPlaui, & æterno tua LVNA & ASTRVM
STemma præclarum generis paterni
Splendeat igne.

Igne uirtutum rutilo coruscans
Est ferax semper genus hoc potentûm
Pacis, & belli studijs POlono
Orbe uirorum.

Tu quoq; haud cessas, domus ut paterna
NON modò Magnis opibus paratis,
Laude sed uera sit ut illa per te
Auctior omni.

Hinc es amplexus Sacra literarum,
Et faues doctis, & opem benignam
His ferens, castis peramœna præbes
Ocia Musis.

En tui LEGES studio, atq; cura
Nosse, Ciuiles, poterit GRohici
Nostra semotis salebris iuuentus
Ordine certo.

Perdet harpyias ea res forenses
Planum iter cuiuis siquidem patebit
Iuris ad cunctos apices fideli
Mente tenendos.

IVris hinc quisq;, & Studiosus æqui
Te feret Nostrum meritis per orbem
Laudibus, Fœlix recinens benigne
Viuito SPLAVI.

Wielmoznemu pánu Stáníſláwowi Spłáwſkiemu / Káſtellanowi Krzywienſkiemu/ Stároście Oſtrzeſzowſkiemu / Celnikowi Korónnemu. etcęt. Pánu ſwemu Miłościwemu.

Rzed Sześcią lath/Wielmozny M. Pánie : nápiſałem był Porządek Sądów y Spraw Mieyſkich Práwá Máydeburſkiego / o Perſonach Vrzedów Mieyſkich/ o poſtempku Sądowem:iáko kozdy ſpráwiedliwości ſwoiey ſądownie dochodzić ma . Ná koniec iáko źli/ wyſtepni/wedle thego Práwá máią być karáni.Którem to Porządkiem/ilé ia bacze/y do vſzu moich to czeſtokroć przychodziło/podałem nieiáką znáiómość Práwá mieyſkieg ludzióm proſtym ná miáſteczkách y we wśiach/ y podobno Rycérſkim ludzióm/ którzy téż ſwoié poddáné/ wedle tegóż Práwá Máydeburſkiego około Spadków/Długów/krzywd wſzelákich ſądzą/y to im Práwo záchowuią. Która praca ieſzczem do tego czáſu nieſłyſzał zadnégo/coby pogánić miał : y owſzem ſye to ludzióm podobáło/y poznałem zá to wielé ludzi niemáłą ku ſobie chuć y wdzieczność/która mie

do tego nie pomáłu pobudźiłá / ábym do ónéy to piérwszéy pracéy moiey/ zá nápominániem dobrych przyaćioł moich/ stegoż Prawá co by było potrzebnieyszégo/ przydał. Co ácz mi było przytrudnieyszym / báwiąc sye posługą W.m.mego M. Páná. Wszákże iednák/ ku pożytkowi Pátryéy swéy Polskiey (któréy służyć kożdemu poczćiwemu ilé z niego iest przystoi) ónych czásów/kiedy owo ná Cło z pieniądzmi nie idą/á przedsie tám Pisarz iáko ieden Mattheus vstáwicznie siedźieć musi/nie chćiałem ná próżność obrácáć: álem po trosze ty Tytuły y thedy v owedy/iáko mówią/w doryrwki/ kiedym od pracéy Celnéy wolen był/zebrał: niektóre z Zwiérćiádłá Sáskiego y Práwá Máydeburskiego/słowo od słowá/ z łáćinskiego ná Polskie przełożyłem. A przy niektórych/

¶ Thytuły skąd wźięté.

rozsądek zacnég męzá nieboszczyká Janá Cerázyná Wóytá wyższégo Práwá/człowieká w Práwie dobrze ćwiczonégo/ z Xiąszek iego łáćinskich LOcorum communium Iuris Maydeburgeñ. dźisieyszemu czásowi w Polszce bárzo służacych. Wźiąłem théż niekthóre z Práwá Césárskiego z Xiąszek IODOCI DAmhouderij in Praxi rerum Criminalium, w tych spráwách/ o których w Zwiérćiedle Sáskiem y w Práwie Máydeburskiem máło pisano/gdyż w mieyskich Sądźiech Práwo Máydeburskie/każe sye dokłádáć praw Césárskich czegoby w Máydeburskim nie nápisano. *

* Spec:Saxon: lib:ij,Art:36. lib:iij,art:44.

S tych Tytułów niektóre służą ku szérszemu wyrozumieniu pewnych postempków Sądowych/które w Porządku/piérwszéy pracéy moiey/ y w Artykułoch krótko są opisáné. Niektóre ku dobremu rozsądkowi wielé przypadków/które sye tych czásów miedzy ludźmi często tráfiáią. Służą téż niektóre ku zábieżeniu wielé błedóm/które sye w Mieyskie Sądy niewiedźieć skąd wtoczyły/z szkodą vbogich ludźi y z náchyleniem Spráwiedliwośći. Wszákże to wszystko podałem ku rozsądkowi ludźióm w Práwie biegłym. Którym sye rad dam náuczyć/ieśli mi

Thytuły ku czemu służą.

co zdróżnégo/

co zdróżnégo/nie vpomnie ále in Spiritu lenitatis/ iáko ná Krzescianſkiego człowieká należy/ pokażą. Ale ia mam zá to M. Pánie/iż temi Tytułmi wiele ludzi tákże gárdzić nie będą/iáko y pierwßą pracą Porządku mo iego / gdy w nich iáko y w Porządku rzeczy v Sądów mieyſkich potoczné y potrzebnieyßé/ krótko nápiſáné oglądáią/y łatwieyßą z nich ſpráwe wezmą/ niż z onego Zwierćiádłá Sáſkiego: które prochem bárzo przypádło/ y wielką mießániną ieſt ſpleciono/y w wielkiey ciemnośći poſtáwiono/ ták iż kto ieſt wzroku y rozumu dobrze oſtrégo ledwie ſye w nim przezry: á ktho mdłégo/ máło ſye obaczy. A iż M. Pánie zwyczay ieſt/tym ktorzy Kśiegi pißą/pracą ſwoie ktoremu możnemu Pánu ku wiecznéy pámiątce y chwale iego przypiſowáć/y ſam śiebie y pracą ſwoie w obrone zálecáć / nie mogłem ia tych Tytułów/pod innéy Oſoby tytułem przyſtoyniey ná świát puśćić y przypiſáć iáko pod tytułem á obroną W. M. mego M. Páná. Cześćią dla tego/iżem ieſt ſłużebnikiem W.m. Cześćią iż W.m. do wßelkiey Spráwiedliwośći/ (która z znáiomośći Praw płynie) nie mniey widze być przećiw kożdemu/nie tylko ſwemu ále y obcemu/ ſkłonnym y chutliwym iedno iáko do woiennych ſpraw Rycérſkich. A tá rzecz kożdemu Pánu práwie ieſt włáſna y przywoita/iáko ieden powiedział/ LEX, eſt PRincipis opus. Spráwá tho Páńſka / báwić ſye Práwy. Aby nie tylko czáſu Woyny nieprzyaćielowi odpór dawał / ále y czáſu Pokoiu/poddané podług pewnych Praw ſpráwowáł/złośći ludzkie hámuiąc / płoché vſkromiáiąc / ſwoié námiethnośći pod opiſáné Práwá podawáiąc / kożdému cnotliwé ſpráwy/godną czćią/ obroną y zapłátą nágradzáiąc: áby ták obádwá czáſy y pokoiu y niepokoiu dobrze rządził. Acz wiele ludzi / ſpráwy y prace woienné w chwale nád znáiomość Práwá y Spráwiedliwośći przekłádáią. Wßákże ludzie vczeni/w równéy to chwale być

¶ Spráwá Páńſka ieſt/ báwić ſye Práwy.

pocżytáią/

poczytáią/ dla tego/iż obiedwie rzeczy ku pokoiowi ciągną. y owszem Spráwiedliwość coś wyższéy/gdyż przystrzégánie Praw/Woyny/rostérki/ niepokoie odwodzi/y wolność ludzka/ Práwy iáko Mury mocnemi/ przećiw wszelkiemu okrućieństwu w pokoiu stoi. Thák nápisał Plutárchus/ gdy Królá iednégo pytano/ coby zacnieyszégo było/ Moc czy Spráwiedliwość. Odpowiedział/ iż / nam nic po mocy gdy w Spráwiedliwośći bedziem trwáć wszyscy. Pusczam tu ná stróne inné chwały W.m. iżeś W.m. iesth záwołánéy Fámiliey/ godną Rádą Królá J.Miłośći/y ná tem vrzedzie Celnym/niemnieyszą W.m.od ludzi chwałe odnosisz/iáko y z innych vrzedów. Bo to iáwnieysza iest kożdemu / niżbym o tym co mówić/ ábo pisáć miał/ iáką łáskę W.m.nie tylko tym którzy Cłá/złym vmysłem przestepuią / ále y tym którzy iáko co iest Bożégo Bogu/ták co Królewskiego Królowi schućią oddawáią/raczysz okázowáć/y sługi też práwie z rządzenia Bożégo/po temu mieć/á osobliwie Slachetnégo *IANA SZELMICKIEGO*, Wáysem rzeczónego/iáko w innych wielu rzeczach/ták y w tych Celnych dobrze biegłégo/ y chutliwie pożythków Królá J. Miłośći/y W.m.strzegącego. Który záchowániem y vkłádnośćią swoią wiele ich ku pożythkowi W.m. przywodzi/ y przećiw kożdemu ták sye spráwuie/ że wszyscy z niego są contenći/z wielką sławą W.m.To wszytko/iáko mówie pusczam ná stróne/czego v ludzi w vszu pełno. Tylko tho ná koniec W.m. mego M. Páná pilnie prosze/áby W.m.móy M. Pan te pracą moie/która z domu *SLACHETNEGO MIKOLAIA KOSLE, CELNIKA RVSKIEGO, Y SENATORA KRAKOWSKIEGO*/Páná á dobrodzieiá moiego ná świáth wychodzi/odemnie służebniká swoiego zá Kolede wdzieczną raczył przyiąć/ á mnie też przy téy pracéy

y záwsze łá-

y záwße łáskáwym m.Pánem być. Co gdy poznam : tedy przez to/nie tylko moie ku sobie posługi wierne y pilné vtwierdzić y rozmnożyć/ále y ku wietßéy y znáczniey ßéy potym niż tho iest pracéy/niepomáłu pobudźić będźieß raczył. Zá co y ia y wiele ludźi którzy tákie prace rádźi widzą y Náuki miłuią / dźiękowáć będą. y páná Bogá prosić/ áby W.m. z iey m.Pánią Małżonką W.m. moie m. Pánią/ y ze wßystką Fámilią w dobrem zdrowiu długo raczył chowáć / we wßystkich spráwách ßczęśćić y błogosłáwić. A stym zálécam służby mé w łáskę
W.m.

Dan z Domu páná Mikołáiá Kosle/ Celniká Ruskiego. ix Marcij/ 1567.

W.p.M. ná wßem życzliwy y powolny Służebnik/

Bártoß Groicki / Pisarz ná Cle Królá J. M. komory Krák. &c.

AD NOBILEM AC LITERATVM VIRVM, MATTÆVM MISOVIVM, MAGNIFICI DOMINI STANISLAI MISCOVII CRACOVIENSIS PALATINI, ET PRÆFECTI GENERALIS. &cat. SECRETARIVM.

ANDREAE TRICESII EQVITIS POLONI, SAPPHICVM.

CVM tibi cœli DEVS, atq; terrę
Arbiter summus, dederit beatas
Ingeni dotes, simul & disertę
Munera linguę.
Ecquid arrepto calamo per orbem
Spargere exemplo Lachicum Magistri
Docte MISOVI tua scripta cessas
Deditus aulę?
Cernis vt LEGES poliat GROHICI
Cura Ciuiles, studijs in isdem
Qui tibi fido teneris ab annis
Iunctus amore est.
Et tui fructum studij reposcit
Arte gens præstans generosa belli,
Nec minus LEGVM, & studiosa Iuris
Massouitarum.
Scilicet debes Patrię id petenti:
Quin idem manes tenui Susurro
Sæpiùs te PRILVSII monere
Iurè putamus.

Nam

Nam tuę, cœli petiturus arcem,
Hoc opus cæptum fidei reliquit:
Fac moram ponas igitur, datamq;
Lampada ſume.
Illius certam methodum ſecutus,
Vtiles ſcribas Patrię libellos:
Sic tibi laus hinc moritura nullo
Tempore ſurget.

AD BARTHOLOMAEVM GROHICIVM OPERIS HVIVS AVTOREM, AMICVM VETEREM ET FAMILIAREM.

AND. TRIC.

EPIGRAMMA.

Ciuiles tanto ingenii quod acumine LEGES
Digeris in claſſes, *BARTHOLOMÆE*, ſuas.
Difficilesq; locos explanans, inuia quondam
Peruia nunc magna ſedulitate facis.
Eſſe mihi dignus præclara laude videris,
Qua potes hac Patriam quòd ratione iuuas.
Quin etiam dignum grandi mercede laboris
Iudico, quando tui cerno laboris onus.

Scilicet id fieret, ſua ſi bona noſcere vellet
Quod ſolas ſtultè, vulgus, adorat opes.
Wlgus adorat opes, diuini at Iuris, & almę
Iuſtitię ratio maior habenda fuit.
Ergò quod ingratum ceſſabit tradere vulgus,
Vti conſilio nam meliore nequit.
Hoc tibi Iuſticię præſes DEVS ipſe reponet:
Semper erit ſtudii laus quoq; magna tui.

Przydatki do Porządku y do Artykułów Prawa Maydeburskiego.

Gierada.

Ierada: są ty rzeczy/ którekolwiek Pannie idącey zá mąż ku ozchedożności iey/ przy Posagu dáią: kthore oná w dóm do mężá przynośi: Z tad ią też zową Græckim słowem/ Parapherná: co sye wykłáda/ Wypráwá albo rzeczy przy posagu. A posag iest dar mężowi zá żoną dány ku znoszeniu y pocieszę przypadłych cieszkości wmałżeństwie: łácinnicy/ Dotem/ zową. Ten który wyłożył Niemieckie prawo łáćińskim iezykiem/ názwał Gierade/ vtensilia Spec: Saxon. lib. j. Artic: 27. Ale tego słowá vtensilia w tym ná- | ¶ Gieradá. | Parapherna. | Vtensilia.

zwisku rzadko vżywáią: pospolicie wszystki rzeczy ku vbiórowi á ochedostwu niewieściemu należące/ które żoná przy posagu do mężá wnosi Gierada po śmierci żeniney zową. Názywáią też tym słowem Gieradá/ naczynie wszelkich rzemieslników/ Sprzet dómowy/ y pospolićie mówią/ grat/ szczebrzuch dómowy/ naczynie Iure Municip: Arti: 23. Tu rzecz iest o tey Gieradźie/ która sye w ochedostwie niewieścim zámyka/ którą też y Páráphernà y vtensilia łácinnicy zową.

Różnosć Gierady w práwie Niemieckim: y stéy różnośći poswarki.

IVs Saxonicum triplex. Feudale. Prouinciale. MVNicipale Maydeburgẽse. CERASINI.

TAko Práwá Sáskié Niemieckié wedle różnych stanów ludźi ná trzy cześći są rozdźielone: Iedno Lenné. Drugie/ wszystkim ludźióm w Sáskiey ziemi pospolité. Trzećié/ Mieskié Máydeburskie: ták wedle téy różnośći á rozdziału/ każda cześć ludźi/ ma własną sobie opisáną Gierade/ dla tego iż rozmáitégo stanu ludźie z różnemi rzeczámi/ z różnym vbiorem/ z różnym dómostwem każdy wedle stanu swoiego/ Córki swoie zá mąż wypráwuie: z którey rożnośći/ wielkie poswarki miedzy ludźmi o Gie

mi o Gierade w Polszce bywáią / gdzie sye podług Praw Niemieckich rządzą: iż kiedy sye o nie práwo toczy/ káżdy chcąc do śiebie przyciągnąć spadek Gierady/á sobie więcey niż drugiemu życząc/mówi tak: To mnie práwem Saskim Niemieckim ku Gieradźie należy. A drugi mówi: To práwem Máydeburskim nie ku Gieradźie/ ále ku Dźiedzictwu:moie to/nie twoie.¶ Przeto kiedyby sye miáłá rzecz toczyć o Gierade/okrom różnice y kłopotów/muśiałby rzeczy ku Gieradźie należące Wielkierzem znácznie miánowáć: Albo o niey wedle sámego práwá Mieśkiego Maydeburskiego álbo sámego Saskiego rozsądek być/wedle Textu szczyrego: oprócz Glóz po Tercie y ná Kraiu położonych. Abowiem niekthore rzeczy práwem pospolitym Saskim do Gierady służą: á záśie tyż rzeczy práwem Máydeburskim do Dźiedzictwá nie do Gierady.iáko Geśi/Owce/práwem Saskim do Gierady należą: ieśli ie páni młoda do męża ná gospodarstwo z sobą wniosłá. A záſye/práwem Maydeburskim/tylko ty owce ktore ná paszą wyganiaią/ku Gieradźie służą.A inne ktore w owczarni zamykáią/ku Dźiedzictwu. Krowy/ćieletá/konie w stádźie bez pętá chodzące/do Posagu y do Gierady práwem Sáskim pospolitym należą.

A záſye prawem Máydeburſkim do Dziedzictwá. Spec. Sax. lib. 1. Artic. 24. in gloſa. Skąd bywáią kłopoty wielkie/ gdy podług tey rożności praw/ krewni o Gierade miedzy ſobą ſpráwę máią/ ſadząc ſye na tych práwiech rożnych/ iedni na Saſkim drudzy ná Máydeburſkim. A iż ſye poſpolicie práwá Máydeburſkiego wiecey dokładáią/ przeto thu puściwſzy ná ſtronę práwo Sáſkie/ Lenné y poſpolité/ kthore zową Feudale y Prouinciale o Gieradzie/ położę tylko co wedle ſámego práwá Mieyſkiego Máydeburſkiego/ właſnie do Gierady należy z Textu ſámego Łácinſkiego z Niemieckim Exemplarzem porownánégo.

Co do Gierady wedle ſámego Práwá Máydeburſkiego należy.

DO Gierady wedle práwá Máydeburſkiego ty rzeczy należą: wſzyſtki ſzáty niewieście/ ſukná y płótno ku vbiorowi niewieściemu przykroioné/ kthore białe głowy zwykły nośić y w ſwey mocy miewáć. Wſzyſtko złoto y ſrzebro/ ktore tkáne ieſt ku ochędoſtwu niewieściemu. Wſzyſtki pierścionki y cerkowé zapinánia: Paſki okowáné/ z iedwabiu tká-

né: Máne

né: Mánelle albo ochedożności reczné y záwieszenia. Przykrycié łożné/prześcierádłá/botuchy/bodlochy/firhánki/ łożá/ wezgłowia/ poduszki/ obrusy/panwie / Browárné naczynié ku naymu należące/ Kociel do prániá/ skrzynie z wiekámi/ Len/przedzá prána y niepráná: Ksyegi ná ktho- rych niewiasty zwykły czytáć: gesi/káczki/owce które ná paszę wyganiáią. ¶ A iesliby mąż kramarz álbo kupiec był/któryby tákowé rzeczy przedáyné zwykł miewáć/ iáko są kortyny/opónki/ kobierce/ tych niewiástá otrzymáć nie może/ tylko coby ku ochedożeniu iey komory albo gmáchu należáło: nawiecey s tych po trzech sztuk ku ochedożeniu gmáchu iey. Jesli thež mąż zwykł goście chowáć á pościeli gościnnéy wiele miał/ s tego óná wiecey otrzymáć niemoże/ iedno co wyższéy námieniono: to iest po trzech sztuk. (A ty rzeczy które thu są miánowáné/ máią sye tak rozumieć: iesli żoná do meżá Gierade wniosłá / iáko owce: Abowiem iesli mąż miał przed thym owce swoie włásné niż żone poiął/ do tego óná która po zmárłey przyiaciołce Gierady dochodzi żadnego práwá nie bedzie miáłá. Ale coby w inszym ochedostwie niewieścim było/ tho bliższa po zmárłéy bierze:miánowicie to wszystko co żo ná do meżá wniosłá) A gdy żoná vmrze meżo-

¶ Owce które wOwczarni zámykáią do Posagu należą: iáko y konie/krowy/wieprze/ y inne co ku pą chodzą. Spec: Saxo: lib:i.Ari.24.

ista in parentesi posita nō habentur in Exemplarib9 textus germanici, sed inserta sunt textui ex marginalibus Annotationibus.

wi/tedy przyrodna bliższa po żenie Gierade bierze. A wszakoż w ten sposob/ iż ma meżowi zostáwić vstane łoże ták iáko było za żywotá żony iego. Nad to ławe z wezgłowiem/ stoł/ z obrusem/ recznik/ stołek poduszka nákryty zostawi. Też przerzeczona bliższa ktora Gierade bierze/ do żadnych rzeczy śmiednych nic niema. Iure Municipali Articulo 23 in Textu.

Iure Munici: Articu: 23. in Glosa.

¶ Wszytki tedy rzeczy w ochedostwie niewieścim/ sprzetem domowym miánowánym do Gierady należą: ale to tak trzeba rozumieć/ iże z ónych rzeczy/ z óneǧ sprzetu krewna ná ktorą Gieradá przypada/ nie wiecey ma bráć/ iedno tylo ile óná zmárła iey przyiaciołká tákowych rzeczy/ tákowego sprzetu do meżá swoiego w dom wniosłá / ktore po iey śmierci zostały: A zá czasu iey żywotá niesą albo znoszone/ abo ná iaką potrzebe obrócone. Bo by tho byłá wielka niespráwiedliwość/ złupić meżá otych rzeczy/ kthore on swoim kosztem zá czasu małżeństwa ku potrzebie domowey albo ku poczciwości swoiey spráwił. ¶ Przydáne są Iure prouinciali S. Sax. lib: j. Artic: 24. inne rzeczy do Gierady należące/ ktore w práwie Maydeburskim nie są miánowáne/ iáko skrzynki / reczniki/ miednice / lichtarze/ kołnierze/ wience/ zwierciádłá/ igły. Támże ná

Gerada secundum Ius Prouinciale Saxonicum.

kráiu w

kráiu y w glozie/przypisáné ſą róznice około tey Gierady/iáko niektore rzeczy práwem Sáſkim do Gierady ſłużą: á tyż záſye práwem Máydeburſkim nie do Gierady: iż też ſzáty tylko powſzednie niedrogie do Gierady należeć máią. Drudzy nie tylko kociel do pránia/do Gierady należeć rozumieią/ Ale też y do wárzenia piwá ktory nie ieſt w mur wpráwiony: ále go innym zá pieniądze náymuią/ktory z mieśca ná mieśce ruſzyć może. Około owiec też niezgodá. In Sp. Sax. lib: j. Artic. 24. ſtoi/iż geśi/owce/do Gierady należą: A práwem Maydeburſkim/tylko thy ktore ná paſzą wyganiáią. Ná kráiu potym glozá powiáda/ iż Lipſeń inácey rozumieią: wſzakże poſpolicie tak ſye wſzyſcy domyſláią/ſecundũ communem opinionẽ: iż tylko ty owce do Gierady należą ktore przed paſterzem chodzą. Ale ktore w owczárni zámykáią/do poſágu liczą. Z ktorey niezgodności praw doſyć wiec klopotow y záiątrzenia miedzy krewnymi rośćie: y chocby dobrze ty práwá o Gieradzie zgodné były/ przedſye gdy rzecz idzie o Gierade/rzadko bes klopotu bywa: A to stad: kiedy przyydzie ſpráwá około Gierady po śmierći żeniney/ gdzie dziewki właſney niemáſz á Syn ieſt/A za on ſyn nie zákrwáwionego ſercá bedzie przećiw ónéy przyiaćiołce/ ktora

¶ Niezgodność praw o Gieradzie: róznice miedzy krewnymi czyni.

¶ Práwá o Gieradzie/ chocby zgodné były/ róznice czynią.

ćiołce/ ktora

ćiołce/ kthora bedąc od matki iego trzećim álbo czwartym ſtopniem dálſza / przed nim bliżſzym ſtátek mathki iego w Gieradźie bierze : á za ſye thákże ſyn przećiwko śieſtrze własney nie záiąztrzy/gdy bedźie pátrzał ná nie/óná bierze:á ón z iednego żywotá z śioſtrą poſzedſzy niema bráć: Tákże y brát żenin bliżſzy : ázaby ſye nie zruſzył przećiw ónym dálſzym widząc iż biorą: a ón po śieſtrze bedąc bliżſzy niema bráć ? Rzeczeſz podobno/Nic ſynowi po vbiórze niewieśćim/dźiewce to należy: ſam też ſyn Hergwet bierze:á tak dobrze to prawo o Gieradźie.

Obiectio.

Pytam ćie naprzód Aza z niewieśćiey ſzáty męſka niebedźie? widałem ia doſyć tákich ſzat niewiśćich fałdźiſtych/ iż z drugiey byłáby doſyć długa ſynowi Rewerendá:tákże zá pierśćionki/y inny Gieradny ſtáteḱ kthoryby na ſyná wrównym dziale z śioſtrą po mátce przyſzedł / ázaby Kśiąg nie ſpráwił y innych rzeczy snádnie ku ſwoiemu pożythkowi nieobróćił. Albo ieſliby był ſyn żónáty/dźiathki máiąc: wſzytki ty rzeczy Gieradné/tákby mu ku pożytku iáko y śieſtrze przyſzły. Pytam ćie też/ gdy prawo vkázuie/ iż Akolit z śioſtrą Gierade bierze/co Akolitówi po Gieradźie: nie wierz temu/ábyć Akolit w niewieśćiey ſzáćie miáſto rewerendy / álbo w czepcu miáſto biretá chodźić

Solutio.

miał; bedźie

miał? bedzie tho vmiał ku inému swoiemu pożytkowi obrócić. Nád tho powiedz mi / kiedy máczyná máiethność práwie wszystká w tych tho stroioch niewieścich bedzie / á Hergiewcth nie równo mniey / álbo prostho nic: dobrzeliby tho było / iż by dziewká wszysthko zábráłá/ á syn nic niewziął? ábo gdyby dziewki niebyło: dálsza przyiaciołká iey / mimo bliższego syná álbo brátá pobráłá? Mam zá to iż tego chwálić niebedziesz/ gdy sye téy niesłuszności y niezgodności praw o Gieradzie iákie miedzy przyiacioły kłopoty stroi/pilnie przypátrzysz/ chocby theż były y zgodné. A práwá máią być tákie/Aby kożdemu práwie było/ równem w bliskości równy dział we wszystkiey máietności. Aby miedzy ludźmi á tym wiecey miedzy krewnemi przyiáźni mnożyły. Powiádasz też iż sobie syn Hergewetem/który sam bierze/ Gierade nágradza. R tho niewiem co zá nagrodá? musiáłá ná óny czásy ábo y dziś w Niemcech iednáka máietność w Hergwecie być / iáko y w Gieradzie. Bo sye to z práwá pokázuie Spec:Saxo: lib.j.Artic:5. Jure Municip: Arti:23.in glosa. gdzie powiáda/iż Syn w nagrode Gierady/ Hergwet brał. Ale y tá nagrodá niezáwżdy sye vkázowala: Abowiem gdy dziewki nie było/syn był: á dalsza

¶ Gieradá sye synowi z Hergwetem nic nágradza.

przyiaciołká brała/ iuż sye tho synowi blizszemu nigdy nienágradzáło/co od niego iáko od blizszégo odeszło. V nas też w Polszce/niewiem co zá nagrodá Gierady Hergwetem być ma/ zwłaszczá miedzy rzemieslniki y miedzy mieszczány vboższemi/gdzie koni áni zbroie niemász:wszytek v drugiego Hergwet/ włoczenká/ kosturek/ śiekierká/kijec/máczugá/miecz rzadko/ kóniá zbroie niepytay: A żoná przedsye w swoich vbiórach kosztowny rey wiedzie / nád swóy stan sye stroi vbiery kosztownemi ktorym konca niemász. A zwłaszczá gdy zá nászych czásów niektóre białegłowy zániechawszy skrómnych vbiorów Polskich Oyczyzny swoiey/ ná którem mátki ich żywąc w pobożności przestawáły:ięły sye cudzoziemskich szat y inych dziwnych stroiów: nie dosyć mieć száthe po Polsku : ále po Niemiecku/po Wegiersku/po Hiszpánsku:tákże inne stroie głowné/szyyné/reczné:iáko są Cepliki/oswiki/tkanki / bramki/ czépki Moráwskie / stároszwieckie/ chómle/kedziorki/celpy sknáflámi/toczenice/ łubki/wienice rozmáité/forbóty perłowé/złote/záuszki/biréty spontałmi/ czapki od słońcá/ mycki/ściérki/rąbki/serpanki/iedwabniki/latáwczyki/ rántuchy/ swoiérze/ potyczki/ podwiki/przednice perłowé/ kołniérze sprzednicámi/ kołniérze opádłé/

Vbogi Hergwet Polski.

Bogáta Gierada Polska.

rze opadłé/oboyczyki/kołnierze do oboyczyków/ kruſzki/trepelle/zapony/krzyżyki/halsbanty/rozmáithym ſtroiem/ koſzulki rozliczné / gurgole/ czechliki/ſzorce/fártuchy opáſánia dźiwné/obráczki rozmáité/ſzérſzé/weżſzé/ gołé/ drugie z łáncuſzkámi/ łáncuſzki ku opáſániu/ wácki/ mieſzki perłowé áż do ziemie/ mándle / łáncuſzki/ pierśćionki/korale/paćierze/fácelety/ bryżyki rozmáité/kſiążki ze ſrzebrem/letniki/ſzubki rozmáitym ſtroiem/płaſzcze/ kóżki. A ktoby ty ſtroie mógł wyliczyć? Skąd też widźimy iże mężowie tymi ſtroymi ſobie y potomſtwu ſwoiemu wiele złego czynią: śiebie vbożą/gdy ná ty vbiory żonam álbo oycowie dźiewkam ſwoim wielki nakład czynią/których potym ná Tándećie y v żydów w záſtáwie widamy doſyć. Potómſtwo też ſwoie bliſzſze iákoby z ich własności odźierá ią/gdy ná ty vbiory koſztowné/wſzyſtke prawie máietność ſwoie włożą/które potym óná mimo dźieći własné dálſza kthóra ſye do Gierady ciągnie zá Gierade ſobie poczyta y dochodźi ich y otrzymawa ie/ thám gdźie Vrząd nie ieſt ſpráwny w tym/mnimáiac aby to wſzycko do Gierady należáło. Przeto by y białe głowy niemiały ſye w zbytnich koſztownych ſtroiech kocháć/ cześćią iż ieſth przećiw Bogu : cześćią iż thymi

ſtroymi po śmierći ſwoiey wiele złego miedzy
przyiaćielmi mnożą / y máiethność ſwoie od
ſwych bliżſzych niebácznie oddalaią / ktorą prá=
1 Timoth: 2. wie wſzyſtke w ty vbiory kłádą. Páweł świety
1 Pet: iij. vczy/Aby ſye niewiáſty przyochedożáły vbiorem
poczćiwym ze wſtydem y ſkromnośćią / nie
splecionemi włoſy/álbo okłádániem złotá álbo
perłámi/álbo vbiorem koſztownym/ álbo obłó=
czenim ſzat:ále dobrymi vczynkámi w ćichośći/
y w ſpokoynym duchu/ ktory ieſt przed Bogiem
koſztowny vbior. A ták mi tych praw o Gie=
radźie niezgodnych/ y choćby zgodnych nie zch=
waliſz. ∴ ∴ ∴

¶ Przeto tákowych praw o Gieradźie niektore
miáſtá Wielkierzmi ſwoiemi popráwili/iż gdźie
¶ Krákowiá dźieći w małżeńſtwie ſą / choć dźiewki álbo ſy=
now oſobli= nowie / nie bierze Gierady śioſtrá żeniná / áni
wy Wilkierz żadna iey przyiaćiołká / ále ná meżá y ná dźieći
o Gieradźie. iey przychodźi/choćby dźiewki choć ſynowie by=
li. A gdźie dźieći niemáſz/ tám żeniná przyia=
ćiołká bliżſza/to wſzyſtko co ku Gieradźie nale=
ży/co óná w dóm do meżá wnioſłá / á tych rze=
czy czáſu żywotá od śiebie nieoddaliłá: álbo da=
wnośćią czáſu ſye nie ſkáźiły / mimo meżá bie=
rze. Acz y tho popráwienie niewiem ſłuſzneli
w tym ieſt do końcá/iż przyaćiołká zmárłey żo=

ny/ mimo

ny/ mimo meżá ma bráć. Czemu by thego mąż niemiał być bliższy/ który żenie swoiey práwem Bożym y przyrodzonym iest nabliższy: do którego żoná z roskazánia Bożégo opuściwszy Oycá y Mátkę przystawa: tákże mąż do żony swoiey/ ktory przez wszystek czás małżeństwá stára sye o żónę opátruiąc ią wszystkimi potrzebámi wedle możności swoiey/ ciérpiąc śnią wszystki przypádłe doległości/ o kthórych wiec śiostrá y żadna ina przyaćiołká nic nie wié/ráthunku iey żadnego nieda/A druga y przez wszystek czás żywotá nie náwiedzi ónéy po któréy sye do Gierady ozywa/posługi iey żadnéy nieuczyni:wszystki przypadki mąż sám:muśi znośić:ná kóniec/y pogrzéb spráwić/y do namnieyszego státku swoiego/ żóny wedle przyśiegi swoiey nieopuśćić. A dochowawszy ią spracą niemáłą/potym tá która o niey nic niewiedziálá / spadek Gierady po niey ma bráć: niesłuszna to : słusznieyby to mąż otrzymáć miał/ Co sye y z práwá nieiáko pokázáć może/á to stąd : Gdy ty ubiory niewieśćié/ któré żoná do meżá wnośi/podług práwá zá iéy żywotá Ruchomemi rzeczámi zową: á mąż wszystkę ruchomą máiethność żeninę zá żywotá iey/skoro ią póymie/włásnym práwem bierze:tedyć thákże y po śmierći otrzymáć właśnie by Spec:Saxon: lib:1, Arti:31.

 miał wszytki

miał wszystki á wszystki/którekolwiek ruchome-
mi zową:iákoż y wedle práwá bierze ie po iey ś
mierci. Maritus post mortem vxoris omnia ca
pit mobilia Spec:Saxo:lib:iij. Artic:76. Iure
Mu:Ar:22. á słusznie to. Bo iesli ieg własné są/
zá żywotá żenineg y zá potrzebą zástáwić y prze
dác ie może: czemuby po żeniney śmierci miały
záś od meżá odpádáć/á ná kog ineg przypádáć:
dla tey tylko przyczyny iż óny rzeczy po żeninéy
śmierći Gieradą názową / á zá iey żywotá ru-
chomemi rzeczámi były: A stąd to dziwna iest/
poniewaz ty rzeczy które po żeniney śmierći Gie
radą zową/ zá żywotá iey ruchomemi byly: te-
dyć óno nie krzeczy Práwo iest/ które niedopu-
szcza niewieśćie oddálić Gierady króm przy-
zwolenia przyiaćiołki bliskiey / ná którąby przy-
páść miáłá. Abowiem ieslić vbiorów niewie-
śćich niezową Gierada / áż po śmierći niewiá-
sty: tedyć óná niewiástá nie Gierade oddaliłá/
ále rzeczy ruchomé/ kthóre podług práwá káżdy
oddác wedle myśli swéy może/gdźie by też mógł
okázáć/iż áni Gierady áni Hergewetu niemász:
poniewaz to zá żywotá zmárłych/ruchomé rze-
czy były/zá żywothá mogly być oddalóné/ y są
oddalóné: z czegóż bedźie Gieradá: Kiedyby ó-
ná z martwych wstáłá która ty ruchomé rzeczy

vbióry

vbióry swoie oddawáłá wedle swéy myśli: miáłáby the dobrą swoiégo postánowienia obrónę: mogłáby ták mówić / Iżem ia nie Gieradę ále ruchomé rzeczy oddáłá/s którémi wolno mi było czynić com chćiáłá. Thákże by ten mógł mówić kthory thy rzeczy brał/ á był o nie imieniem Gierady od kogo gában: iż mnie nie Gieradę/ nie Hergwet oddano/ Ale rzeczy ruchomé: pátrzty sobie Gierady y Hergwetu: niewiém ia co to Gieradá/ co Hergwet: ruchomé rzeczy mnie oddano. á dobrze by mówił: Bo Gierady áni Hergwetu zá żywotá nie zową. A gdy óny rzeczy ruchomé zá żywotá bedą oddaloné/ Thedyć iuż nie bedźie co po śmierći názywáć Gieradą/ áni Hergwetem: tedyć áni Gierady áni Hergwetu niemász. Dźiwna spráwá o tey Gieradźie/ iż ią też niekiedy y po śmierći Gieradą nie zową: iáko gdy Akolit z śiostrą Gieradę bierze/ A potym ón Akolit vmrze: iuż oná Gieradá nie bedźie Gieradą/ ále Dźiedźictwem: wszystki rzeczy po śmierći iego pozostáłé/ w pospolithośći nie ku Gieradźie/ ále ku dźiedźictwu służą. Gierady sye po nim domágáć nie może / iesliby icy odumárł. Spec: Saxo: lib: j. Artic: 5. in Textu: Post mortem Clerici omnia quæcunqz sub ipso tempore mortis inueniuntur / res sunt hæredi-

¶ Gierady/ kiedy po śmierći nie zową Gierado.

tarię: vtensi

tarię: vtensilia nemo poteſt poſtulare.

¶ Dziwné theż y przyczyny poſtánowienia tey Gierady w prawie ſą opiſáné/ á oſobliwie / dla czego żak máiąc świecenie / Gierade z śioſtrą rówwno bierze. Nápiſano/iż dla poſpolitych modlitw/które zá wſzyſtki winien czynić. Spe: Saxon: lib: j. Artic: 5. Jure Munic: Artic: 57. in gloſa. ☞ Czemu by ſye bes Gierady niemodlił zá roſkazánim Bożym/bo to ieſt Wola Boża/ábyſmy ſye ieden zá drugiego modlili. A tráfia ſye też to/iż ſye drugi nie z nabożeńſtwá świeci/ iedno dla Gierady / áby ią równo z śioſtrą brał. Bo kiedy by ſye nie oświecił/nie brałby iey z śioſtrą. Jeſt y inych wielé praw o Gieradzie nápiſánych/ które v wielu mądrych ludzi mieśca nie máią/które ia też tu opuſzczam : bo ſye niemáſz czym báwić: lepieyby áby były popráwioné / álbo ná końiec pokázoné.

Wiem dobrze/ iż ſye mamy wiárowáć/ ábyſmy praw niepopráwowáli/áni kaźili: o których ſtánowieniu/wielé ſye mądrych ludzi z wielką prácą ſtáráli y bes wáthpienia mieli ſwoie rády y przyczyny ſwego wieku przyſtoyné / zá kthóremi ie ſtánawiáli. Ale gdy inych wieków inné obyczáie/alia vita alios mores poſtulat: tedy vczeni w prawie/ gdzie potrzebá iaka/ álbo pożytek

do tego

do tego wiedzie/ nie prózną rzecz być powiádáią / iż wiele praw odmienią/ wiele ich też wniwecz obrócą. Przeto tu zá tym przełożenim niezgodnych praw o Gieradzie / zá tákiemi kłopoty y záiątrzenim które miedzy przyiacioły rodzi: y zá táką niespráwiedliwością/ iż dalsza Osobá mimo bliższą ma bráć / zá tymi zbytki kthóre sye w vbiórach niewieśćich pokázuią á końcá im niemász: zá tym też/ iż w Polszce inne obyczáie/ inne w Niemcech/obyczáióm Polskim nie wszystki práwá Niemieckie służą / áni ich thez tu w Polszce vżywáią: Rádził nadobnie zacny mąż w práwie mieyskim biegły Jan Cerázyn Wóyt wyższeğ práwá M. zamku Krák: w swoich Kśiążkách/ wszystkim przełożónym/ wszystkim miástóm/áby te Gierade iáko rzecz szkodliwą z kśiąg práwnych y Sądów swoich precz wygłádzili/ wespółek y z Hergwetem: áby po zmárłym żadnych rzeczy áni Gieradą áni Hergwetem nie názywano: tylko Dziedzictwem. Aby wedle inych świetych praw (które równośći vczą á Osobámi niebrákuią) potómkowie zá równo we wszystkie máietność po zmárłych wstepowáli/ktorzyby do niey równe práwo w iednym stopniu bliskośći mieli/ták Dziewki iáko Synowie: zárzuciwszy ná strone ty názwiská y to brákowánie Osob/

CERASINI cōsiliū de Gerada & Hergeueth.

nié Osob/

nié Osob/ kthóre niewiedźiéć skąd sye wPráwo wtoczyło/iż inny Dźiedźic ma być Gierady/ inny Hergwetu. Słuszna by byłá/áby po śmierci mátczynéy dźieci/ iáko synowie ták y dźiewki wszystkim cokolwiek po iey śmierci zostánie/ równo sye dźielili/iáko y po śmierci Oycowéy:nie miánuiąc nic áni Gieradą áni Hergwetem. Aby to wszystko dźiedźictwem było co kolwiek po zmárłym zostánie wedle ónego práwá/ Cum quibuscunqz bonis homo moritur/hæreditas appellatur.Spec:Sax:lib:j.Arti:6.

Hergeweth.

HErgeweth Láćinnicy zową/Arma bellica/ res expeditorias/ rzeczy ku wypráwie woienney służącé/ które Wdowá po śmierci meżowéy winná Dźiedźicowi iego wydáć iáko y mąż po żeninéy śmierci/ Gierade/iey bliższey : iesli dźiewki włásnéy niemász.

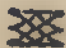
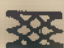
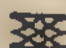
Co do Hergwetu należy.

Co prawdziwie do Hergwetu należy/ nápisano Spec: Sa:lib:j. Artic: 22. Iure Municip: Artic: 25. Miecz/ koń dobry osiodłány/ Tarcza/ zbroiá co lepsza/ ná iednego człowieká ktorą zá żywotá swoiego miał/ száty powszednie/ pościel woienna/ to iest łożko z poduszką/ dwie prześcieradle/ miednicá/ obrus/ ręcznik/ kocieł ieden álbo co temu podobnego. A iesliby pozostáła wdowá s tych rzeczy kthorey niemáłá/ á przysięgą tego popráwiłá iż ich niemász : tedy dáwáć niewinná. W Texcie nic więcey niewypisano/ coby do Hergwetu należáło/ tylko námieniono iż inni do Hergwethu wiele inszych rzeczy przykłádáią. Coby tho były zá rzeczy/ ácz niepołożono/ ále podobieństwo/ iż iesli tárcza należy do Hergwethu/ tedy do tarczey drzewce.

¶ Thu iesliby kto przykłádem Gierady iáko sye powiedziáło chciał też Hergweth z Práwá y od Sądow swoich precz wygládzić/ y násládowáć w dochodzeniu spadkow/ onych świętych praw o rownym dziale miedzy rownymi w bliskości: nie źl.by vczynił/ Abowiem by tá rzecz służyłá ku rozmnożeniu zgody/ kthora iest wielkim obo

wiąſkiem w záchowániu towárzyſtwa y ſpołecżney przyiáźni miedzy ludźmi / ſłużyłá by ku zgłádzeniu wielu przyczyn/ ktore s tych rożności praw ku niezgodźie wiodą/iáko y tu o Hergwécie thez niezgodliwe práwá: In iure Municip: ſtoi : iż iedná miednicá á dwie prześćierádle do Hergwetu należą. A w práwie Sáſkim iedno prześćierádło á dwie miednicy. Przetho ieſli by ſye rzecz toczyłá około Hergwetu á ináczey by niemogło być/ thedy vchodząc ſwaru niepotrzebnego nic bym ſye około niego wiecey niewdawał/iedno ilo w texćie nápiſano ſtoi. A ſłuſznie bym ſye przy tym zoſtał: Bo ieſliby kto nád ty rzeczy woienne chćiał co wiecey do Hergwetu przyczyniáć/ ſádząc ſye ná thym co nápiſano (iż inni wiecey do Hergwetu przykłádáią)tedy práwo Iure Municip: Arti:26. w texćie iáſnie powiáda:iż wſzyſtki rzeczy woienne ku Dźiedźictwu należą/oprocz Hergwetu.A ták Hergwet muśi nic innego nierozumieć iedno ty tylko rzeczy wyżſzey miánowáne w texćie ſzczerym ná mieścach wyżſzey náznáczonych/gdyż wſzyſtki rzeczy woienne ku Dźiedźictwu należą.

Omnis generis armatura ad hæreditatem pertinet.

Dziedzictwo.

Do Dziedzictwá co należy.

Ako Práwo znácznie opisało / co do Gierady należy / co do Hergwetu: ták też nieopuściło tych rzeczy/ktore ku dziedzictwu służą. Aby sye Dziedzic niemylił á dobrze rozumiał co Dziedzictwem názywáć ma y co mu ku dziedzictwu służy/ czego sye domágáć ma.

Ty tedy są rzeczy do Dziedzictwá należące/ wszelákie imienie álbo włásność zmárłego nieoddałona/wszelkie srzebro y złoto/ ktore nie iest ku ochedostwu niewieściemu robióné/iáko są kubki/kieliszki/lichtarze/miski/y inne naczynie ku piciu y potráwom y ochedostwu stołowemu sprawione/ktorych vżywano/choć złoté/ choć srzebrné/miedziáné/mosiądzowé/cenowé/ ołowiáné/żelázné/ktoregokolwiek metállu: s ktorych iedno álbo dwoie niewieście kthora Gieradę bierze/

dziedzic z łáski swey dawa/y ná woley iego iest/ ilé ich z tych rzeczy ná odpráwie chce dáć / iáko nápisano o tym Iure Municip: Art:23.in glosa.et Artic:58. Nád to ku Dziedzictwu należą pieniądze/ sukná/ płothná cáłe niepoczęte/ rzeczy kupieckie/ ktoremi zmárły kupczył/konie/ woły/wieprze/świnie y inne bydłá ktore ná paszą wyganiáią / álbo niemi hándluią. Wieprze karmné/ktore są pobite y porąbáné nienależą ku dziedzictwu ále ku żywności y ku pospolitemu wychowániu dómowemu. Cáłe nierąbáné ku dziedzictwu:tákże połtowé mięso/szołdry/vdźce sádłá/zbożá/ stody / skrzynie/fásy do chowánia zbożá y mąki: wszystko co gwozdziem przybito/ w gline álbo w ziemie wpráwiono / stoły / stołki/ostáwienie stołowé/chusty łaziebné / y co ku ściéraniu y vmywániu należy:skrynie prosté/ panwie/kádzi nieruchomé/wszystki kotły/oprocz iednego prálnego/ktory ku Gieradzie należy.Fásy/kuffy prozne / kury/ gesi/ káczki/ y inne ptáctwo/psy/kothki/możdżerze/ wszelkie zbroie/ tarcze/ y inné oreżé woienné / oprocz tych kthore ku Hergwetu należą. Wino/ piwo / miody y inne wszystkie picie/ iárzyny/ mięsá/y inne stráwné/ ktore ku dómowey roczney żywności nie są oddzielone. A iesliby trzy osoby ábo więcey ich

było do dziedzictwá albo do Hergwetu. Stárszy naprzod miecz bierze: potym wszystki rzeczy dzieli. A młodszy naprzod obiera: Jure Munic: Artic: 26. 58. in textu et in glosa. Położóno ¶ Rozdział Dziedzicznych rzeczy. w texcie Spec: Sa: lib: j. Arti: 24. w pospolitości/ iż wszystki rzeczy oprócz miánowáney Gierady ku dziedzictwu należą. Ale inne mieścá vczą/ s kthórych musimy rozumieć iże wszystki rzeczy ruchome/ oprócz nietylko Gierady/ Ale też oprócz Hergwetu y żywności dómowéy ku dziedzictwu należą. A tho tám gdzie Gierade y Hergweth záchowuią: ále kedy go niezáchowuią / tedy wszystki rzeczy w pospolitości które po zmárłym zostáią/ nie są áni Gieradą áni Hergwetem/ iedno rzeczy ruchomé wszystkim dziedzicóm po zmárłym wrówny dział służące.

Powinność Dziedzicá kthóry Spadek bierze.

Dziedzic gdy pociąga dłużniká o dług który ón dłużnik zmárłemu był winien po kthórym Spadek bierze/ niepowinien długu przećiw ónemu dłużnikowi dowodźić: Ale dlużnikowi należy ná żáłobe sprawowáć sye y swoiey obróny dowodźić: dla tego iż

ón dluż

on dłużnik sam / dług vczynił y żyw ieszcze iest/ y sam lepiey o tym długu może wiedzieć niż dziedzic. Spec: Sax: lib: iij. Artic: 31. Ale ktho dziedzice pociąga o dług/ kthoryby zmarły miał być winien/ Tedy ten ktory ná dziedzice żáłuie/ winien przeciw im długu dowodzić sámosiodm dla tego iż dziedzicy o długu y o inych spráwách Oycá swoiego ábo ktorego innego przyaciela zmárłego mogą niewiedzieć/ y nie oni tego długu vczynili: y náyduie sye tego niemáło/ iż dziedziców o to pozywáią/ czego zmárły niebył winien/ áni o tym słychał. A iesliby obwinieni długu przeli/ tedy gdy przysięgą style świádkow ile ich náprzećiw im Powod miał / będą od oney spráwy wolni. Názywáią the spráwe/ po vmárłey rece iáko Łácinnicy zową MORtuam manum: kiedy ktho dziedzice pociąga o dług onego zmárłego po kthorym oni spadek biorą: gdzie Powod żáłuiący przeciw dziedzicom/ winien dowodzić długu sámosiodm. A nie tám spráwe po vmárłey rece zową gdzie dziedzic pozywa kogo o dług zmárłego. Bo dziedzicowi przećiw dłużnikowi zmárłego nie idzie táki dowod iáki żáłuiącemu przećiw dziedzicom Specu: Saxon: lib: iij. Artic: 31.

Vmárła ręká co iest.

¶ Dziedzicy o dług zmárłego niewinni odpowiádáć przed trzydziestym dniem od śmierci zmárłego dłużniká/Ale áż po dniu trzydziestym

¶ Dziedzicóm długi máią być płácone które zmárłemu dłużne były. Spe:Sa:lib:j. Art:6.

¶ Dziedzicy długi zmárłego kthóre zmárły był dłużen powinni płáćić z máiethności iego tylo ile sye máietności onego zmárłego po kthórym spadek biorą wynosi/á nie wiecey: wyiąwszy by sye wdáli nie tylko óni ále y opiekunowie y kto kolwiek inny w czyie máietność/ Inwentarza nie vczyniwszy Vrzednego/ tedy winni wszystki długi płáćić/ choćby też máietność zmárłego mnieysza byłá. Jesliby też dziedzicy mienili iż żadney máietności po zmárłym niewzięli skądby dług mieli płáćić/ Abo by nie wszystkiego zeznali á potym sye tho inácey pokazáło/ tedy dwoiáko winni płáćić. Támże Spec:Sa:lib:j. ar: 6.

¶ Dziedzic w ten czás długi kthóre zmárły był winien płáći/ kiedy długu dowioda iáko po vmárłey rece/iáko wyszey o tym. Jure M. ar: 26.

¶ Dziedzic Oycowskiego ... w tym nie

winien dzierżeć gdyby Ociec imienie komu przedał: y wzdać obiecał/ á wtym nie wzdawszy vmárł / thedy syn niewinien ná mieścu oycowskim zdáwáć. Abowiem ón bliższy iest do imienia Oycowskiego niż kto inny. Wszákże syn winien wrócić pieniądze/ iesli kthóre ociec zá óno imienie wziął. Spec: Sa:lib:j.Art:9.

¶ Dziedzicy kiedy miedzy sobą dobrá dziedziczné dzielić máią/ stárszemu należy dzielić á młodszemu naprzód obieráć. Spe:Sa:lib:iij.art.29.

¶ Dziedziców kiedy niemász/ mąż z żoną po sobie spadek biorą mimo skarb królewski Spec:Sa:lib: iij. Artic: 80. in glosa.

¶ Dziedzic zá wystemp z márłego nic niewinien cierpieć/ Sprawy żadné sądowe o ón wystemp ku karániu nań niespadáią/ wyiąwszyby przeciw ónemu zmárłemu poki żyw był o ón wystemp álbo złoczyństwo czyniono / á okazało sye iżby dziedzic z ónego wystepu co otrzymał. Chocbyteż przeciw zmárłemu nic nieczyniono/ á okazáło sye po śmierci iego iż co przeciw Królowi/ przeciw rzeczypospolitey zbroił/ á czyniono by o tho po śmierci : Dziedzic winien zmárłego

bronić y zań odpowiádáć. á iesliby zmárły był pokonan/tedy dziedzic nic innego nie ćierpi tylko dziedzictwá po onym zmárłym nie bierze/ dobrá iego wszystki do Skárbu Królewskiego máią należeć. ./. ./. ./.

¶ Dziedzicy nie biorą dziedzictwá po śmierći tych ktorzy przeciw Królowi albo Rzeczypospolitey co wystąpili/ ktorzy czárnokśieżnicy byli/ czárownicy/ wywołány/ wywołánie Rok y sześć niedziel ćierpiący/wieżniowie ktorzy sámi sobie dla boiáżni męki śmierć zádáli/ kthorzy miástu liczby vczynić niemogli/tych wszystkich dobrá nie idą ná dziedzice ále do skárbu Królewskiego: wszákże iesli by sye przydało iżby sye kto zabił á przyszło mu tho z choroby/z gniewu/ melankoliey/w szaleństwie/z przygody/nie z vmysłu: dobrá ich pozostáłe ná dziedzice ich spadáią. Jure Munic:Arti:26 in glosa.Spec:Saxon:lib:j.Artic:5.

¶ Dziedzictwo wedle Práwá Niemieckiego kończy sye wśiodmym rodzáiu.Sp:S.li:j.ar:3.

¶ Dziedzic około Depositu/tho iest/schowáncy rzeczy ktoraby zmárłemu ku schowániu byłá dá

ná/ iáko ma postepowáć/ pátrz w Reyestrze w słowie Deposit / y innych rzeczy dziedzicowi ku wiedzeniu potrzebnych/ w słowie Dziedzic/Potomek.

☞ Przyczyny dla ktorych Oćiec dźieći swoie wydźiedziczyć może/ ty są w Prawie opisáne.

¶ Przyczyny wydźiedziczenia.

1. Naprzod/ Jesliby sye Syn tárgnął ná rodzice ręką y bił ie. 2. Jesliby im krzywdę wielką czynił. 3. Jesliby im ná gárdło fołdrował w spráwie ktoraby niebyłá przećiw krolowi álbo Rzeczypospolitey. 4. Jesliby towárzyszył z złoczyńcámi álbo sye około czárnoksyestwá / ábo czárow báwił. 5. Jesliby chćiał Oycá zdrádliwie otruć. 6. Jesliby z mácochą álbo miłosnicą oycowską złączenie miał. 7. Jesliby syn oycá oskarżał/ták/iżby go swoim oskárżenim w wielkie szkody przywiodł. Albo iesliby rodzicy z iego vtracánia wielką szkodę podieli. 8. Jesliby oycá z więzienia rękoiemstwem wedle możnośći swoiey niewyzwolił / chocby sye rękoiemstwo ná osobę wśćiągáło/choć ná dług: A to tylko ná syny nie ná dźiewki należy. 9. Jesliby oycu zbraniał áby iałmużny niedawał / álbo Testámentu nieczynił. 10. Jesliby krom woley

rodzicow z graczmi / z błazny/ z ludźmi lekkimi towárzyszył/á wtym trwał/ wyiąwszyby sámi rodzicy tácy byli. 11. Jesliby oycu brónił córy álbo wneczki zá mąż wydáć / wedle możney máiętnośći swoiey y owszem y córá iesliby ią oćiec zá mąż chćiał dáć/á óná sye thego zbrániáłá/á ná ćielesność sye vdáłá/ ma być wydziedziczona. A iesliby iey rodzicy do 25. lath niewydáli/ á sthąd sye snadź ná swą wolą vdáłá. Albo theż iesliby bes przyzwolenia rodzicow zá dobrego człowieká szłá:to iey nie ma być ku niewdźiecznośći poczytano / Abowiem sye óná tego zá winą rodzicow swoich dopuśćiłá.

12. Jesliby o rodzicoch od rozumu odeszłych godney pracey niemiał. 13. Jesliby rodzicá ietego wczás niewyzwolił/ ták iżby w więzieniu vmárł. 14. Jesliby syn Heretykiem to iest odszczépieńcem od kośćiołá krześćiáńskiego był. Spec: Sa:lib:j.Art:17 in glosa.

15 J esliby o zábićie swych rodzicow nieczynili.lib:j.Artic:62. 16. Jesliby imienie rodźicow zá żywothá ich pośiadł/ Abowiem niegodna iest áby then temu dobrá zostáwić miał od kogo iest przed tym obráżón.lib:iij.Artic:84. in glosa.

¶ Aby sye ktho iákiego imienia rozumiał być

prawym Dziedzicem iesli iest bliższym albo dalszym/to z inąd niemoże być lepiey poznano iako z wyrozumienia Spadków/kthóre ácz są w Porządku fol:113.114.115.116.y w Artykułoch fol:1.2.3.4.opisáne/wszákże iż też osobliwa iest figurá do tego z Niemieckiego ná Łácinskie przełożóná/przez zacnégo meżá Stánisławá Eichlerá w Práwie Dokthorá á Wóythá wyższego práwá M.zamku Krákow:sktórey łatwie kożdy poznáć może iáko spadki idą ná thy krewné/ którzy sye od nas rodzą/ kthórych zową Descendentes. Jáko ná tych od którychesmy poszli/ktorych zową Ascendentes. Jáko ná tych którzy sye známi spólem rodzą y od nich theż inni pochodzą/których zową Collaterales/trãsuersales/ex obliquo cognati/ y mieścá kedy o czym w Práwie nápisano stoi/ krótko zebráné pewné naydźie:zdáło mi sye nic niebyć z drógi te figure tu tymże łácinskim iezykiem dla Łácinników położyć / y dla Polaków / Bo rzadki Polak y ná miásteczkach który vmieiąc Polskie czytáć áby też y łáciną nie szermował. Która tho figurá táka iest iáko niżey opisano stoi.

Descẽdentes.

Ascendentes.

Collaterales.

FIGVRA

FIGVRA SEV TABVLA INDICANS GRAPHICE,

QVOMODo Hæreditas ab intestato deferatur, et quisnam proximior potiorq; ad capiendam hæreditatem habeatur, ex Saxonico simul & communi Cæsareoue Iure, concinne excerpta, necnon ad frequentiorem in Saxonica prouincia vsum & obseruationem accommodata, Per excellentem uirum STANISLAVM EICHLERVM, Iuris utriusq; Doctorem & Aduocatum Prouincialem, Iuris supremi Maydeburgensis Castri Cracouień, ex Germanico in Latinum transfusa, & nunc denuo per eundem recognita & aucta.

Cū decedēs intestatus relinqt hæredes. In

Descēdentiū Linea deorsū versum tēdēte &

Horum vnicus tantūmodo existit, tum liquidò cōstat, ad eū solū hæreditatē pertinere, siue is pximo, siue longissimo gradu sit. Etem descendentes tā liberi iusti, vel naturales & legitimi, q̄ naturales tantùm. Sed ad Ius legitimorū redacti, cuiuscūq; sex9, siue p masculinā siue fœminā sobolem descendant, & siue potestati patriæ subditi, siue eadē soluti sint, omnes hij, ascendentibus & ex trāsuerso cognatis præferuntur. (In Authen: de hæredit: ab intest: venieñ. § Si quis igitur & authē. in successiōe C. de suis & legit. hære. & inst. de seruili cognatiōe. § repetitis. inst. de hæredit. q̄ ab intest. defer. § Intestatorū.) Hæc equidem nūcupatur recta linea, extra cuius terminos, hereditas tā diu minime egredi debet, q̄ diu aliquis in eadem superest, lib: i, arti: 3. in glos. & arti: 17. § attamen vtriusq; sexus nepotes.

Quòd si eorū plures existūt ac

Omnes primo gradu continentur, tum æqualiter succedūt, nulla differētia perquisita mares ne an femellæ fuerint, & p masculinā ne lineā an fœmininā descendant, siue sub potestate patria, siue illa liberi sint. (In authen. In successiōe C. de suis & legitimis hæred.) lib: i, artic: 3. § qui à primo gradu artic: 17. § Omnes qui se in vno gradu. Iure Municip: arti. 23 in glos. post principiū.

Vel partim sūt primi, partim ulterioris gradus &

Aliqui primo gradu constituti, nō emācipati, seu indiuisi, mortē obierunt, relictis liberis, illorū liberi cuiuscūq; sexus, in sui patris matrisue locū ingredietes, succedūt in stirpē, vna cū cœteris primū gradū tenētibus, (Instit de hæred. quæ ab intest. defer. § Cū filius versiculo æquum enim esse ac ver. & quia placuit. in authen. de hæred. ab intest. venien. § Si quis igitur, ver. quantam eorū parēs,) lib: i, artic: 5. Iure Munic: arti. 63, in gloss. finali. Itaq;

vt dictū est,

Vel partim sunt primi partim ul terioris gradus. &

vt dictũ ẽ, ijdẽ nepotes neptesue se quũt patrẽ & matrẽ suã. Succedẽdo in stirpẽ, id ẽ tã magnã ex hæreditate defuncti portionẽ pcipiũt, quãtã eorũ parẽs adeptus esset, si supuixisset, occupãtes locũ sui parentis, Iure representatiõis, siue sint pari, siue dispari & vlteriori gradu lib:i, art:17. in glos. prima, (instit. de hęred. quę ab ĩtest. defer. d. § Cũ fili⁹, ver. pari ratiõe ac sequẽ. duobus.) At si eorũ parẽs est emãcipat⁹ seu sepatus absolutusq́, vel illius parẽtibus vita fungẽtibus quidpiã percepit, tũ ab eis diuisionẽ & partẽ hæreditatis exposcẽtibus vẽdicãtibusq́, exigitur (interposita Iurisiurãdi religiõe) collatio illorũ bonorũ & rerũ, qbus videlicet vna cũ suo parente absoluti emãcipatiq́ fuerint, Nisi huiusmodi successioni per eos eorumq́ parentem esset renunctiatum, Nam tali renunctiatione facta, nequaq́ ad hæreditatem admittuntur, lib:i, artic:13, lib:ij, artic:19. Quanq́ id iuxta Ius mũicipale secus obseruet. Ac emancipati, participatiõe hæreditatis simpliciter careãt, art:63.57. Deniq́ â dicta collatione eximũtur et excipiũtur, illa, quę præcipue data donataq́ forẽt, secũdũ ar:10. li:i.

Succeßio in stirpem.

Quod si nõ extãt primi gradus liberi Sed tãtũmodo vlteriores pjter succedũt in stirpẽ, siue sint vno gradu, vt nepotes soli, siue diuerso vt pnepotes quoq́, vel deinceps eodẽ modo alij recta descẽdẽtes, (d. § Cũ filius, ver. & quia placuit, ac § finali Iuribusq́ supra allegatis.

Figurá

Cũ decedẽs intestatus relinqt hæredes. In

Ascendentiũ Linea sursum uersum tẽdẽte.

Vtpote Patrem tum is solus hæreditate filij vel filię suę potitur, exclusis matre ac omnibus cæteris ascendentibus collateralibusq; lib.i, arti. 17. (leg. 2. C. ad senatusconsult. Tertullianũ, d. § Si igitur, In authent. de hæred. ab intest. venien) Sed si defunctus caret patre, mater tum succedit, Summotis omnibus alijs ascendẽtibus & â latere cognatis. Ita q̃ in tali specie seu casu nec frater nec soror præmortui fratris vllam participandę hæreditatis facultatem habet, (d. § Si igitur & d. arti. 17. lib. 1. § 1. arti. 33. eodem lib. ac art. 38. lib iij. in gloss. circa medium.

Quòd si neq; pater neq; mater in uiuis sit, tum huiusmodi distinctione utendum est.

Aut enĩ aliqui ascẽdentes supersunt, veluti auus auia, vel horũ alter duntaxat, tum hij æqualiter ad successionẽ veniunt, postpositis cũctis alijs ascendentibus & ex transuerso consistentibus. Atq; hoc modo, ab auo & auia excludũtur proauus proauiaq;. Porro idẽ deinceps etiam de cæteris ascendẽtibus accipiendum est, Salua gradus prærogatiua, vt videlicet in proximo gradu situs, remotiori & vlteriori anteponatur, (§ Si aũt plurimi, in authent. de hæredit. ab intestat. venien.) lib. i. d. artic. 17 in gloss.

Aut deficiunt ascendentes, tum ex obliquo cognati succedunt, vt infra subijcitur. Illud deniq; notãdum est, Quòd ascendentium linea itidem appellatur, recta linea supior, intra cuius fines, tandiu hæreditas pmanere debet, q̃diu aliquis in eadẽ iuenitur.

Appendix Regulę in ascendentium linea.

Caue istum locum lubricum. Nam de isto casu varię opiniones sunt. Alij sequuntur istam opinionẽ, Doctoris à Buxdorff, vt videre licet apud D.

MELChiorem Kling Iurisconsultũ, in eius Enarrationibus in quattuor Institutionum Iuris Ciuilis Principis Iustiniani libros æditis, In Tit. de hæred. quę ab in testa. defer. Ibi de succesśione Collateraliũ de Iure Saxonum. Eandem quoq; approbat VVolffgangus Loiz in suo emendato Germanico Spec. Sax. lib. i, arti. 17. in ipsius additiõe germanica. Alij non solum patrem & matrem, sed etiã auum & auiam anteponunt fratribus & sororibus, vt id apparet in Decisiõibus Lipsensium Scabinorum. Et hanc sententiam amplectitur D. Christophorus Zobel Iurisconsultus in eius ad correctum Germanicũ Spec. Saxon. lib. i, artic. 17 additionibus latinis. Attestans eam esse frequentiorem & consuetudine receptam. Alij auum & auiam simul cũ fratribus & sororibus ad succeśsionem æqualiter vocant, ita existimãt Maydeburgenses. Quælibet sanè harum opiniõum habere potest suã adstipulationẽ, videlicet prima confirmatur eo q argumento à contrario sensu, etiã in correctorijs locus sit, quando lex vel statutum aliquid specialiter sancit, vt tunc ex ipso sermonis contextu censeatur generaliter & regulariter in alijs negare, quemadmodũ docet Alciatus in lib. ij, de verb. signif. Equidem 17 articulo lib. i, Ius & statutũ Saxonicũ specialiter & nominatim inducit, q pater ac mater excludat fratres sororesq;, ergo à contrario aliter sentit de alijs ascendentibus, de quibus non generaliter proposuit. Secunda opinio habet pro se intellectum glosę secundę statim in principio dicti art. 17. & additionẽ glosę in arti. 3. lib. i, ibi in succeśsionibus vero hæreditatũ. Tum eam adiuuat illud, q appellatiõe patris & matris veniant auus et auia ex lata significatione. (L. iusta interpraetatione ff. de verborũ signif.) Tertię opinioni succurrit cõmunis doctorum decisio in authen. quas actiones C. de sacrosan. Eccle. Nempe q in correctorijs etiam si eadẽ vel maior (non tamen in textu expressa) ratio adsit, minime concedatur extensio, sed dicti artic. 17. principium est correctorium iuris cõmunis, nã de iure communi fratres & sorores succedunt æqualiter cum patre & matre vt patet ex additione eiusdẽ artic. ac auus & auia, patris matrisq; appellatione per extensionem venit, nec enim sub nomine patris & matris auus auiaq; proprie continetur, vt notatur in præfata L. iusta interpraetione. Deniq; nulla est ratio expressa verbotenus in d. arti. 17. Igitur ista constitutio de patre & matre non extendi debet ad auum & auiam, atq; in dubio non est recedendum à verbis statuti (Zasius in L. omnes populi ff. de iusticia & iure vbi allegat L. 1. § Si is qui nauem ff. de exercitor.) Immo in casu per statutũ non prouiso, adhęrendum est iuri communi ac æ-

Opiniões doctorũ de succeśsione Ascẽdentium.

In dubijs nõ est recedendũ à verbis Statuti.

 qualis succeśsio

qualis succeſsio danda auo auiæq; cum fratribus & ſororibus. Et hæc via videtur eſſe media(quę ſemper in dubijs eligēda eſt L.antiqui. ff. Si pars hæred.) necnon iuri communi conſequenterq; æquitati magis conſonans. Nec prædictę ſecundę opinionis Ratio, quę ab eiuſdem ſententiæ authoribus plerunq; allegari ſolet ſatis firma & clara eſſe videtur. Nam ſimilitudo Sinus (quem Germani ſua lingua, Buſem, vocant) demonſtrat potius & rectius ipſos filios & deſcendētes in ſinu parentum & Aſcendentium, q̄ ipſos parentes & aſcendentes in ſinu filiorum & deſcendentium conſiderari debere. Neq; illa ratio ad Aſcendentes Sed verius ad deſcendentes (præſertim in memorato artic. 17.) referri debet, prout latina verbi illius Germanici, BVSEM, interpræcatio in antiquo latino eiuſdem art. 17. textu, per hæc verba facta, vtpote. Eo q Succeſsio non reſpicit gradus Aſcendentium & Collateralium q̄ diu deſcendentium gradus & genitoribus ſuis in generatione æqualis inueniatur &c. manifeſte oſtēdit, vna cū ibidem adiecta gloſa tam Germanica q̄ Latina. Verumtamen quænam dictarum opinionum ſit approbanda, & recipienda. Prudentū et Iuris Saxonici peritorum Iudicum arbitrio Iudicioq; relinquitur.

Media via ſemper in dubijs eligenda.

Cū decedēs inteſtatus relinq̄t hæredes. In.	Tranſuerſali Linea	Si ſunt ſuperſtites frater aut ſoror, &c.

Cum de=

Cũ decedẽs intestatus relinqt hæredes. III.

Transuersalis Linea.

Si sunt superstites frater ac soror, aut alter eorũ, ex vtroq; parẽte coniuncti, Hĳ (prę alĳs fratribus & sororibus consanguineis vel vterinis tantùm vlteriorem, quippe tertium tenentibus gradũ proxime subsequentem, lib. i, arti. 3. (in authen. cessante & authen. post fratres C. de leg. hæred. in authen. de hæred. ab intest. venien. § Si igitur defunctus) vocãtur ad successionẽ lib. ĳ, arti. 20. Ac ĳdẽ excludunt prę mortuorũ fratrum filios omnesq; alios à latere cognatos lib. i. arti. 17. § Quando aũt ad hæreditatem soror non pertineat, sumpto argumento à cõtrario sensu iure municip. arti. 63. in gloss. Insuper eisdem defertur hæreditas prę cunctis alĳs ascendẽtibus, exceptis patre & matre, d art. 17. lib. i, vbi in textu hæc verba referuntur. Mater in successione fratribus præferatur, ducto inde argumento à contrario sensu, ꝙ nempe non extante matre vocandꝰ esset frater ad hæreditatem. Neq; enim ibi fuit vlla mentio aui vel auię. Atq; hæc est limitatio regulę in ascendentium linea. prout supra memoratũ est.

QVòd si nullus fratrum siue sororum vtrinq; coniunctorum, sed consanguinei vel vterini tantũmodo supersunt, hĳ in capienda successione præferuntur omnibus alĳs ex transuerso cognatis, etiam pari gradu contentis (d. § Quando autem ad hæreditatem soror non pertineat, d. art. 63. iure municip. in gloss. penult. lib. i, arti. 3. in authẽ. de hæred. ab intest. venien. § reliquum, ver. Hĳs autem, in authen. post fratres C. de legit. hæred.) Præterea animaduertendum est, ꝙ consanguinei vel vterini tantum fratres sororesq; succedũt ex æquo, illi cui sunt ex vno eodemq; latere connexi. Cæterum si defunctus, quosdã fratres consanguineos ac germanos tantûm, & alios quosdam dunxat vterinos reliquerit, tum fratres vterini, bona quę à matre ipsorum rectaue linea materna, ad defunctum fratrem peruenere, soli accipiunt, In bonis autem à recta linea paterna profectis, soli succedunt consan-

guinei. Denique cum fratribus & sororibus consanguineis siue vterinis tantûm, simul vocantur & liberi fratrum ac sororum ex vtroque parente iunctorum lib. ij, arti 20.

Quando neque fratres & sorores vtrinque coniuncti, neque etiam fratres & sorores ex altero tantûm parente connexi, siue liberi fratrum & sororũ ex vtroque parente iunctorũ extant, tunc locũ habet communis regula, Quòd videlicet omnes ex transuerso cõsistentes suo ordine ad hæreditatem vocantur, secũdum vniuscuiusque gradus prærogatiuã, vt qui gradu proximo vel pari sunt, cæteris anteferantur.

Succesio in Capita.

Atsi multi eiusdẽ gradus inueniãtur, hæreditas inter ipsos, pro personarũ numero diuiditur, id est in capita, Ita tamen q; differentia, an quis ex vtroque vel altero parente iunctus sit, extendatur, vltra fratres & horum filios, ad reliquos omnes agnatos cognatosque, iuxta obseruationem Iuris Saxonici. Licet de iure communi secus sit. (notat Barth. in L. post consanguineos in § legit. ff. de suis & legit. hæred. PAulus de castro in authen. post fratres fratrumque C. eodem titulo, Et idem in consilio 83. incipien. id quod supra conclusum est.) Porrò omne discrimẽ sexus, cessat in capiẽda hęreditate. * Verum tantummodo in gerada paraphernaque seu vtensilibus, necnon expeditorijs rebus percipiẽdis, habetur racio sexus. (In authen. post fratres C. de legiti. hæred. authen. de hæred. ab intestat. venien. § Si vero neque fratres) arti. 23, iure munici. in gloss. post principiũ lib. i, artic. 5. lib. eodẽ arti. 24. lib. iij. artic. 38. lib. i, arti. 22. 23. & 27.

* .i. in capiẽda hęreditate nõ habetur ratio sexus, sed æqualiter capiunt siue mares siue femellę.

Sequuntur quædam exempla, dimidię siue ex uno dumtaxat latere cognationis.

Defuncti frater consanguineus tantûm, ac eiusdem frater solummodo vterinus, parem succedendi gradum obtinent. Item præmortui fratris vtrinque coniuncti filius, prefertur illius ex vno saltem latere connexi fratris filio. Item defuncti consanguineus vel vterinus tã-

tummodo frater,

tummodo frater, anteponitur patruo. Item eius qui decessit vno, dumtaxat latere iuncti fratris liberi, ex æquo ad hæreditatem vocantur, cum patrui filijs. Item defuncti consanguineus aut vterinus tãtummodo frater, & vtrinq; connexi fratris filij, pariter succedunt. Itẽ præmortui fratris ex vnico latere iunctę sororis filius, et amitę ex vtroq; parẽte filius, simul potiũtur succesfiõe. Atq; simili modo deinceps, per omnes collateralium gradus, succedendi racio fieri & duci debet.

Vpominánie ku tey Tablicy.

W Tey Tablicy Práwnéy iáko y w inných Práwiech/ Polacy ktorzy sye nie wiele łáciną báwią / á przedsye z łáciny około práwá co vmiéć chcą/nierádźi widzą przywodzenia mieść s ktorych sye znáczy gdźie co w głownych práwiech Césárskich położono/ dla tego iż ty przywodzenia álbo Allegácyę bywáią długie/á nie kożdy ich czytáć vmié áni wedle ich szukáć:y mowią thák pospolicie / Nic po tych állegácyach/iedno rzecz zátrudniáią/ sináku wnich żadnégo niemász/y w Speculum Saxonũ w glozach bárzo wádzą. By ie kto ná Polskie przełożył/wyrzuciwszy ty Allegácyę/kożdemu by było łátwieysze wyrozumienie. Nie dźiwuie sye iż ták mowią / Bo tych Allegacyy potrzeby nieznáią iż ku łátwieyszemu Praw Césárskich náleźieniu służą/ ná ktHore Práwá ácz áni Niemcy ániPolacy niesą obowiązáni/wszákże iż Práwo Maydeburskie mieyskie wedle ktorych sye

miástá y wsi

Spec. Saxon lib.ij, artt.36.

miástá y wśi Polſkié ſpráwuią czegoby ku rozſtrzygnieniu ſporu w Máydeburſkim Práwie niebyło/ każą ſye tych Céſárſkich dokłádáć/przeto ich znáiómość tháktże y ſzukánia vmietność ieſt potrzebna. A thák tu máło co śſtąpiwſzy z gościncá o tym czytániu Kśiąg Céſárſkich nieco powiem.

Czytánie Allegácyy z Praw Kśiąg Céſárſkich.

¶ Kśiegi Praw Céſarſkich. Digeſtorum, ſiue PAndectorum.

PRaw Céſárſkich czwory Kśiegi ſą/ iedny zową Digeſtorum ſiue Pandectarum. ſtąd iż wſzyſtki gadki Práwné rozwiezuią/ y wſzyſtkiego Práwá náuke w ſobie zámykáią. quod hic Liber, omnes diſputationes legũ digerit, & totius Iuris doctrinam in ſe continet. A záwiezuią ſye we trzech Kśiegach ktore zową/ Digeſtum vetus, Nouum, Infortiatum. Stych kiedy kto iákié práwo przywodzi/ naprzód miánuie ty Kśiegi dwoią litera.ff. która ſye thák czyta. In libris Digeſtorum. potym kłádzie kilká słów tytulu ktory też názywáią Rubrica, potym litere L. ktora znáczy Legem, á przy niey liczbe 1 álbo 2. álbo 3. kthóra liczbá ſpráwe dáie ieſli ieſt Lex prima vel ſecunda vel tertia,

da vel tertia, álbo przythym ónego práwá kilká słów posádźi. A iesli óno práwo álbo státut iest długi/ tedy przydáie táki znák § który pokázuie cząstke ónegó Práwá w iednym cáłym opisániu/ y dla tego ten znák zową Paragraphem/ co sye wykłáda rozdźiał práwá albo státutu iednégo ku łatwieyszému rzeczy potrzebnéy náleźieniu w iednym opisániu. Tego czytánia tháki przykład iest.

ff. de vi & vi ar: L. i. § vim vi, co sye thák czyta. In libro Digestorum, sub Titulo, de vi & vi armata, in Lege prima, Paragrapho, vim vi.

Tu sye wiec przyczyny pytáią czemu ty kśiegi Digestorum kiedy co z nich przywodzą/ tą dwoią literą ff znáczą/ gdyż w tym słowie Digestorū żadnéy thakiéy litery nie masz. Pisze Alciatus Poniewaź też ty kśiegi zową Gréckim słowem Pandectarum / znáczono ié ná przodku pierwszą literą Grécką z thego słowá Pandectarum wźietą/ która sye thak z accentem pisze π /gdźie impressorowie/ Greckiegó pismá nie znáiąc mnimieli aby to było dwoie Łacinskie ff kthore sye z Gréckiego π łatwie czyni/accenti tylko z wierzchu położone troche ku práwey rece zakrzywiwszy tym kształtem π /także z nieumieietności to weszło w obyczay/iż do tych czasow kśie-

gi Cesárſkié Digeſtorum ſiue Pandectarum, kiedy z nich iákié Práwo przywodzą/ znáczą dwoią litera ff która tymi ſłowy czytáią. In libris Digeſtorum.

Codex Iuſtiniani.

Drugié Kśiegi Céſárſkie zową Codex Iuſtiniani/ z których tákże allegują Práwo iáko ex Libris Digeſtorum, położywſzy na przód wielką litere C która znáczy Kśiegi co ié zową Codex Iuſtiniani, bo máła literá c znáczy Capitulum ex Iure Canonico, potym Tytuł/ potym litere L z ſwoią liczbą álbo z ſwym ſłowem iáko ſye záczyna/ potym Paragraph tákże §. Przykład tego ieſt. C de preſcripti: 30 an: L. Si quis. §. Pe: co ſye thák czyta. In libro Codicis, ſub Titulo, De preſcriptionibns, 30 annorum, in Lege, Si quis. in Parapho Penul.

...nticum.

Trzecié Kśiegi ſą Autenticum & Autentica, dla tego thák rzeczoné/ iż w ſobie zámykáią práwá wielkiey wagi/ á máią w ſobie dziewiecioro zebránia z wielu cześci/ które zebránia Collationes zową/ kthóre záś máią ſwoie Tytuły. Rózność miedzy thymi ſłowy / Autenticum & Autentica tá ieſt. Tym ſłowem Autenticum, zową wſzyſtki cále kśiegi/ á Autentica ieden ſtátut wnich opiſány. Z thych kśiąg ták Práwá przywodzą/ naprzód Kśiegi miánuią z tym ſłowem In, potym ty-

tym Tytuł/potym Paragraph/ná ostátek liczbe Collationis. w ktthórey ono Prawo iest położoné. Przykład tego iest táki.

In Auten: de Lenonibus § Sancimus. Colla: 3. co sye ták czyta. In libro seu volumine Autenticorũ. sub Titulo, De Lenonibus. in Paragrapho, qui incipit Sancimus, sub Collatione tertia.

Czwarthé Kśiegi zową/ institutiones vel Instituta, ktore są iako drzwi do inych Praw głownych Césárskich/iż młodzi ktorzy sye w glebszych obiéráć chcą/ w thych sye piérwey vczyc máią/ aby pothym per hæc Institutionum dogmata, glebszé rzeczy w práwie tym łátwiéy mogli poiąć. Z thych kśiąg/práwa ták przywodzą. Naprzód Kśie gi miánuią/ pothym Tytuł/potym Paragraph. Przykład tego. Institutiones.

Insti: de iusti:& iu: § i, co sye ták czytha. In libro Institutionum, sub Titulo seu Rubrica, De Iusticia & Iure, in Paragrapho primo.

Wykład niektórych słów w téy Figurze położónych.

LIBEri iusti, Dzieci z małżeństwá národzoné.

POTEstati patriæ subditi, Co iesżcze są pod zwiérzchnością oycowską od oycá nieodpráwie

ni/iáko pospolićie mówią/ ieszcze są ná oycowskim chlebie/názywáią ie thez/ non emancipatos, nieodpráwióne.

POTEstate patria soluti, Kthórzy iuż nie są pod zwierzchnośćią oycowską/ od oycá odpráwieni/iáko pospolićie mówią/ iuż są ná swoim chlebie/zową ie też emãcipatos/odpráwionych.

FRATres consanguinei, Bráćia ktorzy są od iednégo oycá od iednéy mátki.

FRATres vterini, Bráćia od iednéy mátki od inégo oycá/ á thych oboich consanguineos & vterinos názywáią / medios fratres, medias sorores, fratres ex vno latere iunctos. Polacy pułbráćią pułśiostrámi zową.

FRATRes vtrinque coniuncti, connexi, integri, ex vtroque latere iuncti germani, Bráćia od iednégo oycá od iednéy mátki.

SVCCessio in capita, Jest rozdźiał przypádłéy máietnośći ná tyle częśći/ ilé iest głów/ to iest/ ilé iest osób/iáko gdy bráćia twoi albo dźieći od bráćiéy álbo wnekowie / máiethnośc twoie po twéy śmierci ná tyle częśći miedzy sobą dźielą ilé iest osób/to zową succesio in capita.

Successio

SVCCessio in stirpes, Jest spadek/kiedy wnekowie álbo práwnekowie ieden álbo wiecey biorą thyle máietnośći ile oćiec ich miał brać by był żyw/iáko iesliby kto miał dwu synów/od iednég trzech wneków/á od drugiégo iednégo/tedy óni wnekowie choć ich iest czterzey ná dwoie tylko máietność miedzy sye dźielą / secundũ stirpes suas, iż odedwu poszli/ná których máietność miáłá spáść by byli żywi/ tedy trzey od iednégo syná biorą iedne połowice/á ieden od drugiego syná bierze drugą połowice. To zową succesio in stirpes, quia portionem hæreditatis tollunt secundum stirpem suam.

Reguły o spadku krewnych pobocznie idących / po zmárłym który testámentu nie czynił/z téy Łáćinskiéy Figury ná Polskié położoné.

Rodzóny brát / rodzóna śiostrá / bliższy są niż pułbráćia. 1.

Pułbráćia którzykolwiek/ choć iednégo oycá inéy máthki / choć iedney máthki inégo oycá / bliższy są po zmárłym pułbráćie niż stryko wie/ wuiowie/y iné osoby pobocznie idące. 2.

3. Pułbrácia y pułsiostry od oycá thylko albo od mátki tylko/zárówno spadek bioręą po zmárłym brácie/iesli rodzóney bráciéy ábo siostr nie mász

4. Brát od iednégo oycá á inéy mátki/z brátem od iednéy mátki á ineǧ oycá rówmie spadek bioręą.

5. Jesliby kto zmárszy zostáwił pułbrácią od iednego oycá á inéy mátki/y rodzone bráthy/ y iné od iednéy mátki á inégo oycá: tedy brácia od iednéy mátki á inégo oyca/ dobrá kthoreby po ich mátce ná ich bráthá zmárłégo przypadły/ sámi bioręą. Ale któreby po oycu przypadły/tedy sámi od iednégo oycá á inéy mátki bioręą.

6. Zmárłégo rodzonégo brátá syn/bliższy iest nizli syn od pułbrátá.

7. Dźieći od pułbrátá zmárłégo / z dźiećmi stryká zmárłégo/równo ná dźiedźictwo wstępuią.

8. Dźieći od rodzonéy bráciéy y rodzónych śióstr/ s pułbrácią s pułsiostrámi zmárłégo/zárówno spadek bioręą.

9. Syn od pułsiostry zmárłégo bráthá / á syn od ciotki iednych rodźiców zárówno po spadek cho dzą. Thymże sposobem przez wszystki stopnie

krewnych

krewnych pobocznie idących bliskość ma być wywodzona.

Wnekowie/wneczki/ blizszy są do spadku niż ociec/mátká/bracia/śiostry. 10.

Reguła o spadku krewnych wzgórę idących/y rózné iéy wyrozumienié.

Ociec do spadku blizszy iest nizli brát/ á iesli oycá nie mász/mátká iest/mátká tákże będzie blizsza nizli brát: Ták nápisano S.S. Libro i. arti: 17 Mater in succesśione fratribus prefertur, á iesliby oycá mátki nie było/tedy iné osoby wzgórę idące/iáko iest Dziad/bábá/prádziad/prábábá/blizszé są niż bracia / kthóreby sye w stopniu blizszé pokazały.

Tu vczeni w práwie około tych spadków ná osoby górné/nie zgadzáią sye. Jedni powiádáią/ iż tylko rodzicy sami nád bráćią blizszy są/ á iuż po tym nie dziádowie/nie baby/ ták to wywodzą z przećiwnégo położénia tych słów S.S. Libro i. arti: 17. Pater & mater fratribus in succesśione preferuntur. Gdyż ták w Práwie nápisano/ iż rodzicy blizszy są niż bráćia/. tedyć gdy rodziców nie mász / iuż bráćia blizszy niż dziad / niż Opinio prima.

babá/ bo

babá. Bo tám práwo o dálszych wzgórę idących osobách nie mówi/ thylko o oycu o matce/ dziadá báby tám nie wspomina.

Opinio secũda.

Drudzy rozumieią/ iż dziad/ bábá/ bliższy są do puśćizny niż brát z śiostrą/ to wywodząc z glózy wtórey ná 17. Artykuł libro j. gdźie tam o tym ták położono. Pater et mater omnesq; ascendẽtes percipiunt hæreditatem ante fratres & sorores, & omnes collaterales. Et Libro i. arti: 3. in glosa secunda. Podpieráią też tego tym powiádáiąc/ iż pod imieniem oycá y mátki rozumieią sye nie tylko rodzicy ále y stáry ociec y stára mátká/ nazwisko oycá y mátki przestrono rozumieiąc/ iáko Láćinnicy mówią/ per latam significationẽ.

Opinio tertia.

Trzeći dźiádá y bábę z bráćią y z śiostrámi ku spadkowi rowne czynią. Ták rozumieią Máydeburczánie/ á pospolity wywód Doktorów w práwie ták pokázuie/ iż áczkolwiek wedle práwá pospolitẽg Césárskiego bráćia y śiostry z oycem y z mátką/ równie też biorą/ wszákże iż sye temu státutem osobliwym práwá Sáskiego zákróćiło/ słowy ná przódku in articulo 17. libro i. położónymi: gdźie ták stoi. Pater & mater fratrib9 in successione preferũtur, który státut iest Correctoriũ iuris cõmunis, to iest poprawą przerzeczónego práwá

nego Práwá pospolitego: tedyć tylko sam oćiec y mátká bliższy są niż bráćia / á iuż nie dźiad nie babá / którzy sye też pod imieniem oycá y mátki nie mogą rozumieć. Bo iny oćiec iny dźiad / ina mátká / ina babá / y osobą / y nazwiskiem / y stopniem. Przeto then Státut o bliskośći oycá y mátki / nie może sye ćiągnąć (deficientibus patre & matre) ná dźiádá y babe / áby mieli być bliższy niż bráćia / ále wedle Práwá pospolitego Césarskiego / z bráćią y z śiostrámi zárówno biorą / gdyż w przerzeczónym Státućie S.S. ich nie miánowano. Et in dubijs non est recedendum à verbo Statuti. Wywód też ná którym wtóre wyrozumienie sądzą / nie iest potężny którym pokázuią áby dźiad y babá miał być bliższy niż bráćia śiostry. Bo podobieństwo łóná abo zánádrza / które Láćinnicy Sinum, Niemcy Buzem / in linea recta názywáią pokázuie / iż synowie / wnekowie / y iné osoby ná dół idące / podobniey sye zámykáią w łónie oycowskim / y inych osob wzgóre idących / á niż oćiec y iné osoby górné w łónie synowskim / to iest / iż dźieći pochodzą od oycá / y zámykáią sye w łónie oycowskim / y inych osob górnych / á nie oycowie pochodzą od dźieći áni sye zámykáią w łónie dźiećinnym. A tak ónym Práwem / nie może sye spadek ná osoby wz-

zgóre idące ściągáć/ále ná doł idące/ zwłaszczá w przerzeczónym Artykule 17. thák iáko stáry Láciński wykład/ tego słowá Buzem/ ná tenże 17. Artykuł/ná ty słowá (Eo quód successio nō respicit gradus ascendentium. etcæt.) iáwnie pokázuie/wespólek z glózą Niemiecką y Lácińską. Z tego thedy róznego rozumienia Doktorów/ y z tey wątpliwości/ lepiey stać przy pospolitym Práwie Césárskim / które vczy iż rowny spadek ma być dány/dźiádowi/bábie/z bráćią z śiostrámi/gdzieby oycá mátki nie było. A to iest śrzednia drógá / kthóra w wątpliwych rzeczách ma być záwsze chowaná/zwłaszczá kthóra sye zgadza z pospolitem Práwem y spráwiedliwośćią. Media via in dubijs eligenda. Wszákże vczonym w Práwie niechay to bedźie ku rozsadkowi zostáwióno / kthóreby wyrozumienie z tych przystoynieysze było.

Pusté dobrá które dźiedźicá nie máią.

IEśliby kto zostáwił dźiedźictwo puste/to iest/do kthoregoby żadnégo dźiedźicá nie było/y do którego

by sye zá-

by ſye żaden nie ćiągnął wrok y ſześć niedźiel/ tedy ono dźiedźictwo ná Królá należy/ Iure Munic: Artı: 59. która dawność ſye rozumie wedle Artykułu S. S. Libro i. Artı:28. Tákie dobrá Práwo názywa/ Caduca bona, caduca hæreditas, puſta abo vpádła máietność/ cum bona non extantibus hæredibus ad fiſcum defferuntur.

Dźiedźictwo ſye thu rozumie wſzelka máietność ták ruchoma iáko y nieruchoma/ y Geradá y Hergweth/ w poſpolitośći wſzytki dobrá. Bo gdźie przyiaćiół práwych potomków nie máſz/ áni po meżu áni po żenie/ iáko mówią/ áni po mieczu áni po wrzećienie/ tám wſzyſtká máietność krom wſzelkiégo braku á dźielnośći/ dźiedźictwem ieſt puſtem/ które do ſkárbu Królewſkiégo należy. Pod imieniem Królá thu przy they ſpráwie około puſtéy máietnośći rozumie ſye wſzelká zwierzchność od Królá poſtánowióna ku bronieniu ſpráwiedliwośći/ á tępieniu nieſpráwiedliwośći.

Położono też tu miánowićie/ iż tám máietność do ſkarbu Królewſkiégo należy/ gdźieby dźiedźicá nie było. A ták trzebá rozumiéc niebytność dźiedźicá. Niebytność dźiedźicá rozumie ſye czworakiem obyczáiem. Naprzód ieſt by ktho

Bona hæredे carent, 4. modis.

zmárł żadnego pothomká dziedzicá práwego nie zostáwiwszy. Dziedzic sye tu rozumie nie tylko syn/dziewká/wnek/ wneczká/ práwnek/práwneczká/y ktorykolwiek krewny/ále y to iest dziedzic/ktorego zmárły choć obcego wedle práwá vczynił dziedzicem/álbo mu co dárował/oddał/ktorych práwo názywa/ hæredes legatarij, hæredes Testamentarij. kthorym cokolwiek on kthory bez potomstwá / bez przyiaćioł zszedł/dał/dárował/ oddał/przed Sądem gáynym/to ich doydź ma wedle Práwá. Jesliby też żenie swoiey co przed sądem dał/to oná odzierży. Jesliby tedy kto vmárł bez przyiaćioł/ Testámentu nie czynił/ nikomu nic nie dárował/ nie zápisał/tám dziedzicá nie mász/y tám máietność iego wszystká ná Krolá przychodźi/támże Iure Munic: Arti: 59. in glosa, Co w glozie przy tym mieyscu położono/áby ten ktory iest z małżeństwá/ nie miał bráć po oycu kthory nie był z małżeństwá/dobr przez oycá nabytych/ążby mu ie oćiec przed Sądem dárował/ Jáko gdyby syn kápłánski żone poiął/á dzieći z nią miał/ áby ony dzieci bedecy z małżeństwá národzone/ nie miały bráć spadku po oycu/ktory był synem kápłáńskim. To omylnie iest w Łáćińskim położono/ áby thákie imienie syná Kápłánskiego/

Dźieći po oycu kthory nie iest z małżeństwá/ spadek biorą.

ktory z wła=

który z właſną żoną dzieci ma / do ſkárbu Krolewſkiego przypádáć miáło. Niemieckie Exemplarze ináczéy vczą/iż tácy ſynowie po oycu ſwoim choć nie był z małżeńſtwá/ſpadek biorą. Ale po ſtárym Oycu/ to ieſt po Kśiedzu/nie biorą/ gdyż Oćiec ich nie był godźien ku bróniu/dla tego iż nie był národzóny z małżeńſtwá. Nie ſłuſznaby to/áby prawdziwi potómkowie po ſwoim Oycu álbo po inych krewnych nie mieli bráć ſpadku / ážby im przed Sądem gáynym oddano było. Nie dawa Oćiec ſynowi przed Sądem / á wżdy ſyn po oycu Iure ſucceſsionis bierze / by thylko ſyn był z małżeńſtwá / od Oycá choć nie z małżeńſtwá národzónego. Przeto ſye trzebá pilnie báczyć ná wykłádzie Láćinſkim/áby nie był rózny od właſnych Originałów Niemieckich/iáko tu ná tym mieścu ſye ſtáło/gdźie miał wykłádácz położyć ſtárégo Oycá (Auum) thám położył Oycá właſnégo (Patrem) co być nie może/ábowiemby ſye to nie ſtoſowáło z inemi mieyſcy kthóre ináczéy vczą / iáko ieſt iáſny text Spe: Sax: Libro iij. Articu: 72. Et Iure Munic: Arti: 4. de legitime natis, w poſpolitośći położóno tymi ſłowy. Legitime natus Iura retinet Patris. A glózá támże powiáda/iż śiłá ich w tym błądzą/y fałſz to ieſt co niektórzy powiádáią áby

dzieci nie miáły bráć po tych rodzicoch spadku/ ná które rodzice może byc dowiedziono iż nie są prawégo łożá. Wtore/ thám dziedziców nie mász choćby kto zostáwił prawé dziedzice/ále óny pozostałych dobr nie mogą bráć dla występku oycowskiego/ tho iest/ iesli co przećiw Krolestwu/przećiw rzeczy pospolitey wykroczył/ iesli był Heretykiem to iest odszczepieńcem od Kośćiołá chrześćiáńskiego/iesli sye sam dla boiáźni przyszłey męki ábo śmierći zábił/tám choć dziedzicy są/ iákoby ich theż nie było/gdyż dziedzictwá zá tymi przyczynámi bráć nie mogą/wyiąwszyby sye z iákiey boleśći/tesknośći/niećierpliwóśći/ odeszćia od rozumu / álbo dla długów/ álbo zá iáką iną przygodą zabił/ obieśił: dobrá tákiego choćby Testament czynił choć nie czynił/ná potómki idą. Trzećie/ choćby dziedzicy byli/ále dziedzictwá bráć nie chcą dla trudnośći od dłużników/iáko to wiec pospolićie bywa/ iż kiedy który dziedzic baczy/iż ón po krhórymby máietnośc miał bráć został wiele dłużen / ták iż iego pozostáła máietnośc długów nie znieśie/ vchodząc trudnośći którąby mógł mieć od Credytorów/ nie chce dziedzictwá bráć / wiedząc o tym/iż kto dziedzictwo bierze/ muśi ónego długi płáćić po którym bierze. Przeto przychodzi do

vrzedu albo do Sądu gáynego / y oświadczy syę táwnie/iż po tym zmárłym przyiacielu żadney máietności nie chce bráć/ á thak iuż dziedzicem nie bedzie. Táką máietność iesli Fiscus bierze/tedy wszystki brzemioná winien odpráwowáć. Spe: Saxo: Libro i. Arti: 28. in glosa a principio. Fiscus prestare cogitur onera hæreditatis, quia non proprio sed defuncti Iure vtitur

Czwarte/chocby też kto był dziedzicem / á dziedzictwá nie dochodził po zmárłym wrok y sześć niedziel/bedąc presens albo iako mówią pod iednym dzwonem/ábo thez y czásu dalszégo/ iáko są dawności w práwie opisané/ iuż then nie bedzie dziedzicem/y niewiadomości nie bedzie sobie mógł ná pomoc bráć/bo káżdy o práwie swoim winien wiedzieć. Ius suum vnusquisq; scire tenetur, wyiawszyby iáką pomocną przyczyne wniósł dla ktorey ku dochodzeniu dziedzictwá na ten czás nie był/iż albo chorował/ albo w więzieniu był/albo syę ná woyne wypráwował/ná posłudze pospolitéy rzeczy był/albo pielgrzymował/albo przed wodami przebyć nie mógł/ albo mu koniá wzieto / y iną ktorą słuszną przyczyne gdyby opowiedział/tedy przedśie dziedzicem bedzie. Then rozdział niebytności rodziców potrzebny iest ku wiedzeniu tym kthórzy syę więc

do imienia

do imienia czyiégo puſtem práwem máią/vciekáiąc ſye o dar do zwierzchnieḡ paná ze złą ſpráwą. Aby ſye wedle thego rozdziału ſtatecznie przypátrzáli / á wywiádowáli ieſliże dziedzicy ſą nie tylko przyrodzéni krewni / ále y obcy ktorymby co przed vrzedem dárowano/álbo Teſtámentem oddano/choćbyteż byli/ieſli mogą bráć/ieſli nie máią iákiey zawády do thego/ áby potym czyiégo imienia źle przyiętego wrácáć nie muśieli/gdy ſye bliżſzy ozowie. A vrzednicy ſye też w tym pilnie báczyć máią / áby żadnému imienia zárázem po zmárłym pośieść nie pozwaláli/áżby był iáſny dowód iż przyiaćioł nie máſz/ iż zmárły Teſtámenthu nie czynił/ iż dawność wyſzłá/y inych przyczyn.

Rozmáité dźieći v rodźiców.

PRzy téy ſpráwie gdźie ſye mówi o dobrách które dźiedzicá nie máią/ potrzebá théż ieſt wiedźiéć rozmáity rodzay dźieći v rodźiców/ bo niektóre dźieći choć ſą nie dźiedzicżą/niektóre dźiedzicżą. W rozmáitym tedy rodzáiu dźieći v rodźiców/ iedny ſą co ſye rodzą z małżeńſtwá/zową ié Łáćinnicy/ Natureles & legitimi, liberi iuſti, á ty ſłuſznie dźiedzicżą. Drugie ſą ſpoſobióne ták córki iáko ſyno-

Naturales & legitimi.

wie/kiedy

wie/kiedy ktho nie máiąc dźieci własnych/ álbo máiąc ſtráćił ie ná woynie/ albo mu ktorym inym obyczáiem odeſzły/ tedy dla poćiechy swoiey bierze sobie kogo zá własnego syná/álbo ktorą zá własną corę/áby on wźiety za syná álbo oná zá core/byli dźiedźicy onego kthory ie bierze. Łáćinnicy zową/ Adoptiuos, Arrogatos, Liberos, legitimos tantum. Tu oćiec sposobiáiący/ ieſli ieſt Dźiad álbo Pradźiad Pater adoptans, tedy syn sposobiony po nim bierze spadek/nie ináczey iáko po własnym Oycu/y ieſliby był nieſłuſznie wydźiedźiczony / może żałowáć o wydźiedźiczenie. A ieſli Oćiec sposobiáiący ieſt obcy / w żadney krewnośći nie będący/á czynił Teſtáment/ tedy co mu teſtámentem odda/ to otrzyma/iáko iny obcy. In Speculo Saxo: Libr: ij, Articulo 30, nápiſano/ iż tákie sposobienia w Száſkim Niemieckim Prawie nie są zwyczáyne / y żaden wedle tákiego sposobienia nie bierze dźiedźictwá/ále wedle bliſkośći. Trzecie są dźieći co ſye nie z małżeńſtwá rodzą/ktore Łáćinnicy zową illegitimos ſiue naturales. Ty ácz też są z przyrodzenia synowie ábo cory v rodźiców/wſzákże práwá chcąc ludźi przywieść ku małżeńſtwu/ku poczćiwemu żyćiu/zágrodźiły themu iż tylko thy dźieći co ſye z małżeńſtwá rodzą/dźie-

Adoptiui, Arrogati, Legitimi tantum.

Naturales illegitimi.

dzicza/á co nie sa z małzenstwá/ nie dziedzicza/ dla tego tez/iz prawe dzieci to iest z małzenstwá národzone/dwoie prawo do dziedzictwá máia/ iedno iest przyrodzone/drugie małzenskie:á co sye nie z małzenstwá rodza/tylko iedno prawo máia/to iest/práwo przyrodzone: przeto co sa z małzenstwá/ lepszem práwem po rodzicách do dziedzictwá przychodza/bo dwoiem/niz co nie z małzenstwá/bo iednym: á kto ma dwoie práwo/do czego blizszy iest ku otrzymániu tego / nizli then ktory iedno prawo ma : wszákze to bywa wedle práwá postánowionego / nie wedle przyrodzonego/iáko mowia De Iure positiuo nõ naturali:bo przyrodzonym Práwem ták zeby mieli bráć ci co nie sa z małzenstwá/ iáko y ci co z małzenstwá. Ale to mamy wiedziec/á pokázuie sye to zpraw/ iz kiedykolwiek iakie postanowienie iest przeciw Práwu przyrodzonemu/tedy ci co Práwa stánowili/nie zgołá Práwo przyrodzone psuia/ále pod oblikie iáko tu wtey mierze/iz dzieci nie z małzenstwá národzone/Práwem postanowionem pisánem Iure positiuo dziedziczyc nie moga/wszakze sye podáia tákie sposoby / zá ktorymi dziedziczyc moga/z ktho rych ten iest naprzystoynieyszy: gdy Filij legitimati. Ociec mátke swoich dzieci poymie/albo choc nie p[illegible]ymie/iz albo nie byłá godna małz[illegible]nstwá/ale

bo oycá śmierć záſzłá/tedy Krol może go vczynić iákoby był práwego małżeńſtwá ſynem/ zową tákié liberos legitimatos, á thák w ten czás dźiedźiczyć mogą. Spe:Saxo: libro i, Arti:51, Iure Munici: Articu:4. Vczeni w Práwie kłádą rożność tych dźieci co ſye nie z małżeńſtwá rodzą: iedny co ſye odedwoygá wolnych ludźi rodzą/to ieſt z miłoſnice/ ktorą ſobie ktho w domu miáſto żony chowa: Łáćinnicy zową Naturales tantum ex concubina natos. Tácy po oycu ieſliby im co nie zápiſał/ábo z łáſki Krolewſkiey do poczćiweg° łożá nie byli przywroceni/nic nie biorą/ tylko po mátce wſzyſtko biorą/ieſli mátká inych dźieci poczćiwego łożá nie zoſtáwiłá. Bo ieſli zoſtáwiłá/tedy ten naturalis tantum ex cõcubina y po mátce nic nie bierze. Do bábizny też Práwo máią/ ieſli wnekow poczćiwego łożá nie máſz/ wſzákże tákié dźieći z dobr oyczyſtych máią być chowáné. Spe:Sa:libro i, Arti:51 in gloſa. Drugié co ſye rodzą od ſproſney poſpolitey nierządnice/ oycá niepewné/ktoreg° zową Spurios M, anſeres, ſine patre, vulgo conceptos, ty tylko po mátce biorą. Niektore z cudzołoſtwá od cudzey żony: Łáćinnicy zową Notos à nota ſeu infamia. Niektore z zákazánego złączenia/iáko od krewney/tákié nazywáią/ Liberos damnati coitus incœſtuoſos:

Naturales ex concubina.

Spurij Manſeres.

Incœſtuoſi.

Tácy áni w oyczystych / áni w mácierzystych dobrách nie dziedzicza/y żywnośc im wedle Prawá mieśckiego nie iest powinna. Te rożnośc rozmáitych dzieci v rodzicow/ też wiedziec potrzebá ku vznaniu / ktore dzieci dziedzicza ktore nie dziedzicza / áby y z tad pusta máietnośc poznaná byłá/ktoraby do skarbu Krolewskiego nalezec miałá/ieśliby inych krewnych nie było.

Pusta máietnośc z kad poszłá.

NApisano in Legibus Imperialibus, y Iure Munic: Arti: 59, in glosa, iż ty caduca, puste Práwá / wszczeły sye od woien mieśckich Rzymskich/ ktore Rzymiánie miewáli/kiedy sye trafiło iż kto komu co w mieście oddał/á potym ón komu oddano był zábit/tedy iuż ono do skárbu pospolitego dawano/y názywano to Legatū caducum. A iżby były ty caduca bona do skárbu pospolitego łátwiey przychodziły/ to było Lege Papia postánowiono / áby żadnemu po zmárłym nie godziło sye dochodzic dziedzictwá/álbo rzeczy Testámentem oddáney/áżby Testáment był otworzon / wyiąwszyby synowie álbo wnekowie byli/ thym sye przed otworzeniem Testámentu dziedzictwá dochodzic godziło. A gdzieby dziedzic

Legatum Caducum.

by dziedzic

by dziedzic albo on komu co oddano/zszedł pierwey niż Testáment otworzono/tedy rzecz oddána do skárbu pospolitégo należałá. Potym Césarz Iustinianus czásu pokoiu obaczywszy iż to niesłuszno było / y skarb pospolity w chćiwośći był podeyrzány / nie chćiał mieć tych kádukow/ odmienił tho Práwo/ y postánowił znowu / iż dźiś nie tylko synom/álbo wnekóm/ále y káżdemu pospolićie godźi sye dochodźić dźiedźictwá skoro po śmierći testámentniká. A iesliby Legatarius, to iest ten komu co oddano zszedł / tedy iego dźieći tego mogą dóydź. Nie rádźi widźieli vczeni w Práwie tych kádukow / y testámentnikóm bárzo były obćiężliwé / przeto temu rozmáitymi drógámi zábiegáli áby nie były/y Césarz zabiégáć dozwolił/ iż iesliby ktho przyiaćioł nie miał/aby to zá iego postánowieniem/ná iné pewné osoby przychodźiło. Opátrzyli tho tedy Testámentem/á osobliwie tym sposobem: Kiedy kto Testáment czynił/ á komu co oddawał/ zárázem ku ónemu dźiedźictwu náznáczał inégo thymi słowy: Tycyusá syná moiégo zostáwuie dźiedźicem/á iesliby ten vmárł/nie doszedł albo nie chćiał/álbo nie mógł dóydź/tedy ná mieścu iego/Seius niechay dźiedźiczy. Názwáli tho subſtitutum hæredem, iáko Seius/ á inſtitutum

hæredem, iáko Tycyus/iż gdźieby inſtytutá nie było / áby ſubſtitutus hæres brał / choć krewny choć obcy.

Puſté dobrá z Teſtámentów iáko bywáły.

CHoć kto czynił Teſtáment/ Práwá Ceſárſkié vczą/ iż dobrá oddáne troiákiem ſpoſobem ſtawáły ſye puſté. Naprzod kiedy kto Teſtámentem co oddał temu/ którego nie było / á teſtámentnik mniemiał by był żyw/ tákié oddánie Práwá názywáli pro non ſcriptū, iákoby też nie były nápiſané. Wtoré/kiedy komu co oddano / á ón pothym komu oddano vmárł pierwéy niż teſtámentnik/to zwano in cauſa caduci. Trzećié/kiedy komu co oddano/á ón potym nie wźiąwſzy nic vmárł po śmierći teſtámentniká/póki ieſzcze Teſtamentu nie otworzono/albo też tym gardźił co mu oddano / tho názywano Legatum caducum. Przeto ſye káżdemu godźiło żadáć y dochodźić dobr ſkoro po śmierci teſtámentniká/ choć ná częśći / choć ná wſzyſtkiem/dźiedźicem był vſtáwióny/wyiąwſzyby oddánie było pod iákiem ſpoſobē vczynióné/ thedy ſye dochodźić nie godźiło/ ążby ſye ón ſpoſob wypełnił / álbo ieſliby ná dźień pewny

Legatum nō ſcriptum.

Legatum in cauſa Caduci.

Legatum Caducum.

náznáczó-

náznáczóno było/ tedy sye też dochodzić nie godziło aż ón dzień przyszedł. C. de Cadu: tollē: L. & nomen, Item eodem C. L. Cum aūt.

Pusta máietność Práwem Césárskim thak sye rozumie y zámyka: Jesliby kto po zmarłym dziedzictwá albo oddania testámentnégo w rok y sześć niedziel nie dochodził/ á ná miescu iego ku bániu iny testámentem náznáczóny nie był/ álbo iesliby potómków nie było/ albo choc byli ále bráć nie chcieli/ albo dla iakiéy przyczyny bráć nie mogli/ tho iuż ná zwierzchniégo páná przychodźi/ z brzemieniem zmárłeģ po którym imienie bierze. Jesliby też żoná po zmarłym mężu zostáłá/ the Práwo ku bániu nad skarb Królewski/ nad zwierzchniégo páná przekłáda. Dobrá złoczyńców skazánych ná śmierć/ spadáią ná ty osoby co ná doł y wzgórę idą/ iáko są Synowie/ Wnekowie/ Práwnekowie/ Rodźicy/ Dziádowie/ y ini ná doł y wzgórę idący. Spadáią thez ná pobocznie do trzeciégo stopniá. żóny też z ich imienia wiáno biorą/ á iesliby która wiáná nie miáłá/ tedy bierze trzecią część dóbr mężowych/ Urząd do tákich dobr nie ma nic: Bona damnatorum non fiunt lucro Iudicibus aut eorū officiis. A gdźieby tych osob wyższéy námienionych nie było/ tedy dopierotakie dobra zdanych ná śmierć

przypadáią ná Królá/wyiąwszyby táki był złoczyncá/ kthóry przeciw Máyestatowi Królewskiemu álbo Rzeczy pospolitey wykróczył/tákież dobrá wszystki ná páná bywáią zábráne. S:S:li. iij, Arit:84. Występki ktoreby były przeciw Máyestatowi Królewskiemu/pátrz w Reyestrze w słowie Crimen læsæ Magestatis.

Deposit/ To iest rzecz dána ku schowániu.

Z dóbr zmárłego co pierwey idzie/
Dług czy Deposit.

Ráfia sye często spór miedzy Creditormi á miedzy tym który dał pieniądze álbo iáką iną rzecz ku schowániu / do wiernych rąk/á bywa tho po śmierci tego v kogo była schowána/ iż then ktory dał schowáć/ powiáda iżem ia nablizszy swego depositu przed wszystkimi Creditormi: z moiego depositu nie może sobie nikt

płácić swoiégo długu co mu zmarły został dłużen. Kreditorowie zaś powiadáią/ iżeśmy bliższy nászych długow z dobr niebosczykowych/ mámy zápisy tego/mámy cyrografy/nászé dawnieyszé długi/ niż twoy Deposit/ twoiéy rzeczy miedzy státhkiem nieboszczykowem nie mász. A ták mysmy do nászych długow pierwszy. O tákim sporu gdy sye trafi/thaka iest náuka ludzi vczonych w Prawie. Jesli pieniądze ktorem ia dał ku schowániu do wiernych rąk/ náyduią sye po śmierći tego który ie odemnie przyiał/w tym worku/w téy skrzynce/thak iakom ie ku schowániu dał/ á nie są strawióne albo vthracone/ á mam tego pewny dowód/ iżem dał ku schowániu do wiernych rąk/ iest znák moiey skrzynki/ moiéy pieczeći: Tákowé pieniądze/ albo którykolwiek deposit/máią mi być wydáné/żaden mi ich nie może bronić/ przodek mam przed wszystkimi Creditorami/ choćby mieli dług pierwéy zeznány/ y ná máietności pewnéy miánowánéy od nieboszczyká zápisány/ co Láćinnicy zową Priuilegia realia seu expressas hypotecas habentes: choćby sye też rozumiały właśnie być ná máietności krom zápisu obwiązáne iákoby zápisané/ co zową Láćinnicy Tacitam hypotecā habentes, táko iest dług Królewski/ Wiáno/dług pogrze-

Deposit náleziony ma być naprzod przed wszystkimi długi wydány.

Priuilegia realia.

Tacita hypoteca.

bowy: choćby też mieli długi zgoła zeznáné/ cyrográfem opisáné/ná których sye tylko zapłathá obiecuie/á dług ná máietności nie iest vkázány: co zowa Priuilegia personalia, tedy mam przodek przed thymi wszystkimi/ napierwey mi ma być moy Deposit wydány / y żaden mi z Kreditorów namniey nie ma przeszkadzáć/á tho z tey przyczyny/iż Deposit móy/właśna iest moiá máietność / wszelkim práwem/ naturaliter & ciuiliter: á z moiéy máietności żadnemu Kreditorowi dług któregóm ia nie winien / nie ma być płacón. Ale ieśli sye pieniądze którem dał schowáć nie náyduią miedzy rzeczámi tego który ié ku schowániu przyiął/ták iako są dáné/ ále są vtrácóné/strawioné/tedy naprzód idą długi pierwszé kthóreby były przed vrzedem zeznané / ná máietności vkázáné/ pierwéy Krolewski dług/ Wiáno/Pogrzeb/y iné któreby były in tacita hypoteca. Już tu ón Deposit strawióny álbo vtrácóny/stał sye długiem/y iáko dług ma być dochodzón. A záśye tenże Deposit choć iest vtrácóny albo strawióny/ ma przodek przed tymi Creditormi/którzy tylko zgoła dług zeznány máią z obiecániem zapłáty ná pewny czás/ á nie iest obowiązek vrzedowy ná máietności/ iáko pospolicie są cyrográfy/ thám przed tymi Creditormi

Priuilegelium personale.

Deposit strawiony obráca sye wdług.

Deposit strácony ma przodek przed cyrográfmi.

Deposit vtrácóny / ktoryby był słusznie dowiedziony/ ma bydź pierwey z máietności zmárłego zapłacóny/niż Creditorom cyrographowem.

Jeśliby też deponens pecuniam, to iest ten ktory dał ku schowániu pieniądze / brał od onych pieniedzy lichwe albo pożytek iáki/iuż on Deposit nie bedźie miał tháktego Prawá/ iako prawdźiwy Deposit miedzy rzeczami nálezióny / od ktorego pożytku nie brał / ale bedźie poczytháný iako zá dług/kthorego z drugimi Creditorami bedźie dochodźił kształtem długu / a nie kształtem depositu. A tu sye wyymuie deposit śierotý/ktory iest w wiernym schowániu v opiekunów/ abowiem choć śierota bierze pożytek od opiekuna/od pieniedzy danych do wiernych rąk/dwoia przyczyna do tego wiedźie/iż on deposit przed się po śmierci opiekunowey choć też y zá żywota ma bydź dochodzón/ iako prawdźiwy deposit/ a nie iako dług/ iedná iest przyczyná z strony osoby/iż śierotá/druga z strony spráwy iż opieká: Et duplex causa fortior est quam simplex. Pisze o tym Zázyus in Digestis de Priuilegijs Creditorum L Quesitum § in Bonis.

Deposit od ktorego pożytek biorą długiem iest.

Śierotá może bráć pożytek od pieniedzy od opiekuná.

Deposit vtrácóny/ á towar niezápłácony / kthory po śmierci kupcowey zo-

ſtał/co z tego dwóygá piérwey ma być odpráwióno.

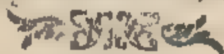
TEżliby kto przedał kupcowi towáry ſwoie/ ſukna albo ktore ine/ y wierzyłby mu zapłaty/dobrá potym ónego kupca były poprzedane/albo vtrácóne/ y część ónych towárów: pytanie ieſt/ ieſli ten kthóry przedał może ſye iąc towarow ónych/ktore ieſzcze nie ſą vtrácóne/y wziąć ie/ czyli ten ktory dał ku ſchowániu pieniądze ſwoie do ónego kupcá/ á pieniądze óny ſą vtrácóne/będzie miał przodek zapłáty ſwoiego depoſitu z ónych towárów pozoſtałych ieſzcze nieutrácónych: Odpowiédź. Ták ſye thu zda/iż ten kthóry przedał towáry ſwoié nie ma być ſłuchan/z téy przyczyny/iż przedawſzy towáry ſwoie/y dawſzy ie w moc kupcowi/przenioſł ich páńſtwo ná ónego kupcá/ ponieważ mu zapłáty wierzył/ iuż towary nie iego. Ale thu w téy mierze vczeni w Práwie z łaſkáwości y przyſtoyności vczą y ták kłádą/iż ten kthóry przedał towáry/ ma przodek do towárów ſwoich/ które ieſzcze nie ſą vtrácóne.

Creditor możeli długu ſwoiego dochodzić z towárów po dłużnikowéy śmier-

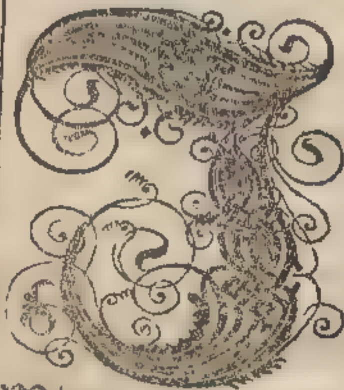
ći zostáłych/ná które mu pieniędzy pożyczył.

JEsliby kto pożyczył komu summy pieniedzy miánowicie ná tákie towary/ ábo na iney ktorey rzeczy kupienié/ á potym on dlużnik zubożał albo vmarł / á ony towáry zostały/możeli ten kthóry pieniedzy pożyczył dochodźić swégo długu na ónych thowároch albo iney ktorey rzeczy zá swoie pieniądze kupióney/przed inszymi Creditori? Odpowiedź. Nie może/wyiąwszyby około tego z swoim dlużnikiem miánowitą iáſną vmowe miał/ pactum expreſſum. Wszakże chocby też y vmowy tákiey nie miał/może dochodźić przed tymi ktorzy cyro gráfowé abo ná osobie tylko nie ná rzeczy długi obowiązáné máią. Ale przed tymi kthórzy máią długi vrzednie zápisáné / ná dobrách vkazáné/ nie może ná ónych towároch szukáć/ wyiąwszy też to/iesliby óny pieniadze były śieroty pożyczáné ná óny towary/ álbo ná kupienie iákiey iney rzeczy / tedy ich mogą lepszem Práwē ná ónym státku kupiónym dochodźić niż ini Credytorowie. A iesliby opiekunowie zá śierotczyny pieniądze co kupili/tedy ná woley iest śierot/abo rzecz kupióną przyiąć/álbo pieniedzy dochodźić.

Cibaria domeſtica:
co ieſt/ Żywność domowa.

Do żywnośći domowey co należy.

VRE Mun:Ar:24.58 in gloſa opiſano/ które rzeczy do żywnośći domowey roczney należą/ ty ſą ktore mąż ku potrzebie domowey na ieden rok zgotował. Ku temu należy/ mięſo ſolone/ wedzone/ ſłonina/ ſzołdry/ drobi/ etcæ. Wieprze chowané/ kthore ſą pobite y porąbané/ Iure Munic:Arti:26. Sery/ maſło/ ſadła/ wſzelkie tłuſte: Sól/ miód/ ryby/ śledzie: krupy/ grochy/ tągły/ tarzyny/ y iné potrawy kthoreby na ieden rok ku żywnośći domowey były zgothowáné. Ku tym też leżą zboże/ ſłod/ piwo/ wino/ miód/ y iné p[illegible] vżywaniu dorocznému domowe[illegible] zawartoné.

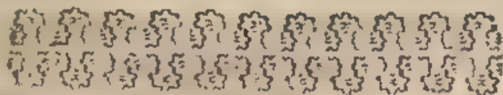
Do żywnośći domowey Wdowá po

zmárłym mężu iákie práwo ma.

TEż by Práwá miáłá wdowá do żywności domowey/ktora po śmierci meżowey w domu zostáłá / Prawo Maydeburskie tak vczy. Kiedysye wdowá od dzieci abo od dziedziców meżowych oddzielić chce/ to iey z strawnych rzeczy przychodzi. Jesliby ona miałá zapisáne od mężá opatrzenié do żywotá/ co Láćinnicy zowa prouisionem vitę na ónym imieniu/kedy táka żywność zostálá/ tedy wszystkiey óney domowey żywnośći / kthórakolwiek mąż spráwił ná ieden rok / bierze polowice po trzydziestym dniu od czásu ktorégo mąż zmarl/ á to krom óney żywnośći kthóra sye ku dziedzictwu śćiąga. Bo ostátek coby nád zwysz nád roczną żywność było/ tho prawdziwy dziedzic mężów bierze. Ale iesliby ná ónym imieniu w kthorym táka żywność zostáłá opatrzenia do żywotá nie miáłá: tedy z żywnośći domowey nie wiecey bierze iedno czymby sye wedle iey stanu wychowáć mogłá/pokiiey dziedzicy nie odpráwią. Pokiby też zá mąż nie szłá/ póty imienia rumowáć nie winná / wyiawszyby ia dziedzicy chćieli odpráwić/tedy pieniądze wziąwszy winná imienie rumowáć/ Iure Munic: Arti: 24 58. iest też o thym

Pániéy wienn
néy wielé ma
być ná ſtrá
we dano pó
ki iéy wiá
nem nie od
práwią.

inter Articulos Iuris Maydebur fol:7 A poki dzie dzicy meżowi/ wdowy pozoſtáłey z imienia meżowego nie odpráwią / poty iey winni na ſtráwe dawać kozdy tydzień/ wedle zwyczáiu miáſtá y wedle ſtanu iey/ iako w mieściech zacnieyſzych poſpolitha ieſt wdowie kupieckiey ná tydzień kope dáwac/ rzemieśnicce mniey/ tak iáko by ſye wedle iey ſtanu wychowáć mogłá. Ktore dawánie ieſli ieſt długie/ bárzo bywa ſzkodliwé y dziedzicóm meżowym y Creditorom iego/ gdy pani wienna/ długim brániem na ſtrawe/ meżowe imienie wytrawić może/ tak iż po tym dziedzicy mało wezmą/ y creditorowie długów ſwoich nie maią na czym dościgáć. Przetho prawdziwi opiekunowie / albo thež y dziedzicy máią ſye oto naprzod pilnie ſtáráć/ aby pánią wienną co narychléy wiánem odpráwili z imienia meżowego / ktore też Práwo poſpolité miedzy inymi przyczynami oſobliwie dla odprawy wienney przedać dozwala/ ieſli pieniedzy gotowych ku odprawie nie maiż/ gdyż tho imienie iey fantem było w wienie / iako o thym nápiſano iure Mun:Artic: 26 & inter Articulos Iuris Maydeburg: fol: 33.

Niewiá-

Niewiástá kiedy w wienie áni w żywności nie dziedziczy.

NIewiástá póki mąż żyw/ áni wwienie áni w ſtrawnych rzeczach nie dziedziczy/ wszyſtko to v meżá w mocy ieſt. A záſye kiedy to po śmierći meżowey bierze/ tak iżby potym żadnégo meża nie miáła/ thedy óno wiáno y żywność ná bliżſzégo po niéy / nie ná bliżſzégo po meżu dziedzictwem ſpada. Jeſliby też mąż pozoſtáłey Wdowy thakiégo ſtanu był / iż z tych przerzeczónych ſtráwnych rzeczy żywności ſzukał/ (iákoż ieſt ich wiele co ſtrawnymi rzeczámi y ku piciu należącymi handluią) ty ku dziedzictwu należą: do tych niewiaſta nie ma nic/ tylko do polowice z ónych/ kthóré ſą oddzielóné ku roczney żywnośći. A tho ieſli oprawe ná ónym imieniu ma/ ábo opátrzenié do żywotá/ gdzie ty ſtráwné rzeczy ſą/ iako wyżſzéy o tym Spe: Saxo: Libro iij, Articulo 38.

Poſag: Wiáno.

Dos/ Dotalicium.

Posag. Wiano.

POsag náżywáią máietność / ktorąkolwiek żoná do męża przynośi/albo co mężowi zá żoną dáią/ dla znoszenia przypadłych brzemion w małżeństwie: Łácinnicy Dotem náżywáią. Wiáno iest dar/który mąż względem poságu żenie przy ślubie miánuie/ który też czásem znacznie na swoim imieniu stoiącym / albo pospolicie ná wszystkiey máietnośći/albo ná połowicy pokázuie y opráwuie/áby żóná po śmierći iego byłá swoiego wiáná pewnieysza:Łácinnicy Dotalicium náżywáią.

Ten co Łácińskim ięzykiem Práwo wykłádał/ czásem nie czyni różnośći żadney miedzy thymi słowy Dos,Dotalicium, zá iedno ié poczytaiąc/ álbo zá posag/álbo zá wiáno / czásem czyni różność / czasem iedno zá drugié kładzie. Ale iáko iest różność miedzy Polskimi słowy Posag/Wiáno/thák miedzy Łácińskimi Dos, Dotalicium, w tym znáczeniu iáko wyżżey położóno.

Dowód Wiáná białym głowóm opisány.

Cj co Prá-

I co Práwá ſtánowili folguiąc krewkości białych głów/ pozwolili im thego y Práwem piſanym opatrzyli/aby wiáná swoiego/gdźieby świádków nie było/ przyśiega dowodźili/áby ich przyśiegá bez wſzelkiego ſporu/ ku otrzymániu wiáná mieśce miała/tylé/ ilé przyśiega potwierdzą. Nápiſano tho w texcie Speculi Sax: libro i, Articulo 20, Dotem mulier proprio obtinet iuramento. A w glóźie Iure Municip: Articulo 22 położóno o tym: Kiedy mąż poiąwſzy żonę miánuie iéy przed dobrymi ludźmi wiáno/kthórego iéy ná żadnym imieniu nie zápiſze/ iedno tylko miánuie/ á potym gdy vmrze/ dźiedźicy nie chcą iéy dáć wiáná / poniewaź óna ná imieniu nie ma opráwiónégo/ y w kśiegách żadnych opiſánégo/nie chcą iey dáć áni na świádki/áni ná przyśiegę/tedy práwo ták vczy: Iż kiedy mąż miánuie wiáno żenie przed dobrymi ludźmi/chocby ié zápiſał/choć nie zápiſał/żoná pozoſtáła łatwiéy otrzyma wiáno zá ſwoią przyśiegą/niżby ią dźiedźicy mieli oddalić wiáná.

Były podobno lepſzé czáſy kiedy to Práwo białym głowóm o poprzyśiegániu wiáná vczynióno/iż żaden dźiedźic nie znał ſye w tym być obciążónym/ y krzywdy żadnéy w vbliżeniu ſwoiégo dźiedźictwá zá takimi przyśiegámi nie czuł. Ale

tych czásów nieszczesliwych/ktorych ludzie sklonnieyszy sa ku złemu niż ku dobremu / nie máiac nic baczenia ná to/ iakoby máietności pobożnie nabywáli/thylko iżby mieli/lubo źle lubo dobrze nabyte. Bárzo to Práwo o poprzysiegániu wiáná iest szkodliwe / iż doświadczóno niektorych białych głow/ kthore zárzuciwszy ná strone boiazn Boża/wstyd/wiáre/y powinność małżenską/zápomniawszy dziatek swoich/ śmiały przeciw sumnieniu swoiemu/przeciw świádectwu/ wielkie summy pieniedzy poprzysiegáć/ktore im nigdy przy slubie nie były miánowáne: przez co dziatkom swoim álbo przyiaciołom meżowym/ niemała cześć dobr dziedzicznych niepobożnie wydzieráły/dochodzac onego wiáná poprzysieżonego z imienia meżowego: Choć thez y przeciwne świádectwá były/ kthore odrzucali niektorzy / sadzac sye ná gołym texcie o poprzysiegániu wiáná/nie chcac sye namniey od niego odchylić/choc przeciwne świádectwá dáleko mnieysze wiáno pokazowáły / nie rozumieiac/ iż Práwá nie sa dla thego vczynione/ aby miáły komu ku wydzierániu czyiey máietności pomagáć/ ale sa vczynione ku obronie wszystkich vbogich sierot/ y ktorzyby iaka niepobożnościa od kogo byli vciśnieni. Sa to vbogim sierotom/y wszystkim

Poprzysie-gánie wiáná dzisieyszych czásow szkodliwe iest.

Práwá dla czego vczynione.

pobożnym

pobożnym ludźióm rzeczy bárzo żáłosné około tákowégo poprzyśieżenia/ gdy pozostała Wdowá poprzyśieżonym wiánem/ wszystkę máiętność mężowę zabierze/ zábráwszy z drugim mężem vtraci/á dźieci żebráć muszą. Godziłoby sye przełożónym/ktorzy miástá rządzą w tho pilnie weyrzéć/y temu zabieżéć / á bárzoby sye łátwie themu zábieżáło / y słuszné lekárstwo podało / gdyby thák postánowióno/ aby żadné wiáno ważné nie było / y mieścá nie miáło / kthóreby záráżem po ślubie przed vrzędem zeznáné / y w Kśiegi Mieśckie wwiedzióné nie było: zwłaszczá gdy dźiśieyszych czásów nie tylko w Mieśćiech ále y w Miásteczkach/y we wśiách/wszedy Vrząd mieśćki kśięgi ma / tedy nic łátwieyszégo iako wiáno zeznáné zápisáć/á przez to przyszłym trudnośćiam y niebespiecznośćiam drógę zámykáć/abo gdźieby sye potym okazáło iżby która Wdowá wszetecznie chćiáłá wiáno wyższéy niż iéy wiánowano poprzyśięgáć/á iáwnoby to było vczćiwych mężów świádectwem/ (kthóre in hoc casu muśiáłoby przećiwko białéy głowie zá Wielkiérzem ná to vstáwionym ważné być) iż iey tylo nie wiánowano/áby tho karanie odnośiłá/żeby iéy tylko ławkę y kądźiel przed dóm wystáwióno/á tám ią posadzono/nic inégo iéy

nie dawszy/iedno óne ławke á kądźiel. O czym nápiſano Iure Munic: Articulo 22: Co ácz tham ieſt położóno o tych białych głowách / kthórym mężowie żadnym zapiſem wiáná nie opráwili/ (co ſye iednak v nas nie záchowuie: máią białe głowy wiáno ſwoié po śmierći mężowéy / choć téy opráwi choć nieopráwi ná máietnośći/choć tylko przy ſlubie miáni ie) wſzákże nie wiem/by to nie przyſtoynieý było/iżby takim białym głowóm niebogoboynym / kthóre falſzywie wiáná poprzyśięgáią/ ſtołkiem y kądźielą wiáno przed domem płácóno/y tym ich zá ich fałſzywą przyśięge karano/ á niż owy kthóre opráwy żadney ná imieniu od meżów nie máią/ále wiáná ſwoiego miánowánego iáwnégo pobożnie á ſpráwiedliwie dowodzą y dochodzą. Dobry o tym ieſt Státut Koronny/który thak vczy. Dos quę non fuerit in Libris ſeu Actis inſcripta, iuxta Iuris ordinem & antiquam conſuetudinē reformata, nullius debet eſſe valoris & momenti.

A iż ná wielu mieścách w Polſzcze w mieśćiech przełożeni / gdźie widzą w czym iákié vbliżenié w Rzeczy poſpolitéy/abo vbogim śiérotóm/ták bárzo ſą czuyni o thym/ iż gdźie widzą drógę ku zábieżeniu iakiemu złemu/ónéy naſláduią. A ia z widzenia ludźi vczónych w Práwie/ podałem

te dróge

the drógę ku zábieżeniu fałſzywemu poprzyśię=gániu wiáná/áby żadne mieśćá nie miało / ied no ktoreby było przed Vrzędem zeznáné y zápiſá né/zdało mi ſye tu położyć formę tákiego zapiſu Łácinſkim y Polſkim ięzykiem/ ktoréy albo inéy téy podobnéy kto chce może vżywáć.

Formá zápiſánia Wiáná Łácinſkim ięzykiem.

CORAM Bannito Iudicio perſonaliter conſtitutus,famatus N.ſanus mente & corpore,non cōpulſus, non coactus, ſed de libera ſua voluntate, etiam ex conſilio amicorum ſuorum recognouit. Quia honeſtę N. filiæ famati N. coniugi verò ſuæ chariſsimæ, quingētos florenos dotalicȝ in auro vngaricales, auri puri & iuſti ponderis,circa ſponſaliorum ceremonias denominauit,quos eidem ſuper medietate omniū bonorum ſuorum,mobilium & īmobilium,hæreditariorum,& obligatoriorum,habitorum & habendorū, ſiue ſuper domo ſua lapidea lignea, hæreditaria, inter domos famati N. ab vna & famati N. parte, ab altera in circulo Craco: iaceñ,indicando corā Iure,inſcripſit, aſsignauit, & reformauit, per eandem N. dictam coniugem ſuam, prędicta bona pręfati mariti ſui, cum omni Iure,proprietate, & toto do-

minio, prouentibus, vtilitatibus, redditibus, agris, pratis, campis, paſcuis, hortis, prędijs, pecoribus, pecudibus, ac ſingulis pertinentijs, adiacētijs, quomōlibet ad prędicta bona, ſeu ad prędictam domum ſpectantibus quibuscunq; dicuntur nominibus, nullis exceptis, nec excluſis tenenda, habenda, poſsideñ: cū vſufructu, iuxta conſuetudinem Dotaliciorum in Iure Maydeburgenſi obſeruatam, tam diu donec ſibi prędicta quingentorū florenorū ſumma, ſui dotalicij, ab hæredibus mariti, quorum intereſt, fuerit perſoluta.

Táż formá zápiſánia wiáná po Polſku.

Przed gáynem Sądem ſtánąwſzy oblicznie ſławny N. zdrowy będąc ná ciele y ná vmyſle/ nie z przymuſzenia/ ále z dobrey ſwoiey woley zeznał/ iż vczciwey pániey N. córce ſławnego N. małżonce ſwoiey miłey/ pięć ſet złotych wiáná we złocie Węgierſkich/ dobrey á ſpráwiedliwey wagi/ przy ſlubie wiánowáł/ kthóre iey ná połowicy wſzyſtkich dóbr ſwoich ruchomych/ y nieruchomych/ dźiedźicznych/ záſtáwnych/ które teraz ma/ y potym będźie miał/ abo ná kámienicy ſwoiey / álbo ná domu drzewiánym / kthóry leży miedzy dómem ſławnego N:

z iedney

z iedney ſtrony / á domem ſławnego N: z drugiey ſtróny w rynku / okázuiąc przed Práwem / zápiſał / naznáczył / y opráwił / aby przerzeczóna N: małżonká iego / wyżſzéy mianowáne dobrá Męża ſwoiego przerzeczónego trzymáłá / miáłá / y vżywáłá / ze wſzyſtkim Práwem / własnością / y ze wſzyſtkim pánſtwem / dochody / pożytki / z rolámi / polmi / paſtwiſkami / ogrody / folwárki / bydłem / y z inymi dobrámi / ktemu przyległymi iákimbykolwiek názwiſkiem názwáne były / ábo názwáne być mogły / żadnych nie wyymuiąc áni odłączáiąc / wedle zwyczáiu / iáko ſye około wian w Práwie Máydeburſkim z dawná záchowuie á to thák długo / ażby iéy przerzeczóna ſummá pięć ſet złotych wiáná iéy / od dziedziców mężowych / którym to należy / zupełnie położóna byłá.

Odſtepek Wiáná / iáki ieſt beſpieczny / á iáki niebeſpieczny y niepewny.

WDowá po śmierci mężowéy Wiáno ſwoie ieſli ma od męża zápiſáne / álbo dowiedzióne / álbo ná pewnym imieniu vkazáne / może komu chce / choć dziedzicowi / choć też komu obcemu podług myſli ſwéy odſtępić. Ale ieſli nie ma zápiſánego / álbo ieſli go ſamá zá ſwoiego żywotá nieotrzymáłá / álbo

máłá / álbo świádkámi/ álbo przyśiega nie dowiodłá/odstepek iey máło ważny iest: abowiem by ten dziedzic/ álbo ktory iny obcy ktoremu óná wiáno odstapi/ miał po iey śmierci dowodzić y dochodzić tákiego Wiáná/ thák iáko óná przyśiega álbo Swiadkámi wedle Práwá dowieść miáłá: toby sye nie godziło/ y niewiem iesli sye kiedy táka spráwá miedzy ktorymi osobámi sadownie toczyłá / żeby sye z niey zá Dekretem v wyższych Sedziow pokazało/ godzili sye dziedzicowi álbo komu obcemu maiacemu odstepne wiáno od Wdowy/ dowodzić wiáná ná mieścu óney Wdowy po śmierci iey. Przetho odstepek Wiáná ktore nie iest zápisáne/ álbo dowiedzióne/ álbo postepki Práwnymi doskonále dozyskáne/ nie iest bespieczne ku dostapieniu/ y owszem máło ważne. To vpomnienie służy tym ktorzy wiáná kupuia/ áby wiedzieli iákie odstepki wian od Wdow przyymowáć máia.

¶ Wiáná dowodzić ná mieścu wdowy / nie iest rzecz zwyczáyna.

Formá odstepku Wiáná Łácinskim iezykiem.

Coram Iudicio Bannito cõstituta personaliter honesta Anna olim prouidi Petri N: relicta Vidua, per honestum virum N: ad id sibi assumptum, & iuridice confirmatum tutorẽ, recognouit, & expressis verbis fassa est

se abscessisse, presentibusq; abscedere & condescendere, honesto N: summam florenorum quingentorũ Dotalicij sui, à memorato marito sibi circa spõsaliorum Ceremonias denominati, & coram officio Consulari, seu Iudicio Bannito, feria N. per eundem maritum, recogniti & inscripti: ac omne Ius suum quodcumq; ipsa ratione eiusmodi summe Dotalicij, super bonis N. perductum continuatumq; habet. Vel hoc ipsum Dotaliciũ, quód ipsa, adcitatis supramemorati mariti sui hæredibus, in presentia eorundem, sine vlla eorum contradictione, iuramẽto corporali, vel proborum virorum testimonio, iuxta Acta Aduocati, feria N. sufficienter probauit. vel quód ipsa super omnibus bonis mariti sui, mobilibus & immobilibus hæreditarijs & obligatorijs habitis & habendis, & signanter super domo in circulo N. inter domos N. ex vna, & inter domum N. parte ab altera iaceñ, ab eodẽ predicto marito datum donatum, inscriptum, asignatum, & reformatum habet. Nihil penitus Iuris, proprietatis, & dominij, sibi posterisq; suis, aut quibusuis alijs propinquis, in memorata quingentorum florenorũ Dotalicii summa relinquendo, nec excipieñ: sed totum & integrum Ius, quodcumq; ei ratiõe eiusmodi supranominati Dotalicii competit, in predictum honestũ N. pleno, hæreditarioq;, Iure transfundendo, vt ipse N. eiusmodi Dotalicium, seu bona mariti eius de-

functi in Dotalicio habeat, teneat, posideat, & vtifruatur, tanquam ipsamet, veluti domina Dotalicialis, eadē bona haberet, teneret, habereq́, tenere, possidere, & vtifrui posit, tamdiu, donec sibi prędictū Dotalicium, integra pręnominata summa, repositū fuerit, recognoscens sibi ab eodem N. pro supradicta Dotalicij summa, vniuersoq́ eiusdē Iure, plenarié satisfactum esse. De qua eundē quietauit in forma plenisima, dans eidem dicto N. plenam & sufficientem potestatem, hoc ipsum Ius supranominati sui Dotalicij, Iure exigendi, repetendi, suscipiendi, de suscepto quietandi, & in vsum suum beneplacitum, prout melius & vtilius nouerit conuertendi, tanquā suum proprium.

Táż Formá odstepku Wiáná po Polsku.

Przed Sądnym Sądem stánąwszy oblicznie vczćiwa Anná N. nieboszczyká sławnégo N. pozostáła Wdowá/ przez sławnégo N. wziętégo sobie ku théy spráwie / y Sądownie potwierdzónégo Opiekuná/ zeznáłá iest/ iż ostąpiłá/ iákoż to y tym zapisem teraz odstepuie/ sławnemu N. pięćset złotych w mónécie wiáná/ które iéy przerzeczóny mąż przy ślubie wiánował / y przed Vrzędem Rádźieckim

N. álbo Gáynym Sądem / w ten dzień N. zeznał y zápisał / y wszystko Práwo ktorekolwiek oná z strony tákowego Wiáná/ná dobrách tych N. przewiodłá/y skończyłá: albo to Wiáno odstąpiłá/którego oná przypozwawszy dziedziców mężá swoiego przy obliczności ich/ krom wszelkiego ich odporu cielesną przysięgą/ álbo świádectwem vczciwych ludzi/ dostatecznie w then dzień N. wedle Ksiąg Woytowskich dowiodłá/ábo które oná ná wszystkiey máietności mężowey/ ruchomey y nieruchomey/ dziedziczney/ zastáwney/ kthorą ná on czas miał/ y potymby miał/á miánowicie ná domu leżącym w rynku/ miedzy domem N. z iedney strony/á miedzy domem N.z drugiey strony/od tegoż mężá swoiego dáne/ dárowane/ zápisáne/náznáczone/ y oprawione ma. Nic Práwá/własności/páństwá sobie/áni potomkom swoim/y ktorymkolwiek bliskim z przerzeczoney summy wiáná nie wyymuiąc/ áni zostáwuiąc: ále wszystko cáłe/ zupełne/ wyższey miánowánego wiáná swoiego Práwo/ ktorekolwiek iey z strony tákiego wiáná należy/ ná tego to N. zupełnie/y dziedzicznym Práwem wlewáiąc: ták áby ten przerzeczony N. tákowe Wiáno/ álbo dobrá iey mężá w Wienie miał / trzymał/ dzierżał/ y vżywał/ nie ináczey/ iedno

iákoby óná sámá/iáko páni wienna tákowé dobrá miáłá/trzymáłá/vżywáłá/mieć/trzymáć/ y vżywáć mogłá/póty/ážby iemu tákie wiáno ná iéy mieścu/gotową summą pieniedzy/odłożóné było. A zeznáłá iże sye iéy od niego zá thákową summe wiáná/y zá wszystko iéy/ tego to wiáná Práwo dosyć stáło / z kthórego kwitowáłá go y kwituie/dostátecznie/wiecznie/dáiąc przerzeczónemu N. zupełną moc tákiego wiáná dościgáć/o nié Práwem czynić/dochodźić/ przyiąć/ z niego kwitowáć/y ku swoiemu/iákoby nalepiéy rozumiał pożytkowi przywieść/y obróćić/iáko swoié włásné.

Pytánia potrzebné około Wian/wyiete z glózy/ in Jure Municipali super Articulum xxij.

Pytánié piérwszé.

Mąż iesliby żenie pewną summe pieniedzy wiánował/ któraby iey ná swoich dobrách ruchomych y nieruchomych/w sáncie obowiązał:możeli óny dobrá przedáć/zástáwić/ábo którym inym obyczáiem oddalić:możeli óno oddalenié żennemu Práwu co szkodźić czyli nié: Odpowiédź. Wedle Práwá:iesliby

mąż swo-

mąż swoiéy żenie zápisał Wiáno pospolićie ná wszystkich dobrách swoich/ które ma y potymby miał/żadnych nie miánuiąc/tákowe dobra mąż może przedáć/ y oddalić/ podług woléy swoiéy/ krom wszelkiégo sprzećiwienią żeninégo. A to z théy przyczyny/ choć summe będźie miánował/ przedśie ono imienie iego iest. Niektórzy tego dokładáią/iż to ták mąż może vczynić/ieśli sobie pánistwo záchowa do swego żywotá/z tákowymi dobrámi swoimi czynić może wedle podobánia swoiégo. Niektórzy też ták trzymáią/chocby sobie pánistwá nie záchował/iedno tylko pospolićie ná swoiéy máietnośći wszystkiéy/ pewną summe po swéy śmierći opráwił: to oddalić może. Ale ieśliby opráwá byłá miánowićie ná którym imieniu/to iest ná domu/ ná Winnicy/ná czynszownym imieniu/ z kthóregoby mąż czynsz brał/ábo ná którym pewnym dźiedźictwie: oddalić tego nie może/ áni z przyzwoleniem żony/ áni bez przyzwolenia/wyiąwszyby iéy ina tákową nagrodę vczynił/to iest ażby iéy tákąż summe ná innym imieniu opráwił y viśćił.

¶ Mąż chcąc Wiano opráwi żenie ná dobrach swoich wszystkich pospolićie/ żadnych nie miánuiąc: tákie może zástáwić krom sprzećiwienia żeninég.

¶ Ieśliby też mąż do śmierći swoiey imienia swoiégo nieutráćił/nieoddalił/iednoby sye óno imienie ták bárzo nákáziło/ iżby wiáno ledwie wynieść mogło/ tedy żoná pozostáła wiáno o=

Długi które pierwéy idą niż Wiáno / które po wienie.

dzierży ná ónym imieniu przed wszystkimi wierzycielmi álbo Creditormi / y przed wszystkimi długi/któreby po miánowániu Wiáná/álbo po opráwie wiennéy vczynióne były. Ale iesliby mąż/przed opráwieniem wiáná/dobrá swoie komu obowiązał:táki dług naprzód idzie/ pothym Wdowá wiáná dochodzi.

¶ Mąż iesliby żenie swoiéy wiáno miánował ná wszystkich dobrách swoich w pospolitości/ á potymby óny dobrá komu zá czásu małżeństwá vwiąził/ tedy wierzyćiel zá óną obligácyą sobie vczynioną / przed wiánem dochodzi długu swoiégo/potym wiáno idzie.

¶ Jesliby też mieśce óno ná którym wiáno opráwióne iest/ żenie należało / á w Posągu mężowi przyszło/ tego też mąż od żony oddalić nie może.

Pytánie wtóre.

Mąż gdyby zápisał pewną summę Wiáná żenie/ná dobrách swoich ruchomych y nieruchomych / á záchowałby sobie pánstwo / z ónymi dobrámi ináczey czynić/ postępić/puścić wedle vpodobánia swoiég:potymby óny dobrá w pewnéy summie zástáwił/zápisał:á żoná támże przestrzegłaby sobie to/áby óná

zastáwá/ Práwu iey nic nie szkodziłá. Vmrze mąż/wierzyciel którenu sye stał zapis/bedzie dochodził ná ónych dobrách długu swoiego zapisem Miesckim/ábo świádkámi po vmárłey recce: żoná też tákże bedzie dochodziłá ná dobrách meżowych opráwy Wiáná swoiégo/wywodząc to/iż sye iey pierwey opráwá stałá ná wszystkich dobrách iego: y bedzie pytáłá:áczby nie byłá bliższa Wiáná swoiego/ ná wszystkich dobrách meżowych dóydż/wedle Práwá. Wierzyćiel záś rzecze: Ponieważ żoná vkázuie zapis Wiáná swoiego/ táki/ ná którym mąż záchował sobie páństwo/z dobrámi swoimi czynić/wedle vpodobánia swoiego/ y záthym záchowániem páństwá pewną summe mi obowiązał : proszę áby mi to było skazano/ iż iestem bliższy przy fanćie moim zostáć / niż Wdowá pozostáła. Wdowá záśie spiera / iż ten zapis moiey opráwie nic szkodźić nie może/gdyżem ia dostátecznie sobie przestrzegłá przy tákim zapiśie/iż to Práwu moiemu nic szkodźić nie ma: przeto proszę/ aby opráwá moiá wienna naprzód szłá: Odpowiedź. Iż pozostałá Wdowá bliższa iest / z swoimi dowody otrzymáć Wiáno swoie / przed wszystkimi długi które po miánowániu Wiáná mąż ná dobrách swoich opráwił wedle Práwá. Abowiem coż-

Wiáno gdy mąż opráwi żenie ná dobrách swoich z záchowániem páństwá: á potym óny dobrá vwiąźi/ Wiáno naprzód idźie.

by to było zá wyznánie / y oprawá wiáná iáko długu powinowatégo/ gdyby zá záchowaniem thákiego páństwá meżowego/Wdowá Práwo swoie wienne y opráwe vtrácić miáłá: Byłyby to sobie rzeczy bárzo przećiwné/iakoby rzekł:Zápisuie wiáno y niezápisuie:álbo zeznawam dług y niezeznawam. A ták podobniéy iest/ áby tákie zápisánie wiáná z záchowánim páństwá/ tu przy tym pytániu/ wśćiagáło sye ná popráwienie wiáná/á niewłasność główneg̊ wiáná/ któ re iest iáko dług pewny/á isty. A kiedy ktho zeznawa dług v Sadu y zápisuie / niezáchowuie sobie páństwá.

Pytánie trzećie.

Niewiástá gdyby miáłá zápisáne wiáno ná dobrách meżowych / á mażby potym vreczył/abo obiecał komu ná dobrách swoich zapłáte/z przyzwoleniem żony/tymi słowy. Ja obiecuie wespołek z żona moia sto grzywien:á Sedzia by spytał żóny/ iesli to iest wola iéy/ á ónaby te obietnice/ zá dobrym rozmyslenium vczyniłá/ y odpowiedziáłá ták/iż ia obiecuie. Mąż vmrze/ y ledwie máiętności tylo zostáwi/żeby sye żenie wiáno opłáciło. Wierzyciel pothym pozostáła Wdowe przyćiagnie do Sadu/o obietnice którą

Żóná máiac zapisáné wiáno ná takich dobrach. A potym z meżem dług zezna tho rekoiemstwo/ ná tákowych dobrach: nie może być wolná od zapłaty.

z meżem

z mężem vczyniłá. A óna odpowie/ iżem ná ón czás nie byłá práwá swoiégo/ále pod moca y opieka mężowa / któremu byłám winná wszelkié posłuszeństwo. A nicem też około obietnice wiecéy nie czyniłá / iedno iżem rzekłá obiecuie / ábo przyrzekam/á z tym dowodem biore sye do Sadu/y żadam áby mi było skazano/iesli ia dla téy prostey obietnice powinná wiáná swoiégo vstepić/ ponieważem żadnégo zwykłégo zapisu wedle Práwá nie vczyniłá. Wierzyćiel zásye przećiw temu spiéra/gdyż thu Wdowá stoiecy/ przyznawasye do obietnice/która vczyniłá/króm iákiéy wymówki ábo okoliczności: á nieokázuie áni dowodzi żadnégo przymuszenia. Prosze áby mi było przez sentencia skazano/ mali mi wedle obietnice swoiéy zapłáte czynić? Odpowiedź. Gdyż żoná słyszáłá mężá swoiégo dług zeznawáiacégo/á sámá też vsty swoimi dobrowolnie/ nie z przymuszenia powiedźiáłá iż zapłáte obiecáłá/á ná ón czás nieprzypomniáłá áby słowem ábo vczynkiem ktemu przyćiśnioná byłá: dóbr też niemász inych z którychby dług mogł być záplácón. A ták żoná nie może być wolna/od tákowéy zapłáty wedle Práwá.

¶ A tu trzebá wiedźieć/iż ktemu áby kto był co dłużen/nie potrzebá wielé słów. By thylko kto

rzekł: Winieneś mi/ á ty odpowiész/ iż ták iest: ón potym rzecze: Obiecuiesz mi zapłácić/ á ty odpowiész/ obiecuie/ iuż cáła iest obietnicá. Bo w káżdéy obietnicy/ nieżadna rzecz iest wiecéy potrzebna iáko wola/ ábo chcenié. A ták/ kto ma dobrą wolą/ kto chce zápłacić/ tak krótkimi słowy obiecuie/ iáko y długimi/ y ták go krótkié słowá wiążą iáko y długié. Wszákże kiedy kto co obiecuie vsty/ ma tego potwiérdzić podánim reki: y názywáią táką obietnice pospolicie/ reką y vsty vczynioną: á to dla tego/ iż kiedyby sye kto obietnice záprzał/ á przyśiegą odyydź chciał/ áby téyże reki położeniém ná świątośći/ tego potwiérdził/ którą reką obiecał. A iesliby reki nie miał/ áby to kikutem vczynił.

Dłużniká czyni/ nie wielkość słów/ á le prosta obietnicá.

¶ Obietnicá ma być vsty y reką.

Pytánié czwarté.

Mąż gdyby dárował żenie / pewną summe wiáná / po śmierći swoiéy ná mieścu ná którymby to mógł vczynić/ y opráwił iéy ná domu/ z którégoby pánu dziedzicznemu czynsz szedł. A Pan ónego czynszu bedąc obliczny/ widząc y słysząc ón dar y Ortél ná to/ nie sprzećiwił sye tákiéy opráwie: dómby ón zgorzał/ mąż ónéy żony zniszczałby ábo vmárł/ á pan zá swym czynszem gruntowym ábo Ziemnym ćiągnął sye do óne-

go plácu / domu zgorzáłego Práwem czynſzo=wym. Zoná pozoſtáła rzekłáby/ iż tám mam o=práwe ſwoiégo Wiáná/ przy którey opráwie ón będąc / nie bronił tego. Pan ónego czynſzu záś rzecze: Iż twóy mąż nie mógł tobie vkázác wiá=ná ná moim ſáncie. Pytánie ieſt/ kto tu do ónegó plácu lepſzé Práwo ma? Odpowiedź. Iż dłu=gi dáwnieyſzé pſuią poſlednieyſzé. A thak ieſli Czynſz ieſt pierwéy zápiſány niż Wiáno / muśi żoná pozoſtáła vſtąpić plácu/ ónemu Pánu czyn=ſzowemu/ który plác ma przedáć/ ieſli go ſam ſo=bie niechce záchowáć: ábowiem to ieſt ná woléy iego/ chceli ij otrzymáć. Wſzákże ón plác/ ma być ſzácowan przez Wóytá y Przyśiężniki: á iákoby=kolwiek był oſzácowány/ ná woléy Páná Czyn=ſzowégo będźie/ w ónéy ſummie go otrzymáć. A coby wynośiło wyżſzéy nád czynſz iego/ to żenie ma być dano zá Wiáno. A ieſliby też czego do Czynſzu niedobrał/ żoná niewinná dokłádáć: á=bowiem żadnégo przedánia áni obietnice ná to nie vczyniłá. A dla tego mu nic niewinná we=dle Práwá.

Wiano opr[illegible] wione ná [illegible] [illegible] czynſzo[illegible] wych / [illegible] przy [illegible] [illegible] [illegible] pierwéy idźie niż wiáno.

¶ A tu przy tym trzebá wiedźiéć/ ieſli mąż po=zoſtáłéy Wdowy/ Pánu Czynſzowemu Czynſz był winien zá Rok/ zá dwá/ ábo zá trzy/ przed o=práwą wiáná ábo y po opráwie/ á o ón Czynſz

nie vpominałby go Pan Czynszu/ tedy nie może ónym Czynszem wiánu Wdowie záſzkodzić/ ale ſye z nią około tego Práwem rozeprzeć: ieſliby co iemu v Práwá zeznáłá / zápłácić winná/ ieſliby nie znáłá/ Práwem ſwoim odeydzie.

Pytánie piąté.

Zoná gdy vmrze bez płodu/ mąż zoſtánie. Wiáno żeniné od mężá miánowáné komu idzie?

Mąż dáruiąc ábo miánuiąc żenie Wiáno / podług zwyczáiu ziemie/ábo Powiátu/ á przeſtrzegłby ſobie możność z dobrámi ſwoimi czynić/puścić/ wedle woléy ſwoiéy. A thegoby niedołożył ſpoſobu/iż po śmierci ſwoiéy wiánuie/ábo co tákowégo ku odpráwieniu wiáná. Zonáby vmárłá nie miáiąc dzieci: á pothym ociec żenin domagał ſye Wiáná/námienionégo córce ſwoiéy. A mąż by powiedział: Iż mnie to wiáno lepſzym Práwem należy/y ná mie przypádło. Pytánie ieſt/kto tu bliżſzy do ónego Wiáná/czyli mąż/czy żenin ociec? Odpowiedź. Ieſliby mąż miánował żenie ſwoiéy wiáno/wedle zwyczáiu Powiátu/króm wymówienia/iż po śmierci ſwoiéy wiánuie/á vmárłáby żoná bez płodu/ tákowé wiáno oycu idzie. Ale ieſli przy wiánowániu ten ſpoſób dołożył/ iż po śmierci ſwoiéy wiánuie/ ábo záchował ſobie możność z dobrámi ſwoimi zá żywothá ſwoiégo czynić podług

myśli swoiéy: tedy tákié wiáno lepszym Práwem przy meżu zostáie/ niż przy oycu żeninym: ábowiem wymówióny sposob odmienia y grániczy Práwo. Conditio Ius mutat, limitatq; Legem.

¶ Dołożóno o tym ná drugim mieścu in Iure Municipali Aricu: 57 in glosa in fine, tymi słowy. Jesliby mąż żenie wiánował wiáno/ wedle zwyczáiu ziemie/ okrom żadnego wymówióne go sposobu/ vmárłáby żóná/ óno wiáno idźie oycu żeninemu zá żywotá meżowégo. Ale iesli sobie mąż náznáczył y záchował páństwo/ moc z dobrámi swoimi czynić/ puśćić/ wedle woléy swoiéy/ iżby też wiáno y po śmierći iego szło/ á mąż by przeżył żone/ wiáno przy meżu zostáie.

¶ Wiáno po śmierći żeniney kiedy przy meżu zostáie

Pytánié szóste.

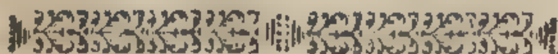
Mąż obiecawszy wiáno żenie swoiéy/ zá-reczyłby sye opráwić ié w ten czas kiedyby mu też Posag obiecány wydano/ á w tym mąż nieopráwiwszy/ zmárł. Potymby wiáná żądano v Rekóymich/ Rekóymie brońiąc sye mówili/ iż Posagu ieszcze nie wydano z stróny pániéy meżowi/ podług zmowy vczynióney/ y byli oni záwżdy gotowi rekoiemstwu swoiemu dosyć czynić/ by thež iedno dosyć vczynióno obietnicy/ w wydániu Posagu meżowi. A wdo-

wá pozo-

wá pozostáła ábo przyiaciele iey mieniliby Posag iuż meżowi być wydány/ ofiáruiąc sye tego dowieść świádectwem dostátecznym / świádków kthórym to wiádómo iż to tak iest. A Rekóymieby mienili przedśie/iż Posagu nie dano. Wdowá zá ónym świádectwem(iż Posag wydány iest) lepszymli Práwem Wiano swoié ná dobrách meżowych może otrzymáć / á niżby rekóymie zá swoią przą mieli być wolni:

Wiáno gdy bedzie obiecáné ku opráwieniu zá rekoiemstwem w then czas kiedy Posag wydádzą. Mąż vmrze nieopráwiwszy/póydzie ku Wiánu.

Odpowiedź. Mąż wiánuiący żenie wiáno/ obiecałby ié w ten czás opráwić kiedyby mu Posag wydano. A rekoiemstwoby záſzło z obudwu stron/ o záchowániu wedle vmówy námienióney/ tho iest/ iż opráwá miáłá być po wydániu Posagu. A mążby zmárł nie vczyniwszy zapisu. Przyiaciele żony pozostáłey okazáliby y dowiedli iż w Posagu dosyć vczynióno wedle zmowy. A Rekóymieby meżá zmárłeǧ ználi rekoiemstwo/ ále zapłáty Posagu nie ználi. Tedy Wdowá pozostáła dowiódszy zapłáty Posagu/lepszym Práwem otrzyma Wiáno wedle obietnice Rekóymych / á niżby óni zá swoią przą / rekoiemstwá mieli być wolni. Vt Spe:Sax:Libro ij. Art:6.

Pytánie śiódme.

Mąż poiąwszy żonę/ miánowałby iéy przed pewnymi ludźmi którzy przy ślubie byli/ Wiano/ná dobrách swych/ná domu/folwárku/ ogrodźie/winnicy/á żonáby z mężem/ dobrá óny po miánowániu wiáná ná nich / trzymáłá Rok y sześć niedźiel/króm przenágabánia. Mąż potym żadnegó zapisu wiáná ná dobrách ónych nie vczyniwszy zszedł z tego świátá. Dźieci mężowy wedle niektórych zwyczáiu / Wdowę chćieli z imienia wygnáć/wystáwiwszy iéy stołek z kąźielą/przed dóm. Jeśliżby ią snadź po trzydźiestym dniu żáłoby/gierádą odpráwić chćieli. Oná by sye ćiągnełá do imienia w wienie swoim. Dźiedźicy powiedźieli iż to gotowi vczynić / co Práwo nieśie/by iedno dowód miáłá. Wdowá sye potym ofiárowáłá być gothową / dowieść wiáná świádkámi/ludźmi ośiádłymi: przed którymi iéy mąż wiáno obiecał. Dźiedźicy świádectwá niechćieli przypuśćić/ále żądáli/aby dowód był świádectwá Sądu Gáynego / ábo Kśiąg Mieśćkich/ábo Listowny. Gdźieby wiec thákowégo dowodu nie miáłá/ inszégo przypuśćić nie chćieli. Jeśli thu Wdowá z tákowym świádectwem lepszym Práwem dóydźie wiáná

¶ Wiáná miánowánego przed ludźmi Wiáry godnymi: choćby było potym zápisáné choć nie: żóná dowodźi przysięgą.

Wdowá która wiana nie ma oprawionéj/ aby miáłá być przed dóm wyrzuconą z kądźielą/tég v nas nie chowáią.

ſwoieẏ/ nizliby ią dziedzicy zeprzeć mogli:abo co ieſt wedle Prawá?Odpowiedź.Mąż mianuiąc przed ludźmi godnymi wiáry/ którzy przy ſlubie byli/ wiáno żenie/ choćby go potwierdźił zapiſem przed Vrzędem/choć nie:żoná łatwiey otrzyma wiáno ſwoie zá przyśięgą ſwoią. A Poſſeſyey ná któreyby wiáno iey dano/łatwiey dowiedźie/y otrzyma/nizby ią dziedzicy oddálić mieli wedle Práwá.

¶ Co ſye tu w Práwie czyni wzmiánká około Poſſeſiey wiáná/któraby miáłá być dowodzoná świadkámi. To ktemu należy/iż ónego grubego wieku/ná Sądźiech Kśiąg nie było. Cokolwiek ſye przy Sądźie dźiáło: wſzyſtko potrzebá było dowodźić y okázowáć / ábo ludźmi ná Sądźie śiedzącymi / ábo inymi świádkámi. Co ſye iáśniey okázuie z textu Iuris Municip: Articulo 57. gdźie nápiſano. Kiedyby kto chćiał pániey wienney ſkáźić iey wiáno/które iey ná rzeczách ruchomych przed Sądem dano : thedy óná otrzyma wiáno ſwoie/zá świádectwem mężów y białych głów którzy przy tym byli ſámośiodmá. To ktemu ieſt/iáko ſye wyżſzey námieniło/ iż thakiego świádectwá/ónego wieku tám vżywano/gdźie Kśiąg Sądowych nie było. Ale kedy Kśięgi Sądowne ſą/á Kśięgámi ſye co dowodźi/ ábo

[illegible]

Minutą z Kśiąg/ thám świádectwá inego nie trzebá. Tháksze y pániey wienney ku okazániu Possesyey mężá swoieg ktorą trzyma w wienie/ nie trzebá inego dowodu iedno Kśiąg Vrzedowych.

¶ Co też tu powiáda Práwo/ iżby Wdowá/ ktora opráwy wiáná zápisáney nie ma / miáłá być przed dom wyrzucona dawszy iey kądziel y stołek: thego zwyczáiu v nas iáko nikczemnego áni przystoyneg nie vżywáią/ wyiąwszy to wiec z zuchwálstwá Páśierbowie Mácochom czynią/ áleby czynić nie mieli. Bo sye tho v nas nie záchowuie/ y iáko też Práwo powiáda/ iż to niektorych zwyczay był/ nie wszystkich/ nie wszedźie. Przeto gdźie czego zwyczay nie nieśie/ to nie ma być czyniono.

¶ Co zwyczay nie nieśie / nie ma być chowano.

Pytánie osme.

Niewiástá kiedyby przyniosłá pewną summę pieniedzy do mężá/ á żadnego nie miáłá wiáná náznáczonego. Vmárł mąż/ dźiedźicyby rzekli/ iż o onych pieniądzoch przynieśionych nic nie wiedzą: kthorey niewiádomośći ofiárowálibi sye dowieść iáko Práwo nieśie/ y tego/ iż iey żadnego wiáná nie obiecano. Gadká iest/ iesliby dźiedźicy nie byli bliższy przy swoiey przey zostáć/ niżliby ie niewiástá miáłá pokonáć/ abo

Wiáná ieśliby żoná nie miáłá miánowánego: choćby do mężá przyniosłá pieniądze/ Wiáno iey nie idźie. Wszákże przećiw dźiedźicom może czynić o pieniądze wnieśione.

co iest wedle Prawá? Odpowiedź. Kto czego nieobieca niewinien płácić. Ale iesli sye niewiastá skárży ná dziedzice o dobrá które do mężá przyniosłá/dziedzicy będą bliższy odyydź świádectwem po vmárłey ręce/ niżliby ie kto okróm Sądowégo dowodu mógł pokonáć wedle Prawá. Vt Libro i, Articulo 7,& 18, Speculo Saxonũ. A iż im nie iest wiádómo/iesli óná do domu oycá ich co wniosłá abo nie:tedy áby vszli mnimánia krzywoprzysięstwá (gdyż niebespieczno iest o niewiádómą rzecz przysięgáć). Przeto iesliby dziedzicy Wdowie chcieli dáć wiárę ábo świádectwu iey/to iest ná ich woli.

Pytánie dziewiąté.

Wiáno żenine które ma od pierwszégo mężá/wtóry mąż:gdy ią przeżywie (choć nie byłá od dzieci oddzielóná) odzierży ná dobrách ru-choinych.

Żoná iesliby miáłá zápisáné Wiáno ná dobrách mężowych/mążby vmárł/á óná z dziećmi mieszkáłá w dobrách tákowych niedzielna w prawdziwym dzierżeniu:szłáby pothym zá drugiégo mężá. Ten drugi mąż mieszkałby z nią w dobrách ónych/á ktemu żóná obiecáłá mu Posag/ónby iey thęż przeciw temu summę wiánował. Vmárłaby żóná w dobrách dziecinnych niedzielna/ gdzie iey wiáná pierwszégo mężá dziedzicy nieodprawili/ták iż do rąk iey/zá żywotá iey/nigdy nie przyszło. Ten mąż

pozostáły

pozostały/domagał sye Wiáná żeninego/z ónego dobrá/y rumowácby imienia niechćiał/ażby mu wiano było wydáné. Dziedzicy zaś przeciw temu mówili/Iże mátká ich niedźielna z nimi do śmierći oycowskiey w imieniu mieszkałá/z którego sye óni nigdy niewyrzekli. Gadká iest/iesli ónego wiáná wtóry mąż dóydźie/czyli nie?
Odpowiedź. Mąż gdyby wiánował żenie wiáno/á potym zostáwiwszy dźieci/vmárł/ á żoná mieszkałaby z nimi w imieniu zmárłégo mężá niedźielna/y szłaby zá drugiego mężá/ który też w dobrách nie dźielnych z nią mieszkał/pothym vmárłá. Tedy po śmierći żeninéy/ mąż wtóry/ wszystko Práwo żóny swoiéy zmárłéy ná dobrách ruchomych odźierży/które iéy należało wedle Práwá.

Pytánié dźieśiąté.

IEsliby mąż poiął żóne z którąby żadnégo Posągu/ áni żadnéy máietnośći nie wźiął/á spólnąby pracą dóbr nabyli. Potym mąż vmárł/nie vczyniwszy iéy żadnéy opráwy. przyiaćiele mężowi niechćieli iéy nic dáć: y owszem wedle niektórych zwyczáiu próżny stołek z prześlicą/przed dóm wyniózszy/ kazali iéy śiedźieć. Gadká iest/ iesli żóna dobr ónych/ których swo-

Wiáná iesli by żóná nie miáłá miánowánég:/á z mężem sye społem doro biła: trzećią częsć dobr bierze.

Tego v nas niezáchowuią.

rych swoią pracą pomogłá mężowi nábywáć/ lepszym Práwem dóydzie/czyli nie: Odpowiedź. Iesliby mąż poiął żonę/z ktorą żadnego Posagu nie wziął / á z obu stron żadney máietnośći nie mieli/ále ich spolną pracą nábyli/y rozmnożyli/á nieuczyniwszy żadney opráwy vmárł: tedy żoná pozostáła/ trzećią część dobr mężowych odźierży. Ale iesliby onych dobr niespolną pracą nábyli: tedy żoná ná czwartey częśći muśi przestáć. Aczkolwiek zwyczay pospolithy ná wielu mieśćách nieśie/iż żoná trzećią część ma. Spec: Saxo: Libro i, Arti: 21, & 24. Iure Municipali Articu: 22. R więcey w thym násláduią zwyczáiu / iáko w ktorey kráinie obyczay nieśie/á niż tego Práwá pospolitego.

Pytánie iedennaste.

Rozwod gdy ye stánie/ co mężowych ...dbr żenie ie...źie.

IEsliby mąż był rozwiedźion z żoną/ zá słuszną przyczyną/ przez skazánie Sądowe/ y tegoby dołożono/ iżby mąż iną żonę/ żoná też inego mężá mogli mieć. Pytánie iest/ iáką żoná ma mieć odpráwę/ iesli Wiáno tráći/czyli nie: Odpowiedź. Iuxta glosam Spe: Sax: Lib: i, Art: 21. Trzebá wiedźieć troiáki rozwod. Pierwszy iest dla czystośći / kiedy kto będąc w małżeństwie/ chce wieść żywot duchowny/ Bogomyślny/ á be-

dźie rozwód zá przyzwoleniem obóygá/ y mężá y żóny. Gdy ſye ták rozwiodą z ſpólnégo zezwolenia/ tám oboie otrzymawáią/ ták mąż iáko y żóná co ieden drugiemu dárował. Drugi ieſt rozwód dla niedołężnośći ſpráwy małżeńſkiey: tám też zá thakim rozwodem/ żóná Wiáná nie tráći. Abowiem tákié rozłączenia ſłuſzné bywáią/ bez wyſtępku iednégo przećiw drugiemu. O tym dwoim rozwodzie rozumié ſye text Specu: Saxo:Libro i,Articulo 21. Diuortium ſi fuerit Iure celebratum,mulier nihilominus Dotalicium ſibi in proprietate viri donatum,obtinebit. Trzeći rozwód bywa.Gdy iedno drugiemu krzywdę vczyni. A thak kto przyczynę krzywdy da: ieſli mąż/ tráći Poſag/ieſli żóná/tráći Wiáno.

¶ Wiáno białym głowam/ Práwem Máydeburſkim z łáſki ieſt vſtáwióné/dla opátrzenia ich/po śmierći mężowey/y żąden im tegō złamáć nie może/ áni dźiedźicy / zá żywothá mężowégo národzeni/áni ći ktorzy ſye po śmierći mężowey vrodzą/ktorych Poſthumi Łáćinnicy zową. Wy iąwſzyby zá ich przewinieniem izby ſye czego tákiégo dopuśćiły/ zá czymby Wiáno ſwoie vtráćić mogły. Spe:Sax. Libro i,Arti 21.in textu.

¶ Wiáná żá-den złamáć nie może.

Poſthumi.

Przyczyny

Przyczyny dla których niewiástá może vtrácić Wiáno swoié.

Opisáne są wPráwie miánowićie przyczyny/ dla kthórych biała głowá / ieśliby sye maż albo iego powinowáty zá żywothá iego o nich dowiedział / á dowiódł ich / może vtrácić wiáno swoié. Niektóre też z tych przyczyny/po śmierći mężowéy przećiw iéy mogą być dowiedzióné. Naprzód ieśliby imienie mężowé pustoszyłá/to ieſt/ieśliby budowánié psowáłá/drzewá vżyteczné wyćináłá / poddáné z imienia do ónego imienia należącé rozganiáłá/ á ná świeżym vczynku poimaná byłá/w którémby/świádectwem śiedmi mężów wiáry godnych/mogłá być pokonána. Ieśliby thez imienie mężowo z Possesyéy swoiéy puśćiłá. Nád to/ ieśliby iaką przewrotność / ábo zdrádę przećiw Rzeczy Pospolitéy vkazáłá/przećiw páństwu/zwierzchnośći swoiéy co rádźiłá/ álbo z radzącymi porozumienié miáłá/á w tym byłá pokónána śiedmią świádków. Ieśliby thez zá żywotá mężowégo Swiątość małżeństwá dobrowolnie złamáłá/ ná cudzołostwie poimána byłá. A to sye rozumié o meżátce. Abowiem która ieſt wolna/á sromotnie żywie sławe tylko sobie przez to złą czyni.

Hic Mulier conuincitur testimonio.

ni. Wszákże Práwá swoiégo y dziedzictwá cześnych dóbr dla tego nie tráci. Nád to/ iesliby mężowi o gárdło stałá / álbo ktorzyby mężowi o gárdło stali/ á oná wiedząc to/iemu nieobiáwiłá/áni przestrzegłá. Iesliby krom przyzwolenia mężowégo zinymi/biesiády stroiłá/z opcymi sye w łáźni myiáłá/álbo w wánnie kąpáłá/ społeczności z nieuczciwymi miewáłá/ná mieścách nieuczciwych przy grách przebywáłá/ábo ktorym obyczáiem niepoczciwie żyłá. Iesliby iey dómá przez noc nie było / áleby sye kedy niepoczciwie zábáwiłá : wyiąwszyby ią mąż wypedził. Zá tymi przyczynámi niewiástá v mężá wiáno tráci. Iure Municip: Articu:22. Spe:Saxo: Libro i. Articulo 21. in textu & in glosa.

Przyczyny dla ktorych mąż tráci Posag/á Wiáno oddáć muśi.

TAkże opisáné są w Práwie przyczyny / dla ktorych mąż tráci Posag/á Wiáno oddáć muśi. A miánowićie położóné są sześć. Pierwsza/iesliby co złégo przećiw Krolestwu broił. Wthóra/ iesliby inych broiących przećiw krolestwu nieobiáwił/wiedząc o vczynku. Trzećia/iesliby żenie o zdrowie stał. Czwarta/iesliby ią ná cudzołostwo wydawał/ nieszá=

nuiąc poczćiwośći á czyſtośći małżeńſkiey. Piąta/ieſliby ią o cudzołoſtwo potwarzał/ á thego ná nie niedowiódł. Szoſta/ieſliby nałożnice v śiebie w domu chował/á wygnáć iey niechćiał. Iure Municip: Arti: eodem 22.

Pytánié dwunaſté.

Dowá máiąc Wiáno v meżá ná dobrách ruchomych/ á zeznáłaby dług wespółek z meżem/obiecuiąc zapłáte tym ſpoſobem: iż ieſliby mąż vmárł/ aby óna dług zápłáćiłá. A ná dobrách meżowych nic inégo nie miáłá / iedno ſámo Wiáno. Dźiedźicy zmárłégo meżá/ ćiągneliby ſye do ónych dóbr/ chcąc odpráwić Wdowe / iéy Wiánem. Kredytorowieby potym Wdowe pozwáli/żáłuiąc ná nie/iż óná dług zeznáłá y z meżem płáćić obiecáłá. Wdowáby to znáłá/iż obiecáłá zápłáćić/weſpółek z meżem z dóbr nierozdźiélnie. Ale ponieważ óná od dobr ieſt oddźielóná/á dźiedźicóm iuż tákowé dobrá w rece przyſzły. Pytánié ieſt / nie wietſzymli Práwem długu ónego Kredytorowie v dźiedźiców ſzukáć máią á niż v Wdowy? Odpowiedź. Iż długu ónego Kredytorowie wietſzym Práwem ſzukáć máią v dźiedźiców nizli v Wdowy. A ieſliby co nie-

Zóná zeznawſzy dług z meżem: iáko ón dług po śmierći meżówéy płáćić ma.

doſtáło ku zapłácie długu z dóbr zmárłego mężá: tho Wdowá winná dołożyć/ wedle zeznánia ſwoiégo/ z dobr ſwoich. Specu:Saxo. Libro i, Articulo 20. in głoſa.

Pytánie trzynaſté.

Niewiáſtá máiąc opráwióne wiáno ná dobrách álbo ná domu/ pothym ón dóm był przedan z przyzwoleniem iéy/ by tylko przy przedániu przeſtrzegłá to ſobie/aby to iéy práwu nic nieſzkodziło. Pytánie ieſt/możeli óná/ná dobrách ónych/wiáná ſwégo dochodzić? Odpowiedź. Iż niewiáſtá ſłuſznie wiáná ſwégo może dochodzić/chocby też ná przedánie przyzwoliłá/ by tylko przeſtrzegłá/áby to iéy Práwu wiennemu nic nieſzkodziło. Nowſzem nic tho Práwu iéy niezáſzkodzi. Abowiem niewiáſtá Wiáno ſwoie ile go dowiedzie/ otrzyma przed wſzyſtkimi długi. A to ieſli dobrá óny/w wienie ſą obowiązáné/pierwéy niż wierzycielóm długi zápiſáné.

Wdowá ná dómu ktthóry przedáć przyzwoliłá możeli Wiáná dóydź?

Zwyczay Máydeburczánów około Wian.

Zwyczay Máydeburczánów około wian/ten ieſt. Iż kiedy mąż póymuie żónę: tedy mu obiecuią z nią Poſag/który mu potym przed Rá-

dą/ábo przed Sądem dáią. A ilé Posságu bedźie/ ilé sye też dobrá meżowé wynoszą/rozdźieliwszy óny dobrá ná poły/zápisuie y opráwuie przed sądem do Kśiąg wiáno / ná połowicy dóbr swoich. Ták Wdowá/z tego co iéy bedźie dárowano/długów niewinná płáćić. A dáią iéy z Vrzędu/ku ónemu dárowi opiekuná/bliższég pomieczu/ która opieká ná potómné osoby dźiedźiczy. A to dla tego bywa. Jesliby pothym mąż żóne słowy przywieść / álbo też przymuśić chćiał/ ku wyrzeczeniu z dóbr ónych:tego nie bedźie mogłá vczynić/áni sye iéy bedźie godźiło króm opiekuná. Albo iesliby też co zeznáłá álbo obiecáłá/áby óná obietnicá nic nie ważyłá. Nád to y mąż/ tákowych dóbr które iéy opráwi / áni zástáwić/ áni przedáć może/króm przyzwolenia opiekunowégo. Wszákże mąż póki bedźie żyw/iest pánem ónych dóbr/ilé sye wśćiąga ku vżywániu. A iest táki Wielkiérz wMáydeburku postánowióny/ dla tego/áby kto ná dobrách swoich nie był oszukan/álbo vszkodzón/ coby sye snadź mogło przydáć/by tákié postánowienié nie było/kthóré słuszné á spráwiedliwé iest. A iesli żóná pierwéy vmrze/tedy połowicá dóbr ónych/meżowi idźie/ á druga połowicá(iesliby dźieći nie było)ná krewné żóny zmárłéy. Ale iesliby dźieći były: tedy

przy meżu tákie dobrá zostáią. A iesliby potym ociec druga żone poiął/álbo co tákowego/á dzieciby sye chciáły odłączyć od niego:tedy dzieciom bedzie winien/opráwiony dar wydáć. Ibidē Iure Municipali Articulo 22. in glosa.

¶ Iż v Máydeburczánów ten osobliwy zwyczay iest około wian/y ná inych wiele mieścách/ wiele sye náyduie około wian zwyczáiów álbo Wielkiérzów:nie bez przyczyny to było. Muśiáły być thymi wiány niemáłe oszukánia dziedzicóm/álbo Wdowóm trudnośći w dochodzeniu wiáná/ kiedy która ná imieniu meżowym miánowićie zápisánego / álbo zapisem summy miánowáney nie miáłá. R dźiśieyszych czásów/ iáko sye o tym wyższey powiedziáło. Jesli iest iáka Wdowá niebogoboyna / wiáno sobie okrzći iáko chce/które potym poprzyśieże. A thák dziedzice z właśney ich oyczyzny odrze. Albo choćia też bedzie bogoboyna / przedśie gdy zápisánego wiáná nie ma/rzadko ie bez trudnośći odzierży/ dziedzice pozywáiąc/świádki wiodąc álbo przyśiegáiąc /-z dłużniki sye meżowymi długo Práwem rospieráiąc.Których wszystkich trudnośći łátwiey vchodzi/y w lepszym mnimániu v dziedzicow bedzie/kiedy z zapisem Vrzedowym wiáná bedzie dochodziłá.

Brzemienna Niewiástá.

Dowód Brzemieniá/ po śmierći mężowey niewieśćie/ którąby w imieniu mężowym chćiáłá zostáć.

Rzemienna niewiástá z mężá/ ieśliby po śmierći mężowey/ dla brzemieniá żądáłá być wpuszczóna/ w Possesyą dóbr mężowych/ á dziedźicy mężowi nie dáliby iey w thym wiáry/ áby miáłá być brzemienna (Quia olim mulieres vt mitterentur in possessionem bonorum mariti: mentiebantur se esse grauidas, supposito puluillo in ventrem, vt tumens appareret.) Tedy óná niewiástá ieśliby ónym dziedźicóm chćiáłá puśćić przyśięge áby ták przyśięgli/ iże nie iest brzemienna. Tá przyśięgá będźie miáłá mieśce/ á óná niewiástá będźie miana zá niebrzemienną/ dla ich przyśięgi. Iesliżeby też dziedźicy zdali iey przyśięgę/ áby óná przyśięgłá iże iest brzemienna. Też thá

przyśięgá

przysięgá / bedźie miała mieśce / y bedźie iuż zá brzemienną rozumianá.

¶ Tych przyśiąg ten ſkutek ieden bedźie/iż ieſliże Wdowá przyśięże iż ieſt brzemienna / iuż bedźie w imienie mężowé beſpiecznie wpuſzczoná / á dźiedźicy mężowi nie mogą iéy obwinić/ áby nie miáłá być brzemienna/á to dla iéy przyśięgi. Ieſliby też dźiedźicy przyśięgli zá iéy dopuſzczeniem iż nie ieſt brzemienna / thedy ią z imienia mężowégo wyprą/y bedźie iuż mianá zá niebrzemienną/zá óną ich przyśięgą/ chocby ſye też potym okázáło iż ieſt brzemienna.

¶ Skutek dowodzenia brzemienią.

¶ Drugi ſkutek. Gdyby żoná przyśięgłá iż ieſt brzemienna/á dźiedźicy potym ſpór wiedli iż nie od mężá ieſt brzemienna/ále od kogo inégo. Pytánié ieſt. Ieſli óná przyśięgá pomocna bedźie/ ku temu/iż ten płód ieſt od mężá czyli nie?

Odpowiedź ná to. Iż Wdowá/ przerzeczóną przyśięgą ſwoią/niemoże być pomocná płodowi ſwoiemu iż od mężá ieſt. Spráwá ſye może toczyć v Sadu/ku okazániu prawdy/ieſli ón płod ieſt z mężem zmárłym/oprócz téy przyśięgi choć ią vczyniłá. Cauſa & veritas, an proles ſit legitima vel non, in Iudicio ventilabitur, non obſtante priori Iuramento, num ſit grauida nec ne? Piſze o tym Zázyus in titulos Digeſtorum T. de Iureiurando.

¶ Dźiedźicy mężowi/ mogą dáć Wdowie winę o brzemię/ iż nie od mężá ieſt.

L. Ait pretor. § Vnde Marcellus.
¶ Ty dowody nie dármo są wPráwie opisáne / musiáły bywáć ná ón czás tákie białe głowy/ które szukáiąc tákiey drógi/ áby po śmierći meżowéy w imieniu zostawáły: okázowáły sye brzemiennymi/ choć wrzeczy nie były brzemiennymi/przypásowáły poduszke ná żywot/áby były miáne zá brzemienne. A niektóre po kilku mieśiecy/iákoby potwierdzáiąc brzemieniá/y żądáiąc sobie przypadku po dźiećieciu / bráły ná czás cudze dźiećiątko zá swoie. Czyniły podobno ty przypráwy y zá żywotá meżowégo/chcąc meżowi pokázáć nádźieie potómstwá.

Vznánie płodu po śmierći meżowéy / iesli od meżá iest.

TE wątpliwość y róznice miedzy krewnymi meżowymi/á Wdową pozostáłą/rostrzyga czás národzenia dźiećiątká / á dzień śmierći którego oćiec vmrze. A to tym sposobem. Jesli dźień národzenia dźiećiećiá/przeydźie przez czás dźieśiąći Mieśiąców y dwu dniów (przez który mátki zwykły płód w żywoćie nośić / począwszy ten czás liczyć dźiewiątégo dniá po śmierći oycowskiéy) Tedy ón płód nie iest od meżá zmárłégo:iuż óno dźiećie do máietnośći zmárłé-

go mężá nic nie będźie miáło/ iuż dźiedźicy prawdźiwi mężowi/rozdźielą ią miedzy ſye. Ale ieſli ſye dźiećię vrodźi w dźieśiąć Mieśiecy y dwá dni / począwſzy liczyć od dźiewiathego dnia po śmierći oycowſkiéy/albo ieſli ſye też pierwéy vrodźi/niż ten czás dźieśiąći Mieśiecy y dźieśiąći dni doydźie/ Tedy ón płód ma być vznan od mężá/y będźie óno dźiećiątko (ieſli ſye żywo národźi) z drugimi cząſtkę miáło. A ieſli vmrze/tedy cząſtká iego ná mátkę iego przypadnie. A poki wyżſzéy miánowány czas nieminie/poki Wdowá nieporodźi / póthy w pokoiu bez żadnych dźiałów imienie mężowé ma ſtáć.

Brzemienna niewiáſtá/czemu nie ma być ruſzóná z imienia mężowégo/á rychłoli ma wynidź z imienia/kto iéy Opiekunem y dźiećięćiá:

BRzemienna niewiáſtá po śmierći mężowéy/z imienia mężowég/nie ma być ruſzóná: dla płodu który w żywoćie nośi/ który ieſt oczekawáiącym dźiedźicem ónegő imienia. Bo poniewaž óno dźiećiątko ieſt dźiedźicem/ á z mátki żywność bierze/ ſłuſzna thež ieſt

aby y mátká z dóbr mężowych wychowánie miáłá / á z imienia niewychodźiłá/ póki sye niewywiedźie / álbo póki po porodzeniu do Kośćiołá nie wynidźie. Glózy stáre vczą. Aby iey z imienia nieruszano/ták długo/áż pierśiámi dźiećie odchowa. Wyiąwszyby do tego słuszné przyczyny były. Wszákże to rostropnośći vrzędowéy bywa poruczóno. Nápisano to in Iure Municipali Articulo 96. Speculo Saxonum, Libro i, Articulo 38. A ónego dźiéćiećiá ieszcze nienárodzónégo/y mátki iego/y dóbr oycowskich/ma być opiekunem nayblizszy krewny ónego dźiéćiećiá/y bedźie winien opátrzáć ták mátke dźiéćiecą/ iáko y dźiéćie/ná mieśću oycowskim y dobrá óny.

Opieká dźiéćiećiá po śmierći oycowskiéy.

Kupno: Przedánie.

Pytánia około kupná y przedánia. Iure Municipali/Articulo Cxl: in glosa.

Pytánie

Pytánie pierwsze.

Eslibyktho przedał imienie / ktorego by dowiódł słusznym dowodem iż iest iego / y kupił ie zá własne pieniądze / y otrzymał to przez sentencie práwné / iż óno imienie może przedáć y wzdáć. A ón też który imienie kupił / Possessya otrzymał. Pytánie iest / iáko dlugo ónego kupcá / then który przedał / winien od nágabánia brónić? Odpowiedź. Iż ten który imienie swoié przedał / á miał ie w swoim dzierżeniu / winien brónić / tego który kupił / Rok y sześć niedziel / od tych kthórzy są pod iednym dzwónem. A od tych którzy nie są pod iednym dzwónem / trzydzieści lat y ieden y sześć niedziel: á miánowicie póki będzie żyw. Et signanter quã diu vixerit, de forma Iuris. Spe: Sax: Libro i, Articulo 29: & Libro iij, Articulo 4.

¶ Przedawcá / iáko długo brónić winien Kupcá w rzeczy przedáney.

¶ Przedánie y kupno rzeczy iákiey / á miánowicie imienia stoiącego / potrzebá iest / áby było przed Sądem / y támże potwierdzóné / y wzdá-

nié/wedle Práwá opowiedziáné. A to dla tego/ iż ieſliby kto chćiał gábáć o óno imienié/áby to czynił przed ónymże Sadem/gdżie ieſt wzdáné. A wzdanié nie może być nikedy / iedno ná tym Sadżie/któremu óno imienié podległo.

Wzdánié nie ma być/ iedno przed tym Sadem któremu imienié podległo.

¶ Przedánié aby było ważné y doſkonáłé/ potrzebá ieſt/aby było rzeczą okazáné/y znácznymi wyrozumnymi ſłowy wyſłowioné. Nad to/iżby było wywiedżioné ludźmi wiáry godnymi/ abo dowody Vrzedowymi. Aby przedawcá okazał zapiſy/zá którymi ieſt óno iego imienie/iáko obyczay dowodów w którym Práwie nieśie. Aby ſye óno kupno dla iákiego niedoſtátku nierozerwáło/bez ſpólnégo zezwolenia obudwu perſón/ták przedawce iáko y kupcá. Abowiem przedánié nie ieſt ważné/ieſli do tego nie bedżie ſpólnéy woléy obudwu/y ieſli ten który kupił/nie bedżie wPoſſeſſyey kupná ſwoiégo.

¶ Do przedánia aby było ważné co potrzebá.

¶ Krákowiánie máią ku temu Wielkiérz bárzo potrzebny y ſłuſzny/ku zábieżeniu wielu trudnośćiąm/ ludżióm ośiádłym vczćiwym/ thák młodym iáko ſtárym:iż kiedy kto dóm ſwóy/który z dawná od przodków ſwoich ſpokoynie trzymał/ chce przedáć/ y wzdáć/ á nie mógłby mieć zapiſu z Kśiąg Mieśćkich/którymby okazał/iáko iemu ſámemu y od kogo/ ón dóm ieſt wzdány:tedy

ny:tedy winien bedźie wźiąć od Pisárzá Mieśc=kiego z Káncellaryey zeznánie/ v Rady zápiſa=né/ iż takowégo wzdánia w Kśięgách Mieśc=kich nie mógł náleść. Które zeznánie wźiąwſzy/ vkáże przed Sądem. Nád tho dwu świadkow Mieſzczánów ośiádłych/wiáry godnych/ ludźi vczćiwych/którzyby pod przyśięgą doſtátecznie świadczyli/ iż ón / który ten dóm chce przedáć y wzdáć/trzymał go ſpokoynie/od trzydźieśći lat y od iednégo roku/y ſześći niedźiél. Co gdy ſye zſtánie/tedy ónemu który dóm kupuie/bedźie do=puſzczóno wzdánie/przez Przyśieżniki / y bedźie do Kśiąg zápiſané. Wſzakże tak/iż y to w zapi=śie wzdánia/bedźie miánowićie dołożóno/iż ten który przedał/ſam od przodków ſwych ten dóm/ od trzydźieśći lat y iednégo/y ſześći niedźiél/we=dle doſtátecznégo świádectwá/w ſpokoynym v=żywániu/bez wſzelkiégo nágabánia. miał y trzy mał. Godny przykład ku náſladowániu inym Miáſtóm/Miáſteczkóm/gdźie wiec nie tylko w Kśięgách/człowiek vczćiwy tákich zapiſów nie naydźie/ále y Kśiąg/y Piſárzá/y Vrzędu trud=no doſtáć ma z nakłádem wielkim/wielekroć v=rząd zwodźić/ y z wielkim też á niepotrzebnym Vrzedu zámieſzkániem. Bo kto trzyma imienie od trzydźieśći lat y iednégo/wźdyby ſye ktho w

¶ Dawność ku dowodo=wi dźierża=wy wedle Prawa.

tym czáśie ozwał á okazał/ieśli do ónego domu tákie Práwo miał. A ieśli śye kto w tym czáśie niedozowie/słusznie káżdy/ ták dawny czas/miásto zapisu/ku okazániu y ku przedániu/swoiéy. własności mieć może. Co y Práwem Pospolitym iest opátrzóno. Chocby też kto źle nabyté/ przez ták długi czás trzymał/to iest/ nie od prawdziwégo dziedzicá dostał / wzdánia áni kupná nie miał/co Łaćinnicy zową/ Malę fidei Possessorē: tedy iuż táką dawność/ma zá pewną obrónę swégo imienia przećiw wszystkim osobam/ thak tu pod iednym dzwónem / iáko y ná strónie kedy dáleko mieszkáiącym/inéy mu obróny nie trzebá. Nápisano o tym Spe:Sax:Libro i, Artículo 29.

Malę fidei Possessor co iest.

Pytánié wtóré.

JEśliby dwá czynili / około kupná/ ábo przedánia iákiéy rzeczy/á ieden z nich targu niedokónczył/áni zapłáty námienił. Pytánié iest. Jeśli óno przedánie skończyło śye czyli nie? Odpowiedź. Iż w téy mierze/ ieśli targu ábo vmowy miedzy sobą niezámknęli/ áni zapłátá iest miánowána : thedy óno przedánié nic nie waży / abowiem zapłátę miánowáć trzebá.

Pytanie trzecie.

Jeśliby dwá vmowe około kupná imienia vczynili/y zámkneli targ miedzy sobą/tym sposobem. Iżby ten który imienie kupił / viścił ábo zároczył zapłáte pieniedzy zá imienie. A w tym czásie ten który kupił/ wwiązał sye w imienie kupióne / y trzymał ié/ a przedawcá cześć zapłáty wziął/czás ostátká zapłáty nie był náznáczóny. Kupiec śiedziałby w Possessyéy/żadnéy istoty zapłáty nieuczyniwszy. Dał potym znáć/iż áni tragu trzymáć może/áni zapłáty viśćić. Przedawca to bacząc/żądał aby mu kupiec wyprzątnął/wyrumował óno imienie:kupiecby sye tego brónił/dowodząc Possessyiéy sámotrzeć/ábo dowodem Vrzedowym/którey Possessyéy niechciałby wyprzątnąć/ążby mu od przedawce pieniądze były wróconé. Pytánié iest: Jesli kupiec imienie rumowáć ma/y iesli ten krhóry przedał/ nie ma v śiebie pieniedzy záchowáć/ gdyż kupiec imienie pośiadł/ á vmowy kupná trzymáć nie chce. Czyli kupcowi pieniądze máią być wrócóne? Odpowiedź. Jesliby kto przedał swoie własność/ abo dziedzictwo/pod tym sposobem/ áby kupiec w zapłácie/ dosyć vczynił/ abo zapłáthe viścił: kupiec cześć

Sposoby około kupná y przedania obácz.

¶Kto targ o imienie zrzuca/winien iż imienie rumowáć/á zadátek tráći choć bedzie w possessyéy.

pieniedzy dał/á pothym targ zrzucił/ choćby też imienié trzymał rok y sześć niedźiel/mniey abo wiecéy:tedy kupiec tákowégo imienia otrzymáć nie może/ale ie winien rumowáć. A iesli co pieniedzy przedawcá wźiął/kupcowi ich wróćić nie winien/dla tego/ iż kupiec przeszkodźił mu iego Possessya/y thargu niestrzymał. Wyiawszyby miedzy nimi iné postánowienié było. A iesli co przedawcá kupcowi obiecał / Práwem przećiw temu z stróny obietnice może czynić. Wszakże niepierwéy/áż mu imienié wyrumuie. A to dla tego/iż targ kupná wniwécz sye obróćił/y rozerwany iest nie z stróny przedawce / ále z stróny kupcá.

Pytánié czwarté.

JEsliby kto imienié przedał/które iuż kupiec wźiął w swoié skuteczné dźiérżenié nieząpłaciwszy go/ á w tym czáśie szkodá sye tráfiłá przez ogien/abo przez wode:przedawcáby sye zapłathy vpominał zá imienié : kupiec odpowiedźiał/ znaiąc sye iż dóm kupił/ ale mu ieszcze nie iest wzdány/y szkodá ná ónym domu bez ieģ sye winy y przyczyny stałá przed wzdánim. A choć zapłate vmówioną zna/pyta iesli szkode winien

¶ Dóm przedány a ieszcze niewzdány / gdy kupiec bedźie miał w dźierżeniu/ á w tym czáśie przed wzdániem zgoré/ komu szkodá idźie?

ćierpieć/y dóm zápłáćić/który ieszcze nie iest wzdány:czyli ón zá lepszym Práwem dóm ma puśćić/álbo co iest wedle Práwá. Przedawcá przeciw temu rzecze: Gdyż kupiec kupno zna / y w domu iáko gospodarz mieszkał/á ia mu też o żadną szkodę áni slubował/áni ręczył/y gotówem był iemu záwżdy dóm wzdáć / y wolny puśćić/ by mi iedno ostátek pieniedzy wedle targu zápłáćił: proszę przez sentencyą áby mi było skazano. Jesli mi kupiec pieniądze/ które mi bez żadnéy wymówki obiecał/zápłáćić winien: Ponieważ iuż skutkiem dźierżenia dostał. A iesli tá szkodá która sye bez moiéy przyczyny stáłá/mnie ma być ku vtráćie / á temu ku pożytku ? Odpowiedź. Gdyż przedawcá zá dostátecznym kupnem/zá imienie pewną summę pieniedzy wźiął/á kupiec sye w imienie wwiązał/y pośiadł bez sprzećiwienia. Przedawcá wzdániu sye nieprzećiwił / ále y kupiec przez dánie pieniedzy kupno potwierdźił/y ktemu Possessyą wźiął przed szkodą/ tedy pieniądze winien zupełnie do kończá zápłáćić/á szkodá kupcowi/nie przedawcy ma być poczytána.

☞ Tá Sentencia ktemu sye wśćiąga y iest pożyteczna / iż kupiec szkodę ćierpieć muśi ná rzeczy kupiónéy/ dla thego/ iż iuż Possessyą wźiął/

choć ieszcze wzdánie nie doszło / by tylo od obu=dwu stron kupno y przedánie było zeznáné. A iesliby ieszcze Kupiec w dzierżeniu imienia nie był/choćby też ná tho pieniądze dał/y mógł do=wieść kupná:bliższy iest przą odyydź / gdyż iesz=cze zdánie nie doszło/niżliby go przedawcá miał pokonáć. Wszákże pieniądze dáne tráći. A iesli=by potym pieniedzy chćiał dochodźić/muśiałby okázáć z kąd ten dług vrost. Iesliby przedawcá powiedźiał/iż mu pieniądze ná ten czás są dáné kiedy od niego dóm iest kupióny/ á z thądby ku=piec znał przedánie:tám targ przedánia/przećiw kupcowi rychley może być dowiedźión / niżliby targu miał przeć. A thák kupiec otrzyma plác/ ónego domu / á pieniądze przedawcy do końcá zápłáći.

Pytánie piąté.

IEsliby kto kupił konia ábo bydle / y litkup obie stronie piły/tho iest/przedawcá y ku=piec / y z inymi ludźmi / targ miedzy sobą zám=knęli/ y ieden drugiemu zadátek pewney summy dał. Kupiec konia przeieżdżał doświadczáiąc go/á czásu zapłáty nie námienióno/ y slubowá=nia żadnego o szkode/ábo iáko mowią/o niewá=

¶ Koń kupió=ny/á v prze=dawce postá=wióny wtym czáśie zdechł: komu szkodá idźie?

runk ónego koniá nie było. Kupiec koniá przyiął/á pothym przedawce prośił/ iżeby mu go w swoiey stayni do pewnego czásu postáwic dopuśćił. W tym czáśie koń w stáyni ochromiał álbo zdechł. Potym wróćiwszy sye kupiec/chćiał by koniá wziąć/którego zástał zdechłego ábo chrómego/ábo którą iną wádą nákażónego/y zbraniałby sye go wziąć. Przedawcá chćiał pieniędzy od niego wedle targu. Kupiec przećiw temu mieni/iż koniá dobrze zdrowego kupił/ále go ieszcze w swé dzierżenie nie wziął/ y owszem w stáyni v przedawce zdechł/ ábo te wáde wziął/ y chce tego dowieść/ mieniąc ná tym nic nienależeć/ choćby sye to zá niedbáłośćią iego ábo zá wiádómośćią stáło/ y żąda skazánia/ ieslize ónego koniá/ którego przedáwcá záwżdy miał w swoim dzierżeniu/płáćić winien/ábo co iest wedle Prawá? Powód ták odpiera. Gdyż tu ten stoi/y zna sye iż koniá odemnie kupił/ y biorę s[...] ná ty ludzi kthórzy przy kupnie byli: Nád to/koniá przyiął w dzierżenie swoié/mnie tylko żądáiąc / ábym mu dopuśćił w swoiey stáyni koniá postáwić/ná iego szkode/zá ieǵ kosztem. W tym sye przydáło iż zdechł bez moiey winy y przyczyny/ kthórey przygody mnie z sercá żal/y ofiáruie sye w tym dowieść moiey niewinnośći/iáko mi

Sąd nákaże / żądáiąc przez Sądowny wyrok vznánia/ieśli zá tháką moią obróną mnie moié pieniądze máią być dáné / czyli nié/ albo co iest wedle Práwá: Odpowiedź. Jeśli przedawcá może tego dowieść/ iáko iest wedle Práwá / iże kupiec koniá przyiął wedle targu/y pothym żądał go postáwić do pewnégo czásu w stáyni v przedawce/y w tym czáśie kóniowi śye tá przygodá stáłá/y śmie tego dwiemá pálcy/przed pánem Bogiem popráwić/iż tá szkodá bez iego śye winy sstáłá. Tedy kupiec słusznie kóniá zápłáci/ gdyż śye też słuszny targ stał podlug iego zeznánia.

Regułá około kupná y przedania potrzebna.

¶ W spráwie około kupná y przedánia to trzebá pilnie báczyć. Iż z kthórey kolwiek przyczyny miedzy kupcem á przedawcą sposob albo wymówienie iákie zaydźie/iáko Láciinnicy zową Condicio: tákie ma być pilnie chowáné. Ná przykład. Jeśliby kto z kim targ vczynił o Wino/kóniá/zbożé/bydle/y oczkolwiek tákiego. A záśzłoby iakié wymówienié/ tho iest/ áby śye kupiec o zapłáte záreczył/abo iżby dźiś zápłácił/álbo iżby rzecz kupióna/byłá wolna/swobodna/ ku zastępowániu abo obróńie łatwia/abo iżby ná probe dano / ábo co tákowégo przy targu wymówiónego było. A w tym czaśieby/ iáki niepożythek

rzeczy przedáney przypadł/gdźie y kupiec pod ó=
ną wymową/rzecz v przedawce zostáwił. A prze
dawcá mógłby dowieść ónéy Condycyéy/y lu=
dźmi ktorzy przy kupnie byli/ y ktemu przyśiegą
wedle Prawá: tákowa wymowá ma być pilnie
strzeżóná/ y tá Regułá ma być záwżdy miedzy
kupcem á przedawcą ná pámieći. Conditio inter venditorem & emptorem superueniens, maximé est custodienda. Ale ieśliby rzecz kupióna bez zácho=
wánia żadnéy wymowy przez kupcá wdźierżenie
byłá wźietá/v przedawce tylko dla strzeżenia zo
stáwióná / szkodaby sye w tym czáśie iaka trá=
fiłá / y śmiałby thego przyśiegą przedawcá do=
wieść/iż óná szkodá/ w rzeczy przedáney/ bez ie=
go sye winy ostałá: tedy ná tym nie ma szkodo=
wáć/ y cokolwiek pieniedzy kupiec dał/ [illegible]
Wyiąwszyby miedzy nimi ina vmow[illegible]
le y wymówienie ktore iest miedzy przedawcą y
kupcem / wiecéy należy ná kupcá/ gdy iuż rzecz
weźmie w swoié dźierżenié. A chen v kogo óne
rzecz zostáwią ábo poruczą/iest ónéy rzeczy stró=
żem. A kto cudzéy rzeczy strzeże/iáko swoiéy w=
łasnéy/y tegoby wedle Prawá dowiódł/nie ma
ná tym szkodowáć. Abowiem spólna vmowá/
kthóra sye miedzy stronámi dźieie/by iedno mo=
głá być dowiedźióná / wszystkiemu Práwu zá=

Condicio.

kracza. Tóż też ma być rozumiano około Sukná/Olein/Winá/Imbiéru/ y wszystkich w pospolitości rzeczy/któréżkolwiek widzeniem/ vkuszeniem/dotykániem mogą być rozeznáné. Które kto dziś kupi/á zárázem ich nie weźmie/ á w tym czáśie przyda sye skázá. Kupiec przyiąć muśi/ iesli go przedawcá z targu wolno wypuśćić nie chce. Wszákże o oszukánie/ iesli sye które pokázuie/przećiw przedawcy może czynić.

Zastáwá.

Eslibyy kto dóbrá swoié zastáwił wpewnéy summie do czásu náznáczónégo / á záś ié miał wykupić. Wierzyćiel miałby ie iuż w swoim dzierżeniu. Tedy ten który ie zástáwił / nie może ónych dóbr przedáć/áni zástáwić inemu daléy / bez woley ónego kthóremu ie piérwéy zástáwił. A chocby óny dobrá wierzyćiel miał w swym dziérżeniu/wszákże iesliby sye

Zástáwnégo imienia własność.

w tym czá-

w thym czásie poki nie beda wykupióne / iáka szkodá w ónych dobrách stałá / króm przyczyny albo niedbáłości dzierżawce: dzierżawcá szkody nie winien/szkodá przy dobrách zastáwnych ma zostáć. A iesliby ten który ie zástáwił/ wyzwolić ich nie mógł/ szkody nie winien ćierpieć / od ónego komu są zástáwióne.

Pytánie pierwsze.

Gdyż zástáwienie imienia rownie iednégo wiąże iáko y przedánie/ ták go zá zastáwą nie ma/iáko y zá przedániem. Pytánie iest/w czym zástáwienie od przedánia iest rózne: Odpowiedź. Zastáwá y przedánie w thym rózność máią/ iż rzecz przedána nie może zás być wykupióna. Zastáwna może być wolno wykupióna. A z tąd sye pokázuie/ iż then komu iest rzecz zástáwióna / nie może iéy przedáć bez woléy ónego który ią zástáwił.

¶ Rózność przedánia y zastawy.

Pytánie wtóre.

Jesliby ieden drugiemu vczynił zapis/ y zástáwił dobrá swoié/ iszcząc dług / y obiecuiąc go zápłáćić ná pewny czás / á zápłáćić y wyzwolić dóbr nie może. Potym wie=

rzyćiel

rzyćiel kthóremu ſą dobrá záſtáwióné/ poſtepowałby wedle Práwá z tákowymi dobrámi záſtáwnymi/opowiádáiąc vrzednie ónemu który ie záſtáwił / iż ie gdźieby nie wykupił chce przedáć. Potymby tákowé dobrá przedał. Pytánie ieſt. Jeſli óny dobrá które mu ſą záſtáwióné/ y które przedał może záſtepowáć czyli nié? Odpowiedź. Aczkolwiek kto záſtáwił imienie pod thym ſpoſobem / iż ten komu ieſt záſtáwióné/może ie przedáć/ieſliby go ná czás náznáczóny nie wykupióno: choćby mu też przez ſądowny wyrok ſkazano/ iżby mógł przedáć/ y przedał ſkutecznie: thedy záſtepowáć ónego imienia nie może. Bo ie tylko w fancie ſwoim miał / y owſzem ón który ie záſtáwił/álbo któremuby do puśćił/ wykupić ie może/ choćby też wyſzedł rok y ſześć niedźiel. Abowiem w rzeczy záſtáwnéy żadna dawnosć nie idźie / póki záſtáwá może być dowiedźióná. Záſtepowánia wietſzégo nie winien przedawcá w rzeczy záſtáwiónéy/iedno áby dowiódł iż mu ieſt záſtáwna w téy á w téy ſummie/do tego czáſu. A iż z záſtáwą ábo z fantem poſtepował wedle Práwá / iż przedał fant dla tego / iż ten kthóry ie záſtáwił wykupić nie mógł/wedle vmowy.

¶ Dobrá záſtáwné ieſliby kto przedał: winienli przedawcá z ſtróny ich bronić?

Záſtáwá żádney dawnoſći nie ma.

¶ Przedawcá záſtáwnégo imienia/ iákié záſthepowánie winien?

Pytánie

Pytanie trzecie.

JEſliby ten komu ieſt imienie záſtáwióne/zbudował co ná ónym imieniu záſtáwnym. Winienli ón który chce wyzwolić imienie ſwoie/odłożyć budowny náklad/pierwey nizliby mu imienie rumowano? Odpowiedź. Jeſli ieſt potrzebne budowánie/winien ie odłożyć ten/który dobrá wykupuie wedle Prawá.

Budowánie záſtáwnego imienia.

Pytánie czwarte.

JEſliby kto záſtáwił dobrá ſwoie tákie/z których pożytek idzie/iáko ſą role / winnice/chmielniki/ogrody/ſady/mytá/dochody/ krámy/iátki rozmáite/chlebne/gárbárſkie/rzeźnicze/tákże y domy/pod tym ſpoſobem/ iż ie chce wykupić ná pewny czás/z których dobr záſtáwnych pożytek ná káżdy dzień idzie. A nie byłoby tho przy záſtáwie wymówióno/ iż dobr ónych ze wſzyſtkimi pożytkámi ma vżywáć/áż do wykupienia. Pytánie ieſt. Jeſli óny pożytki/ná głowną ſumme máią być wyrażone? Odpowiedź. Jeſli dobrá/z których iáki pożytek idzie/ były záſtáwióne: thedy ón pożytek ná głowną ſumme

¶ Dochody y pożytki z záſtáwnégo imienia bráne / máiąli być ná głowną ſummę wyrázóné.

ma być wyrázóny. Wyiąwszyby przy vmowie wymówióno było/iże dóbr ónych w téy summie wolno vżywáć ma. Abowiem iesliby pożythek brał/ á to w wymowie wyrázóno nie było. Lichwá to iest. Spe.Sax:Libro i,Arti.54.

Lichwá.

☞ Ostróżniey dźiś ná złe dlużniki w zapiśiech dokłádáią / iż kiedy kto w summie iákiego imienia vżywáć ma/ á chce sobie dobrze obwárowáć / áby mu ónego vżywánia ná główną summę nie wyrázóno: thák w zapiśie dokłádáią miánowićie. Obligauit bona cum vsufructu, vsufructum ad principalem summam non defalcando. To iest/ zeznał iż to imienie zástáwił/ y w vżywánie dał/ którego vżywánia/ná główną summę nie chce wierzyćielowi swoiemu nic wytrecáć. Gdźieby tych słów w zapiśie nie dołożóno/ tedy vżywánie z obszácowánia/ilé óno imienie do roku pożythku czyni / wyrażáią ná główną summę.

¶ Wielé sye dźiś dźiwuią / czemu ták długie zapisy z rozmáithymi wymowámi czynią. Nie trzebá sye dźiwowáć/ bo ták być muśi/ przećiw złym á wykretnym dłużnikóm/ kthórych sye dźiśieyszych czásów národźiło dosyć/którym y długie zapisy / nic nie pomogą / przedśie im dźiury náyduią: álbo iákim niedołożenim / álbo dźiw-

nym ro-

nym rozumieniem. Choć iásnie rzecz bedźie położóná iáko słónce/przedśie ią zły dłużnik nicnie/ y forytarzów do tego wielé sobie nabedźie/ ktorzy mu zá sklenice winá/ álbo zá iáki máły vpominek/ tákże rozumieć pomogą/ y rzecz ku skutkowi wedle ónego wykretnégo wyrozumienia przywodzą. Jáko to dziś iuż nástało. Choć sye dłużnik zápisze/pewną summe zápłáćić gotowymi pieniądzmi/żadnym sye fantem nie szczycąc/ przedśie ten co pożyczył pieniedzy/ y ná gotowe pieniądze iásny zapis ma / nie pieniądze / ále fanty á kthemu nikczemne bráć muśi. Choć sye dłużnik ná imieniu stoiącym zápisze/w fanćie ie wierzyćielowi swoiemu da / y iuż ie wierzyćiel w zakłádzie swoim bedźie miał/vrzednie sye w nie wwiąże/ y wwiązawszy sye/zás dłużnikowi naymie:przedśie wierzyćiel przećiw iásnemu pospolitemu prawu / przećiw zapisowi od dłużniká swoiego/muśi fanty bráć. Tákie wykrety nástáły/tácy forytarze niepobożni/bez boiazni Bożey. Nád to ći wykretnicy to czynią/choć sye dłużnik odpisze wszelkich obrón / listów gléytowych/żelázinych/y wszelkich inych pomocy. Kiedy czás zapłáty przyydźie / przedśie bedźie miał list gléytowy/ktorym sye ná przećiw swemu kredytorowi bróni/ták mówiąc:Aczem sye ia odpi-

¶ Wykręty przećiw zapisóm ná fanty miásto gotowych pieniedzy.

¶ Wykręty przećiw zapisóm listv żelázynymi.

ſał liſtów Krolewſkich/álem thego nie mógł vczynić / nie mógłem záwrzéć reki pánu ſwemu do łáſki/ktorą mi vkazał. A ták proſze ábym przy téy wolnośći/á łáſce páńſkiey był záchowan.
Kredytor zás powiáda / iż ſye thym nie możeſz brónić / gdyżeś ſye miánowićie odpiſał liſtów gléytowych/odrzućiłeś ná ſtrone páńſkie dobrodzieyſtwo/wzgárdziłeś nim.etc. Z ktorego ſporu wiec Vrząd wątpi/ku czemu ſye ſkłonić ma/czy ku zapiſowi/czy ku liſtowi/ choć rzecz ieſt iáſna/ iáko ſye kto zwiezáć każe/ ták związány chodzić muśi: ktho ſye nieprzyiaćielowi mieczem brónić niechce/ przymuśić go nikt nie może: ktho czyim dobrodzieyſtwem gárdzi/nie godzien go: kto ſye czego wyrzecze/iuż ktemu przyydż nie może:ták że gdy ſye kto ſwemu Kredytorowi odpiſze brónić liſty gléytownymi / ſłuſznieby ſye brónić nie miał. R Vrząd ſłuſznieby tákiego przy tákiey odpiſáney obrónie záchowáć nie miał. Quoniã ſuper his omnibus,volenti non fit iniuria. Zwłaſzczá gdy to ieſt ku krzywdzie Kredytorowi/przećiw iáſney wedle zapiſu ſpráwiedliwośći. A czemuby zapis/iáko ku zeznániu długu ieſt ważny/ nie miał być y ku temu ważny/gdźie ſye dłużnik liſtow gléytowych odpiſze? Bo ieſliby to odpiſánie nie miało być ważne: thedyby ni ku czemu

inemu nie służyło / iedno ku łatwieyszemu ná bliźnim pieniedzy wymatániu: A zapisy nie ku temu służyć máią/ ále ku pewnéy zapłáćie długu/ y máią być w mocy ták iáko piszą/ in omnibus punctis, clausulis, & Articulis. Ale snadź rzeczesz: Pan Bóg ná mie przygode dopuśćił/ więc nie mam lékárstwá szukáć: Lepiéybyś dáleko vczynił/ ieśli Pan Bóg ná ćie vpadek iáki dopuśći: ábyś szedł do kredytorá dobrodźieiá twégo/ á przełożywszy mu przygode twoie prośił go mówiąc: Patientiam habe in me,& omnia reddam tibi. A Kredytor ieśli iest człowiekiem chrześciáńskim/bacząc twóy vpadek/iżeś tego nie márnie vtráćił/iż ná ćie przygodá przyszłá/mam záto/iżći nie tylko pofolguie/ále y cząstke odpuśći. A toby tobie z lepszą sławą było/ niż gdy sye listów odpiszesz/ á przedśie listów ku obrónie nábywasz/á niż gdy sye gotowymi pieniądzmi płáćić zápiszesz/grátámi odbyć chcesz. Czym y sobie y inym iáko mówią credit/to iest wiáre psuiesz. Zátym tá pestis in Republica idźie: iż vbogiemu trudno náleść ktoby go w potrzebie iego záłożył. Káżdy sye boi/áby pożyczywszy gotowych pieniedzy/ nie muśiał potym bráć ledá grátów/ ábo iákich towárów złych nieodbytych. Ale rzeczesz / iż wedle Práwá pierwéy ma być zapłátá

Obiectio debitoris cõtra creditorem.

Iż dźiś trudno pieniedzy nábyć: Z kąd to idźie.

Alia obiectio debitoris.

długu ruchomymi rzeczámi: prawdá. Ale thám gdźiebyś mi zgołá dług zeznał/ á ná stoiącym go imieniu nie vkazał. Nie rozumieią niepobożni forytarze/ iż płácenie długu fantámi/ álbo ruchomymi rzeczámi/ nie idźie iedno thám/ gdźie kto zgołá dług zezna/ á ná żadnym go imieniu nie- viśći/ iáko Łáćinnicy mówią: Vbi est actio personalis. Nie rozumieią porządku w płáceniu długów in actione personali, co w Práwie dostáte- cznie opisano thymi słowy. In Actione personali super capiẽdis pignoribus, talis ordo tenendus. Vt primo accipiatur peccunia si extat. Secundo, res mobiles, exceptis deputatis ad agriculturam vel pro vsu quotidiano vestium, vxoris, vel liberorum. Tertio, his defitientibus, recurritur ad res immobiles. Quarto, ad nomina debitorum. Quinto, ad incarcerationem, Miánowićie tu dołożono/ gdźie ma być ruchomymi rzeczámi zapłátá długu/ thám gdźie iest Actio personalis, tho iest/ gdy kto tylko dług zgołá zezna/ czás zapłáty námieni/ á ná imieniu go nie vkaże. Ale gdźie kto dług zeznány ná imieniu stoiącym vkaże / imienie stoiące w tym vwiąże/ w fanćie da: tám iuż wierzyćiel nie winien bráć rzeczy ruchomych w zapłáthe długu swoiego. Bo iuż imienie stoiące pierwey w fanćie ma/ iuż tám iest iáko Łáćinnicy zową

Solutio debitorum mobilibus, fit in actione personali.

¶ Porządek płácenia długu rzeczámi.

Actio Personalis.

Actio

Actio realis, actio hypotecaria. Już thám fanty/ przećiw fantowi pierwey dánemu / mieśćá nie máią/nie winien wierzyćiel imieniá puśćić/ áż mu gothowe pieniądze dádzą. Nie inſzy ieſt kſztałt fantu ſtoiącégo/iedno iáko y ruchomégo. Kiedy mi kto fant ruchomy záſtáwi/nie winie- nem go puśćić z reku ná przemiáne zá iny fant/ áż mi ſumme położy. Tymże ſpoſobem. Kiedy mi kto vkaże dług ná ſtoiącym imieniu/y wwią że ſye w nie/trzymam ie ſkutkiem:iużem niepo- winien inych fantów przyymówáć/áż mi moiá ſummá bedźie położóná. Nápiſano to w Prá- wie. Pignus, non niſi ſolutione peccuniæ liberatur. Et obligatio principalis naturaliter, nõ alio modo, niſi ſolutione peccuniæ, inuito creditore tollitur. A náзywáią to w Práwie. Pignus luere vt habetur in Codice. Titu. de Luitione pignoris. Vnusquisq; debitor, pignus ſuum eliberare poterit, cum videli- cet peccuniam ſoluerit. Tu iáſna rzecz/iáko dłu- żnik/fant raz w ſummie dány wyzwáláć ma/nie fanty inymi/ále pieniądzmi. A chocby thez ná ſtoiącym imieniu długu nie vkazał/iedno iż pie- niądze gotowe wźiął/gotowe pieniądze zeznał/ y zapłaćić obiecał: Práwo przyrodzóne y piſáné do tego wiedźie/ábyś wierzyćielowi/ twoiemu dobrodźieiowi/kthóryć czáſu twéy potrzeby do-

Actio Realis.

Actio Hypo- tecaria.

Pignus Luere

brze vczynił/nie co inego dawał/ iedno tho coś zeznał/coś obiecał. Jáko nápisano Spec:Sax:Libro ij, Arti:6. in glosa. Naturale ē, vt eo modo quis liberetur, quo pacto obligatio facta fuit. A ná drugim mieścu Spec:Saxo:Libro iij, Arti:40 in textu nápisano. Qui nummos aut argentum soluere debet, si pro hoc pignora prębuerit, per id nō fit liber, nisi sic inter eos pactum fuerit.

¶ Fanty iáko máią być od dłużniká przyymowáne.

¶ Trzebáby ná ty fantowniki/którzy wziąwszy gotowé pieniądze álbo kosztowny towar od kogo/ chcą tho płácić ladá iakimi gratami/ieszcze nie swoimi/ále od kogo ná wzgárdę á ná szkode wierzyćielowi swoiemu nábytymi: trzebá mówie wzbudźić/y ku skutkowi záś przywieść óno Práwo/dźiśieyszemu czásowi bárzo przystoyné/ którym opisano iako wierzyćiel od dłużniká fanty przyymowáć ma. Nie ták iákoby ie oszácowano / ále iákoby mogły być zá gotowé pieniądze przedáné. Aby ie Vrząd kazał iáwnie wyłożyć/ á temu ie przedáć ktoby wiecéy zá nié dawał/ áby wierzyćielowi z przedánia fantów/pieniądzmi dług oddawał. Vczy tego iásny text w Práwie Spec:Sax:Libr: i, Articulo 70 in textu. Iż kiedy dłużnik nie ma czym płáćić/ma w długu być fantowan/który fant wierzyćiel trzy kroć/káżdy raz przez dwie niedźieli winien dłużnikowi o=

powiá=

powiádáć/iż tylo zań dáią. Jesliby go dłużnik/ iáko bliższy fantu swoiego nie wyzwolił/ thedy ón fant iuż ma być wyłożóny y przedány. Jesliby fant/wynośił dług/ tedy to coby wyższey było/dłużnikowi ma być dano. A iesli co do długu niedostáło / dłużnik ma być do thąd fantowan/áż sye zapłátá długu wypełni.

¶ Ták vczeni w Práwie vczą. Et Cerasini sub titulo de Executione rei iudicatę tá iest sententia. Gdzie ku temu Artykułowi Libri 1,Artic:70 ták pisze. Si pignus nullum omnino fructum,nullaq; emolumenta ferat, ex quibus Creditori posit satis fieri. Eo in casu,pignus est publice` distrahendũ, & creditori,interueniente cautione, si caret possessiõe, tradendum,vt illud ter in locis publicis de quindena in quindenam venui exponat, adhibito etiã Precone,cuius ore venditio publicetur. Quę quidem venditio ipsi etiam debitori semper est denuncianda,si forte pignus suum velit redimere. Quibus rebus sic gestis,& pręcedẽte eiusmodi denunciatione, si debitor redimendi curam abijciat,pignus vendendum est ei qui plus numerauerit:sin vero nullus cõtigat emptor,Iudex reuolutis sex septimanis,pignus in satisfactionem debiti Creditori tradet,et si haud quaq; respõdeat quantitati æris alieni, alijs pignorationibus erit repetendum,quicquid defecerit.

¶ Záchowywano sye dosyć niedawnych czásów wedle teg Práwá/iż kiedy wierzyćiel przyymował fanty od dłużniká/ y przedawał ie/przypozywał dłużniká z świádkami / którzy świádczyli iż mu zá ón fant wiecey nie dawano. Pothym ieśli dłużnik w sześć niedźiel nie wykupił fantu swoiégo/ iuż go wierzyćielowi sąd wedle ónego kupná przysądzał/ y ták skázował. Gdyż ten dłużnik swoiégo fantu/w sześć niedźiel nie wykupił/ ñic do tego czásu nie czynił / thedy iuż wierzyćiel/ma sye przy tym targu á przedániu zostáć wedle Práwá. Ku temu służyło óno skazánie/ które y dźiś czynią/ ále go Prokuratorowie niewiem czemu ku skutkowi nie przywodzą/áby wierzyćiel przedawał fanty:pod świádectwem dobrych ludźi/stronie to opowiádáiąc. Często y owszem záwżdy około fantów tákie skazánie bywa. Decretum est Actorem,posse vendere pignora,sub euidentia proborū hominū,parti hoc ipsum denuncianñ:de forma Iuris. A wedle tego skazánia sye nie spráwuią/iedno vbogi Kreditor wedle iednégo skazánia/ iáko fanty oszácuią/ thák przyymie. Drugieğ Dekrétu Exekucyéy zániecha.

¶ Szácunek Fantów dla czeğ bywał.

Szácunek rzeczy nie dla tego bywał/ aby wierzyćiel wedle ónego szácunku przymował/ále iżby ták iáko oszácowano przedawał/áby wierzy-

ciel ku szkodzie dłużnikowi/ po swéy myśli nieprzedawał.

¶ Tegóż vczy pytánie iedno nápisáné in Legibus Imperialibus in Autenti: Hoc nisi debitor C. de solutio: A nápisał ie człowiek vczóny w Prawie/ Ioannes de Ferrarijs in sua Practica tymi słowy.

Pytánie Piąté.

Często sye przydawa/ iż nedzni Litygántowie/ to iest mizerné stróny prawuiący sye/ y ich przewrotni Prokuratorowie to czynią/ áby wierzyćielowi do stoiącégo imienia nie przyszło: ná iego wzgarde/ dáią mu ruchomé rzeczy/ thák swoié własné iáko y cudzé/ y indzie nábyté/ y kremu niczemné á sprosné/ áż do garnków álbo krożlików/ y niekiedy ié od sąsiádów swoich ná płacenié potáiemnie skupuią. Pytánié iest. Mali być wierzyćiel przymuszón thákié rzeczy podłé/ w zapłáte długu swoiégo przyymowáć czyli nié? Odpowiedź. Nie winien tákich przyymowáć. Abowiem rzeczy ruchomé/ kthóre dłużnik ná zapłáte długu dáie/ máią być tákowé/ ná któreby sye kupiec łatwie nalazł/ áby nie były niepożyteczné/ álbo zbytnié/ álbo wierzyćielowi szkodliwé. Ale tu rádá iest wierzyćielowi/ áby tákié ruchomé rzeczy Vrząd dał wyłożyć ku

¶ Rádá Creditorowi co o fanty ma dziáłáć.

żyć ku przedániu/ iż ktoby wiecey zá nie dawał/ áby temu były dáne / áby sye z thego przedánia wierzyćielowi pieniądzmi zapłátá stáłá. Tym obyczáiemby sye zábieżało/aby źli dłużnicy swoich wierzyćielów nieoszukawáli. Póty pytánie y náuká z niego. A ponieważ tá náuká tych czásów iest bárzo potrzebna około odbywánia fantów dłużnikowych: Położe to pytánie po Łáćinie / ták iáko iest w sobie ná mieścu námienionym/áby tym iáwnieysze było.

Quid dices de eo, quod facere nituntur plerũq; miseri litigantes, & eorum subdoli Procuratores, qui ne perueniatur ad immobilia,& vt magis vituperiũ faciant Creditori, exponunt & producũt, tam propria sua mobilia quã aliena, & quęcumq; vilissima, & quandoq; ea latenter emunt à vicinis, vsq; ad incisoria & bocalia lapidea & stagnea. Nunquid sit cogendus Creditor talia recipere in solutum? Puto quod non. Quia res mobiles debent esse tales, quę de facili reperiant emptorẽ, & non sint inutiles vel superflue, aut damnosę ipsi Creditori. Sed consilium est melius pro Creditore, quod talia bona mobilia faciat exponi per Iudicem venalia, vt plus offerenti dentur, & ipsi Creditori eorum precium exoluatur. Et hoc modo obuiabitur fraudibus taliũ malignantium.

Jákie rzeczy ruchome Creditor od dłużniká przyymowáć/y iáko z niemi postępowáć ma.

☞ Nie trzebá sye tedy dziwowáć / iż przećiw

złym dłużnikóm ták długie zapisy czynią/y przewrotnośći ich rozmáitymi Condiciámi zabiegáią/ y ieszcze podobno przećiw tym fantownikóm/inákszé náydowáć muszą. Co pierwey dłużnik zápisowáł summe super omnibus bonis suis mobilibus & immobilibus, Muśi ták postáwić. Reformauit super omnibus bonis suis, tam imobilibus quam mobilibus , y iné ostróżnośći/áby wierzyćiel wolność miał przyymowáć coby chćiał w zapłáćie swégo długu/ iesli mobilia álbo imobilia. Jákożby to miáło być y wedle Práwá. Kiedy sye dłużnik zápisze ná wszystkich dobrách ruchomych y nieruchomych: Już Wierzyćiel ma wolność obieráć sobie z dóbr dłużnikowych któré chce/ku zapłáćie swoiégo długu. Nápisano Spe:Sax:Libro iij, Arti:39. Creditor habet optionē inter om̄ia bona debitoris. Zkąd sye też pokázuie/ iż dłużnik gdy chce płáćić Kredytorowi swoiemu dług fantámi/ winien znieść wszystek swóy ruchomy státek cogo kolwiek ma/z któreǧ Kredytor ku zapłáćie swoiéy ma wolność obieráć co chce. Nie trzebá sye też dziwowáć/iż kto plát od pieniędzy bierze/zwłaszczá od dłużniká niedbáłégo/ który zapłáte zvporu odwłacza. Bo teǧ y Práwo dozwala/y lichwą tego nie názywa/ choć to iest nieiáki ksztalt lichwy. Ale w téy mierze/gdy dłużnik mogąc

Creditor, ma wolność obieráć z rzeczy ruchomych dłużnikowych ku zapłáćie któré chce.

¶ Pláth od pieniędzy kiedy Práwo dozwala bráć.

żnik mogąc płácić / niechce płácić / niedbáły w tym iest / może od niego plát bráć / ktoręg Práwo nie názywa lichwą / ále nagrodą szkody. Talis inquit. vsura, nō est proprie vsura, sed recōpensatio damni, cum quis solutionem iniquè & dolosè protrahit. Spe: Saxo: Libro 1, Arti: 54 in glosa.

Pytánie szoste.

JEsliby ktory dłużnik ku zapłácie długu swoiego nie miał áni pieniedzy / áni rzeczy ruchomych / áni stoiącego imienia / áleby też miał dłużniki / ná ktorychby wierzyćielowi swoiemu vkázował zapłáte swoiego długu / iáko sye tu wierzyćiel spráwowáć ma?

Odpowiedź. Jesliby mi moy dłużnik vkázował zapłáte moieg długu ná swoich dłużnikoch / winien mi ony dłużniki stáwić przed Sądem. kthorzy stánąwszy / ná spytánie Sedziego / máią zeznáć / iesli on dług ktory v nich moy dłużnik vkázuie / winni ábo nie? Jesli zeznáią / tedy ich Vrząd Práwnymi postepki ma przypedźić do tego áby zapłácili. A iesliby rzecz ruchoma w zapłáte daná byłá / á okazáłá sye cudza / iáki tu rátunek wierzyćiel ma? Odpowiedź. Iż wierzyćiel może zá thákim nieużytecznym dániem zapłáty ieszcze przećiw swemu dłużnikowi czynić.

Bo nie zniszczył sobie pierwszego postepku prze=ciw iemu. A zda sye thež/iákoby pod tym sposo=bem vkazánego dłužniká przyiął/y pod tym spo=sobem pierwszego Práwá odstąpił / iesliby óná rzecz w zapłáte podána/ iego byłá/ álbo iesliby sye słuszna zapłátá/bez szkody/bez práwowánia stálá. Ták napisano w Práwie. Quia per inutilem dationem, non est sublata prima Actio, contra debitorem. A dla tego to sobie przy vkázowániu dłužników/pilnie przestrzégáią. Bo rzecz nie=godna/ áby Wierzyćiel z vkazánym dłužnikiem ták długo Práwo miał wieść/ z swoią szkodą/ iáko z pierwszym wiódł.

Pytánie śiódme.

Dłužnik iáko ma być chowan w wiezieniu:

TExt vczy Spec:Sax:Libro iij, Articulo 39 tymi słowy. Ktoby przed Sądem do=chodził długu od dłužniká/ ktoryby nie mógł mieć rekóymię. Sedzia ma go podáć wie rzyćielowi / y bedzie go ón Wierzyćiel winien chowáć ná stráwie y ná roboćie/iáko ing swoie czeladź/y iesliby chćiał/može go w peto okowáć/

ináczey nie ma go dręczyć. A ieśliby vćiekł/álbo go na czás puśćił/przez to od długów niezápłacónych nie iest wolen / póki zapłáty nie dowie-dźie. Ná drugim mieśću Iure Munici: Arti: 27. text iest táki słowo od słowá. Jeśliby spráwá byłá około długu kthóry dłużnik zna / a obżałowány/ma dźiedźictwo w mieśćie/ które sye wynośi nád ón dług/może sye dźiedźictwem szczyćić ná sądowny słuszny rok. Jeśliby dźiedźictwá nie miał/ bedźie podan wierzyćielowi zá reke w moc iego. A ieśliby then był gośćiem komu iest podány/może go zsobą odwieść/ieśli go nie może záchowáć w tym Práwie. Wszakże ón wierzyćiel winien rekóymie postáwić/iż ónego dłużniká bez obráżenia zdrowia iego bedźie chował/ álbo iż go zás stáwi. Jeśliby wierzyćiel Rekóymiego nie miał/tedy go w tymże Práwie w kaźni mieśckiey ma zostáwić/peto może nań włożyć. A nád to żadnégo inégo karánia nie ma mu zádáwáć/ bo sye dobrowolnie w więźienie dał. Opátrzyć go winien żywnośćią y robotą / ták iáko iną swoie czeladź. Bowiem nie iest złodźieiem/áni kiedy ze złodźieymi towárzyszył. Jeśliby vćiekł pierwéy niż dług zápłáćił / może go znowu zátrzymáć/o ostátek pieniedzy/gdźieby go kolwiek przyśćignął/ y powthóre go ofiárowáć

do Sądu/ gdzieby go kolwiek przyścignał. Póty Text. ¶ W Glozie dokłada: Gdyby dłużnik obiecał zapłáte Wierzycielowi swoie=mu pewnie/ ieśliby z łáski Bożey miał opátrze=nie nád żywność á Rekomię stáwił/ nie trzebá go podawáć w moc Wierzycielowi. Podáią dłużniká Wierzycielowi w moc álbo do więzie=nia/nie ták dla tego iż nie ma czym długu zápłá=cić/iáko też dla thego/iż sye zdradliwie w thym spráwował/ dobrodzieystwá cudzégo źle vży=wał/dobrá swoié álbo cudze przełotrował/ roz=prószył/ przemiłował/ przegrał / źle sye spráwo=wał/ Credytorá swégo chytro oszukał / pienią=dzé ná nim álbo thowar gładkimi słowy obiet=nicámi wymatał/ co nic innégo nie iest iákoby go poczciwie okradł. Przeto też to więzienie ma iákoby słuszné karánié zá ty występki. Bo y Prá=wo vczy: Kiedy vbostwo ná kogo zá temi wy=stepkámi przyydzie/áby Vrząd ná iego vbostwo baczenia niemiał: Godna rzecz iesth/áby vbogi który swoią złą spráwą/ álbo iákiemi występka=mi w vbostwo wpada/pomocy żadnéy niemiał/ aby vbostwo ciérpiał. Quoniam paupertas in de=lictis non excusat. Nie ma théż być wiecznie więźniem: Bo by to było przeciw Práwu/które nie każe nikogo dla pieniedzy więzić/ tylko póty

¶ Dłużniká dla czego dá=ią do więzie=nia.

póki ſye robotą ſwoią nie wyzwoli / kthóra ma być Wierzycielowi oſzácowaná y ná ſumme długu wyrážoná.

☞ Nápiſano támže in Gloſa : iž v ſtárych ludźi ónych Rzymiánów w Obietnicách/w zmowách/z wielką pilnośćią Wiáre chowano/y przeto ná ty dłužniki/którzy ſye nie iśćili. Lege xij tabularum nád inné karania kthóre im támi opiſano/karánié thež ná gárdle vſtáwiono: ábo ié zá Morze záprzedawano. A ieſliby było wiele Credytorów / tedy dłužniká ná części rozśiekawano. Kiedy ieden Philozoph Fáworyn pytał iednégo vczónégo człowieká w Práwie Sextum Cecilium, Czemu by to tákié okrutné Práwo ná dłužniki vczynióno : Odpowiedział / iž dla záchowánia Wiáry/ fidei ſeruandę gratia, to vczynióno/áby tym Práwem karano tego który w vmówách/ w požyczániu / w zapłácie długu wiáry nie chował:áby ſye dłužnik wárował žeby ku tákiemu karániu nieprzyſzedł. To przy Niemieckim Práwie nie dla tego położóno/ aby ſye ták v nas z dłužniki ſpráwowano/ále dla okazánia / iáko v ónych ſtárych Rzymiánów/Wiáry pilnie przyſtrzégano. Aby też dźiśieyſzégo wieku ludźie/ á tym wiecéy Krześćiańſcy/Wiáre miedzy ſobą chowáli/która ſye tych czáſów bárzo ná

ſzczyrbiłá/

ſzczyrbiłá/á niewiárá zá niekárnością bárzo ſye rozkorzeniłá/iż ieden drugiemu/chocby mógł ſtá tecznie dług zápłácić/ládá grátámi Wierzycielá dobrodzieiá ſwoiego odbywa. Ale tá złość dłużniká/niczymby ſye rychley niepohámowáłá/ iedno kiedyby ſye zbudziło tho Práwo/ iáko pierwey Credytorowie s fanty poſtempowáli. tho ieſt/iż ie Credytor przymował/ták iáko ie mógł przedáć zá gotowe pieniądze/pod świádomiem dobrych ludzi: opowiádáiąc dłużnikowi v Sądu trzy kroć przez ſześć niedźiel de Quindena in Quindenam, ieſliby fanth ſwóy/iáko bliżſzy wedle targu chćiał odkupić. Ieſliby nieodkupił przez ſześć niedźiel/áby iuż Credytor ták przyiął iáko mu dáią gotowe pieniądze. Iáko wyżſzey o tym.

Pytánie Oſme.

TEſliby kto komu záſtáwił Dobrá ſwoie w pewnym długu/á záſtáwiwſzy/tyż dobrá przedał innemu. Pytánie ieſt: Ieſli ten/któremu były záſtáwione/długu ſwoiego ná ónym który mu Dobrá záſtáwił/álbo ná dobrách zaſtáwnych/ á potym innemu przedánych ſzukáć ma? Odpow. Ieſliby ktho záſtáwił

¶ Dłużnik/ kiedy zastáwné Imienie przeda: Wierzyciel/ ná czy długu szukáć ma: ná Osobie dłużnikowéy czyli ná Imieniu przedánym.

Dobrá swoie/á przedał ie záś innemu bes woléy onego kthoremu ie pierwey zastawił: tedy then kthory przerzeczoné dobra zastáwné w dzierżeniu ma/iako mowią iest w Possessyey / habet optionem, to iest wolno mu obiérac/chceli swoiego długu szukáć/albo ná Osobie onego ktory Imienie przedał/albo na dobrach zastawnych.

Tu y stey Gadki abo pytánia / iasnie sye Náuká podawa/kiedy ktho ma w zastáwie Imienie w długu/wolno mu szukáć onego długu/ chceli ná zastáwnym Imieniu/chceli ná Osobie ktora zastáwiłá. Táksze chceli y ruchomé brać/nie może go cisnąć do thego / áby miał co innégo bráć nad tho co mu pierwéy dano.nie thak iako dziś powstáło/ choć ktho Imienie w fancie w zastáwie ma / przedsye dłużnik dawszy iakie graty á przyśiągszy iż pieniedzy nie ma / Credytorá z Imienia wypiéra/ przeciw Práwu iásnemu wyższey miánowánemu. Solutione pecuniæ pignus liberatur.

Pytánie Dziewiąté.

IEsliby kto dochodził Práwem iákiego Imienia/powiadáiąc ie być w fancie swoim / y miał ná to List Przodkowi swoiemu tylko nale-

ko należący. Odpiéra strona/żądałaby dowodu od tego kthory sye ma do Imienia. Ten sye brał ná dowod Przodká swoiego. Odporna strona rzekłaby: Gdyż sye ten ciągnie do moiego Imienia/powiadaiąc ie być fantem swoim/y chce dowieść Listem kthory Imieniu służy/żądam aby mi było skazano przez Sądowny wyrok/ieśli on może dochodzić Imienia moiego. Powod zaś rzecze: Gdyżem ia iest po nieboszczyku. N. Dziedzic bliższy y Dobrá wszyćki / ze wszystkim Práwem ná mie przypádły/ták właśnie iáko dziedziczné/y Długi/ták ruchome iáko nieruchome dobrá/ żądam áby mi było skazano ieśli ia tego Imienia kthore w zákładzie Przodkowi moiemu iest / doydź moge álbo co iest wedle Práwá:

Odpow. Ná ty spory. Aczkolwiek żaden práwiey á przystoyniey zakładu ábo fantu pozyskać nie może iáko ten komu iį záſtáwiono : wszakże ieśli kto iest dłużen / á dobrá swoie w długu zástáwił/tedy Dziedzic po zmárłym Wierzycielu/ tego dłużniká winowáć może. A ieśliby dłużnik zeznał abo przeciw iemu dług dowiedź on był/ iż dobrá iego są w zástáwie : tedy Dziedzic Credytorow do zástáwy przydź może/ze wszystkim Práwem/w tych pieniądzoch ták iáko Przodkowi iego należało wedle Práwá.

Dobr zastáwnych spew ny zapisem: możeli Dziedzic Credytorow/ na Stu zniku dochodzić/na mieścu Przodká swoiego.

Pytánie Dziesiąté.

Jesliby Dobrá choć ruchomé choć nieruchomé były záſtáwioné/á przydałaby ſye ná ónych dobrách iáka ſzkodá. Then ktory záſtáwił/chciałby ie wykupić/żadáiąc áby ten który ie trzymał w zaſtáwie/nápráwił: On záś kthóry trzymał Jmienie/ powiedział ie być w zaſtáwie ſwoiey / y ſtrzégł go iáko nalepiéy mógł/iáko ſwoiego własnégo. Jesliby mu dłużnik w tym wiáry niechćiał dáć/ ofyáruie ſye gotowym otrzymáć to iáko mu práwo nákaże/żądáiąc o Sądowy wyrok/ ieſli ná thym winien ſzkodowáć czyli nie ? Odpow. Jeſli komu iáka rzecz záſtáwióna była / á ſtrzégł iey pilnie y wiernie/przydáłá by ſye ſzkodá ná óney zaſtáwie/ iáko ieſliby zgorzáłá álbo vkrádźioná była z innemi iego dobrámi : ieſliby thego śmiał dowieść przyśięgą / iż ſye óná ſzkodá bes iego winy á niedbáłośći ſtáłá/tedy żadnego wtym nágábánia niewinien mieć wedle Práwá.

¶ W dobrách záſtáwiónych gdy ſye ſzkodá ſtánie / kto ią ćierpieć winien.

Pytanie Jedennaſté.

Jesliby kto w moim domu/z moią wolą á przyzwolenim mieſzkał/choć Czynſz obiecał choć nie o=

cał choć nie obiecał. Albo iesliby też Jmienie Czynszowné mnie zastáwné v mnie naiął/ potym sye chćiał wyprowádźić z ónego domu zbrániáiąc sye czynszu płáćić/y zátrzymałbym go/domostwo iego zámknąwszy: potym tá rzecz przyszłá do Vrzedu/ y stałá sye skárgá ná mie / izem ia domostwo iego zámknął. Jabym sye bronił mówiąc: Jże to domostwo iego záchowáné iest w Possessyéy moiey/ábo w Jmieniu moim czynszownym álbo włásnym miásto czynszu/ kthory czynsz skoro mi zápłáci/tedy domostwo iego będźie wolné. Naiemnik záś przećiw temu mówił/ iże mi nic nie winien y nic mi nie obiecał. Ja záś ná tho odpowiedźiał: Gdyż ia státek á domostwo iego w Possessyey Jmienia moiego mam/Pytam/iesliṁ ia nie iest bliższy ábym był záchowan przy czynszu moim / á niżli ón przeć mógł / álbo coby było ná Práwie ? Odpow. Kiedy kto dóm náymuie/cokolwiek domostwá do dómu ónego naiemnego álbo vmówiónego wniósł/á w ónym domu śiedźiał/Rok/ puł roká/ choć czwierć roku. Jesli gospodarz nie chce stráćić ábo opuśćić czynszu/tedy komornik/muśi ij zápłáćić / y może domostwo iego/ wszystek skutek w gmáchach pozámykáć/choć czynsz obiecał/choć nieobiecał. A iesli będźie śmiał potwierdźić thego

¶ Gospodarz / bliższy iest do przyśięgi o czysz przećiw Komornikowi/ niż komornik ku záprzeniu.

dźić tego przyśięgą iże to w czynszu vczynił: tedy rychley y lepszym práwem Czynsz otrzyma/ niżliby Naiemnik przą wolen byc miał. Specu. Saxo: Libri, Arti: 54. ☞ A tu przy tym Pytániu/trzebá wiedźiéć/ iż niekthóre dobrá sámy przez sye są fantem y zakłádem / chocby ich theż kto niedał áni náznáczył w fancie/iáko to: Coby kolwiek Naiemnik abo komornik w dóm do Gospodarzá swoiego wniósł / tho wszystko iest fantem gospodarzowi/y może tho wszystko gospodarz w czynszu swoim zámknąć y zachowáć wiernie / ieśli chce áby go niewinowano.

Gospodarz / Komórnicży statek może zámknąć w Czynszu.

Pytánie Dwánaste.

IEśliby sye ktho opiekał máietnośćią śieroty / á wźiął óne máietność w opátrzenie swoie. Opiekun miałby też tákże dobrá swoié. Pytánie iest: ieśli dobrá Opiekunowé/są fantem śiérotce wedle Práwá? Odpo. Ieśliby sye Opiekun opiekał máietnośćią śiéroty/ á opiekę przyiął: tedy dobrá iego/ są fantem śierocie/tak/iż Opiekun nie ma mocy dóbr swoich oddálić/ zástáwić áni przedáć. A to ma być rozumiano o opiekunoch dánych/ kthóre łáćinnicy Datiuos tutores zową: nie o tych / ktorzy ná Te-

☞ Dobrá Opiekunowé / są fanthem śierośćie.

ſtamenćie bywáią náznáczeni.

Pytánie Trzynaſté.

Jeſliby ieden drugiemu zápiſał w zaſtáwie Dobrá ſwoie / s thym wymowieniem/y stą obietnicą: Iż gdźieby ónych dóbr záſtáwionych nie wykupił/aby ón komu ie záſtáwiono/mógł przedáć/ albo też innemu záſtáwić:ábo by iáka vmówá miedzy niemi byłá. Pytánie ieſth: Możeli Pan ónego fantu/ zárázem ſkoro dźień wykupienia przeydźie/dobrá tákowé oddálić/á miánowićie: ieſliby tego ná zápiśie dołożóno / iże tho może vczynić krom pomocy Práwá/ iáko by ná tho/ wſzyſtko Práwo miał przewiedźioné? Odpo. Jeſliby dobrá komu záſtáwioné były / á ón który ié zaſtáwił/ ná pewny czás ich niewykupił/ ma być pozwan ná trzy Sądy/ku odpieraniu/ miałliby co przećiw temu mówić. Jeſliby ná trzeci Sąd nie ſtánął/tedy Pan ónego fantu/ma być wwiązan w dobrá óny/tym Práwem/iáko Zapis pokaże. A żaden go stámtąd nie może wyrzućić/ iedno Vrzędnie zá obżáłowánim Sądowym. A ieſli by ſtánął do Sądu oblicznу : thedy Powód da czytáć Zapis/albo Kśiegi Sądowé/ ábo kthó-

¶ Imienie/ gdyby w pewnéy Summie pod tym ſpoſobem by ło záſtáwné/ Iż ieſliby go Dłużnik ná czás náznáczony niewy kupił: áby o nim poczynał coby chćiał: możeli ono Imienie być przedáné ſkoro czás przeydźie.

rym innym obyczáiem dowiedzie / iáko then á ten sye obowiązał: pytáiąc ná Prawie / miałli by co przećiw temu mówić: Jesliby nic przećiw temu nie mówił/ tedy ma być wolno pusczony fant Wierzyćielowi przed Sądem. Támże Vrząd skaże/iżby fant był wyzwolón do dwu niedźiél. A iesliby niewykupił:będzie potym Wierzyćiel pytał / co z ónymi dobrámi choćby były własność/ choć Dziedzictwo/ czynić ma. A záś przez dwie niedźieli tháksze pytáć będzie. Skażą mu/iż dobrá óny trzy kroć ma opowiádáć przez troie dwie niedźieli. Co kiedy sye iuż stánie/skażą mu iż to ma oznaymić w domu álbo we dworze iego/Vrzedem: y będzie ieszcze miał czás Czternaśćie dni. Potym Wierzyćiel będzie ták pytał:Jákom ia tu wszystko Práwo y wszystki stopnie Práwá w tym fanćie ábo w zakładźie przewiódł/iáko mi Wóyt s Przyśieżniki skazáli/do których sye ćiągnę:żądam/áby mi było przez Sądowny wyrok nákazano / gdyżem ia wedle porządku Práwá/do tegó Jmienia iest wwiedzion y wwiązan: mali mi to Jmienie rumowáć?

Odpo. Gdyż ten N. Vrzędnie wedle postępku Práwá wto Jmienie iest wwiązány / tedy tákowé Jmienie ma być iemu rumowáné.

Potym pan ónego fantu/po przysądzeniu rumo

wánia ma przyiąć Possessyą ónego Imienia/ ábo tám innego miasto śiebie pu[illegible]c / álbo dóm zámknąć/ wziąwszy go w possessyą. A bedźie pytał dáley/co s tákowym fantem/á miánowićie z domem ma czynić? Odpo. Iż ón dóm ma w cále trzymáć Rok y sześć niedźiel / á w tym czásye może ij wykupić y wyzwolić. A po roku po sześć niedźiel/może ón dóm przedáć/oddálić y zástepowánie / obiecáć thák dálece iáko sam miał/á nie wiersze wedle Práwá. Spec: Saxo:Lib:1,Arti:70. Iure Muni. Art. 74.

Pytánie Czternaste.

Może li Opiekun dobrá śierotki oddálić/przedáć/ zástáwić/ álbo Czynsze ná nich zápisáć? Odpow. Opiekun dóbr śierotek/ áni przedáć/ áni zástáwić áni zápisáć może:ták/iżby to ćierpiec mieli kiedyby do lat rostropnych przyszli. Wyiąwszy by to Opiekun okazał y wywiódł/iż sye tho stáło s pożythkiem śierot/ iż ony pieniądze ná pożytek śieroth obróćił:ináczey niemoże tego vczynić wedle Práwá.

¶ Opiekun/ możeli Dobrá śieroth przedáć álbo zástáwić.

Pytanie Piętnaste.

Kościelne rzeczy mogą li być zástáwioné.

KOścielni/to iest/Opátrzyćiele kośćiołów/Plebani/Opáći/ Gardyani: mogali zá iákim niedostátkiem/rzeczy kośćielné/iáko są/Ornaty/kielichy/ y inne ápparáty záståwić czyli nie? Odpo. Iż żaden áni Duchowny/áni świetski/ áni mnich/áni Podawcá / áni Pátrón álbo obrónicá kośćielny/ niemoże oddálić áni zástáwić żadnych rzeczy kośćielnych zá żadną potrzebą iákąkolwiek / thylko ná wybáwienié więźniów/ wedle Práwá.

Ludźie wolni/ nie mogą być w fanćie dáwáni áni dźieći.

☞ Item. Ludźie wolni y Dźieći/nie mogą być w fanćie áni w zakłádźie dawáni.

Pytánié Szestnasté.

Komornik rzeczy swoie/ ktoré do gospodarzá wnieśie/ może li zástáwić.

IEśli by Naiemnik przyniósł iákie rzeczy/ do dómu móiego/ którym ia iemu naiął: potym zástáwił ony rzeczy abo dómostwo swoie/piérwey niżli móy czynsz miał zapłácić. W thym czásye ia przyszedłem/dochodząc czynszu ná rzeczach: á ón komu są zástáwioné/ powiedźiał ie być w zakłádźie swoim. Pytánie iest: ieśli óny rzeczy temu kthóremu są zastáwioné/ czyli mnie lepszym Práwem przyydą? Odpow. Iże rzeczy wszystki y dómostwo wszystko/ które-

szystko / któreby kolwiek Naiemnik ábo komornik/ do domu naiemnego wniosł/ są fantem ónego/czyy dóm iest/ w czynszu iego: których komornik niemoże innemu zastáwic. A ieśliby zástáwił/ thedy pan ónego domu/ skoro sye o tym dowié/Práwem ich dóydzie. Jeśliby ón záprzał/ kthóry ie zástáwił/ tedy w tey sprawie/ ma być przeciw iemu postąpiono / iáko iest wedle Práwá. A iesli zezna/ tedy ón komu są zástáwioné/ muśi ié wrócić/ á Naiemnik zápłáci wine strónie y Vrzedówi. ¶ Jeśliby zakład zginał w domu gospodárskim / Pan ónego domu muśi ij zápłácić:abo sye Przyśięgą bronić/iż sye to stało bez winy á niedbałośći iego.

Pytánié Siedmnasté.

JEśliby ktho nie słusznie dochodził Jmienia/y żadnego Práwá nie maiąc/był tám do onego Jmienia wpuszczón: á then czyie iest Jmienie/omieszkał sye s Práwem swoim. Pytánié iest: mali mu tho omieszkanié szkodzić czyli nié? Powiadáią niektórzy / iż tho nic strónie szkodzić niemoże/dla tego/ iż ten niesłusznie dochodził tego Jmienia/ y vczynił krzywde temu: á Prawo nie każe nikomu krzywdy czynić / y co

¶ Dośiedkby ktho Jmienia/nie maiąc Práwá do niego/ zá niedbalością stróny przeciwney. Możeli to co prawdziwe° Pánu szkodzić.

s przodku iest niesprawiedliwego/ chocby thez y sto lath trwalo/ tedy niesprawiedliwe bedzie: y zasye zaden sye nie ma bogácić z cudza szkoda.
Wszakze/ta iest ná to lepsza odpowiedz:ize wedle praw Césarskich(ktore ku pospolitemu pozytkowi z rzadzenia Bozego sa vczynione) ták iest postanowiono: ze dobr odsadzaia onego/kthory miał do nich iákie Práwo / kiedy pozwány trzy kroc nie stánie/á s Práwem sye swoim y z obrona nie pokaze. Stawa sye tho dla nieposłuszeństwá/kiedy kto Vrzedowi nie posłuszen:tedy Práwo iednému máietnosć bierze / drugiemu dáie.
¶ Wszákze tu pilnie trzebá wiedzieć/á ná baczeniu kozdemu mieć/iz/áczkolwiek ten ktorego dobrá sa(kiedy sye ich kto imuie)zámieszka zswoim Práwem y obroną : práwem ludzkim wedle Vstaw tráci ie. Ale nie práwem Bozym. Abowiem sad ludzki/mozeć oszukáć ludzi: ále sad Bozy nie moze oszukáć. Pan Bóg nikomu szkodzić nie kaze: kozdemu co iest iego kaze dáć. Ale y dóbr ták dla nieposłuszeństwá strácónych moze dóydz/zá słusznym obzáłowánim/ poki ich then kthory ie posiadł/ dawnościa sobie nie vtwierdzi. Spec: Saxon:Libr:ij, Articu:24. Iure Municipa: Articulo 140. in Glosa.

¶ Práwá / niekthórych rzeczy dopuszczáia/ktore ná sumnieniu nic nie wazą. Boć Sumnienie dobre / Tysiąc swiádków.

Areszt / Zapo-

Areſt / Zapowiedź.

Poſtempek około vczynienia Zapowiedzi / kthóra bywa ná czyie máiethność oſobliwie: álbo ná wſzyſtke poſpolicie.

Jedy mam Dłużniká / o którym rozumiem / iż ieſt nie ośiádły / nie pewny / kthóry mi vpornie długu moiego zápłáćić nie chce / á dowiem ſye v kogo / o iákiey máietnośći iego: póyde do Wóytá / y bede żądał / áby mi vżyczył ſługi z Vrzedu ſwoiego ku vczynieniu Areſtu / ná óne máietność dłużniká ſwoiego: co mi Wóyt winien vczynić. Y póydzie ſługá z roſkazánia Wóytowego / do onego człowieká w dom / v którego ieſt máietnośc dłużniká moiego: y roſkaże z Vrzedu / áby máietnośći / pieniedzy / álbo iákich pewnych rzeczy dłużniká moiego nie wydawał / dla tego długu który mi winien. Roſkazawſzy / póydzie zás do Vrzedu y ze- ¶ Drógá do Areſtu.

rzedu/y zezna/ iżem Vrzednie Zapowiedź vczynił/ná máietność tego. ktore zeznanie/ thak Pisarz zápisze.

Formá Arestu osobliwé go.

B. G. Fecit Iuridicum Arestum super pecunia, bonis, rebus, famati N. apud N. in summa florenorum centum, nolens talium bonorum, siue rerum, siue pecuniç admittere extraditionem, vsq; ad litis decisionem. Quod Arestum prædictus N suscepit, per relationem prouidi N. Preconis iurati.

Trzecim sposobem bywa Zapowiedź / nie tylko ná ty rzeczy ktore są dłużnikowe v kogo miánowicie/ále y w pospolitości ná wszystki ruchome y nieruchome/kedybykolwiek były/ták tu w Koronie iáko y w innym páństwie/ná kthorymkolwiek mieścu/v ktoreykolwiek Osoby. Aby oná máietność przez dłużniká moiego / krom moiey wiádomości nie byłá vtrácona/áby innym Credytorom/krom moiey wiádomości nie płacił. Táki Arest/tym sposobem piszą.

Formá Arestu wpospolitości.

B G. Fecit Iuridicũ Arestum super omnibus bonis mobilibus & immobilibus, vbicunq; locorum, tam intra q̃ extra Regnum Poloniç, apud quascunq; personas existeñ: famati N. tum super vniuersis eius debitis, quocunq; modo, cum quibusuis personis contractis: nolens talium bonorum præmissorum

et debitorum

et debitorum admittere alienationē, vel nolens admittere quicq̄, vsq; ad litis decisionem : per relationem prouidi N. Præconis iurati.

Za tákim Arestem/ dłużnik swoiey máiętnośći/ nie może bez moiey woley vtracać / nikomu płáćić/ przedáwáć/ áni żadnym sposobem oddálić: wyiąwszy by sye iego máiethność ták dálece wynośiłá/ iżby y mnie słuszna zapłátá być mogłá. Gdźieby ináczey vczynił: tedy ono wszystko coby kolwiek pod Arestem moim Vrzędowym sprzedał y innym płáćił / coby kolwiek przećiw iemu autenticè, to iest / ważnymi dowody mogło być dowiedźiono/ winien zás do Vrzędu położyć: choć gotowé pieniądze zá przedáne towáry wźięte/ choć towáry/ álbo valorem rzeczy vtráconych / to iest/ tyle summe ile pod Arestem vtráćił/ álbo sprzedał. Y naprzód Práwo każe czynić zapłáte społożonych pieniedzy/ álbo rzeczy/ temu kto był zapowiedź vczynił/ á potē Práwo z zapowiedźi/ dowiodszy długu/ przewodźił. Vczy tego świeży Dekret práwá wyższego Máydeburskiego Zamku Krakowskiego / y Komisarzów Sześći miast vprzywileiowánych/ ostátnich sędźiów / ktorych Dekretá zá iedno Práwo bywáią poczytáné. A iesliby then/ v kogo z strony moiey/ zapowiedź Vrzędnie iest vczynio-

¶ Własność Arestu pospolitego.

¶ Dekréthy ostatnich Sędźiów zá práwo.

ná/ná rzeczy pewné moiego dłużniká / nie przyiął zapowiedźi:tedy ten który nieprzyiął/ma być odemnie pozwan tamże záraʒem przy zapowiedźi przez ſługe Vrzedowego/y winien mi ſye będźie pozwany/przed Vrzedem ſpráwić/ dla ktorey przyczyny/moiey Vrzedney zapowiedzi/ niechciał przyiąć. Jeſli rzecze/dla tego/iż v mnie żadney máietnośći/żadnych rzeczy/żadnych pieniedzy tego dłużniká nie máſz / á ia bym mu w tym wiáry niechciał dáć:tedy ná ſwoie przą/winien przyśiądz/ którą przyśiegą bedźie wolen. Jeſliby też nád moie zapowiedź wydał dłużnikowi moiemu ſtátek iego / thedy mi ná mieśću moiego dłużniká o móy dług winien odpowiádáć.

Poſtempek z Areſtu / kiedy Dłużnik przypozowie Credytorá / chcąc ſwoié rzeczy z zapowiedźi wyzwolić.

Jeſli then v kogo ſye Zapowiedź ſtáłá zapowiedź przyymie / á dłużnik mie do Vrzedu pozowie ku wyzwoleniu z Areſtu/ ſwoiey máietnośći: thák dłużnik będźie poſtempował przećiw mnie. ☞ Pánie Wóy.

ćie/then N. mi zápowiedźiał ſtátek móy/ v tego N. dałem go tu do Sadu przypozwáć / chce ſye mu ſpráwić oco mi winę da(co Prokuratorowie mówią/ terminem niewiem skąd wźiethym) chce Práwo dáć Práwo wźiąć: pytam ná Práwie/máiąli mi być moie rzeczy z Areſtu wolne? Skaże Vrząd: Gdyż ten N. Powód chcąc rzeczy ſwoie z Areſtu wyzwolić / chce ſye temu N. pozwanemu ſpráwić / álbo chce Práwo dáć práwo wźiąć: thedy gdy ſye ſpráwi/albo kiedy Práwo da práwo weżmie/ będą iego rzeczy/ z zapowiedźi wolne. Spyta pothym dłużnik: Mali mi ſtróna w dobrey woley ziáwić/dla czego mi árreſtowáłá? Skaże Vrząd: iż ma w dobrey woley ziáwić. Tám ia/którym był pozwánym ku wyzwoleniu z zapowiedźi: będę záráżem Powodem przećiw moiemu dłużnikowi: ná kthórego/ támże położę żáłobę / wywodząc przyczynę/dla któreiem mu máietność iego zá Areſtował. A dłużnik wyſłyſzawſzy moie żáłobę/będzieſye ſpráwował: y będzie mu wolno będźieli chćiał/vżywáć przećiw mnie poſtempków práwnych/y Dylácyy ná Prokuratorá / ná zmowę / y ná odpowiedź. etcęt. A rzeczy przedſye będą pod Zapowiedźią/ták długo/áż ſye ſpráwi. Wyiąwſzy by Ośiádłośći dowiodł/ tedy mu máią być wolné/

Bo iuż dłużnik Credytorowi swoiemu / na o-ney osiadłosci dowiedziwszy ney/vkazuie tho/coby potem prawem vtrácił.

Zapowiedź na osiadłego/kiedy może być.

BYwáia też Aresty/ná ośiádłé/ w then czás/ kiedy kto bedac ośiadły/ wiele dłużen/ a stawá iest o nim/ iż chce ośiádłość swoie przedáć/ wzdac/oddálic/darować/vwiazić/ albo ktorymkolwiek obyczáiem od śiebie oddalić. Albo kiedy dług ná Jmieniu iest zapisany. The zapowiedź tak piszą.

B.G. Fecit Iuridicum Arestum, super venditione,resignatione,donatione, commutatione, et quauis alienatione domus,horti,areę,&c. famati N.inter domos Nobilis.N.ab vna,et nobilis N. parte ab altera,ob non solutū sibi debitum florenorum centum. Nolens admittere quidq; ad litis decisionem per relationem prouidi N, Præconis iurati.

Postempek z Arestu/ kiedy Credytor pozowie Dłużniká / á dłużnik pozwány nie stánie.

TEn postempek ná rożnych mieścach/ rożnie záchowuią. Niekedy Credytor vczyniwszy Arest ná státek dłużnikow/postempuie práwnym porządkiem/to iest/

pozywa

pozywa dłużniká trzy kroć do trzech Sądów blisko po ónym Areście bedacych/ku wyzwoleniu swoich rzeczy/chceli dług zapłacić / á swoie rzeczy z zapowiedzi wyzwolić. Jesli trzy kroc pozwány oblicznie/álbo raz pozwány a dwá opowiedziány niestanie: záchowáią mu pomocną rzecz we dwie niedzieli / ná Czwarty Sąd wnieść/dla których ná ónych trzech Sądoch nie stawał. Jesli nie stánie ku wnieśieniu pomocnéy rzeczy:iuż Sąd skázuie Credytorowi dochodzić długu swoiego ná rzeczach zápowiedziánych / przedáiąc ie iáko może pod świadómiem dobrych ludzi / álbo wedle szácunku / iáko kedy Práwo álbo zwyczay nieśie. A iesli iest wielé Arestatorów ná iedny dobrá: tedy sye rospieráią v Sądu o lepszość Práwá. Któryby vkazał lepszé Práwo/ ten naprzód dochodzi zapłaty z dóbr Arestowánych. Potym drudzy Arestatorowie dochodzą z ostátká bądzieli thak wielé dóbr stawáło ku płáceniu długow. A iesliby zapowiedź byłá ná stoiace Imienie dłużnikowé. Tedy zá thymże postempkiem Credytorowi przysądzáią w óno Imienie wwiązanié/ aby ié trzymał/ták długo ażby mu summa byłá záplácóná. Albo ážby sobie z ónego Imienia pożythków/ dług swóy/ z świádómiem Vrzedowym/

wybrał y znakłády przez Vrząd oszácowánymi. A ten postempek z Arestu iest słuszny wedle Prá wá z niewielkim nakłádem/y nie długi.

NIekedy ták syę záchowuią. Kiedy Credytor vczyni Arest/ná czyie máietność: vstánie Sąd pierwszy / vstánie przez dwie niedźieli y wtóry. Potym do trzećiego Sądu da przypozwáć dłużniká oblicznie. A gdy dłużnik pozwány nie stánie/da to Credytor zápisáć / iż dłużnik do trzećiego Sądu pozwány nie stánął. Potym ná czwartym Sądźie / Credytor dawszy z Kśiąg czytáć/iáko dwá Sądy vstał/ y iáko dłużnik do trzećiego Sądu pozwány nie stánął/bedźie ták pytał: gdyżem Arest ná tego vczynił y vstałem Sąd pierwszy/wtóry/á dłużnik do trzećieg Sądu oblicznie pozwány nie stánął / mali mie czwarty Sąd dóydź. Skażą mu / iż go ma dóydź czwarty Sąd (Prokuratorowie zwykli mówić: mali mi być folgowan) táinże vstánie czwarty Sąd folgowány. Potym ná piątym sądźie/dawszy czytáć z Kśiąg/iáko czwarty Sąd iest przysądzón : bedźie pytał: Gdyż mi czwarty Sąd iest przysądzón/zá moim słusznym postempkiē z Arestu/á stróná pozwána oblicznie/niestánelá/iáko Acta Vrzedowe świádczą/mali mi dano być wwiązánie w

wiązánie w moiego dłużniká Imienie. Skazą/ iż ma być dano wwiązánie, przez Podwóyciego przyśięgłego y czeladź Vrzędową/ kiedy strona będźie chćiáłá. Názywáią tho wwiązánie niektórzy / Indicatio, á zwłaszcza kiedy śye sprá- wá z Areśtu toczy v Sądu / około máiethności ruchomey: thedy zá przewodem Práwá skázuią/ Indykácyą w ony Areśtowáne rzeczy / to ieśt/ vkázuie Vrząd Credytorowi/ Indicat, Aby iuż długu swoiego dochodźił ná onych rzeczach/ ná kthórych vczynił zapowiedź / y zá zapowiedźią Práwo ná nich przewiodł.

Indicácia w rzeczy co ieśt

Wwiązánie álbo Indykácya w dłużnikowe Imienie/ kthóre ieśt w Areśćie miánowáne/ ták zápisuią.

PER Famatum N. viceaduocatum iuratum Cra- couień: data eſt Intromiſsio, Indicatio, famato N. in om̃ia bona mobilia & immobilia vbicunq; locorũ exiſteñ: ſignãter in domum lapideam famati N. in- ter domos N. et N. parte ab vtraq; ſitam, vel in ſum- mam pecunię famati N. apud N. exiſtentem : idq; in ſumma debiti floren: centum, iuxta Decretum Sacrę Maieſtatis Regię, domini noſtri Clementiſsimi: vel iuxta obligationẽ in Actis Scabinalibus contentam,

iuxta ſententi

iuxta sentẽtias Aduocati & Scabinorũ superius pronunciatas, præsente familia Iuris. N &. N.

TO Wwiazánié názywáią pierwszym stopniem. Aczkolwiek wedle Prawá/tylko ten ieden stopien iest opisany/ y za thym pierwszym stopniem/iuż skuteczne Imienia dzierżenie/aż do zapłaty długu. ¶ Wszakże niekedy zachowuią ten zwyczay/iż zá przysadzeniem z okazania pierwszégo stopniá / dáią z Vrzedu przez dwie niedzieli drugi stopien Rumowánie/ co zową Euacuatio, y zápisuią Rumowánie tymiż słowy iáko y Wwiązánié/tylko miásto tego słowá/Intromissio, álbo Indicatio, nápiszą Euacuatio. Dáią tákże zá przysadzenim z okazánia wthórego stopniá / trzeci stopien przez drugie dwie niedzieli Wymiátánie/co zową Executionem euacuatiõis, y zápisuią ten trzeci stopien tymiż słowy / iáko y Rumowánie:tylko za słowo Euacutio położą Executio euacuationis. Kthóre trzy stopnie záchowuią/ dla tego / áby przez then czás dłużnik czuł o sobie/Credytora przeiednał álbo/nie mali czym płácić/ná czás odprosił/łáski żądał : wiedząc o thym/ iż przy ostátnim stopniu/Powód/z Vrzedem z Ceklarzmi abo Opráwcámi/ poteżniey niż pierwéy przychodżi w dóm iego : státek iego ktory iest w domu/ Vrzednie zámyka/Pieczetuie/ in-

Euacuatio, Rumowánie.

Executio euacuatiõis, Wymiátánie.

czetuie/ in-

czetuie/inwentuie: ná ostátek wymiáta/y w domu iuż prawie skutecznie áż do zápłácenia summy zostawa.

Postempek z Arestu/ przećiw Dłużnikowi/ kiedy do trzećiego Sądu pozwány stánie.

CRedytor vczyniwszy Arest/ y vstawszy dwá Sądy/ pozowie dłużniká do trzećiego Sądu. A dłużnik kiedy stánie:tak Credytor przećiw iemu postąpi/przypowiádáiąc sye zwykłym obyczáiem. Pánie Wóyćie/vczyniłem zapowiedź Vrzedną ná státek tego.N.y vstałem dwá Sądy:ku trzećiemu Sądowi / dałem stronę przypozwáć/ y pytham ná Prawie/ chceli dopuśćić trzećiego Sądu. Jesli dłużnik dopuśći trzećiego Sądu/ iuż przez tho/ dopuszcza przewodu Prawá ná swóy státek árestowány. Ták iuż zá tym dopuszczenim/Credytor bedzie dochodził długu swoiego/ ná státku álbo ná Jmieniu Arestowánym/ zwykłym postepkiem Prawnym. A iesli dłużnik pozwány nie dopuśći trzećiego Sądu przećiw sobie vstać/ offyáruiąc sye, vspráwiedliwić (álbo iáko

mówią/Práwo dáć práwo wźiąć) będźie żądał áby mu Credytor dobrowolnie ziawił. Tám Credytor dłużnikowi swoiemu winien dobrowolnie ziáwić o co mu státek iego Arestował: wywodząc wszystki przyczyny/ winności/ skąd dług vrósł/ y ma być záwsze gotów ze wszystkimi dowody ku okazániu/ áby pozwány obaczywszy nie gotowégo/ Gwarem go nie záwiązał. Tám dłużnik wysłyszawszy żałobę/ może chceli zárázem/iesli iest gotów/odpowiadáć: może też przećiw Credytorowi Dylácyy y wszystkich obrón Práwá vżywáć wedle postempku w Porządku opisánego/ fol.70.

O Zapowiedźi ná máietność zmárłégo dłużniká/ y o postempku z Zapowiedźi.

Ten postempek iest wedle Wielkiérzá Krákowiánów.

Jeśliby kto ná Imienie vmárłégo/Zapowiedź vczynił/ á Dźieći iego lath rostropnych nie miáły/á tákowy dług był by iáwny y dowodny/ ábo ná Testámenćie wyznány/ábo przed Vrzędem Rádźieckim/ábo Sądem zápisány:ábo by szło o Wiáno żenie/ zostáłey Wdowę. Tedy vstáwszy pierwszy Sąd/y

Postempek zá zapowiedźią w długach iáwnych.

wihóry/

wthóry/máią być przypozwáni Exekutorowie/ y Opiekunowie / opiekálnicy dziecinni/ kthórzy trzeciego Sądu dopuścić máią. Niedbáiąc tego/że dzieci lath niemáią / á ták zapłátá ma być folgowaná/tylé/ilé sye Jmienia ściąga.

¶ A iesli dług nie bedzie iáwny/ tho iest / iże nie iest przed Rádą ábo Sądem práwem zápisány/áni ná Testámencie wyznány/iedno tylko Szuldbryfftem / kthóré pod czásem bywáią zátrzymáné. Tedy vstawszy pierwszy y wtóry Sąd / y trzeci Sąd / nawiecey dwá kroć álbo trzy kroć ostrzégszy/á dawszy do Ksiąg swą pilność zápisáć. Nie powinien dáley Sądów ostrzégáć:ále zá tákowym zapisem tá spráwá ma stáć/áż dzieci do lat rostropnych przyydą / które po tym máią być przypozwáné:y dáley postepowáć wedle Práwá. A do tego czásu óno Jmienie zápowiedziáné/ku szkodzie ónym którym dlużno/ nie ma być żadnym obyczáiem przedano/ábo záfrymárczóno:y owszem żadna rzecz s tákowégo Jmienia nie ma być ruszána ábo spráwowaná/króm/ábo bes wiedzenia tych którym dlużno. Chybá ty rzeczy/iáko Towáry/ kthóreby sye miáły zepsowáć/ty mogą pod świádómiem dobrych ludzi przedáć / á pieniądze do Práwá/

Postempek zá zapowiedzią w długách nie iáwnych.

máią być położóne. ⁂ ⁂ ⁂

¶ A iesliby Zapowiedź byłá vczynióná ná dłużniká/kthóryby był zbiegły/ á mógłby dostáteczznie dowieść/iże iest zbiegły/tho iest/ iżeby sye w Klasztorze chował/ ábo by list Gleythowny od Królá ábo od miástá miał ku szkodźie Credytorowi/álbo którymkolwie obyczáiem dowiódłby go być zbiegłym. Tedy po tákowym dowodźie/ temu kthóry zapowiedź vczynił/trzeći Sąd ma być dopuszczon/y Práwo swoié ná tákowym Imieniu przewieść ma/ postáwiwszy dostáteczné Rekoymie Práwu o nágabánié których kolwie person/zá tákowé rzeczy zápowiedźiáné.

Postempek ná dłużniká zbiegłégo.

¶ A iesliby przećiw tákowemu dłużnikowi dowieść niemógł/ iżeby był zbiég / thylko że sye od miástá ná czás chróni : thedy vczyniwszy zapowiedź/vstawszy pierwszy/ y wtóry Sąd/thedy trzeći Sąd ma ostrzégáć/Rok y dźień. A wtym czáśie/ma wźiąć pozew od Wóytá mieyckiego/ku pozwániu tákowego dłużniká gdźieby go mógł náleść. Po roku potym y po dniu/ iesli go pozwem ku dopuszczeniu trzećiégo Sądu nie mógł náleść / á iesli przyniesie świádectwo z inąd że pilność miał/á nie mógł go mieć ku pozwániu/tedy

¶ Postempek ná dłużniká nie zbiegłégo.

wániu/tedy

wániu / thedy trzeći Sąd iemu ma być dopuszczón w tákowé Imienie / y Práwo swoié ná to przewieść może. Obrzeczywszy sye Práwu o nágábánie tákowego Imienia prze zeń zápowiedziánégo / á przez Práwo iemu przysądzónego.

Formá Pozwu / iáko ma być pisány do ónego Vrzedu / pod którym dłużnik iest / áby ná pierwszy Sąd ku Arestowi stawał.

VNIVersis & singulis Iudicibus, Aduocatis, & Sculteтis, eorumq́ꝫ vicesgereñ, omnium ac singularum Ciuitatum, oppidorum, ac villarum in & extra regnum Polonię, dominiaq́ꝫ eisdem subiecta constitutis, Dominis & amicis charissimis ac honorandis. Signanter tamen, nobili viro N. Aduocato ciuitatis N. N. Aduocatus ciuitatis N. salutem, & omnẽ fœlicitatem. GEnerosi, famati ac prouidi domini, amici charissimi: Notũ esse D. vestris: cupio per præsentes, famatum N. ciuem Cracouieñ, secundum Iuris ordinem & obseruantiam in Iudicio nostro ciuili Cracouieñ, fecisse Iuridicum & officiosum Arestum, super omnibus bonis mobilibus & immobilibus, famati N. Ciuis N. Quare præfatus N. postulauit à me citationis literas, quibus ipse N. præfatus

N.nunc absens ad primum Iudicium huc citaretur. Cùm verò Officij mei sit ea, quę æquitatis ratio poscit, cuiuis admittere. Proinde autoritate officij mei plenam facio potestatem, omnibus ministris, apparitoribus, ac præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorũ, etiam si opus fuerit ministerialibus, quos designare ad hoc voluerint, vt ad instantiam præfati N. personaliter citent, prædictum N. ad primum Iudicium, super bonis arestatis, terminum ei comparendi in Iudicio nostro ciuili bannito exposito, quod feria sexta post Conductum Paschę proxima ante meridiem celebrabitur (aut in die transpositionis eiusdem Iudicij, ob solennitatem festi) præfigendo. Proinde D. vestras cõmunis iusticię causa, plurimum rogo, mãdare velint ministris & præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorum, vt personaliter accedentes præfatum N. citandum curent, ad locum & terminum præfatum, mihiq; rursus literas testimoniales transmittant, quibus constare possit, quo loco & tẽpore, insuper ad quẽ terminũ præfatus N. fuerit citatus, vt p̃tẽ ea de re possem reddere certiorem. Quod vicissim simili officio & omnibus amicitię studijs, id V. D. refferendum curabo. In præmissorum fidem Sigillum officij mei præsentibus est subimpressum. DAtum. Crac̃.

Táz Formá

Táż Formá po Polsku.

WSzystkiem y káżdemu z osobná/ Sedziom/ Wóytom/ Szoltysom/ y ich namiestnikóm/ wszelkich Miast/ y miasteczek/ wśi/ ták w Krolestwie Polskim/ iako theż w innych páństwách bedącym/ Pánóm/ y przyaćielóm miłym: á osobliwie sławnemu N. Woytowi/ Miástá N. N. Wóyth mieśćki. N. zdrowia y wszego dobrego pomnożenia życzy. Vrodzeni/ szláchetni/ sławni/ á opátrzni Pánowie/ przyaćiele mili: Oznáymuie w. m. thym listem/ iż sławny N. mieszczánin Krakowski/ wedle porządku Prawá/ y wedle záchowánia v Sądu naszego/ vczynił szperunk Vrzedny ná wszystki dobrá Ruchome y nieruchome/ sławnego N. Mieszczániná. Dla tego/ przerzeczony N. prośił mie o listowny Pozew/ kthórym by/ wyższey námieniony N. ktorego tu ná ten czas niemász/ był ku pierwszemu Sądowi pozwány. A gdyż iho ná Vrząd moy należy/ kożdemu nie odmawiác tego/ co spráwiedliwość pokázuie: przeto władzą á zwierzchnośćią Vrzedu moiego/ dawam moc y pozwalam wszystkim sługóm Vrzedowym/ Pod

woyſtim / Sądów y Vrzedów w. m. y Woźnym byłoliby potrzebá : ktorychby w.m. ktemu náznáczyli/álbo im to poruczyli: áby ná przeciw przerzeczónemu N. oblicznie pozwáli przerzeczonégo N. ku pierwſzemu Sądowi ná dobrá ſzperowáné/Rok iemu dawáiąc ku ſtaniu przed ſąd náſz mieścki Gáyny wyłożóny/kthóry bedźie w piątek pierwſzy po Przewodnéy niedźieli przed południem(álbo ná ten dźień ná ktory Sąd ón dla świetá bedźie odłożóny.) A przetho wzgledem / poſpolitéy ſpráwiedliwośći/ w.m. proſze/ áby w.m. przykazáli ſługóm Sądów / y Vrzedów ſwoich/ áby óni przerzeczónego N. pozwáli ná mieśce y ná czás wyżſzéy miánowány. A mnie záś liſtem ſwoim oznaymili/ ná ktorymby mieścu y kiedy/ y ná kthóry dźień/przerzeczóny N. był pozwány/ábym tho ſtrónie mógł oznaymić/co ia też w.m. tymże ſpoſobem y wſzelkiemi przyaćielſkiemi powolnośćiámi odſługowáć chce. Ku ktorey rzeczy świádectwu Pieczeć Vrzedu moiego/ dałem przyćiſnąć. Dan z Krákowá. etcet.

¶ Tymże ſpoſobem wthóry y trzeći pozew ma być napiſány / ku wtóremu y trzećiemu Sądowi:odmieniwſzy tylko ná tym mieścu/gdźie po-

łożóno/ Ku

łożono/Ku piérwszemu Sądowi: położyć ku wtóremu y ku trzeciemu. Wszákże/ iż niekedy tylko ku trzeciemu Sądowi pozywáią / vstawszy piérwszy y wtóry Sąd/ wtóry ostrzégáiąc. Tego pozwu tá iest Formá.

Formá pozywánia ku trzeciemu Sądowi / vstawszy piérwszy y wtóry Sąd.

VNiuersis & singulis, &c. Generosi, &c. Notum esse D. vestris, cupio per præsentes famatum N. Ciuem N. secundum Iuris ordinem & obseruantiam, in Iudicio nostro ciuili N. fecisse Iuridicum & officiosum Arestum, super omnibus bonis famati N. dictiq; aresti iuxta Iuris gradum & obseruantiam, primum ac secundum astitisse Iudicium, & tertium iudicium, in hunc vsq; diem præcustodiuisse. Quare à me præfatus petiit citationis literas, quibus prædictus N. ad tertium Iudicium huc citaretur. Cum verò officij mei sit ea, quę æquitatis ratio poscit, cuiuis admittere: Proinde autoritate officij mei, plenã do potestatẽ omnibus ministris, apparitoribus, ac præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorum, etiã si opus fuerit ministerialibus, quos designare ad hoc voluerint, vt ad instantiam præfati N. personaliter

citent prædictum N. ad tertium Iudicium, aliâs pro admittēdo tertio Iudicio, super bonis arestatis, terminum ei cōparendi, in Iudicio nostro Ciuili bannito exposito, quod feria &c. ante meridiem celebrabitur, præfigendo. Proinde D. vestras cōmunis iusticię causa plurimum rogo, mandare velint Ministris & Præconibus Iudiciorum & officiorum vestrorum, vt personaliter accedeñ, memoratum N, citandum curent, ad locum & terminū præfatum, vt tertium Iudicium admittat, aut Iure se defendat, mihiq́ꝫ rursus literas testimoniales transmittant. &c. vt supra.

TÆn Pozew ku trzećiemu Sądowi / thymże kształtem będźie pisany / iáko wyższey. Przypisawszy tylko ná mieścu swoim / tho / Iż ten á ten vczynił Vrzędny szperunk ná tego á ná tego dobrá / y wedle záchowánia tutecznégo porządku / pierwszy y wtóry Sąd vstał / y trzeći áż do dniá dźiśieyszégo ostrzégał / y prośił mie o Pozew listowny / kthórymby ku trzećiemu Sądowi był przypozwan. Ku trzećiemu Sądowi. etcet.

Odpis Wóytá / pod którego Prawem dłużnik będźie pozwan.

EGO N. Iudicij ciuilis N. iuratus Aduocatus,

publice profi-

publicè profiteor, ac significo, Vniuersis & singulis, quorum interest, siguanter Aduocato Cracouiẽ, Quia ex officio meo aduocatiali, literas citationis honorati viri N. Aduocati Cracouień, die tali, N. scriptas ad legittimam executionem deduxi, famato N. Ciui N. per publicum Iudicij ministrum seu præconem iuratum personaliter insinuando, vt ad instantiam famati N. ciuis N ad primum, vel ad secundum, vel ad tertium iudicium bannitum expositum, quod Cracouiæ feria N ante meridiem celebrabitur, compareat. Vt ipsum iudicium, aut admittat, aut iure se defendat, iuxta vim & tenorem præfatę citationis. In cuius rei fidem & testimonium, sigillum officij mei est subimpressum. Datum. &c.

Táż Formá po Polsku.

JA N. Wóyth mieśćki N. wszystkim/y kożdemu z osobná komu należy wiedźieć: á miánowićie/ sławnemu N. Wóytowi Krákowskiemu/tym listem moim wiádomo czynie/iżem ia z Vrzedu moiego Wóytowskiego/ Pozew listowny przeczeczonego Wóytá Krákowskigo/ ten á ten dźień pisány ku skutkowi przywiódł/to iest/ Opowiedźiałem sławnemu temu á temu / oblicznie/ przez sługe moiego

Vrzedowego przyśiegłego : áby ná przećiw stáwnemu N. ná pierwszy/ná wtóry/álbo ná trzeći Sąd/kthóry w Krakowie ten á ten dźień przed południem bedźie/stánął/áby tákiego Sądu dopuśćił / álbo sye Práwem brónił: wedle pozwu przerzeczónego. Ku kthórey rzeczy świádectwu Pieczeć Vrzedu moiego dałem przyćiśnąć. Dan z Przemyslá.etcęt.

Pozwu pospolitego krótka Formá/ do Wóytá bliskiego.

PAVLVS N. Aduocatus iuratus Casimirieñ, famato N. Aduocato N. Clepar dieñ, Salutem & omnem fœlicitatem. Famate N. domine Aduocate, amice charissime ac honorande, notum esse D. tuę, cupio honestum N. à me postulasse citationis literas in & contra prouidum N. Quia verò officij mei est vnicuiq; iusta & licita petenti non denegare. Quare D. tuam plurimum rogo, vt præsentes huius citationis literas meas, per famulum seu præconem officij sui exequi mãdet: terminum, præfato N. coram iudicio ciuili N. ad instantiam dicti N. ad feriam sextam etcæt: assignañ, mihiq; huiusmodi executionem, literis suis indicet. Ego verò me in similibus & maioribus d. tuę semper promptum offero.

Quam bene valere cupio. In præmissorum fidẽ. etc.

Táż Formá po Polſku.

PAweł N. Wóyth przyśiegły Káźimierſki / ſławnemu N. Wóythowi Klepárſkiemu / przyśiegłemu / zdrowia y wſzyſtkiego dobrego życzy. Sławny á vczćiwy N. Pánie Wóyćie przyaćielu miły / Oznáymuię w.m. iż ten ſławny N. mieſzczánin N. żądał odemnie liſtownego pozwu / náprzećiw ſławnemu N. A iż ná móy Vrząd należy kożdemu ſłuſzney rzeczy proſzącemu nie odmáwiáć: przeto w.m proſzę / aby w.m. wedle tego pozwu kazał ſłudze Vrzędu ſwoiégo / pozwáć tego N. y náznáczyć mu Rok / do Sądu náſzégo mieśćkiego / który w ten á w ten dźień przed południem będźie. A tho od przerzeczónego N. á mnie záś ten pozew liſtem ſwoim oznaymić. A ia w równych y w więtſzych rzeczach w. m. ſye chutliwym offyáruię. Ku tey rzeczy świádómie pieczęć ſwoię dałem przyćiſnąć. Dan z Káźimierzá. etcęt. ∴ ∴ ∴

Formá pozwu od Rády / ná Osobe/ w tym práwie Imienie máiacą.

PRoconsul & Consules ciuitatis N. Tibi famato N. ciui N. vigore bonorum tuorum, quę Iuri nostro N. subiecta habes. Mandamus, vt coram nobis in loco iudicij consueto, per te vel tuum legitimum Procutatorem compareas feria etcæt: ad instantiam famati N. Qui te citat primo, vel secundo, vel tertio ad audiendum & decernendum sibi admitti, per nos intromissionem, in bona tua N. in debito centum floren: iuxta contenta obligationis tuę, per te coram officio nostro factę. Ad hęc & alia tibi in termino citationis obijcienda, iudicialiter responsurus. Alioquin siue comparueris siue non, nos ad ea quę iuris fuerint procedemus, contumacia tua non obstante. In cuius rei fidem & testimonium, Sigillum officij nostri præsentibus est subimpressum. Datum.

Táż Formá po Polsku.

BVrmistrz y Rádá / miástá N. Tobie sławnemu mieszczáninowi N. wzgledem dóbr twoich ktһóre Práwu nászemu podległé masz. Przykázuiemyć / ábyś przed námi ná mieścu zwykłym Sądowym/ przez sye álbo przez twego włásnego Prokuratorá/ w ten

á w ten dzien/

á w ten dzien/náprzeciw temu N. ſtánął/ ktory cie pierwſzy raz/ álbo wthóry/álbo trzeci pozywa/ ku ſłuchániu Sądownego ſkazánia iemu/ wwiązánia w dobrá twoie N.w długu ſtá złotych/ kthóreś mu winien/ wedle zapiſu twego przed námi vczynióneg. Ná te y ná inne rzeczy/ ktore tobie ná Roku będą ſzérzey powiedziáné/ ábyś Sądownie odpowiádał. Wiedząc to/choć ſtánieſz choć nieſtánieſz/ my ku themu co wedle Práwá ieſt/dáley poſtąpiemy. A ku they rzeczy świádectwu/ pieczęć Vrzedu náſzego ieſt przyciśnióná. Datum.

Liſt do Rády o Exekucyą tego Pozwu.

PRoconſul et Conſules Ciuitatis N. Vniuerſis et ſingulis Iudicibus, præſertim verò Spectabilibus ac famatis dominis Proconſuli, et Conſulibus Aduocato, Scabinis Ciuitatis N. officiorum ſuorum diligenti commendatione præmiſſa.

SPEctabiles ac famati Domini, amici noſtri chariſsimi. Petijt à nobis famatus N. literas citatiõis, ad citãdum famatum N. quas illi ex officio noſtro denegare non potuimus. Quare obnixe rogamus, ſpectabiles D. veſtras, vt eas quas mittimus citatiõis li-

teras, super famatū N. ministro officij sui siue prae-
coni, siue etiam ministeriali Castrensi exequendas
mandent, prout ex officio suo, cōmunis iusticię cau-
sa, mandare debent. Cui quidem officij vestri mini-
stro, siue Praeconi siue ministeriali Castreñ, & nos
praesentibus plenam damus potestatem, vt eiusmo-
di nostras citationis literas, prout consuetudo et ius
vestrum exigit, praedicto N. offerat, terminum ei-
dem coram nobis comparendi feria tali N. iuxta
praefatę citationis contenta, asignañ. Et spectab: D.
vestras rogamus, vt de hoc negotio literas testimo-
niales, nobis per eundem nuntium transmittant.
Quos bene valere optamus. etcaet.

Táż Formá po Polsku.

Bormistrz y Rádá miástá N. wszyst-
kim / y kożdemu z osobná / Sedziom /
Vrzednikóm / á zwłaszczá zacnym á
sławnym Pánóm Bormistrzowi / y Rádźie /
Wóytowi / Przysieżnikóm miástá N. powino-
wáctwá swoie przyaćielskié / pilnie záleciwszy.
Zacni á sławni Pánowie / przyaćiele naszy mili /
żadał iest od nas sławny N. listownego pozwu
náprzeciw sławnemu N. czego sye nam z Vrze-
du nászego odmówić niegodziło. Przetho w. m.

prosimy /

prośimy/áby w.m. ten listowny pozew/ktory po syłamy ná sławnego N. swemu słudze Vrzedowemu roskazáli oddáć. Co w.m. dla pospolithéy spráwiedliwośći vczynić powinni. Kthoremu to słudze/choć Podwoyskiemu/choć Woźnemu/ y my/tym listem dáiem moc/áby tákowy pozew iáko Prawo/ y zwyczay v w.m. nieśie / przerzeczónému N. oddał/dawáiąc mu Rok/áby przed námi ná then á ná then czás/wedle pozwu stánał. A w.m. prośimy/ ábyśmy o tym pozwániu listowné świádomié/ przez tegóż postá od w.m. mieli. A przy tym w.m. zdrowia/y wszego dobrá od páná Bogá żądamy.

Przećiw niesłusznym á szkodliwym z Arestu postempkóm.

Postempki ktorych Prokurathorowie/ vczyniwszy Arest/v Sądów vżywáią / wiele ich widzimy być nie wedle práwá. Naprzod to/rzecz iest niesłuszna y nieprzystoyna/co powiádáią/iż Arest mocy niema / kiedy go ná kożdy Sąd wyłożóny przez dwie niedźieli nie vstawa. Powiádáią/iż trzebá vstać pierwszy y wtory Sąd/y inne Sądy/ chceszli áby Arest nie spełzł. Skąd to Práwo vrosło/kto ié

Cerasini contra ineptosin arestatiõibus pgressus, sub Titu. Sequestratio, Arestatio.

ſto/ kto ie vczynił: gdyż w Práwie Máydeburſkim o tych Areściech / oprócz áreſtowania koniá/bárzo máło ieſt nápiſano. A o tym vſtawániu Sądów/proſto nic. Które vſtawánie Sądów/też nie wiedźieć co ſye rozumié/thák z polſkich ſłów iáko y z łácinſkich/ Aſtare Iudicia, Aſtitio terminorum, nie wiedźieć co ieſt. Kto tego nie czyni z zwyczáiu ábo v Práwá nie bywa. áni naylepſzy łácinnik z łácinſkiego adſtare Iudicia, áni nalepſzy Polak z polſkieǧ/ iáko mówią/ Vſtáwáć Sądy/ nie będzie rozumiał co ieſt.

Vſtawánie ſądów/ nie wiedźieć co ieſt.

Ták niczemnemu/ á niepotrzebnemu poſtęmkowi/niczemne też ſłowá dano. Vſtawániem Sądów názwano/Poſtempek: którego Prokuratorowie vczyniwſzy Areſt/vżywáią. to ieſt/kiedy kto vczyni Areſt ná czyię máietność:póydźie do Sądu wyłożónego / kthóry po onym vczynionym Areście/ bliſko będzie: y tám ſtánąwſzy/opowié ſye pierwſzy raz/ iż vczynił áreſt ná tego á ná tego ſtátek / y da tho ſobie zápiſáć: vczyni thákże ná drugi Sąd przez dwie niedźieli/tákże ná trzeci ná czwarty/ y czáſem cáły rok tho v Sądów/ będźie opowiádał/ kthóre opowiádánie/názywa/Vſtawániem Sądów. Byłoby dáleko ſłuſzniey y ku záchowániu poważnośći Vrzędowéy/bárzo pożyteczniey/kiedy by ty Areſty

Vſtawánie ſądów co ná zywáią.

ktore przez ſługe Vrzedowégo czynią/do tąd były w ſwoiey mocy króm tego vſtawánia Sądów / ążby záś po rozſtrzygnieniu Práwnym/z roſkazania Sedziego/przez ſługe Vrzedowego/ były wolno puſzczoné: thák iáko ſye y v innych Sądów záchowuie/około Sequeſtrów/to ieſt/ około tych rzeczy/które w zátrzymánié do Vrzedu álbo do kogo innego raz bywáią dáné / áż do ziednánia/ ábo do rozſtrzygnienia Práwem. Ku czemu namniey nie bywa potrzebá tákiego vſtawánia Sądów. Już zá pierwſzym zátrzymániem/spodánia czyiego/bedą rzeczy w pokoiu / nikomu nie wydáné / áż ſye ſtróny ábo zgodzą/ábo Práwem rozeprą / co názywáią Sequeſtrum ſequeſtrationem. Tákżeby też rzeczy zá áreſtowáné/miáły być w pokoiu/króm vſtawánia Sądów / áż do zgody/álbo rozſtrzygnienia Práwem. iáko Areſtum y Sequeſtrum iedno ſą rzeczą/tylko w ſłowiech odmiáná: Aby też táki zá Areſtem był poſtempek/iáki zá Sequeſtrē. Wſzákże tym czáſem/póki by rzeczy z Areſtu nie były puſzczoné/ wolno ieſt temu Credytorowi/ który zá áreſtował / czynić álbo przeciw Oſobie dłużnikowéy / álbo ná ſtátek iego áreſtowány/ záchowawſzy w tym ſłuſzny porządek Práwá/ przez przypozywánie ſtróny. Wolno też ieſt

Sequeſtr co ieſt.

Areſt á Sequeſtr w czy różność máią.

dłużnikowi / kiedy chce swoié rzeczy z zapowiedzi wyzwolić: záchowawszy tákże słuszny porządek Práwá w przypozywániu strony. Ku czemu namniey nie będzie wádziło/ choćby żadnych vstawánia Sądów niebyło/ kthóre żadnego pożytku/ owszem wielką szkodę z wielkiego nakłádu/práwuiącym sye zwykły przynośić.

☞ Tu thęż niewádzi przypomnieć dáley około tego vstawánia záchowánie v Sądów/nie wedle Práwá. Iż ći ktorzy zapowiedzi czynią: vstawszy(iáko to óni zową)pierwszy y wtóry Sąd/ tedy tego ktorego dobrá są/pozywáią ku trzećiemu Sądowi/ ábo iáko óni mówią/ ku dopuszczeniu trzećiego Sądu. ¶ To dopuszczenie trzećiego Sądu / niewiedźieć co zá mówá iest/ iáko y po łáćinie vocare ad tertium iudicium, seu pro admittendo tertio iudicio: ktoréy mówy/ óni ludźie vczeni w Práwie Serwius/Sulpicyus/ Vlpianus/ Zázyus/ y inni ná náuczeńszy/by teraz byli żywi/nie rozumieliby. Ták ty Sądy/y záchowánia / y nazwisków niczemnych dosyć máią. Dopuśćić trzećiego Sądu niewiedźieć co iest. Wyiąwszyby to/áby temu/ktory státek czyy áresztowal/iákoby s trzećiéy Contumácyéy pozwánego/ábo iákoby zá trzećim pozwem iuż było dopuszczóno otrzymáć ty rzeczy / ktore zápowiedźiał/

¶ Dopuśćić trzećiego sądy co iest.

wiedźiał/

wiedział: á raz pozwány gdy niestánie/ áby go iuż zdano w vtráceniu ónego státku kthóry mu zápowiedziano. A ktoby sye tákim postempkiem szkodliwym nie brzydził/ którym pozwánego zá pierwszym pozwánim/ ná pierwszym roku/ dla niestánia w vpadku zdádzą: co iednák podług Práwá Máydeburskiego być niemoże/iedno ten kthóryby trzy kroć pozwány niestánął / ma być skazan ná vpad ku vtráceniu tego wszystkiego/ oco iest obżałowan/ná pierwszym roku/ná wtó rym/y ná trzecim. Ták nápisano Iure Municipali Articu:23. in Glosa, y ná innych mieścach. Ter citatus si quis non paruerit, mitti debet Actor in possesionem. Gdzieby ináczéy było/tedy skazá nié przećiw temu/który nie iest trzy kroć pozwá ny / nic nie waży. Sententia contra absentem lata, non ligat. Ale snadź rzeczesz/ iż tho pozwánie ku trzećiemu Sądowi/ nie iest rok pierwszy ále trzeći. Bo przed tym było dwoie vstawánie Są dów. A thák pozwánie ku trzećiemu Sądowi/ nie iest rok pierwszy ále trzeći: Nie możesz thu/ żadnym obyczáiem trzećiego Sądu / názywáć trzecim rokiem. Gdyżeś ná pierwsze dwá Są dy/dłużniká nie przypozywał/ tylkoś Sądy/iá ko mówisz/vstawał/ tho iest/ stawałeś przećiw stronie/kiedyś ieynie pozwał/kthórym tákim v stawánim

Obiectio.

Solutio.

¶ Vstáwáć sądy / co iest właśnie.

ſtawanim/nic niemożeſz ſłuſznie wygráć. Bo to wſzyſtko/cokolwiek przeciw twoiemu adwerſarzowi v Sądu nie pozwawſzy go/ poczynaſz/ nic nie waży. Omnia quę abſente, & nullum terminũ habēte parte, geſta ſunt, pro infectis habētur. Thámći rok názywáią/ kiedy kogo ná ſłuſzny czás przez ſługę Vrzędowégo pozowieſz: nigdzie tego nie będzieſz czytał w Prawie/ áby to twoie pierwſzé ábo wtóre vſtawánié/ było rokiem pierwſzym/wtórym: áni przypozwánié do trzećiego Sądu/trzećim rokiem. Być to nie może/ muśiſz then trzeći Sąd zá pierwſzym pozwem/ názywáć pierwſzym rokiem. Bo pozew czyni rok/nie vſtanié ſądu. A ná pierwſzym roku/nikogo w vpadku zdáć niemożeſz: Bo Práwá mieśckie nie dopuſzczáią tego co inné dopuſzczáią/ abyśmy mieli vżywáć ábo rozumieć/ ieden pozew miáſto trzech/iáko mówią: Citat te vno edicto pro tribus. Błędy to wſzyſtko vbogim ludźióm/ku dochodzeniu ſpráwiedliwośći ſzkodliwé: ktoré/ Boże day tho/ áby kiedy były od tych ktorym należy/popráwióné. Nie iednemu tákim złym á nie wedle Práwá poſtępkiem máietność ginie: ſłuſznieyby kożdy y z lepſzym ſumnienim otrzymał zapłátę długu ſwoiégo/ zá tákim poſtępkiem/kiedy kto vczyniwſzy Areſt ná

dłużniká:

dłużniká/ trzy kroć go bedźie pozywał do trzech ſądów po ónym áreśćie / á nie do trzećiego tylko ſądu. Wſzákże tu niechay kto chce náſládu ie zwyczáiu/niewiem ſkąd wziętego/Práwu poſpolitemu bárzo przećiwnégo/ iedno tho kożdemu z iáſnégo Práwá może byc wiadómo/ iż żaden dla nieſtánia/ zá iednym pozwem/ niemoże nic vtráćić / nie może mu to pierwſzé nieſtánie nic ſzkodźić wedle Práwá / nie może byc ſkazan ná vpad: w iego Imienie żaden Credytor niemoże byc ſłuſznie wpuſzczón : thylko kiedy pozwány trzy kroć/nie ſtánie/ ieſliby nieſtánia abo nieposłuſzeńſtwá ſwoiego iáką ſłuſzną przekázánie wymówił / iáko mówią/ ieſliby pomocnéy rzeczy nie wniósł. Muśi byc wedle Práwá tho troie nieposłuſzeńſtwo/ iáko Słónce iáſné/ dla którego by pozwány/o to o co nań żáłobá wyſzłá/y o ſzkody/miał byc ná vpad ſkazan. Przeto/ kiedy kto ná kogo przewodźi Práwo/ napilniey tego ſtrzeże / áby Podwoyſkiego zeznánie iż pozwał/było zápiſáné. Bo do zepſowánia przezyſków/abo przewodu Práwá/nic nie ieſt gotowſzego/iáko kiedy nie ieſt iáwno/aby ſtróná byłá pozwaná/ták wtóry y trzeci raz iáko y pierwſzy. A ieſli by dłużniká ná pozew nie mógł doſtáć/ przedſye ma byc pozywan trzy kroć liſtownym

¶ Poſtempek Práwá Mieśckiego práwy.

¶ Przewodowi Práwá/ co nawięcéy wádźi.

pozwem/

pozwem/ który ma ſługá Vrzedowy przylepić ná mieſcu kedy ludzi nawiecéy przebywa/ábo gdzie dłużnik zwykł bywáć : o tym maſz z Práwá w Porządku ſzérzéy nápiſano fol:58. Bo gdzieby ináczéy było / tedy dłużnik áni ná Oſobie ſwo-iéy/áni ná máietnośći/ wedle Práwá/ stego v-ſtawánia ſądów/y s pozywánia pierwſzégo/do tego trzećiego ſądu/nic ćierpieć niemoże. Wy-iąwſzyby kedy zá iákim Przywileiem álbo Wiel-kierzem / tho przypozywánie do trzećiego ſądu/ było záwitym rokiem (kthóry łáćinnicy názy-wáią/ terminū peremptorium,à perimendo,quòd vlteriores dilationes perimit, Rok záwity/po któ-rym iuż żadna dálſza odwłoká nie idźie/ żadné-go dálſzégo przypozywánia nietrzebá)tám mie-śce mieć może. O czym Krákowiánie máią ſwóy oſobliwy Wielkierz.Przećiw któremu/nic ſye tu tym piſánim niemówi / áni vymuie : iáko y przećiw vſtáwam innych miaſth oſobliwym. Tylko tu ieſt vpominánie/ á vkazánie drógi/ ku ſłuſznemu á ſpráwiedliwośći bliżſzemu poſtem-kowi : którego ktho chce może náſládowáć/ ábo ſye thego coby ſobie rozumiał być pożyteczniey-ſzégo domáwiáć : gdyż około dochodzenia ſprá-wiedliwośći/ſą drógi rozmáite: iedny ſpráwie-dliwośći bliżſze wedle Práwá poſpolitego álbo

Záwity rok.

zwyczáiu

zwyczáiu dobrego. Drugie dálſzé/ z nieumieietności wzwyczay wźiete z ſzkodą vbogich ludzi/ y z wielką przewłoką ſpráwiedliwośći. ¶ To by byłá drógá z áreſtu proſta: vczyniwſzy áreſt/ to ieſt/ zápowiedźiawſzy ſtátek dłużników Vrzednie/przez ſługe Vrzedowego/pozywáć dłużniká trzy kroć do trzech Sądów wyłożónych bliſko po tym bedących/ chcialliby ſwóy ſtátek z zapowiedźi wyzwolić. Niemożeli dłużniká ná pozew doſtáć/dáć nan trzy kroć pozew liſtowny/ná iáwnych mieśćách ſłudze Vrzedowemu przybijáć/ álbo do ónegō Vrzedu/pod którym ieſt vrzedem/ pozew poſyłáć/ áby tám był pozwan/ álbo raz/ możeli być/oblicznie pozwawſzy/ drugi y trzeći wmieſzkániu iegō opowiedźiéć/aby ſtanął/ iuxta Ius ſcriptum,Spec:Saxon:Lib:iij,Artic:63.in Gloſa. Si ſolus non eſt, debet ſibi in domo denunciari, vel vxori eius. iuż tho ták trzy pozwy/ ſłuſzné bedą przećiw zbiegłemu / gdy ſługá zezna przyśiegły/ iż ták vczynił: iuż tu nie bedźie vnum edictū pro tribus, co ſye w mieśćkim Práwie nie záchowuie. Ale bedą tria edicta pro tribus. Trudno mie maſz námówić/áby ieden pozew miał być trzemi/iáko y trzy iednym. Ale ieden pozew iednym/ trzy trzemi prawdźiwie/ podług Práwá Maydeburſkiego.

Poſtempek z Areſtu ſłuſzny.

¶ Pozywánie zbiegłégo.

¶ Opowiádánié miáſto Pozwánia oblicznégo.

¶ Dłużnik záſye tákże chciałliby ſwóy ſtátek z áreſtu wyzwolić/ tedy tegů który mu áreſtował/ trzy kroć pozwáć ma:á ieſliby pozwány nieſtánął/ tedy ſtátek záárestowány/ wolno ma być z áreſtu ſkazány Sądownie.

☞ Tego ſye też tu zámilczeć niegodzi/nieſłuſznego poſtempku/ nie wiedzieć ſkąd wziethego/ kiedy kto vczyni áreſt y vſtánie dwá Sądy/ do trzeciego tylko przypozowie. Tám ná ónym roku/gdy ſtróná pozwána ſtánie/ Ten który przypozwał będzie mówił:Pánie Wóyćie/ſtróná tu ieſt pozwána ku trzećiemu ſądowi : pytham ná Práwie/ chceli dopuśćić trzećiego Sądu / czyli nie? A ſtróná pozwána rzecze: Niedopuſzczam trzećiego ſądu/ále żądam dobrowolnego ziáwienia/chce práwo dáć/práwo wziąć/mali moy ſtátek z áreſtu być wolny. y ſkażą ták:iż w ten czás ma być wolny z áreſtu/ kiedy práwo da/ práwo weźmie. Tá mówá y ten poſtempek/niewiedzieć ſkąd ſye też wziął : pythałem nie iednego Prokuratorá/co by tho było/ práwo dáć/práwo wziąć:żaden tego gruntownie nie vmiał powiedzieć/tylko powiádáią/ iż ták zwyczay ſtárádawny. A niektórzy powiadáią/ iż to pytánie y to ſkazánie/gdzie ták ſkázuią (iż w ten czás wolno

Práwo dáć/ Práwo wziąć.

ma być z

ma być z Areſtu kiedy pozwány prawo da y weźmie) ták ſye rozumie / to ieſt/ kiedy ſye ſpráwi/ kiedy ſye vſpráwiedliwi. Jeſliże ták ieſt/ thedyć wedle tego ſkazánia / rzeczy nie máią być z áreſtu wolné/aż ſye ſtróná vſpráwiedliwi. Czemuż by ſtróná pozwána ták z goła po Polſku rozumnie nie mówiłá ábo iey Prokurator: Ja nie dopuſzczam ná ſwóy ſtátek żadnegó przewodu práwá/niechay ták będzie w áreście/aż ſye ſpráwie/ mali mi áreſtator dobrowolnie ziáwić/ dla czego mi áreſtował/ia ſye wedle práwá vſpráwiedliwie. Taby mówá przyſtoynie v Sądu mieśce miáłá / miáſto tey nie dopuſzczam trzećiego ſądu/ chce práwo dáć práwo wziąć.

Sequeſtr.

SEqueſtr y Areſt/iedno ſye rozumié/tylko odmiáná ieſt wſłowiech. Jedno/to ieſt/Sequeſtrácio po łáćinie/ którego ſłowá/ álbo temu podobnégo/Interdictio/vczeni w Práwie/ piſząc vżywáią. A drugie ſłowo/to ieſt Areſt / z zwyczáiu wźięté/ thez iákoby ná łáćinſkie kopyto vczynióné: którego Prokurátorowie zá zwyczáiem y w mówieniu y w piſániu vżywáią. Wſzákże miedzy tymi ſłowy w tym czynią nieiáką roz-

¶ Areſt.

ność/ iż áreſtem ábo ſzperunkiem poſpolićie názywáią rzeczy iákie przez Vrząd v kogo zápowiedziáne. A Sequeſtr/ kiedy dwie ſtrónie álbo thęż y iedná y wiecey ich z ſpólnego zezwolenia podádzą iáki ſtátek do kogo/ ábo też y do Vrzędu/áby tám był ón ſtátek w pokoiu do tąd/ażby ſye okazáło komu ſye ma doſtáć zá Práwem/ álbo zá vgodą.

¶ Sequeſtr co ieſt:

TEgo do kogo rzecz kłopotna bywa podána/ názywáią Sequeſter & Depoſitarius rei, in Iudicium deductę. Kthóręgo thá ieſt właſność/ áby rzecz w Sequeſtr/to ieſt/w záchowánie ábo zátrzymánie przyiętą/ wydał temu/ ktory ią Práwem wygra.

¶ Sequeſtrá właſność.

SEqueſtru poſpolićie/ Práwá brónią/tylko s tych przyczyn go dopuſzczáią. Pierwſza : kiedy ſye ſtróny zezwolą podáć do kogo/álbo do Vrzędu rzecz kłopotną/ áby po dokończeniu Práwá/ byłá temu wydaná kto Práwo odzierży.
Wtóra: kiedy Oſobá ieſt podezrzána/ iż ſye kryie/ álbo iżby z rzeczą nie vćiekłá/ á thám rzecz s potrzeby w Sequeſtr bywa daná.
Trzećia: kiedy Oſobá w tym ieſt podezrzána/ áby óney rzeczy/ábo z niey pożytku/póki ſye Práwo toczy

¶ Sequeſtr dla czego bywa.

wo toczy

wo toczy nieutrácilá. Abo kiedy iest podezrzenie o tym v kogo iest rzecz/ izby mu nie wierzono / áby iey niemiał wydáć temu/ kthoby ią wygrał. Abo sye boią / áby sye v tego nie nákáziłá złym chowánim/złym vzywánim. A potym nie mogłá być dla nákázenia przedaná / y dla inych przyczyn ktoreby sye pokázowáły być słuszne zá potrzebą / rzeczy kłopothne w Sequestr bywáią dawáne.

O Dochodzeniu álbo imowániu sye swych rzeczy v kogo / co łácinnicy zową Vendicatio.

Vēdicare, est coram Iudice rem suam esse, allegare.

PRzy dochodzeniu swoiey rzeczy ábo máietności/Imienia/státku/ iákiego v kogo nálezionego:to na przod trzebá wiedziec/áby Woyt s Przysiezniki/y zaden Vrząd ná nawietsze czyie zadánie álbo vsiłowánie/nikogo s Possessyey/ tho iest/z dzierzenia y Imienia nie wyrzucał/ázby Práwem był przewyciezony.
¶ Druga: Ktho ma swoie własność / ábo iákie dobrá ruchome/choć nieruchome/ kthoreby było

Przy dochodzeniu rzeczy swych/co trzebá wiedziec Vrzedowi/y stronie.

v kogo w trzymániu/ niegodzi ſye/ themu czyié ieſt/bráć go/áni przywłáſzczáć ſobie/mocą włáſną/iáko mówią/ſwą wolą/krómia Vrzedu.
A iż dwoiákie ſą dobrá / iedny ruchómé/ kthóre może z mieścá ná mieśce ruſzyć : drugié nieruchomé / iáko dómy / kámienice. ¶ Naprzód o dochodzeniu ruchomych dóbr/ten poſtempek ieſt w Prawie opiſany/ którym ich ſpoſobem dochodzić/co stego przykładu może poznáć.

¶ Spoſób dochodzenia rzeczy/ sprzykłádu.

☞ Jeſliby Jan kóniá ſwoiego/álbo kthóre ruchomé rzeczy ſwoié záſtał v Páwłá/kthóreby ábo kupił/ álbo záſtáwné miał/álbo nálazł/ álbo mu w powódź przyplynęły / álbo mu ié zbóyce złodzieie odieli / álbo mu którymkolwiek innym obyczáiem przypádły: y przyſzedſzy do niego mówilby ták: Páwle/ten kóń/álbo ten ſtátek/ móy ieſt/mnie koniecznie / oſtáthnim Prawem należał: iedno iż mi ieſt odiety/ chce áby mi był przywrócóny:y wziąłby Jan ónego kóniá gwałtem: á Páweł przyſzedł do Wóytá/ſkárżąc ſye ná Janá/ iż then przeciw Bogu y przeciw ſprawiedliwośći/ wziął mi gwałtem kóniá moiego / álbo tę rzecz którąm ia w moim dzierżeniu miał/ iáwniem trzymał / nikomum ſye Prawá nie bronił/y gotówem był záwzdy kożdemu ſpráwićſye Vrzedem/ kthoby mie kolwiek ieno/ nágábał: á

ták żądam

ták żądam/ áby mi przeciw Janowi było ſkazano co ieſt wedle Prawá. Jan záś odpowiedźiał: iżem ia kóniá moiego ábo rzecz moie ruchomą/ która mi ieſt vkrádźióna/ ábo w powódź vpłynełá/ ábo którymkolwiek innym obyczáiem ode mnie oddalóná/ v Páwłá nálazł/ y iąłemſye iéy/ y wziąłem / chcąc ią záſtempić y wolną ſobie vczynić iáko mi Vrząd ſkaże/ y proſzę áby mi było ſkazano / ieſli ſye do tego moiego ſtátku ſłuſznie ciągnąć mam/ álbo nié? Páwel pothym rzecze: Swiádczę wámi pánie Wóyćie/ pánowie Przyśiężnicy zeznánie Janowé / iże mnie ón bes dozwolenia Sedźiego/ nie Vrzednie tho vczynił/ gdyż ia/ gotówem ſye był iemu ſpráwić/ á ták żądam áby mi było nákazano ſpráwnieli to vczynił? Odpow. Jż to Jan nie ſpráwnie vczynił/ nie ſłuſznie wźiął ten ſtátek Páwłowi / ponieważ gwałtem/ ſwą wolą á nie Vrzednie wźiął. Bo kto ſobie co przywłaſzcza przeciw ſpráwiedliwośći/ bes przyzwolenia Sedźiego / niedobrze czyni. Dáley bedźie Páwel pytał / co zá to Jan przewinił/ co záſłużył? Odpo. Jż kto ſye nie Vrzednie w czyie dobrá wtrąca: powinien to záś wróćić/ z winą Vrzedowi y ſtrónie. Co gdy ſye iuż ſtánie á Páwłowi będą dobrá przywrócóné/ y bedźie záś w Jmienie wpu-

ſzczón/y rzeczy mu będą przywrócóné. Pothym Jan może ſkárżyć ná Páwłá / o tákie dobrá : á Páweł będźie ſye winien bronić / przez Odpowiedź ſwoie.

¶ Zaden ſobie ſam ſpráwiedliwośći nie może czynić/ áni gwałtem bráć / choćby co ſwoiégo v kogo záſtał. Ale ieſliby wątpił o nim/zátrzymáć go może/y do Vrzedu dáć. Iure Muni: Arti:27.

¶ Tymże obyczáiem żałobá może być vczynióná / ieſliby kto komu Imienie ſtoiącé gwałtem pośiadł.

¶ Trzećia rzecz/ którą Vrząd przy dochodzeniu iákiego ſtátku ma záchowáć/tá ieſt: Iż ſye Woytowi y Przyśiężnikóm niegodzi ſkázowáć / iáko ktho Dźiedźictwá álbo Poſſeſſyéy rzeczy dowodźić ma / ážby dowód pierwéy był przyſądzóny. Bo théż Sędźia/nie ná kożdé pytánie Prokuratorſkie ma ſkázowáć : trzebá porządek w wydániu Dekrétu záchowáć. Iáko/kiedyby Prokurator żáłował thák ná kogo: Pánie Wóyćie/ móy pan ſye żáłuie ná tego N. iż mu koniá vkradł / y żąda/ áby themu było nákazano karánie wedle Práwá náznáczóné. Tu w téy mierze nie zárázem ná tákié pytánié / ábo żądánié/ ma byc ſkazánie wydáne: ábowiem/ieſliby ſkazánie/ná py-

tánie ſtróny Powodowéy zá rázem było dáné: tedy obżałowány / ku odpowiedźi y ku obronie ſwoiey/nie mógłby przydź:á ták naprzód trzebá dowiéść y pokónáć/ ieſli ten ieſt złodźiéy abo zbóycá kogo winuią. Potym pytáć/iá kie karánie záſłużył. Tákże théż pierwéy ma być ſkazány dowód/potym iáki ma być dowód. Spec:Saxon: Libr:i,Artic:18. Non debet per ſententiam oſtendi, qualiter hæreditatem aut poſſeſsionem quis debeat probare, niſi prius fuerit probatio per ſententiam adiudicata.

¶ Czwarta: Iż żaden nie ma być z Poſſeſſyéy wygnány ażby był ſłuſznymi dowody pokonány:co ſye pokázuie stego pytánia.

☞ Pytánie ieſt:Ieſliby Wóyth s Przyśiężniki pewnie wiedźieli / iż ktho źle trzyma Imienie/ mali Wóyth zá rázem roſkázáć / áby ón kthóry trzyma Imienie/z niego ſſtąpił/ná czyié fołdrowánié / króm práwnéy obróny: Odpo. Iż żaden nie ma być wypedzon z Poſſeſſyéy/z dźierżenia Imienia/chocby téż źle kto trzymał/y choć by téż tho Sedźia dobrze wiedźiał. Bo Sedźia iáko Powodowi żáloby/ták oſkarżónemu odpowiedźi y obróny winien pozwolić.

¶ Ieſliby téż kto rzekł/Iż to ieſt poſſeſſya moiá/ y biorę ſye do Sedźiego/y Przyśiężników/kthó-

De poſſeſsione nemo eijciendus, niſi Iure victus, etiam ſi male poſsideat.

rym to iest wiádómo/ iż iest moiá/y żądam áby mi było skazano / mali mi ten słusznie z moiey possessyey ostepić. Odpo. Iż niemoże być wypedzón/ażby był obżáłowan/ y słusznemi dekréty z żáłoby/ possessyey odsądzón/ y owszem przy obliczności tego/ktory Imienie trzyma/ma być żáłobá y okazánie Práwá/ zá ktorym sye kto bierze do Imienia. Bo gdzieby kto ináczey dochodził Imienia/króm obliczności dzierżawce/óná possessya nic nie bedzie ważyłá. Wyiąwszy by dzierżawcá do Vrzedu niestawał. Ktory też to dzierżawcá / trzy kroć ma być pozywan / niżby przeciw iemu skazánie miáło wynidź:Tóż gdzie by ták pozwány trzy kroć niestánął: tedy ten co sye ciągnie do Imienia/ma być w Imienie wpusczón wedle Práwá/ Iure Municipali in Conclusione Priuilegij,post Articulũ Cxxxix,ĩ glosa ꝑ totũ.

¶ To Práwo około dochodzenia Imienia álbo théż iákiey rzeczy / bárzo służy themu dzisieyszemu zuchwáłemu wiekowi / kiedy ktho zá iákim kolwiek Práwem/przyydzie do Vrzedu sam z gołá / z przyacielmi / z towárzystwem (Possessorá niedawszy ktemu obestáć) częścią prosi/częścią grozi/ áby go Vrząd w Imienie wwiązał / powiádáiąc / iż kiedy bede w Imieniu spráwie sye

kożdemu.

kożdemu. Nie ták: Vrząd ma ná tho pilnie pámietác/nikomu kwoli nie czynić/nikogo z Imienia nie wyrzucác/nikomu nic nie bráć/ ażby był obestány/ pozwany/ Práwem przekónany. Nowszem y ten ktho sye ciągnie do czyiego Imienia / bez Vrzedu ie sobie przywłaszczáiąc / bez strony/á posiadłby ie: niechay o tym wie / iż iego possessya zła / á musi z niey záś pierwszemu dzierżawcy z winą Vrzedowi y strónie wystepić / áż sye potym Práwem znim rozeprze. A iesliby gwałtem á zbroyną reką kogo/ Práwem nie przekónánego z Imienia wygnał/ á wygnány czyniłby o to Sądownie/ ciuili actione, tedy ón gwałtownik od Akcyéy odpada/y óno Imienie/choćby iákie Práwo do niego miał/tráci ie. A iesliby sye to ieszcze okazáło / iż tám w ónym Imieniu nic niema/ y nie iego iest/ á pierwszy dzierżawcá czyniłby przeciw iemu criminaliter: táki ná gárdle ma być karan:ták Práwo powiáda: huic cedit in vitam. Jesliby przeciw iemu czynił Ciuiliter : tedy ón komu sye gwałth stał/ ma sobie oszácowáć szkody/ które mu gwałtownik bedzie winien nágrodzić. Nápisano o tym Spec:Saxon: Lib:iij. Artic 43.in Glosa.

¶ Kto Imienie komu gwałtem bierze/tráci ie/ choćby Práwo miał do niego. A nie máli práwá/ ná gárdle bywa karan.

Cierpiącemu gwałt y szkode/ bedzie wolno czynić przeciw gwałtownikowi / chceli Criminaliter/chceli

Criminaliter álbo Ciuiliter czynić/ co iest.

ter/chceli Ciuiliter/to ieſt/chceli ná gardło chceli tylko o nágrodzenie krzywdy/albo o ſzkody fołdrowáć. A ma wiedźieć / iż iáko pocznie czynić álbo Criminaliter álbo Ciuiliter / thak iuż muśi kończyć.

¶ Kto cudzę rzecz gwałthem bierze/ mniemáiąc by ſwoie/ co tráći?

JEſliby kto komu co wźiął gwałtem / mniemáiąc żeby iego rzecz była właſna/dwoiáko winien wróćić/ tho ieſt/ ieſliby prawdźiwie mniemał być ſwoie rzecz. Bo gdźieby ináczéy było/ iżby wiedząc nie ſwoie/ gwałt czynił/ tedy iáko rozbóynik ma być karan. Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: 70. in Gloſa. Przeto themu kto ſye iákiéy rzeczy imowáć ma / trzebá trzy rzeczy wiedźieć / iáko nápiſano ná inszym mieſcu/ Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: 36. in Gloſa. Naprzód / aby to z wiádómośćią á dozwolenim Vrzedu czynił. Druga/ aby pewnie wiedźiał/iż óná rzecz ieſt iego/kthórey ſye imuie. Abowiem chocby mu thèż Vrząd dozwolił/á iegoby rzecz nie byłá/którèy ſye imuie/bedźie ná tym ſzkodowáł:żaden ſye Vrzedem nie wymówi. Bo vrząd nie może nikomu więcéy dopuśćić/iedno ilé Práwo dopuſzcza. A ieſli co przeciw Práwu dopuſzcza/ to nieczyni iáko Vrząd: przeto óno dopuſzczenie nic nieważy. Trzecia/iż ón kto ſye ma rzeczy imowáć/ ma to

¶ Ktho ſye ma cudzego imowáć / co trzebá wiedźieć?

czynić ile mu Práwo pokázuie. Bo gdźieby ináczéy było/może od ſwéy rzeczy odpaść.

KTórych ſye rzeczy imowáć niemoże/nápiſano w Porządku fol:108. ¶ Nád to/ Kiedyby komu kthóra rzecz vkrádźióno / á óne rzecz vkrádźióną zá inną przemienióno: tám ó-ney przemienióney ábo frymárczóney/ imowáć ſye niemoże. Iáko/ieſliby kto moiego koniá krádźiónego kupił/ á kupiec kupiwſzy go v złodźieiá/mniemáiąc iż v práwégo pána/ wźiąłby zań wołu álbo krowe : tedy ia ónego wołu/ miáſto moiego kóniá niemogę ſye imowáć. Choćby też ón który kóniá kupił/ zeznał/ iż zá ónego wołu/ kóniá tákiego dał. Spe:Sax.Lib:ij,Art:32:ī gloſa.

¶ Krádźióney rzeczy frymárczóney / nie może ſye imowáć.

Aby kto rzecz doſtąpioną/prawdźiwie iuż trzymał. Do którego ią czáſu trzebá trzymáć.

IEſli kto kupił rzecz krádźióną/od tego który ią vkradł:albo ieſli wiedźiał rzecz być krádźióną: tá nigdy dawnośćią nie ginie. Może iey dochodźić na perſonie záwżdy/ v kogo ią záſtánie. Ale ieſliby kto kupił rzecz/

¶ Rzecz krádźióna / dawnośćią nie ginie.

od tego przedawce / któryby mniemał zá pewné być swoie: iáko/ iesliby kto przedał Dziedzictwo/ które mu po czyiey śmierci przypádło/ á mniemał [illegible] on pierwszy dziérżawcá spráwiedliwie trzymał/ potym te przedał: táin ruchomy skátek dawnośćią przez trzy lata ginie. Abowiem thu winá nie iest ná personie ále na rzeczy. Spec: Saxon: Lib:ij, Arti:36. in Glosa, in fine.

REPRÆSSALIÆ.

To iest/

Ciążánié Ludzi niewinnych miásto winnych z innego páństwá.

A Aresty y zá rozmáitym dochodzeniem spráwiedliwośći / chodzi czásem ćiążánié / álbo iáko mówią/ stáwowánié ludzi niewinnych miásto winnych z innych Państw: które ćiążánia/ iż sye dźiśieyszych czásów zá złośćią ludzką á zá niespráwiedliwośćią Przełożónych wczynáią / á bywa to nie porządnie/

nie/nie podług Práwá:y przychodzą stąd wielkie záśzcia miedzy Pány y miedzy poddánemi. Zdáło sye tu zá rzecz potrzebną nieco o tym położyć z Práwá Césárſkiego / iáko tákowe ćiążánié/kiedy/y póki być ma. Aby ći ktorzy máią dłużniki w innym páńſtwie/á nie mogą tám z nich dóydź ſpráwiedliwośći/wiedzieli iáko ſye około tákiego ćiążánia ludźi obcych/w ſwoim Práwie záchowáć máią / dla vwiárowánia trudnośći wietſzych y ſtrácenia máietnośći. Co nápiſał Jodocus Dámuderius w Kśiążkách / in Praxi rerum Criminalium.

Obyczay tego ćiążánia. Od kogo / y przećiw komu być ma.

S Práwe te około ćiążánia obcych ludźi/ stéy ziemie s ktorey ieſt dłużnik/Vczeni w Práwie názywáią/ vim publicam,pignorationes,rapinas,repræda tiones, á poſpolićie REpræſſalias, ktoré ták opiſuią: Repræſſalia, eſt poteſtas pignorandi,contra quemlibet de terra debitoris,data Creditori pro iniurijs & damnis. Jeſt moc ku hámowániu ludźi z Obcégo páńſtwá/ z kthorego dłużnik ieſt / Credytorowi daná dla

nagrody

¶ Repreſſalię co ſą.

110

nagrody krzywd y szkod iego. Albo iest ona moc kthórey ludzie z roznych Królestw/czasu pokoiu zwykli przeciw sobie w zaiem vżywać / Sprawiedliwości swoiey dochodząc / gdy iey innym sposobem dostąpić niemogą. A wedle oney pogańskiey Sentencyey: Vim vi repellere licet.

¶ Drógá do ciążania ludźi z cudzégo páństwa.

TO tedy ciążánie tym sposobem bywa: Jesliby który człowiek z innégo Narodu/ zá czasu pokoiu/co moiego gwałtem wziął/abo mi wydarł/ bądź ná ziemi/bądź ná morzu. Naprzód mam iść do Páná abo Sędziego iego/prosząc o spráwiedliwość / áby mi swoiemu poddanemu móy státek przykazał wróćić/ ábo dług zapłáćić. A gdźieby mi ón Pan iego/ spráwiedliwości vczynić niechćiał / ábo mi ią vczynić odwłaczał/ ábo sye nieiáko vczynić okázował á nie vczyniłby: tedysye mam vćiec do Królá Páná moiégo/ o pómoc/ żądáiąc / aby mi do ónego Páná listh przyczynny dał:áby mi dobrá moié / które mi iego poddány wydárł/ były wrócóné. A gdźieby mi ón Pan po wtóre zá przyczynnym moiégo páná listem/spráwiedliwości nie vczynił:mam sye záś wróćić do Królá Páná moiégo/opowiádáiąc y okázuiąc to / iż spráwiedliwości mieć niemogę:y będę prosił pokornie/áby mi innym spo-

sobem podług zwierzchności y władzéy swoiey/ ku dostąpieniu státku ábo długu moiego dopomógł/to iest/aby mi list tákowy dał/zá kthórym by mi wolno/na którychkolwiek ónego páństwá (z którego dłużnik iest) poddánych/ kthórzy by sye tu w tym páństwie pokazáli/ moiego státku abo długu nagrody ścigáć/ónych poimáć/máiethność ich hámowáć y przedáwáć/do tąd ążby mi sye wmoiey summie dosyc stało. A tákowy list/ Król Pan móy/wnet mi da/iż by sye mnie z przedánia dobr poddánych ónego Páná dosyć stało. Poniewaz ia ku nagrodzie swoiey máiethności/ drógą spráwiedliwości przydz niemogę. Ale też tu trzebá rozumieć / iáko nie może być spráwiedliwość. Bo ią będą drugiemu Prawnym postempkiem czynić. A ón nie rozumieiąc themu/ będzie sobie miał zá nieuczynienie spráwiedliwości / będzie sye prózno vciekał do Páná swoiego: będzie prózno waśnić Pány miedzy sobą: y sobie wielé złego vczyni: y do słuszney spráwiedliwości sam sobie drógę zámknąć może.

¶ Niecżynienie spráwiedliwości iáko rozumieć.

Przeto wten czás tobie nie iest spráwiedliwość/ kiedy twoiey żáłoby Sędzia słucháć nie chce/kiedyć spráwiedliwość rozmáitemi niepotrzebnemi á nie wedle Práwa dylacyámi odwłóczy. Albo cie skazániem iákim niczemnym / co grze-

czy nie służy/ odbywa. Albo kiedy też wyższégo Sedzieḡ nie máſz/do ktoreḡ by miał ápellowáć. Boć to ieſzcze nie nieſpráwiedliwość/kiedy twoiey krzywdy tákiego maſz Sedziego/od kthórego obćiezliwego ſkazánia / możeſz do wyższego Sedziego ápellowáć / kthóry ſkazánie niższego Sedziego może ſkáźić/wniwecz obróćić/ popráwić. A thák kiedyby y ón Sedzia wyſzſzy ſpráwiedliwośći / tobie obyczáiem wyżſzey námienióney vczynić niechćiał/dopiéro ſye ſkłoniſz do Królá páná twoiego/o liſt ćiążánia/ iáko wyżſzey ieſt opiſano.

Słuſzneli tho ieſt tákié ćiążánié niewinnych miáſto winnych.

ALe tákie dochodzenie ſpráwiedliwośći/bedźie ſye podobno wiele ludźiom zdáło nieſłuſzné/ á wiecéy gwałt w ſobie niż ſpráwiedliwość máiącé / zwłaſzczá gdy my dla náſzéy ſzkody/ktorą nam źli ludźie vczynili/mamyſye nád niewinnym mśćić/z iego máietnośći ſzkode ſwoie/mocą tych Praw/ ſobie nágrádzáć? Jákieć to ſą Práwá/tu ſye około tego niechce wdáwáć/ tylko to przypómniawſzy/ doſyć ná tym mam/ iż ktokolwiek ty Práwá około

Gadká około ćiążánia ludźi niewinnych miáſto winnych z inneḡ páńſtwá: ſłuſzné li ieſth álbo nié.

tákiego ćiążá-

tákiego ciażánia wymyślił/nie duch Ewányeliey/ále Affekt cielesny mu ié podał. Bo Ewányelia nie każe gwałtu gwałtem odpiéráć/Pogáńska to iest Sentencya/vim vi repellere licet. y owszem Ewányelia: Ktoby kogo vderzył w iedne strónę twarzy/ każe drugiey nádstáwić/ nie każe złégo zá złé oddáwáć/ niewinnego zá winnego káráć. Tu ná tym muśimy stánąć/ iż to ciążánié/ może sye pokázáć z rozmáitych Praw/ które tego zá słusznymi przyczynámi dozwaláią. Abowiem/gdyż wszelka spráwiedliwość/ tego potrzebuie/aby kożdemu było dano co iest iego: A coby komu nie słusznie było wźietho/áby było słusznie wrócóno. Nád tho/ gdy niewinnemu człowiekowi brónią spráwiedliwości:pokázáło Práwo inną dróge ku dochodzeniu swoiey krzywdy. Klin klinem wybijáć/ złym złego zbywáć.Aby ták człowiek niewinny/czego zá miłośćią spráwiedliwości odźierżeć niemógł/gwałtem przez tákie ciążánie/ku spráwiedliwośći swoiey przyszedł.Które ciążánie/ ácz ći iest z obrażenim niewinnego człowieká obcego / wszakże obrážóny człowiek tuteczny/który spráwiedliwości mieć niemoże/poniewaž to czyni zá słusznymi przyczynámi/ y zá dozwolenim swoiego Páná/ którego sobie zá obrónice ma/ swowolnie sye

w to nie wdawa/Vrząd mu thego dopomaga: tym sobie przy thakim dochodzeniu spráwiedliwośći/ćieszy sumnienie swoie: poniewaź thèż y tho ćiąźánie bywa z nieiáką spráwiedliwośćią/ ónego pospólstwá wszystkiego/ którego ón człowiek s statkiem swoim poimány członek iesth. Bo ták mówić mogą: słusznie sye tho nád námi dzieie/gdyź mamy Páná tákiego który spráwiedliwośći czynić nie chce/A winien ią czynić kożdemu / tym wiecéy y rychléy Pielgrzymowi y gośćiowi. By nam nie byłá spráwiedliwość/ sam by sye téź tego nád obcemi domyslił czynić / co nam teraz czynią. etcæt.

Przyczyny dla których tákié iest postánowióno ćiąźánié.

Piérwsza iest/ iź Król y káźdy Pan/ gdy widzi iź iego poddány/z obcego. człowieká spráwiedliwośći mieć nie może: thedy ón iáko Vrząd od páná Bogá dány/nie ćiérpiąc téź despektu/y krzywdy poddánego swoiego / wiecéy sprzyiáie swoiemu poddánemu niź obcemu / y rádnieyszy widzi/iź postrónny człowiek ćiérpi krzywde / niź ią pod-

dány iego

dány iego ćierpieć ma. ¶ Druga:áby zá tym ćiążánim/ktorego Práwá dozwaláią/obcy Krolowie/Kśiążetá/pánowie chutliwſzy y łatwieyſzy byli ku czynieniu ſpráwiedliwośći/gośćióm pielgrzymóm: Sąśiedzcy Sędźiowie áby ſobie nie ták ſzkodźili/ poddánym ſwoim zá czáſu pokoiu/ kupcow cudzoziemſkich łupić y zbijáć niedopuſzczáli. Abo też dla tego/iż ieſliby w czynieniu ſpráwiedliwośći niebyli pilnemi/ tá ſzkodá nie tylko ſye ná onego s ſtátkiem poimánego/ále ná wſzyſtkich poddánych wśćiągáłá/á ſnadźby ná tych więcey ná ktorychby oni łáſkáwſzy byli.

Ktorym ludźióm tháкie liſty ćiążánia máią być dawáne.

W Téyto ſpráwie około tákiego ćiążánia/áby od Krolow liſty ſłuſznie ná to były dáne y otrzymáne: ty ſą rzeczy potrzebne. Naprzod / ma ſye iáſnie okázáć ſzkodá wielka/ á ćieſzkość nie znośna/dla ktoreyby Pan ſwoiemu poddánemu miał tháką władzą álbo liſt ćiążánia dáć przećiw ludźióm z innego páńſtwá. O máła rzecz/nikomu ſye tháкowéy władzey nie godźi wypráwo-

¶ Przyczyny liſtow ku ćiążániu.

wáć áni iey dáwáć: y owſzem/ieſliby komu byłá daná/nic nie waży. Abowiem ty Repræſſalia ſą oſtátné lékárſtwá/od zwiérzchnego páná pomocné / á nienawiśći y niebeſpiecznośći pełné/ ták ná zdrowiu iáko y ná máietnośći: co vczeni w Práwie zową Remedium ſubſidiariũ Principis. Jáko thež/ kiedy ktho Akcyą ſwoie Sadownie ſtráći/ á chce ią ku nowéy audiencyey ku nowéy ſpráwiedliwośći przywieść (co niekiedy wedle Práwá w pewnych przypadkoch v zwiérzchniego Páná otrzymać može) Ale tež tho ieſt bárzo nienawiſna/trudnośći pełna/ á rychléy ku ſtrácie niž zyſkowi pewnieyſza.co vczeni w Práwie názywáią/ in integrum reſtitutio,Actio reuocatoria,Actio ſubſidiaria. Przetho iáko táka Akcya o máłą ſzkode / thák tež y repręſſalia nie máią być dopuſzczone.

Repræſſalię, ſunt vltima remedia.

¶ Reſtitutio cauſę in integrum co ieſt.

¶ Druga: Król/ábo inny zwiérzchni pan/kthóryby ku tákiemu obcych ludzi ćiąžániu w ſwoim páńſtwie/ſwoiemu poddánemu władzéy dopuśćić miał / muśi mieć zupełną á pewną / nic nieomylną wiádómość/ wſzyſtkich rzeczy ku temu należących: iž ieſliby iáka trudność abo niebeſpieczność/ álbo woyná zá thym/w páńſtwie iego vroſtá / áby bes ſłuſznéy iáſnéy przyczyny niebyłá. Nád to/áby ten człowiek ktory téy

władzéy ku ćiążániu żąda/ był prawdziwie Krolewſki poddány/ ktoryby Cłá/ podatki y inne brzemioná poſpolité weſpołek z innemi poddánemi w Krolestwie odpráwował. Oprocz Oſob vprzywileiowánych / ktore zá Przywileymi swoiemi żadnych podatkow tákich niewinni: iáko ſą Studenci w Kollegiach/ żacy/ ktorzy z drugiemi ſobie należącemi/ choć od ſwoich rzeczy ku náuce potrzebnych/ kthore z ſobą nioſą/ álbo wiozą/ ábo thez chowáią/ żadnych podatkow nie dáią. Przedſye poddánymi Krolewſkimi ſą: oprocz tez Gleytownych ludzi/ Jurgieltnikow/ żołnierzow Krolewſkich/ ktorzy zá pieniądze Woyne ſłużą. Oprocz Rády/ y Vrzednikow Krolewſkich: Ktorzy/ ácz tez od Cłá/ myt/ poborow/ y innych wſzyſtkich podathkow ſą wolni: wſzákże iż ſą poddáni Krolewſcy: tákże y tym liſt ćiążánia w potrzebách opiſánych ma być dány/ iáko y innym wſzyſtkim poddánym od podathkow niewolnym. A nie ládá tez poddánym thá władza ma być dána/ ále thym telko / ktorzy ná ten czás kiedy ſzkodę popadli/ poddánemi byli/ y do tego czáſu poddánemi ſą. A nie tym/ kthorzy ná ten czás/ kiedy ich ſzkodá popádłá/ nie byli poddánemi. Abowiem/ gdyby Krolowie káżdemu tę łáſkę mieli okázowáć/ wiele by ich w trudno-

¶ Oſoby od mythwolné.

ściách á w szkodách swoich będąc/ obłudnie sye pod obronę Królewską/álbo możnego kthórego páná vćiekáli/á poddánemi czynili : by tylko zá tákicy władzey dozwolenim/ swoiey szkody nágrode mieli/ kthórą otrzymawszy/ záś by sye do pierwszego páná vdáli.

Przećiw kthórym ludźióm tákie listy ciążánia nie máią być dáne.

NAprzód tákowe listy ćiążánia nie máią byc dáne przećiw swym poddánym:bo by to nie słusznie było/áby sye poddáni iednego páná ták ćiążáć mieli:gdyż kożdemu pánu przystoi swoie poddáne obiedwie stronie wysłyszeć/ wysłyszawszy osędźić y słuszną sprawiedliwość vczynić. Nie dáią thez tákich listów miánowićie przećiw białem głowam / przećiw duchownym/Studentóm/Sędźióm/sługóm ich/towárzyszóm / sprawcóm/ przećiw postóm kthórzy w wielkich spráwách do innych Królów bywáią posyłani/przećiw sługóm ich. Abowiem tácy/áni ná drodze/áni tám kedy iádą/ áni ná żadnym mieśću nie máią być hámowáni. Nád to/przećiw tym ktorzy ná iáwne iármárki idą/ ábo iá-

dą. Przećiw ludźióm dla ſłużby Bożey ná mieśćá święte idącym. Przećiw kupcóm żeglarzóm/ich ſprawcóm/ktorychby niepogodne wiátry do portu przypedźiły. Abowiem ná tákim porćie zápedzeni/niemogą być zátrzymáni. Przećiw tym ktorzy do iákiego ſądu oblicznie bywáią pozwáni: ábowiem tákie Oſoby stego ſye Práwá weſelą/ktorem kożdemu bywa daná wolnośc do ſądu przyiecháć y odiecháć/przyść y odiść. Ale tych wſzyſtkich wymowek nie wſzedy záchowywáią / zwłaſzczá w Oſobách złego vczynku winnych. Wyiąwſzy w niewinnych kthorzyby miáſto winnych wedle tych Repræſſalia / mieli być hámowáni/nieiáką wymowke máią / iż nie wſzyſtkich ćiążą: ia/sprzyczyn wyżſzey opiſánych/iż ieſt biała głowá/ duchowny/ Student/ Sedźia/wielki poſeł. etcę.

Iáko ſye kto ma stákim liſtem ćiążánia záchowáć.

Gyby tedy kto ſobie v Krolá páná ſwoieg/liſt tákowy ku ćiążániu ludźi poſtronych zpáńſtwá/sktoreg ieſt dłużnik/ziednał: potrzebá ieſt/áby nieſam przezſye áni przez

ſwoie ſługi/tego ćiążánia vżywał.Ale przez Vrząd ktoremu tho należy. A ktemu nie w obcéy/ále w ſwoiego páná Iurisdycyey.

Karánié tego ktoby ſobie táki Liſth v Królá źle ziednał.

KToby ſobie tákowy liſt ku ćiążániu ludźi poſtronnych omylną ſpráwą ziednał / ábo go źle vżywał/ Czworáką nágrodą bywa karan.Nád to/Práwo ſwoié tráći. A ná oſtátek/wſzyſtkich vćiążonych ſzkody y vtráty nágrádzáć winien.

Wyzwolenié z Powołánia.

NApiſano in fine Gloſę Spec: Sax: Lib:ij,Artic: iiij. Iż ten ktory ieſt powołány / á nie był pozwány/ może ſye od powołánia ſłuſznymi dowody wyzwolić / thymże ſpoſobem/nie przypozywáiąc Powodu/tylko ku ſpráwie przywoływáiąc / thákże iáko go ón théż przywoływáć dał.Ale ieſli tento powołány/był pozwan / á dla ſwego nieposłuſzeńſtwá (iáko

mówią/ ex contumacia,) był powołany: tedy bez woley Powodu/y bez przypozywánia/ nie może ſye od powoływánia wyzwolić.

JAko Powáłány przychodzi ku Práwu ſwoiemu / y iáko ſye ma spowołánia wypráwic/ieſt nápiſano w Porządku fol. 53. Jedno iż ſye tám formá Zapiſu tego wyzwolenia opuściłá. Tákże y ſkazánie wyzwolenia nie ieſt doſtátecznie wypiſáné: ty rzeczy zdáło mi ſye tu przypiſáć.

Formá Zapiſu wyzwolenia od Powołánia.

FOrmá Zapiſu może być tá / ábo kthóra inna wedle Poſtempku/który ſye v Sądu dzieie / przez okazánie Gléytownego liſtu/Dowodów/powołánia/świádectw/ y innych którychkolwiek. Wſzákże tá formá niżey nápiſána / może być nieiákiem kſztałtem innych.

CORam Iudicio bannito, conſtitutus perſonaliter, honeſtus Caim, cupiens ſe à proſcriptione (in quam abſens, feria N. ad inſtantiam famati Adami intruſus erat) liberum reddere, & de inſinuato ho-

 neſti Abe

nesti Abelis homicidio iustificare: Statuit ante omnia fideiussores Officio , famatos viros N. & N. qui coram Iudicio constituti personaliter , solenniter fidem pro prædicto Caimo dederunt, quod idē Caimus, in tribus proxime sequentibus Iudicijs, paratus erit ad respondēdum vnicuiq, si quis eum super eodem homicidio impedire, vel quicq ab eodē expetere voluerit. Vel etiam fidē præstiterunt, pro eodem, ratione mulctę per eum Iudici soluendę. &c.

Facta itaq eiusmodi fideiussoria, cautione, prædictus Caimus, volens se de insinuatione eiusmodi homicidij purgare: asserebat & deducebat, se hic absentem & innocentem, super eo homicidio, ad instantiam Adami, die tali N. incusatum, & inde proscriptum fuisse, prout eam proscriptionem Actis aduocatialibus abundè probauit, tanq honestum olim Abel interemisset, de viuoq mortuum fecisset. Quapropter secundum Iuris obseruantiam , postulauit per Procuratorem suum N. sentētia Iudicij, sibi dari Præconem iuratum, qui publicis proclamationibus, consuetudine solēni, vocaret, adcitaret, & accerseret omnes & singulos præfati Abelis interempti consanguineos, amicos, & propinquos, si qui essent, qui huic eius purgationi, de insinuato homicidio cōtradicere, aut ei Actionē litemue mouere voluerint. Itaq prouidus N. Præco iuratus , sententia Iudicij banniti mediañ, ad hunc actum designatus, in quat-

tuor circuli aciebus ſeu Quartalibus, vel primùm in eo loco vbi homicidium patratum eſt, ſecundo in medio vię, tertio circa cadauer exhibitum, quarto coram Iudicio, iuxta obſeruantiam & conſuetudinē huius Ciuitatis, publicis proclamationibus, voce ſonora: primo, ſecundo, tertio, & ſuperabundãti quarto, ſolenniter vocauit, & aduociferatus eſt, omnes et ſingulos dicti Abelis Conſanguineos, amicos & alios omnes, quibuscunq; contra eundem Caimum, in cauſa commiſſę cædis actio, quocunq; modo de Iure competere poſsit. At cum nullus eorum omnium, neq; per ſe, neq; per ſuos legittimos plenipoteñ, Procuratoresúe comparuit, neq; hanc purgationem ſecundum Iuris formam impugnauit: ſupranominatus Caim poſtulauit per ſententiam decerni, vt ab inſinuato homicidio & proſcriptione abſolueretur, Iuriq; ſuo priſtino iuxta iuris formã reſtitueretur.

DECREtum eſt, quandoquidē prouidus Caim, cupiens ſe ab in inſinuato honeſti olim Abelis homicidio, & à proſcriptione liberare, citandos & aduociferandos dedit omnes & ſingulos, dicti Abelis interempti amicos, conſanguineos, & propinquos, ſi qui eſſent, qui eam eliberationem impugnare vellent. Quorum quidem conſanguineorū, amicorum, propinquorum, cum nullus, neq; per ſe, neq; per ſuum legitimum Procuratorem, comparuiſſet. Quapropter dictus Caim ex ſententia & decreto Iudicij,

tam in cauſa inſinuati homicidij, q̃ꝫ etiam, à proſcriptione, in quam abſens intruſus erat, libere pronunciatus eſt. Deinde per Iudicem & Scabinos, conſueta Iuris theutonici Maydeburgenſis ſolennitate, Iuri ſuo priſtino reſtitutus eſt. Cuius etiam vxor pronunctiata eſt legitima, & liberi, ſucceſſores legitimi, ipſe etiam receptus eſt ab inimicis, & reſtitutus eſt amicis. Deniqꝫ per omnia, Iuri ſuo ita reſtitutus, vt in cauſa hac, à nemine mortalium, amplius impediatur, neqꝫ etiã huiuſmodi præfata proſcriptio ei, aut ſucceſſoribus eius aliqua ex parte noceat, de forma Iuris. &c.

Dekrét tego wyzwolenia po Polſku.

Kiedy ná żądánié powołánego/ który ſye s powołánia wyzwala/ żaden s przywołánych ku odporowi nieſtánie: tám iuż Wóyt s Przyśieżniki ónego powołánégo/ ſkażą wolnego od powołánia/ y powyſzſza Práwo iego wſzyſcy powſtawſzy/ y podniówſzy dwá pálcá wzgórę/ práwéy ręki/ iáko nápiſáno Spec: Saxon: Lib: ij, Artic: iiij. Verbis & digitis eum abſoluere debebunt, quemadmodum eum proſcriptioni

incluſerant.

incluſerant. Powtarzáiąc trzy kroć záWóytem. Albo też Wóyth s Przyśiężniki zá Piſárzem ty słowá niżey nápiſáne.

GDyż tu ná żądánie N.powołánego / ten N.áni żaden z przyaciol nieboſzczyká N. zámordowánego przywołány / po pierwſzé / po wtóre/po trzecie/y po czwarté mimo práwo/áni przez ſye/ áni przez żadnego mocnego człowieká nieſtánieli : kthórem przerzeczony N.powołány/ o zámordowánie nieboſzczyká N.gotów ſye był vſpráwiedliwić/ y tu przed Sądem vkazał niewinność ſwoie.Przeto N.powołánego/powyzſzamy Práwo / y od powołánia czyniemy go wolnego. Bierzemy go z rąk nieprzyiaćiol iego y przywłaſzczamy go/przyaćielóm iego. żónę iego iemu zá włáſną małżónkę/dźiatki iego zá włáſné ſyny oddawamy/y ku wſzyſtkiemu práwu pierwſzemu przywracamy/ ták iżby iemu y iego potómſtwu / Powołánie nic nieſzkodźiło.

¶ Niekedy ieſt obyczay / iż przy thym wyzwoleniu/Wóyt powołánego trzyma práwą ręką/ zá pierśi:á Przyśiężnicy powſtawſzy/podnioſą kożdy dwá pálcá/ y mówią ty słowá wyzſzéy nápiſáné zá Wóytem.

Interrogato

INTERROGATORIA.

To iest/

Pytánia przy wodzeniu świádków.

Rzy wodzeniu świádków/ Vrząd ná wielu mieścách nie thák sye záchowuie/ iáko Práwo vczy: ále then obyczay chowáią: Iż then który świádectwá potrzebuie/ zmawia sye potáiemnie pierwey z świádkámi/ co v Vrzedu świádczyć máią/ potym ie da pozwáć: y iáko sye potáiemnie zniemi zmówi / thák też przed Vrzedem potáiemnie świádczą. Vrząd telko gotowégo słucha/ o żadną rzecz świádków nie pytáiąc / choć dobrze / choć źle: porządnie nieporządnie / potrzebnie niepotrzebnie świádczą. ☞ Práwo opisuie/ Interrogatoria, to iest/ pytánia które stróná / kiedy świádki prze-

wiádki przećiw komu wieśćma/powinná przed tym Vrzedowi dáwáć spiſáné ná Cedule/wedle którego spiſánia Wóyt/álbo ſtárſzy Przysieżnik/ álbo Piſarz/ iáko kedy ieſt obyczay / świádków pytáć ma o Czáśie/o mieścu: widziałli to co świádczy/ſłyſzałli o tym: byłli ſam przy tym: byłoli ich wiecey / y inné okoliczności y potrzeby ſpráwy wedle ſpiſánych Artykułów. Nápiſano o tym Spec:Saxon:Lib:ij,Artic. 22.

¶ Ty Interrogatoria/ vczeni w Práwie zową też Aſſertiones/Articuli/Capituli/Intentio.

☞ Pożytek ich ten ieſt / iż Vrząd ku powiedzeniu prawdy/w rzeczy potrzebnéy/może przymuśić świádká/czego bes tych Interrogatoria czynić niemoże. Gdyż nie wié o co ma pytáć/tylko gotowego ſłucha. Ktemu świádek/ to tylko bedźie świadczył zá pytánim co potrzebnégo ieſt/ y nieprzepómni co świádczyć ma / porządnie świádczyć bedźie:nie trzebá ſye znim ná świádectwo zmáwiáć. Bo to iuż zá pozwem/ zá pytániem Vrzednym/ zá przyśiegą / co ku świádectwu należy/ co ſye z Artykułów ſpiſánych pokáże/vczynić muśi. Thym obyczáiem świádectwá bywáią porządnieyſzé/gdy świádek ná pytánie vrzedné/krótko odpowie/co ku ſpráwie należy: y świádek łatwiey świádectwo wyda/ nie

potrzebá ſye długą powieśćią báwić/ tylko ſłowem dwiemá ná pytánie odpowiedźieć. A ponieważ thy Interrogatoria ſą wedle Práwá y pożytek ich ieſt / miánoby ie záchowywáć. Aczkolwiek gdźie tego zwyczay nie nieśie/ iż ich nie vżywáią/to poſtempku Práwnégo niegwałći/nie pſuie/non viciat Proceſſum. Wſzákże iż ſye tych Interrogatoria pożytki pokázuią / miano by ſye w téy mierze wiecéy ná Práwo niż ná zwyczay ogledáć. Gdyż ſye téż przećiwnym obyczáiem / gdźie ſye w tym nie wedle Práwá ſpráwuią/ty niepożytki pokázuią. Iż świádek wielé nie potrzebnie/ nie porządnie / bedźie powiádał/wielé przepómni/ z rzeczy ſye nie rychło wypráwi:świádczy co chce/y czáſem temu który go dał pozwáć bedźie świádczył ku ſzkodźie. Zá czym to wiec bywá/iż ten który ku świádectwu pozywa/ónym świádectwem ſam ſobie rychléy záſzkodźi/niż pomoże/gdy tego ná co ſye wźiął/ ſtátecznie nie dowiedźie. Dla których niepożytków/czeſtokroć ſye przyſłuchawamy/iż świádek ſwoiego świádectwá / muśi raz y dwá popráwowáć.Zá czym óno świádectwo iuż bywa po dejrzáné : iákoby nie zá potrzebą ále zá groźbą/ álbo zá prośbą ábo przenáiety świádczył. Ty nieſpráwné świádectwá/ niſkąd inną nieprzy-

chodzą/ iedno iż Vrząd tych Interrogatoria nie záchowuie. ¶ Przykłaniáią sye ná niektórych mieścách ku thákim Interrogatoriam / ácz nie przez spisánie Cedułý / ále wielkim podobienstwem przez obżałowánie iáwné/ to iest/ gdy ten kthóry dáie kogo pozwáć ku świádectwu / Naprzód przed Sądem ziáwią głosem rzecz wszystke/ o co ónego świádká dał pozwáć/ ktore ziáwienie Pisarz nie ináczéy spisuie do Ksiąg/ iedno iáko inną żáłobe/wedle którey potym Vrząd świádków pozwánych ná kożdy Artykuł pyta/ kożdego z osobná/iesli ták iest álbo nie.

Przykład iákoby tákie Interrogatória do Sądu miáły być podawáné ku wysłuchániu Swiádków / piérwéy/ niż będą słucháni.

☞ Artykuły / o kthóre pozwáni świádkowie/ proszę áby przez Vrząd pilnie byli pytáni.

NAprzód proszę páná stárszégo Przyśiężniká/álbo Wóytá/ álbo Pisárzá (iáko kedy zwyczay nieśie kto świádków słucha) áby obiemá świądkóm pilnie przypómniał / iżeby przy tym świádectwie pámietáli ná Przyśięgę/ y ná

wieczné zbáwienie swoié. A ná pytánié/wedle páná Bogá/wedle szczyrośći á dobrégo sumnienia swoieǧ y wiádómośći nalepszéy/ zeznawáli.

WTóre proszę/áby był pytan świádek/byłli przy tym/widziałli to/kiedym ia o ten towar s Páwłem zmowę vczynił / ná kthórym mieścu/którego czásu sye to stáło.

TRzećie / Jeslim zá rázem po zmowie od Páwłá towar odebrał/á odebrawszy czymem mu ij płáćił / ieśli gotowymi pieniądzmi/czyli innemi towáry.

CZwarté : Zá wielką summę zemną targ o ten towar vczynił:którym sposobem:ná który czás zapłátá miáłá być : miałli być zapis tego/czyli Cyrográff/czyli ná wiárę.

PIąté: Wielé tych towárów było/ iesli świeżé/ iesli nákáżóné. etcœt.

SZośté: Proszę / iesliby świádek przy świádectwie co wątpliwie powiedał/áby pan Stárszy przyśiężnik rzeczy nie pewnych zá pewné nie przyy-

né nie przyymował/y Piſarz áby nie piſał.

SIódmé: Jeſliby świádek ná ktory Artykuł odpowiedzieć nie vmiał/ ále by zgołá odpowiedział / iż nie wie: áby ná ón Artykuł wiecéy nie był pytan: y inné rzeczy ktoré przy ſłuchániu świádkow bywáią potrzebné/ porucząm pánu Stárſzemu ábo Sądowi/ kthory wedle powinowáctwá ſwoiego y przyśiegi ſwoiey/przyda pilnośći/áby ſye prawdá okrom wſzelkiego ochylánia okazáłá.

TEn przykład ieſt ku ſpiſowániu y podawániu Interrogátoria / do Vrzedu pierwéy niżliby świádek ku świádectwu był przypuſzczón. Wedle tego przykłádu inné wſzyſtkie Interrogatoria/iáko kthora ſpráwá potrzebuie/ mogą być łatwie ſpiſowáné. Albo téż y krom ſpiſowánia mogą być świádkowie pytáni z żáłoby przez Piſárzá ſpiſáney. Kiedyby świádek pozwány piérwéy był iáwnie obżáłowány o co á ku iákiemu zeznániu ieſt pozwány.

¶ Záchowuią téż niekedy ten zwyczay á dobry iż świádek áby w ſwoim świádectwie czego potrzebnego nie opuśćił álbo nie przepomniał: dáie ſobie ſpiſowáć cedułe świádectwá. A gdy

pozwány przyſtąpi do Sądu/ y będzie ku powiedzeniu prawdy przyśiegą obwiązány: poda óne Cedułe/ miáſto tego/ co by miał vſtnie powiádáć: kthórą cedułe gdy Piſarz przeczyta/ ſpytha ſtárſzy Przyśiężnik świádká/ tákli ieſt/ iáko tho słyſzał czytánié. Swiádek odpowie/ iż ták ieſt.

Obyczáie Przyśiąg.

Rozmáitem Oſobam w Práwie opiſáne: á oſobliwie o Dwu pálcoch v Przyśiegi: y ná czym práwa Przyśiegá należy.

Spory ſye dziś wielkie miedzy ludźmi wczeły: iáko ten/ kthóreg do Przyśiegi wiodą/ Dwá pálcá práwey Reki thrzymáć ma. Jedni powiádáią/ iż ie ná krzyżu winien położyć: drudzy powiádaią/ iż na Ewányeliey: trzeci ie ká-

zą podnieść wzgórę/y niemáły spór około tego/ilé ia bacze/nie potrzebnie wiodą. W czym/ácz tych iest rozsądek/kthórzy sye około pismá świetego obieráią:wszákże iż ia tu niektóre rzeczy polskim iezykiem s pisánégo mieśckiego Práwá podawam : s tegóż Práwá/pokaże Sposoby przyśiąg róznym ludźióm/róznie opisáné. A tho ku temu kóńcowi/ áby kożdy obaczywszy ważność tych wszystkich Przyśiąg:obaczywszy też/iż niektóre Osoby innych óbyczáiów / miásto sobie opisánych vżywáią / á przez to przyśiegi swoiéy nie gwałcą:ieden ku drugiemu vporu niewiódł: gdyby któregokolwiek stych sposobów v przyśiegi swoiéy vżywáć chćiał/áby wtym wolność byłá: oglądáiącsye wiecéy ná co innego/wczym práwa przyśiegá należy/á niż ná położenié pálców/álbo też ná inne obyczáie/zwłaszczá/iż o tym pálców położeniu nigdźie znácznie nie iest opisano.

SÆndźióm y w pospolitośći/wszystkim Przełożónym opisána iest przyśiegá/iż ią máią czynić/trzymáiąc wobudwu rekách Ewányelią. Iure Municipali Articulo 8. ták nápisano: Iuro ego per Deum omnipotentem, & Filium eius vnigenitum dominũ nostrum IEsum Christum,&Spiritũ sanctum,et Per quattuor E-

Iudices Spirituales , vel Seculares, Imperatores, Reges.

¶Omagium præstañ.

uangelia, quæ in manibus meis teneo.
Tenże Sposób przysiegi iest opisány / tym ktorzy zwierzchnim pánom swoim hołduią / álbo wiernosć przysiegáią. Spec:Saxon:Lib:iij, Ar:54.

Consules.

RAycóm/opisána iest Ceremonia/kiedy przysiegáią / áby podnieśli dwá pálcá ku Słoncu. Iure Municipa: Articu: 44. COnsules postq̃ Prætorium cõuenerint, electio'q; sufficiens iuxta determinatum numerum facta sit. Extunc Consules nouiter electi, primum obtinenti locum, Antiqui verò post sequuntur, & iurant omnes illi vno iuramento, Erectis digitis contra Solem.

Testes.

SWiádkowie z zwyczáiu kiedy przysiegáią/ dwá pálcá/ wzgórę podnoszą / y thák wszedy w świádectwách piszą/ Erectis duobus ad sacra digitis. A vrząd tho sámo podniesienie dwu pálców / choć słów przy thym żadnych nie bedźie / rozumie/ zá práwą przysiege ku pánu Bogu. Bo do onego świádectwá/ skoro spuśći ná dół dwá pálcá ták mówi: Pod tą przysiegą ktorąś ku pánu Bogu vczynił/ ábyś zeznał prawde/ ocoś iest pozwan.

óno sámo

óno sámo podnieśienié/názywáiąc vczynienim przysiegi.

POdwoyski kiedy przysiegáć ma / tedy go Sedzia powiedzie zá reke ná stołek podusząką nákryty/y posádzi go przećiw sobie/ y położy mu krzyż/álbo inné reliquię ná łónie iego. A ón ié trzymáć bedzie. Spec:Saxon:Lib:iij,Arti:56. Iudex per manum eum ducendo, super sedem cussino tectam, in opposito sui locare debet, et Reliquias aut Crucem, in sinu eius collocabit. A w Glózie dołożóno. Reliquias tempore Iuramenti in sinu tenebit. Praecones.

IEsliby sye kto imował kóniá v kogo/ma sye viąć vchá kóńskiego lewą reką/y przysiądz ná głowe ónego kóniá/iż iego był/y do tego czásu iest/iż mu go vkrádziono/zginął/ odiety.etcęt. Iure Municip:Articu:135. Trahens se ad equum, Debet manu sinistra apprehendere equi auriculam, ac iurare super caput equi. ./. ./. Trahen̄, se ad equum.

WSzystkim zás pospolićie v Sądu Przysiege z Sądowne go dekretu czyniącym

opiſano/iż przyśięgáiąc / mogą pálce położyć y złożyć krom dozwolenia Sędziego/ Winy zá to żadney choć położą / choć niepołożą/ choć złożą álbo nie złożą/ Sędziemu nie przepadáią. Iure Munici: Arti: 97. Si vir Iuramentum coram Iudicio præſtare debeat, Eicite et ſine poena ſupra apponere et deponere poterit, abſq; licencia Judicis, et per id nihil amittit. S ktorych słow Práwá textu iáſnego nie pokázuie ſye/ ná czym y co ma być położono. Acz Glozá ná kráiu przy Texćie pokázuie/ iż pálce ná krzyżu. intellige digitos ſuper crucem, (czego gruntem Práwá áni Ceſárſkiego áni Máydebur: nie może dowieść) wſzákże y s tey Glozy nie znáczy ſye ktore pálce máią być ná krzyż położone. Podobieńſtwo iż Wykłádácz z záchowánia á nie z żadnego opiſánego Práwá te Glozę położył. S ktorey nic innego nie rozumieią poſpolićie/ iedno iż dwá pálcá práwey ręki máią być ná krzyż położone.

Iuramentum Iudicialiter facien.

Obietnice ktoby vczynił/ á pothym onego/ co obiecał záprzał/ chcąc przyśięgą odiść/ ręką kthorą to obiecał/ ná świątośći winien vczynić. A ieſliby ręki niemiał/ tedy kikutem. Iure

Promiſſa negan.

Municip:

Munic: Artic: 22. in Glosa. Si quis promissum negare voluerit, iuramentoq; euadere velit, MANV illud, per quam promissum fecerat, ad Sacra confirmare tenetur, vel si manum non habeat, TRVNCO MANVS id faciat.

Tv wtych Przyśiegách opisánych/pokázuie sye/iż Sedziowie/przełożeni świetscy/Duchowni/Césarze/Królowie/iny sposob v przyśiegi máią/iny Ráyce/iny Swiádkowie/iny v Sądu przyśiegáiący/ iny Podwoyski/ iny Obiethnice czyniący/y ręki niemáiący: á s tych niektórzy odpráwuią przyśiegi stoiecy/niekthórzy klęczecy/niektórzy śiedzecy. A wszystki ty przyśiegi zá ważne mamy/ choć róznych Osób rózne obyczáie álbo ceremonię widzimy. Thu áczkolwiek rózne Osoby rózne obyczáie do przyśiegánia opisány máią. Przedsye/widzim to dobrze/iż niekthórzy / innego nád opisány sobie vżywáią: iáko ná wielu mieścách/Ráyce/ choc máią opisány obyczay/áby podniózszy pálce przećiw słońcu przyśiegali/ nie podnoszą/ ále z gołą wzgórę ku pánu Bogu trzymáią / álbo ná Ewányelią kłádą: y inne Osoby nád opisány obyczay/inny sobie ku przyśiedze biorą. A w thym ich żaden o to nie sztrofuie/áni zá niedostáteczną przyśiegę

Róznych Osób obyczáie v przyśiąg.

¶ Odmiáná opisánég obyczáiu y przyśiegi nie gwałci.

poczyta. Dla tego iż ten obyczay pálce ku słóńcu/gdy wysoko wznidzie podnosić:álbo gdy wschodzi / dwiemá go pálcy ná prost vkázowáć/ coś w sobie pogáńskiego ma / iż thėż Przyśięgá nie ná tych obyczáioch álbo Ceremoniách / ále ná Imieniu Bożym/ná słowiech/ná dobrym sumnieniu należy. Co gdy ták iest/ czemu by tėż y ónego przyśięgá nie miáłá być wążna/ kthóry Mieśckie Práwo przyymuiąc/álbo o co innego zá skazániem álbo roskazániem przyśięgáć máiąc/ przy słowiech/ kthóre mu z Vrzedu bywáią przepowiádáne/dwá pálcá tákże iáko y inszy podnieść chce/á położyć nie chce: Nie czynią sporu przełożeni/choć opisány obyczay máią/áby trzymáiąc w reku Ewányelią/álbo podnióższy dwá pálcá ku słóńcu przyśięgáli/gdy oprócz tego sposobu opisánego/vżywáią innego. Czemu by tėż miał być spór y przećiw temu/ który przyśięgáiąc/pálce podnieść chce á położyć nie chce : poniewaz ty który opisánie masz/ ábyś przyśięgáiąc podnióśł wzgóre/á przedsye nie podnośisz:ále odmieniáiąc opisány obyczay / ná Ewányelią kłádzieśz : przez kthore odmienienie / nic twoiey przyśiedze nievchodzi. A dobrze iest/iż tu żadnego sprzećiwienia niemász / choć miásto podnieśienia/położy ná Ewányeliėy : tákże by y mie-

dzy poddánemi spór nie miał być / áni przełożónych przećiw poddánym záiątrzenie / zwłasczá ktoby tego prágnął / ku swoim słowóm któremi ma przyśiegáć / dwá pálcá podnieść / álbo którego innego sposobu v śiebie ważnego vżywáć. quoniã diuersitas ceremonię in iuramẽto, nõ mutat essentiã iuramenti. Ja / gdybym kogo ná przyśiegę przywieść miał / wolałbym áby mi ónego sposobu vżywał / który v niego iest ważny / á niż tego którego sobie zá nic nie ma. Bo ieslibym go wiódł do tego obyczáiu / kthóry v niego nie iest ważny : tedy bym to o nim rozumiał / iż y przyśięgá nic v niego nie bedźie ważyłá. A ták bym sye bał / áby mie zła przyśięga nie oszukał. Przeto ták sye wszedy pospolićie záchowuie / kiedy obżałowány Ruśin / żyd / Turczyn / przyśiegáć ma. Záwżdy ten kthóry ná przyśiegę instiguie / przestawa ná tym sposobie / którego ón Ruśin / żyd / álbo Turczyn vżywa / który sobie zá ważny ma / y boi sye go. Choć ón sposób v Instigatorá nic innego nie iest / iedno śmiech / gdy Ruśiná widźi á ón iąwszy sye v Bóżnice wrzećiądzá / przyśiega : żyd ná świniey skórze / álbo ná Rodale stoi. Nie wiedźie go Instigator do tákiego sposobu przyśiegi / do tákiey Ceremoniey / kthóra v niego nic nie waży / y owszem go od thákiego

¶ Obyczay v przyśiegáiącego ważny / ma być chowan.

ſpoſobu odwodźi/ ktorego ſobie zá nic nie ma/ á do tego przywodźi/ktory ſobie wielce wáży: áby iego przyśiegá/ wedle ſpoſobu iego / przed oczymá iego/w ſumnieniu dobrym ſpráwiedliwa byłá. Nápiſał ieden vczony w Prawie : Si tempora reſpexeris, veritatem docui, quod ratũ eſt hodie iuramẽtum. Iudæi, Saraceni, Turcę, cùm ex propria ſuperſtitiõe iurant, nec ſunt ad aliud iuramentum cogendi, ne ludo exponatur eis Chriſtus.

Zazius in Digeſt: T. de Iureiurãdo. L. Ait Prætor. § Iurati.

Tákże gdybym tákiego krześciániná miał/ ktoryby mi ſye przyśiegáiąc/ zbraniał ná krzyż dwá pálcá położyć / á podnieść chćiał / nie trzymałbym ſporu snim o tho/ y owſzem wolałbym go widźieć / áby podniozſzy dwá pálcá przyśiągł: poniewaź położenié v niego nic nie ieſt ważné/ dla thego / iż nikedy w Prawie znácznie nie ieſt opiſáné/álbo téż dla kthoréy innéy przyczyny. A mnie po nim ważnéy v niego á ſpráwiedliwéy przyśiegi trzebá. Jáko téż/gdy by kto położyć ná krzyż chćiał/á podnieść niechćiał/nie byłbym vporny przećiw temu. Rowniebym wolał po nim widźieć ſpoſob położenia dwu pálcow ná krzyż/á niż podnieśienia wzgorę:gdyż położenié v niego ieſt ważnieyſzé/niż podnieśienié. Mowiłbym/ Si tempora reſpexeris,ratum eſt hodie iuramentum, in genere omnium , cùm ex proprię religionis ritu iurant.

ligionis ritu iurant. Mam zá tho iż przełożeni przećiw poddánym y sámi miedzy sobą nie máią sye o co zrusząć / kiedy ktho miásto położenia podnieść/álbo miásto podnieśienia/ położyć chce. Dobrzeby kożdy vżywał przyśiegi/ sta ceremonią / kthora v niego iest ważna/ álbo żadnéy nie vżywał/ieśli żadna nieważna. Aby żadnego ku themu nie ćiśnióno. Przykładem wielé zacnych/y mądrych ludzi ták Rycérskiego iáko mieśckiego/ duchownego y świetskiego stanu / ktorzy / dźiśieyszych czásów/ gdy komu z Vrzedów swoich przyśiege roskázuią/ respiciendo tempora et charitati seruień, vważáiąc też v śiebie/iż przyśiegá nie ná położeniu álbo wznieśieniu pálców/nie żadnych Ceremoniách zależy. Ale ná imieniu Bożym/in sinceritate & veritate verborū: nie ćisną nikogo gwałtem ku żadnym tákim ceremoniam/ zwodów áni poswarków/około tego nie czynią żadnych:kożdemu w tym wolność dawáiąc / á ná słowiech przyśiegi przestawáiąc skrómnie.

∴ ∴ ∴

ALe podobno rzeczesz / iż kłádźienie pálców ná Krzyż/dla tego bywa/áby ná páná Bogá pámietał/kthórego Obraz przed sobą widźi : Thóż á nie co innego podnieśienim pálców so- ¶ OBiectio, de digitorū positione.

bie przypomina / podle słów któremi przysięga, ieszcze potężniey vkázuiąc pálcy do Onego qui habitat in cœlis in monte sancto suo, ku kthóremu pálce wzgórę podnośi/y którego tym podnieśienim/ prawdzie swoiey zá świádká przyzywa / y słowy przypómina / tják ná począthu iáko y ná kóńcu przyśięgi. Kiedy przyśięgę poczyna/ták mówi: Przyśięgam Pánu Bogu wszechmogącemu. Kiedy dokónywa przyśięgi/thák sye przeklina: Ták mi Boże pomagay. Pytam ćię ná co by miał innego pámiętáć/iedno ná tego/którego słowy ná począthu y ná kóńcu przyśięgi miánuie / y ku którému przez wszystkę przyśięgę rękę wzgórę wznośi. Mam ia zá to / iż tym sposobem nie thylko ná Bogá pámięta / ále sye go práwie sercem y wiárą dotyka. Jesli thu tylko o pámiątkę Bogá idźie: byłby wielkim prostakiem/by miał ná co innego pámiętáć/oprócz tego co vsty własnemi wystawia / y co pálcy wzgórę pokázuie. Słowá więcéy v przyśięgi niż co innego do páná Bogá wiodą. Acz w kożdey przyśiedze/ále w niektórych osobliwie/ták iż práwie do sercá przenikáią: á nie wiém by co było z drógi: kiedyby kożdą przyśięgę tákimi słowy zámykano / iáko to w téy przyśiedze przełożónych/ która iest zwierzchu miánowána/ są tákowé słowá / którémi

¶ Podnieśienié pálców/ Bogá pokázuie wzgórę

¶ Słowá v przyśięgi wiążą nie Ceremonię.

wá/ ktoremi ſye ieden przeklina/ ieſliby thego/co ſlubuie nie záchowal. Extendatur ſuper me horribile Iudicium domni noſtri IEſu CHriſti, & ſim particeps Iudę, inuadat me læpra Geſi, & tremor Caim, & gladius ſit ſuper me. To ieſt/ ieſlim tego winien: álbo ieſli ſye thák nie záchowam/ iáko przyśiegam: niechay ſye nádemną wykóna ſtrászliwy Sąd páná náſzégo Jezu Kryſtá: niechay bede vczeſnikiem Judaſzowym: niechay mie ogárnie boiazn á drżenie Kaimowe: niechay mie záráźi thrąd Gezy / á niechay bedźie ná demną miecz álbo Sąd świetſki/ ktory ná fáłeſzné Sedźie ieſt poſtáwiony. etcę. ¶ Tu kożdy przyśiegáiący / nie wiem ná coby innego pámiethác miał/iedno ná páná Bogá/zá tymi álbo tym podobnymi słowy: choćby pálcow nie podnioſł/ choć ná krzyż nie położył / choć nic w reku nie trzymał/ áni żadnéy ceremoniey nie vżywał. Słowá tedy w kożdéy przyśiedze wiecéy niż co innego wiążą/y do páná Bogá wiodą. Przeto Bog kiedy ludowi ſwoiemu przyśiegáć kazał/nie wſpominał pálcow/ále Jmie ſwoié mowiąc: Boy ſye páná Bogá twégo/á przyśiegay przez Jmie iego. * A Krol Dawid kiedy przyśiegał Berſábie/iż nie inny iedno iey Syn Sálomon po niem krolowáć miał: nie vżywał do

Obyczay od Bogá roſkazány.

* Deuter. 6, 10. Eſaiæ 65. Qui iurauerit, iurabit per Deum verum.

słów żadney Ceremoniey / tylko thy słowá mówił: Oświadczam sye żywym Pánem/ kthóry mie s trudności wybáwił: iż/ iákóm przyśiągł
iij. Regum 1. przez páná Bogá Izráelskiego / iż Syn twoy Salomón/ po mnie królowáć bedzie/ ták vczynie. A to tylko oświadczánie pismo Przyśięgą názywa/mówiąc:Przyśiągł Król Dawid tymi słowy: Oświadczam sye żywym Pánem. Y sam Bóg/kiedy Abráhámowi przyśięgał/ á nie-
Gene. 22. było przez co by przyśięge vczynić miał: przyśiągł sam przez sye: opowiádaiąc mu zá pewné/ iż iego plemie rozmnożyć miał. A świety Páwel pisząc o przyśięgách ludzkich / powiedział ták: homines per maiorem se iurant. To iest/ Ludźie przyśięgáią nie przez co inneg/ nie ná co in-
Hebr. 6. nego/iedno przez tego/kthory iest wietszym/ tho iest przez Imie Boże. A ták przez táką przyśięge wszystkim sporóm/bywa koniec/ku potwierdzeniu prawdy. Báczże iż sye tym nic nie vymuie práwey przyśiedze/ choć kto nie podnieśie / albo nie położy dwu pálców. Ná przyzywániu Imienia Bożego/ná słowiech to należy. Czego też nie opuścił vczóny w Práwie Zázyus dołożyć/ mówiąc: Iuramentum nulla alia re constat, q̃ vi Diuini numinis. Co gdy ták iesth/ nie masz sye ná przećiw bliźniemu twemu o co zrusząć / gdy do

¶ Przyśięgá wszytkim sporom / koniec czyni.

swoiey

ſwoiey przyśiegi którykolwiek ſpoſób/choć podnieśienia/choć położenia dwu pálców ſobie weźmie: y chocby też áni podnieść áni położyć chćiał/ tylko słowy przyśiągł przed Sądem przez Imie Bogá wiecznie żywiącego/ przy oblicznośći wiele ludźi/iuż to ieſt doſtáteczna przyśiegá. A ktoby Ceremoniey vżywáć chćiał/thedy nie innéy w piſmie Bożym wiecéy czytamy o ónych Oycach Swietych/o Anyeléch Bożych/iáko podnieśienie rąk. Ták Abram przyśiegał/ kiedy mu Król Sodómſki pozwalał wſzyſtke máietność pobráć/áby mu tylko ludźi wróćił: Leuo manum meā ad Deum excelſum, Dominum coeli et terrę. ne quicq̄ accipiam ex omnibus quę tua ſunt. A v Dánielá Prorokà o Anyele piſmo powiáda: Sublatis in coelum dextra et ſiniſtra manu, iurauit per Deum viuentem. Ten obyczay podnieśienia ręki przyśiedze/y z ſtróny modlitwy ku Bogu/ieſt bárzo przyſtoyny. Bo kiedy ſye Bogu modlimy/ten poſpolićie obyczay chowamy/iż rece wzgórę wznośimy. A przyśiegá też nic innego nie ieſt/iedno iáko modlitwá ku Bogu/wzywánié Imienia Bożeḡ ku potwierdzeniu prawdy. Acz

¶ Ná czym práwa przyśiegá naleźy

Gene: 14.

Dani: 12.

¶ Przyśiegá co ieſt.

wdy. Acz ia tu przy thym innych Ceremoniy słusznych w Práwie opisánych / które sye v przysiąg záchowuią/nie gánie. Bo oto widzimy/ iż ie óni Oycowie Swięci/ Anyołowie Boży záchowywáli : nie prze co innego / iedno iżby óną Ceremonią/ rzecz ozdobnieysza/ poważnieysza/ w więtszéy vczćiwości byłá. Przeto też y óni kthórzy przysiąg przysłucháią/ nieiákie Ceremonię przy tym czynią.Czapki zeymuią/oczy wzgó re podnoszą/wzdycháią/powstawáią/ ták iáko by ná koláná swoie przed obliczym Bożym vpáść mieli. Zá tąż tho przyczyną y inne Ceremonię bywáią. Kiedy sye Bogu modlimy/ ręce wzgórę wznośimy: kiedy komu słowy co obiecu iemy/ ręce sobie ná znák pewnieyszéy wiáry podawamy. Nie gánie (mówie) y innych Ceremoniy/y vstaw w téy mierze Przełożónych/które są v Przysiąg opisáné: tylko pokázuiąc odmiáne opisánych obyczáiów/ kthóra przyśiegi nie gwałci: Pokázuiec/iż po tym który przyśiega/tákiey przyśiegi trzebá / iáka v niego iest ważna: Pokázuiec też ná czym práwa przyśiegá należy: A ná koniec pokázuiec oto ważny obyczay álbo Ceremonią przyśiegánia Oyców nászych/y Anyołów Bożych: Thego vporu nie chwale / iż drugi ták sye bárzo przeciw brátu swoiemu záią

Ceremonię dla kthórey przyczyny bywáią.

trzy/ iż gdy

trzy/iż gdy go widźi á ón dwu pálców ná krzyż nie chce położyć/á podnieść tylko chce: przyśiegi iego nie ma/zá práwą przyśiege/y radby áby go zárázem źiemiá pożárłá. Jákoby y przy ónych słowiéch/ná końcu Przyśiegi (Ták mi Boże pomagay) kiedy nie przyczyni: A wszyscy Swieci: wnet gniew zápálczywy. Kthóry iest ze złego wyrozumienia / mniemáiąc áby przyśiegá ná położeniu dwu pálców zależáłá: álbo / iákoby Bóg który iest Wszechmocnym Pánem/á przez Jmie swoie tylko przyśiegáć kazał/sam niemógł spómoc bez innych pomocników. Habet zelũ sed non secundum scientiam,& non secundum charitatem ambulat. A óno w Przyśiedze / nawiecéy trzebá báczyć y przypóminác sobie essentialia nõ accessoria,interiora non exteriora, rzeczy głòwné/ wnetrzné/nie zwierzchné/ Jmie Boże/ prawde/ szczyrość/dobry rozsądek/spráwiedliwość: áby przyśiegániem nie było zdrády/oszukánia / iáko Dawid Prorok mówi: Qui iurat proximo & nõ decipit. Gdźie stych ktoréy nie dostawáło / tám zła przyśiegá: nie tám gdźieby kto dwu pálców nie położył/álbo nie podnióśł. Więtsza iest Duszá/ którą położyć muśi kto fáłesznie przyśiega/ á przyśiegą swoią bliźniego oszukawa:iáko tenże Dawid mówi: Ten ktho przyśiega/á oszuka=

Exo: 23.
Iosue 23.
Ieremię 5.

wa/w Przybytku Bożym nie bedźie mieszkał/ y ná Górze Swietéy nie bedźie odpoczywał. Ná co sye nawiecéy v przyśiegi ogledáć trzebá. Nápisano Spec: Saxo: Lib:ij, Art:xi, xxxiiij.

Testámenty.

W Práwie Máydeburskim y Sáskim / bárzo máło o Testámenćiech pisano. Abowiem ónych ludźi w Sáskiey ziemi/ ten był záwżdy vmysł: áby máiethność kozdego ná Dźiedźice ieǧ/ nie ták z odkázowánia Testámentnégo/ iáko z spadku bliskośći / ná Osoby kthóre sye blizsze náydowáły/ przychodźiłá. Dla tego Glozá Iure Municip: Artic:65, każe sye w tym Praw Césárskich dokłádáć.

TESTAMENT, to słowo łáćinskie/ vczeni w Práwie ták opisuią: Jest dobrowolné/ á słuszné postánowienie álbo oświadczenie/ woléy

nie/woley nászey/o thym co chcemy/ áby po nászey śmierći wypełniono było. Kthóre opisánie z sámego łáćinskiego słowásye podawa/ktore sye nie ináczey wykłáda / iedno Oświadczenie woley/álbo myśli nászey. TEstamentum, a testatione mentis dictum.

¶ Testámentu opisánie y náuki z thego opisánia.

W Tym opisániu słowo (Dobrowolnie) vczy / iż Testámentá z przymuszenia vczynione nic nie ważą:thák iáko y Zapisy z przymuszenia vczynione / nie są żadney ważności. Słowo (Słusznie) vczy / áby wola nászá ná Testámencie/około nászey máietności/ nie byłá przećiw Práwu pospolitemu / przećiw Wielkierzóm/dobrym obyczáióm / przećiw pobożnośći/ y wszelkiey vczćiwośći. Bo tháka wola nie będźie wypełnioná. Słowo (po śmierći) vczy/ iż żaden przed śmierćią tego/kthóry Testáment vczynił/nie może sobie Práwá Testámentnego/ tho iest odkazánia/álbo Opieki/ y innych Práw przywłászczáć. Abowiem Swięty Páweł powiáda: Testámenth nie iest ważny / áż przez śmierć Testámentniká będźie potwiedzony. Przeto Testámentnik póki żywie/ pothy testámenth swóy może odmienić/ kiedy chce / chocby thez od Páná był potwierdzóny / y vmówá zá-

szłá / áby nie był odmienióny. By thez dobrze y pánstwá sobie w pierwszym nie záchował. Nie może sobie żaden drógi zámknąć/ áby sye mu nie miáło godźić/ nád pierwszy Testáment/ innego vczynić. Ambulatoria est enim hominis voluntas vsq; ad mortem.

Testáment Woienny.

TEstáment gdyby ktho miał czynić/ będąc ná Woynie/ w niebespieczności zdrowia swoieg/ będźie ważny iáko go kolwiek wedle możności swéy vczyni: choć gołemi słowy / okróm Ceremoniy Práwnych / oznaymi wolą swoie/ choć iákokolwiek wypisze/ coby mógł wyczytáć: by iedno dwiemá świádkámi był dowiedźióny.

Testáment domówy.

Ale ieśliby ktho domá chćiał czynić Testáment: tháki chceli áby był ważny / muśi czynić wedle Práwá pospolitego. ¶ Práwo pospolite ták vczy czynić Testáment: Kiedy kto chce dobrá swoie odkázowáć/ potrzebá iest áby to czynił zá dobrego zdrowia. Aby był pisány przy obliczności śiedmi Swiádków: kthórem by wolą swoie oświadczył: y kthórem by poruczył. Tákie postánowienie będźie miáło moc. á świádkowie o woléy iego będą świádczyć pod Pieczęćią/ byłoli by potrzebá przed Sądem/ álbo ktorym Vrzędem. Iure Munici: Arti:65. in Glosa, in fine.

¶ Práwo pospolité o Testámenćiech iako máią być czynióne.

Swiádkámi

SWiádkámi Testámentnemi/ty Osoby nie mogą być/które innych świádectw wedle Práwá wydáwáć niemogą / iáko są opisány w Porządku Fol: 81.

KRákowiánie w vczynieniu TEstámentów/inny obyczay záchowuią: Abowiem iesli ma być Testáment ważny: thedy potrzebá áby był vczyniony przed Sądem gáynym/ álbo Vrzedem Rádzieckim Iure Municipali, Arti: 65. glosa margin. y innych wielé miast/ á pospolicie wszedy ten porządek około Testámentów záchowuią: przed świádkámi go nie czynią. A dobrze y bespieczniey przed Vrzedem niż świádkámi. Bo Vrząd cosye kolwiek przed nim dzieie/zwykł do swoich Ksiąg zá rázem zápisowáć / álbo w skrzynce swoiey testáment (iesli zámkniony bedzie podány) do śmierci testámentniká záchowáć . A ták choćby iedni z Vrzedu pomárli: v drugich kthórzy bedą ná zmárłych mieścu/ testámentu doydzie. Czego od świádków iesliby pomárli/áni od zadnego ná ich mieścu mieć nie może. ∴ ∴ ∴

Testámentu ty Osoby czynić niemogą.

Masculus. Testámentu ty Osoby czynić nie mogą: Naprzód Mężczyzná / który ieszcze nie ma Czternaście lat.

Foemina. Biala głowá/ która nie doszłá Dwunaśćie lat.

Clerici. Zakónnik / abowiem then niema nic własnégo/ gdyż sam śiebie y swoie dobrá wszystkie Bogu oddał. Wszákże Kápłani inni / kthórych świetskimi zową/ z dóbr swoich własnych/ których z Dziedźictwá álbo rzemiosłá álbo z náuki nábyli/wedle woléy swéy/ mogą kómu chcą oddáć. Ale z dóbr kośćielnych żadnego Testámentu czynić niemogą/gdyż to nie ich iest własność: ále vżywánie. A tylko ná żywnośći á odźieniu winni przestáć. A coby nád zwyż było/to vbogim ma być rozdano. Co Kośćielnego iest/tego kośćioł iest potómkiem. Wszákże miernego oddánia/ Práwo im dozwala / z ruchomych dóbr/ krewnym y nie krewnym/obcym/sługóm wzgledem służby álbo iáłmużny.

Ad mortem damnati. Na śmierć skazáni/przez skuteczną Sentencyą/dla iákiego kolwiek złoczyństwá. Bo kto tráći gárdło dla złych vczynków/tráći y rospráwienie o máietnośći swoiey.

Filius alieno iuri subiect⁹. Syn który iest pod mocą Oycowską / choćby też y Oćiec pozwolił. Wszákże z włá-

ſnych dóbr właſną prácą albo zá dozwoleniem Oycá/álbo Páná ſwego nábytych/ álbo ná któ=ré ſye ná Woynie zdobył / które zową łáćinnicy Caſtrenſe peculium. Bo tho zupełnym Práwem ieſt iego dziedzictwo. ſtych teſtáment może czy=nić.

TEn kthóry ieſt dan w zakład/pod zwierz=chność czyie/iákoby w więzienie/ dla wy=pełnienia / iákiey rzeczy : iż ieſliby on kthóry go dał/nie wypełnił tego ná co ſye podiął/ áby ten komu ieſt w zakład dány / nád iego zdrowiem moc miał. Zową tákiego łáćinnicy OBSES A po Polſku może názwáć/Zakładnik álbo wię=zien/nieprzyiacielowi w zaſtáwe dány. Táki też (Práwo powiáda)Teſtámentu czynić niemoże. Obſes.

MArnotrawcá/który w wydatku áni miá=ry áni końcá nie ma: kthóremu rządzenie właſnych dóbr / od Vrzędu z rąk ieſt odiethe: te=ſtámentu nie może czynić/ przeto iż nád máiet=nośćią ſwoią mocy żadney nie ma. Prodigus.

NIeſpełnego rozumu człowiek. Wſzákże gdy go furya opuſzcza/ może czynić teſtá=ment. By go iedno wten czás począł y dokónał/ kiedy go furya opuśći. Bo ieſliby go záś náde= Mente capt⁹.

ſzło póki nie dokónał teſtámentu/niebedźie wáżny. Muśi ij z nowu czynić / kiedy go potym opuśći. ./. ./. ./.

Mutus. NIemy / Bo mówić nie vmie/ á do Teſtámentu mówy trzebá. Niemy ſye tu rozumie/ktory nic wymówić niemoże/ nie ten ktory nie rychło mówi.

Surdus. GLuchy / iż nie ſłyſzy á nie wie iáko ſwoie rzeczy roſpráwić ma . Głuchego też rozumieć trzebá/ tego ktory nic wyſłyſzeć nie może/ nie tego ktory nie rychło ſłyſzy . Wſzákże iż czeſtokroć náuczeni ludźie przez rozmáithé przypadki / ſłuch y mówe trácą : głuchy y niemy niekiedy mogą czynić teſtáment. Ieſli z przygody ieſt głuchy/ álbo niemy / á piſáć vmie/ ſwoią reką teſtáment nápiſze. A ieſli chce áby mu inny piſał/ ma tho v pánn ſobie piſmem ſwéy reki vprośić/áby było ważno. A pan mu tego ma pozwolić/y potym teſtáment iego potwierdźić. Ale ieſli s przyrodzenia ieſt głuchy y niemy poſpołu/nie może czynić teſtámentu. A ieſliby kto po vczynionym teſtámenćie / wpadł w chorobe iáką/ álbo ſye iáka przygodá ſtáłá/ zá ktorą mowe y ſłuch ſtrácił/ przedſye teſtámēt ieſt ważny.

Ktory wy-

KTóry wykroczył przećiw Máiestatowi Królewskiemu. Bo táki y gárdło y máietność vtráćił. Maiestatem lædens.

NIewidomy ná obiedwie oce. Bo táki łatwie może być oszukan przez spráwy á znáki których nie widzi. Wszákże zá pewnymi postempkámi/przez któreby sye zábieżáło/áby żadné oszukánie niebyło: iáko gdyby miał swego przyaćielá / któremu by dussał/áby od niego powiedział/álbo nápisał/álbo co inego: táki testáment od niewidomego bedzie ważył. Cœcus.

Testámenty s których przyczyn bywáią.

TEstámenty dla tych przyczyn bywáią. Naprzód/áby miedzy przyaćielmi/ nieprzyiaźni/ poswarki / różnice nie były o máietność/która po zmárłym zostánie. Potym dla vbogich/ná rozmáitych mieścoch/lub wszpitaloch/lub w Klasztorzéch/w szkołách bedących: áby ich zá roskazánim Bożym/ten co testáment czyni/nie zápominał. Bywáią też dla dzieći/ z strony przyrodzónego powinowáctwá / dla przyaćiół z strony krewnośći. Zonam y innym

powinowátym dla okazánia przyiázni. Ná oſtátek dla ſług/áby teſtámentnik w tym wſzyſtkim oznaymił wolą ſwoie.

Miánowánie Dzieći ná Teſtámencie.

DOyec/ktory czyni Teſtáment/á ma dzieći rozmáité/iedny ieſzcze pod ſwą mocą/drugie inż odpráwioné: winien wſzyſtki ná Teſtámencie miánowáć: ieſli kthóre dziedzicmi czyni/álbo też wydziedzicza: ieſli ktorym co oſobliwie náznáczył/ álbo niekthóre odpráwił. Y tego też kthoryby ſye po śmierći iego národźić miał (ktorego Poſthumus zową) nie ma opuſzczáć. A to dla tego winien wſyſtki miánowáć/by miedzy niemi/około iego máietnośći roſterki nie były: áby też teſtáment w ſwoiéy mocy ſłuſznie wedle Práwá trwał. Bo ieſliby ktorego ſyná zámilczał/źle vczyni teſtáment: y może mówić przećiw thákiemu Teſtámentowi do pięći lat/ten ktoryby ſye czuł krzywdę mieć.

Poſthumi prærogatiua.

Poſthumus wedle Práwá/ po Oycu tákże dziedziczy iáko y drugie dzieći / ktore ſye przed oycowſką śmierćią rodziły. A ma to przed inſzymi/ iż niemoże być wydziedziczóny. Bo ón ktory ſye

ieſzcze

ieszcze nie národźił/niemógł sye nic tákiego dopuśćić/ przecz by go Oćiec miał wydźiedźiczyć. Spec:Saxon:Lib:1,Artic:33. Drugie dźieći oćiec wydźiedźiczyć może/ położywszy ná Testámenćie słuszną przyczyne/dla ktorey to czyni/ iáko są w Prawie opisáné / á w tych Przydatkách po Polsku położóné Fol. 14.

Wydźiedźiczenié ná Testámenćie ktorym sposobem być ma.

WYdźiedźiczenie ták bywa. Ten co czyni Testáment/ ieśli ma syná iednego/ może go ku wydźiedźiczeniu / własnym imieniem nie miánowáć chceli/ tylko Synem. Jeśli ich ma wiecey/ muśi miánowáć tego ktorego wydźiedźicza: y to wydźiedźiczenie znácznemi słowy/ z znáczną przyczyną opisáć. Bo gdźieby przyczyná wydźiedźiczenia/ opisána nie byłá / nic nie bedźie wydźiedźiczenie ważyło. A ten ktory by był bez przyczyny wydźiedźiczóny/ może przećiw tákiemu Testámentowi iáko nieporządnie/nie wedle Práwá vczynionemu/ mówić/do piąći lat. Wydźiedźiczenie tedy ták ma być opisano: Iż ia Syná tego N. złego od máietnośći moiey/od Cząstki spadku Dźiedźictwá/

któraby nań po moiey śmierći przypáść miáłá/ wydziedziczam/tymto ninieyszym moiego testámentu postánowieniem : á tho dla iego łotrostwá/złych vczynków/ kthórych sye dopuśćił zápómniawszy Bogá/rodziców/y wszelkiey vczćiwośći. Przetho nie iest godzien ábym go zá syná swoiego miał poczytáć / y do Dziedzictwá moiego z drugimi przypuszczáć/z przyczyn kthóre są w Práwie opisáne/s których sye ón iednéy y drugiey etcæt. dopuśćił. ¶ Połáćinie ták może być pisano. FILIVM meum N. scelestum & iniquum, ab omni hæreditatis portione & succesione paterna excludo,& prorsum exclusum &alienatum atq; exhæredatum esse volo , ac præsenti ordinatione exhæredo: qui propter sua malefacta & latrocinia , quę immemor honestatis suę cõmisit,indignus est,vt pro filio meo reputari debeat.Proinde ad succesionem tam paternam q; maternam admittẽdus, nulla ratione est,ex causis in Iure nostro descriptis.

Wydziedziczenie/ Dzieciom iest sromotné.

☞ Tákié wydziedziczenie tákiemu synowi iest wiecznie sromotné. Przeto Synowie y Córki vważáiąc v śiebie tákowé sromotné wydziedziczenia/máią sye ták spráwowáć / áby sye nic tákiego przećiw rodzicóm swoim nie dopuszczáli/ dla czego by ich mieli wydziedziczyć. Aby dla tákiego wydziedziczenia wieczney zelżywośći/

ná sobie

ná sobie/y potym ná potómstwie swoim nie no=
śili. Máią rodziców nie gniewáć/y owszem mi
łowáć/vsługowáć ze wszystką chućią. Gdyż też
zá tym osobliwé są przydané obietnice od Bogá
który mówi: Czći Oycá y Mátkę/áby tobie do
brze było/ábyś długo był żyw ná ziemi. A ieśli
zá tákim ku rodzicóm záchowániem idźie dobré
mienie/błogosłáwieństwo y długi żywot ná zie=
mi: Pewnie zá złym záchowániem/idźie ná wsze
strony złé mienie/przeklectwo y krótki żywot ná
świećie/y wieczna hánbá. A ktemu oto Práwá/
tákież wydźiedźiczáć dopuszczáią. Máiąsye tedy
Synowie wárowáć przyczyn wydźiedźiczenia.
Oycowie thèż y Mátki nie máią dźiećióm swo=
im do złych spraw przyczyny dáwáć/prze kthóré
by ie mieli wydźiedźiczáć/ y thák hániebnie sro=
moćić. Ale owszem w kárnośći nie pobudzáiąc
ich ku gniewu wychowywáć/ iáko Pismo vczy/
Ephes. 6.

Testáment o których przyczyn nic nie waży.

TEstáment vczynióny rwiesye y w niwécz obraca o tych przyczyn: Naprzód/ ieśli wtóry Testáment iest Vrzednie y dostáteczníe v=

czyniony: pierwszy nie iest ważny/ choćby sobie państwá w pierwszym nie záchował. Bo tho záchowánie państwá/które sobie ná Testámenciech czynią/nie iest wedle Práwá. Zaden sobie przez to/do innego testámentu reki/nie záwiera/ wolno mu záwżdy odmienić wolą swoie. Ambulatoria est hominis voluntas vsq; ad mortem.

¶ Druga / iesli sye Testámentnikowi po testámencie Syn ábo Wnuk vrodźił/którego ná testámencie nie miánował. ¶ Trzecia/ iesli która Osobá czyniłá testáment s tych/ kthóre testámentu czynić nie mogą / iáko są wyższéy oopisáne.

Dziedźic áby po zmárłym dźiedźictwo ku swoim rekam otrzymał/któremby bez Opiekuná władał: trzebá/ áby mu minely Czternaście lat. Bo iesli bedźie młodszy/nie może być bez Opiekuná. Trzebá też áby był táki/ żeby mu co ná rozumie nie odchodźiło / vt sit compos mentis. Bo tákim pospolicie do máietności/Kuratory dawáią. Nád to/aby pewnie wiedźiał o śmierći tego po którym chce być Dźiedźicem. Aby też o Testámencie pierwéy wiedźiał/ kthórym sposobem iest dźiedźicem vstáwiony. Albo iesli mu pod nieiákim oblikiem co odkazano.

Których dóbr Testámentem nie może oddáć/ które może.

KTóre rzeczy ná Testámenćie mogą być oddáne/ które nie. Práwo Máydeburskie ták vczy/ Iure Municip: Articulo 65. Spec: Saxon: Lib: i, Artic: 52. Zaden Mężczyzná/ áni Biała głowá w chorobie/ z dóbr swoich nie mogą nikomu wiecey dáć nád trzy Szelągi: okrom przyzwolenia Dziedzicow swoich. Biała głowá też nie może nikomu nic dáć/ krom przyzwolenia Opiekuná: nic niemoże nikomu obiecowáć áni dárowáć. Zoná Mężowi/ stoiącego Imienia/ áni Gierady/ nie może dárowáć/ áni w chorobie/ áni zá czásu dobrego zdrowia. Abowiem Dziedzicy nie powinni by tego ćierpieć ná ktorych tákie dobrá wedle Práwá przypadáią. Mogą ich Práwem dochodźić/ dla thego/ iż Testámentnik to od nich oddalił/ czego oddálić niemógł. Tákże y Hergewetu/ Testámentem od bliższych oddálić nie może.

WTerćie co nápisano/ że w chorobie niemoże nic dáć. etcet. Stąd sye podawa: iż zá

czáſu dobrégo zdrowia / dobrégo rozumu/ kożdy tho co ieſt iego może komu chce dárowáć/ y oddálić: iáko támże w Glózie to miánowićie położóno: Vnuſquisq; id quod ſuū eſt, alienare poterit, dū id fiat tēpore pfectę ſanitatis,pfectęq; diſcretiōis.

Czemu w chorobie nie może oddálić ſpadku od ſwoich dźiedźiców. Przyczyny thego ſą położóné in Gloſa Specu: Saxon:Lib:1, Articu: 52 Piérwſza/iż ſam tych rzeczy vżywáć iuż nie może:á ták nie iego ſą. A żaden thego co nie ieſt iego/nie może nikomu dárowáć.Przeto ieſliby to dárował czego iuż ſam vżywáć nie może / y co nie ieſt iego : dar ón nic nie bedźie ważył. Druga/iż téż to nieprzyſtoi/ áby kto miał ſwoié vbożyć/á obce bogáćić:ieſt to przećiw przyrodzó ného miłośći.

Nieśćki człowiek/ ſtoiące Imienie/ kthóre nie zSpadku iákieg̃/nie po czyiéy śmierći nań przypádło/może oddálić/ieſli ma ták wiele zdrowia/ iżby bez pomocy ták długo v Sądu ſtáć mógł/áżby ſye dar ſkończył. ¶ Ruchomé wſzyſtki/króm przyzwolenia dźiedźicow / może dárowáć. O thym pátrz máło ſzérzey w Reyeſtrze Porządkowym in litera I,przy ſłowie/ Imienie.iákie ſye godźi dobrá oddaláć/iákie niego

dzi wedle pisánego Práwá/y w Artykulech Fol:x.

☞ Krákowiánie o Testámenciech / ten swóy máią Wielkiérz.

O Státeczné wolé ábo Testámenty / lubo bedą iáwnie przed Vrzedem Rádzieckim/ ábo przed Práwem vczynióne / lubo do Práwá ábo do Vrzedu Rádzieckiego zámknióne/zá dobrego zdrowia álbo też w chorobie położóné/ zá Pieczecią tych którzy Testáment czynić bedą: ták iże óni iáwnie wtych Testámenciech spráwią ostáteczną wolą ich być położóną: y bedą żedáć/że by wedle tego iáko óni zámkneli w swym Testámencie/ták by wszystko po ich śmierći miáło być spráwióno. To ná wieczné czásy ma być mocno. Gdyby iedno nic w nich nie było położóno/coby było przećiw Práwu y wielkiérzo. miesckie⁹. etcęt

W Tákowych testámenciech / lub iáwnych lub zámknionych/coby kolwie mąż żenie ábo żóná mężowi/ábo komu obcemu/ ná Imieniu ruchomym dáli/ dárowáli/ zápisáli/ ná iáłmużne oddáli / dług iáki wyználi / Opiekálniki ku swéy woléy wybráli / y inné rzeczy spráwili/ to ma być mocné. Ani przez żadnego dźiedźicá/ bliskiego/przyaćielá/ábo cudzego/nie ma być od-

mienióno ábo nágábano.

TO też ostrzégáiąc: Jesliby w tákowych testámenciech/ iáwnych ábo zámkniónych/ która czastká/ iedná ábo wiecey były náleżióné/ kthóreby były przeciw Práwu á Wielkiérzowi Miesckiemu. Tedy dla tego wszystek testáment nie ma byc odrzucan/ iedno tá czastká/ która by byłá przeciw Práwu á Wielkiérzowi Miesckiemu/ma byc odrzucóná/á insze rzeczy podług Testámentu máią byc przy mocy zostáwióné. A wszákóż Dziedziny y Imienia stoiącé/ ná niemocnéy pościeli/niemáią byc od bliskich oddalóné. Abowiem by to było náprzeciw Práwu pospolitemu. Ale summy niektóré pieniężné/ná tákowym Imieniu dziedzinnym w Testámencie wedle woléy thego co testáment dziáła / mogą byc zápisáné y oddáné.

CZásu teże Powietrza morowégo/Jesli który z Mieszczánów mąż/ábo niewiástá/ Vrzedu Rádzieckiego / ábo Sądu / nie mogli by miec/ przed kthórym Testámenth y wolą swoie mogliby przepowiedzieć : wziąwszy dwu álbo trzech z stárszych Céchowych. Abo zásie dwu z sąsiádów / ludzi wiáry godnych / przed którémi swoie wolą ma przepowiedzieć. A óni pothym

przed Vrze=

przed Vrzedem Rádzieckim ábo Sadem / iego wolą pod ich przysiegámi zeznáwáć bedą. A ták then Testáment przy mocy ma być wpisan. Jesli nie bedzie przećiw Práwu / y Wielkierzowi vczynióny.

A Jesliby ktokolwie swowolnie przez sye ábo przez kogo inszego/kthórymkolwie obyczáiem / tho złámáć/ ábo tákowym rzeczam sye przećiwić chciał: ten iáko przećiwny á skaźcá pospolitégo Práwá ma być karan. Póty wiel. Krá.

Póty Wielkierz Krákowianów.

Odkázowánie Testámentné/ kthórym Osobam nie może być.

ODkázowánie Testámentné może być tym wszystkim Osobam/ które odkazá ną rzecz słusznie przyiąć mogą. A może odkázowáć ludziom rozmáitym/ wolnym nie wolnym / látha máiącym y niemáiącym / vbogim/ bogátym/ zdrowym/ chorym/ duchownym/ świetskim. A nie tylko ludziom/ ále też ná pożytek mieśc rozmáitych potrzebnych/ iáko są Szpitale / Kościoły / Kollegia vprzywileiowáné/ Szkoły/ y inné mieścá ku chwale Bożéy/ ku pobożności/ ku ćwiczeniu/ Rzeczypospolitéy pożytecznemu záłożóné. Wszákże/ w Práwie są opi-

sáne Osoby / ktorym ná testámencie odkázowáć nie może. Jáko żydóm/odszczepieńcóm/ sługóm ktorzy sye cudzołostwá z żoną paná swoiego dopuszczáią:dżiećióm z porubstwá/ z cudzołostwá narodzónym.Abowiem tákich Práwá/nie tylko od spadku Oyczystego oddaláią/ale y żywnośći zábraniáią.

Testáment/iáko rychło ma być exequowan.

TEstáment kożdy ma być przez Exekutory/do Roku wypełniony: wyiąwszy by iáka słuszna przyczyná ná przekáźie byłá. Jesliby Dźiedźic był Opiekunem/á nápomniony przez Vrząd testámentu nie pełnił: táki/spadek tráći. A ieśli iest Legatarius/to iest ten kthoremu testámentnik co oddał/ Rzecz oddáną tráći. Jeśli obcy opiekunem iest/wszystki szkody/ktoreby z iego niedbáłośći álbo odwłoki vrosły/winien nágrodźić. A ieśli opiekunowie odkazáne rzeczy sámi potrawili: wszystko wedle oszácowánia winni płáćić. A gdźieby nie mieli skąd płáćić / thedy ták długo máią być w więźieniu áż zápłácą. ☞ Przeto opiekunowie máią tego pilnie strzedz/áby wolą tego ktory testáment

ry testament czynił/wedle opisánia iego nie pełnili / á w thym szczyrość / wierność záchowáli. Bo to czynić wszelkie Práwá/ á przodkiem Boskie roskázuią : y vczciwemu człowiekowi tho przystoi/aby sye w tym ziścił/czego sye mu vbogi człowiek idąc stego świátá / vspokoiáiąc we wszystkim sumnienie swoie/ práwie iáko Oycu swemu/zwierzył : y w opiekę żone/dziatki miłe/ máietność/ długów płácenie/ vbogich opátrzenie/podał. Przeto tákiego Práwá nazywáią też Fidei commissarium / Porucznikiem wiernym: dla tego/iż Legata,fidei eius cōmittuntur,iż sye mu testámenthnik we wszystkim woley swey zwierzył/máiąc o nim iáko o Oycu dufánie/iż ią wypełni. Ale y w tym dzisieyszego wieku/nie wiem by sye wiárá w ludziech nie nárusżyłá/niewiem iesli to nie s tąd idzie co często słychamy : iż ten co ma czynić testáment / nie ták sye ná to ogląda/ iáko swoie máietność rospráwić ma/iáko ná tho kogo żenie / dziatkóm swoim miłym / vbostwá swoiego/opiekunem zostáwić/komu sye tego zwierzyć. Nie wiem iesli thá niewiárá/zá iákim nieprzystoynym skutkiem nie chodzi. Podobno sye muszą náydowáć tácy / kthórzy oddáne Szpitalóm / vbogim iałmużny y inne Legatá źle száfuią / álbo ie sámi ná swoy włásny pożytek obrácáią.

Fidei cōmissarius.

tek obracáią. Co ieſliby thák było / á to ſye tym wiecéy ſzérzyło/tedyſye ſtąd nic innego nie trzebá ſpodziewáć/iedno tego/iż kożdy bedzie wolał ſam zá ſwoiego żywotá/vbogim wedle możnośći ſwoiey dobrze czynić/y ná ſwóy vczynek pátrzyć. A niż po śmierći odkázowáć. Wedle náuki Piſmá świetego/które dobrze vczy: Operemur bonum dum tempus habemus. Przyſtoi záprawde iáko w káżdéy vczćiwéy rzeczy/ ták y w tym/ áby Opiekunowie Wiáre ſwoie záchowáli / áby w tym naprzód Bogu/potym bliźniemu ſwoiemu winni nie zoſtáli. A ná koniec/ áby oto téy lekkośći ábo kárnośći którą Práwo pokázuie/ná ſobie y ná Potómſtwie ſwoim nie odnośili.

Odkázowánie Teſtámentne może być pod Winą.

TEſtámentnik teſtámentem ſwoim może komu co nie z goła / ále y pod winą oddáć y poruczyć:dla tego/ áby ku wypełnieniu tym chutliwſzy był: iż gdźieby tego co mu poruczóno nie wypełnił / wine vſtáwióną ná ſobie odnośił. Jáko kiedy by kto ták co odkázał / iż ia temu oddawam Sto złotych we złoćie/áby Łáźnie w tym ſzpitalu dla vbogich zbu-

dował. A gdźieby tego nie vczynił/áby też théy summy nie brał. Pod tákimi winámi/y tym podobnemi/ testámenty mogą być pisáné.

Rzecz Testámentowa do którego Práwá należy.

NOzywánié álbo iáko mówią/Akcya testámentu/ kthóry bedźie przed Królem ábo przed Práwem ziemskim /Zamkowym/Mieśckim/ Wieyskim/ przed Wóytem/ y Przyśieżniki/in summá/przed którymkolwiek Vrzedem świetskim vczyniony. Do Práwá Duchownégo nie należy/żaden o tákie Testámenty przed Sądem Duchownym nie winien odpowiádáć. Ale w tymże Práwie ma być rozsądek przed którym sye testáment stał.

Formá Testámentu.

TEstáment./ kożdy sobie wedle myśli swéy formowáć może/ták ten który bywa przed Vrzedem iáwnie/iáko y zámknióny/ który Vrzedowi podawáią/by tylko wniem Práwu/Wielkierzom y dobrym obyczáióm przećiwnego nic nie było. Wszákże testámentu który przed Vrzedem

bywa / tho iest/nieiákie podobieństwo/które innych testámentów kształtem być może.

STáło sye przed zágáiónym Sądem wPiątek po S. Bártłomieiu / Roku 1566. w domu tego N. miedzy domy N. N. leżącym.

PRzed tym Sądem/ Sławny N. Mieszczánin/áczkolwiek chory ná ćiele/ ále zdrowy ná vmyśle / z dobrym rozmysłem / sporádą przyaćioł swoich / táki testáment około wszystkiey máietnośći swoiey vczynił / y the ostátnią wolą swoie oznaymił. Naprzód / vczćiwéy N. małżónce swéy miłéy / dla iey przećiw sobie vprzéyméy Wiáry y życzliwośći / vsługowánia/ oddał Tyśiąc złotych Wiáná w monećie/które iey ná tym N.Jmieniu N.vkazał: álbo thież gotowé náznáczył. Nád tho iey oddał wszystek Sprzet domowy/kleynoty/ Céne/ y inny/ sktóréykolwiek máteryéy vczynicny: y kthemu száty / żadnégo sprzetu domowégo nie wyymuiąc: áby to óná trzymáłá/wedle myśli swéy/nikomu sye tego niespráwowáłá/y Jnwentarzá nie czyniłá. Jtem / ná budowánie Szpitalá N. the summe N.oddał. Ná Pogrzeb te N. Kredytoróm.Sługóm. etcæt. A coby kolwiek nád zwysz było / iego dóbr / ruchomych y nieruchomych/żad-

mych / żadnych nie wyymuiąc / tych vstáwił y własnymi vsty námienił dźiedźicmi Syny swo ié/w równy dźiał : ktorym też y opiekę wespołek poruczył/roskázuiąc im/áby tę wolą iego w tym á wtym czásie po śmierći iego wypełnili. A w tym wszystkim záchował sobie moc y páństwo/ póki będźie żyw : ná káżdy czás kiedykolwiek będźie chćiał odmienić/viąć/przyczynić/ wniwecz obróćić/wedle vpodobania swoiego. Kthóry testáment iest potwierdzóny : iżeby sye w nim nic nie zámykáło Práwu pospolitemu y Wielkiérzowi Mieśćkiemu przećiwnego.

Zámknionego Testámentu/ thá summá być może.

W Imię páná Bogá Wszechmogącego/ AMen

Zbáwićiel nász pan Jezus Krystus prawdźiwy Syn Boży/raczy nas vpominác : poniewaź nie wiemy godźiny śmierći nászéy : ábysmy czuli/ná káżdy czás/ modląc sye Bogu/iżebysmy mogli z lepszym sumnieniem stánąć przed Sądem Bożym. Zá tym ná pominániem: Ja N. Aczkolwiek chory ná ćiele / ále zdrowy ná vmysle/álbo też dobrze zdrowy/ z

dobrym rozmyslem y zporádą przyiaciół swoich/ o máietności moiey ruchoméy y nieruchoméy/ kthóréy mi pan Bóg z łáski swéy raczył vżyczyć/ chcąc postánowienie vczynić/ ten ninieyszy Testámẽt móy spisuie/iáko niżey porządkiem idzie.

☞ Naprzód zeznawam/ y przez then ninieyszy Testámenth Bogu stworzycielowi moiemu/ y wszystkiey Rzeszy niebieskiey/ y kożdemu Krześciánskiemu człowiekowi oświadczam/tu y ná Sądzie Bożym: iż ia w prawdziwéy/ świetéy/ powszechnéy Wierze krześciánskiey/ktorą Krystus Pan Zbáwiciel nász postánowić raczył/ vmrzeć chce. Dusze moie grzészną w rece Miłosierdzia Bożego poruczam/máiąc zupełną á nieomylną wiáre w iego Oycowskim Miłosierdziu/y w zasłudze meki Syná Bożego/iż nie bedzie w Sąd zemną wchodził/ ále mie w łáske swoie/ do wiecznéy chwały przyymie. Ciáło moie ku pogrzebowi przy thym N. kościele/ obyczáiem Krześciánskim/ áby do tąd w ziemi odpoczywáło/áż Bóg z Anyoły swoiemi w Máiestácie y Wszechmocności swoiey przyydzie.

Item/Małżónce moiey/Vbogim/do teg° Szpitalá/ Sługóm/ to odkázuie.etcæt.etcæt.

Exekutory álbo Opiekuny thego Testámentu moiego/ miánuie y postánawiam tych N. N.

máiąc to o

máiąc tho o nich vffánie dobre/ iż óni the wolą moie ostáteczną wypełnią. A osobliwie/ iż o dziatkách moich pracą bedą mieć/ áby były wychowány w boiázni bożey/wćwiczeniu dobrim.

¶ Tu ná kóńcu/Páństwo sobie może chceli tákże záchowáć/ iáko y przy Testámenćie iáwnym.

☞ Około miánowánia y náznáczenia Exekutorów ná Testámenćiech / iest wielki nieporządek wtym/iż ich wielé w tych imionách Tutor/ Exekutor/ żadney róznośći nie máią/ y dla tego ná Testámenćiech nie bácznie kłádą Exekutorá zá Tutorá / álbo Tutorá zá Exekutorá: álbo oboie wespółek. Przeto Testámentnik/kiedy ma miánowáć Spráwce woley swey ná testámenćie. Jesli ma dźieći máłe nie letnie:tedy Spráwce álbo Poruczniki swego Testámentu / ma názywáć Exekutores et Tutores. Jesli dźieći nie ma: tedy tylko Exekutores.tho iest Spráwce á száffárze Testámentu swoiego. Bo gdźie dźieći niemász/tám tylko iest Exekutoria : ab exequendo,vt exequatur voluntatem testatoris. A.gdźie są dźieći/tám włáśnie Tutoria.

Testámentu zámknionego / iesli iy kto

doVrzedu

do Vrzedu położy / ono położenie/ ták Pisarz zápisze.

FEria Secunda post S·Luciȩ Anno domini, 1566. Iudicium Bannitum.

COram hoc Iudicio, personaliter comparens famatus N. sanus mente & corpore, cupiens remouere omnes controuersias, & dissensiones, si quȩ post decessum suum ex hac vita, inter suos hæredes, de bonis per eum relinquendis: quauis ratione oboriri posśint: exhibuit eidem Iudicio, testamentum suum clausum sigilloq́ suo obsignatum, volens vt iuxta illius tenorē, de rebus suis disponeretur. Atq́ postulans illud vigore Priuilegiorū Ciuitati huic concessorum, aut Iuris ordine, confirmari. Quod quidē confirmatum est, hac lege, si & in quantum nihil intro contineatur, quod Iuri Maydeburgeñ, & Plebiscitis Ciuitatis huius repugnaret. Dans & concedēs hæredibus suis omnibus, & in aliquorum absentia præsentibus. Aut his & his Executoribus vel Tutoribus. N. N. plenam & sufficientem potestatem ac autoritatem, vt post decessum suum ex hac vita, ad eorundem instantiam & petitionem, testamentum hoc posśit aperiri, publicè legi, Actisq́ Iudiciarijs inscribi absq́ quarumuis personarum contradictione & impedimento. Dominium tamen sibi ipse

testator, ac plenam facultatem reseruauit, in ijs omnibus quo aduixerit, testamentum hoc suum à Iudicio rursus accipiendi, mutandi, cassandi, in toto vel in parte, aliudq́ꝫ condendi, quandocunque voluerit.

¶ Ták iuż Testáment zámkniony/ kiedy bedźie do Vrzedu położony/ y położenie zápisáné: potym Pisarz ná wierzchu onego testámentu/ ták nápisze.

TESTAmentum famati N. de cuius repositione, vide in Actis Iudiciarijs vel Consularibus Cracouień, feria secūda post S. Luciȩ Anno domini, 1566.

☞ Testáment w Aktá wpisány/ iesliby testámentnik chćiał odmienić/wniwecz obroćić. Albo położony zás do śiebie wźiąć: ono odmienienie álbo położenie/ ták pisarz zápisze.

PRzed tym Sądem zágáionym/ stánąwszy oblicznie sławny N. Mieszczánin N. ná rozumie y ná ćiele zdrowy/ zeznał: iż Testáment swoy ktory w ten á w ten dźień vczynił/ iáko w Kśiegách Mieyskich opisano: odmienił/ kássował/wniwecz obroćił y vmorzył we wszystkim/ od máłá do wiela: niechcąc áby w namnieyszéy cząstce miał być ważny. Albo Testáment/ ktory do Vrzedu w ten á w ten dźień położył zá-

łożył zápieczętowány / zeznał / iże wziął ku odmienieniu/wedle vpodobánia swoiego. S kthórego Testámentu Vrząd kwitował.

Opieká.

Pieká/nic innégo nie iest / iedno moc nád człowiekiem lat nie máiącym: kthóry zostawszy po śmierći Oycowskiey/sam śiebie/ dla swoiey młodośći/ rządźić nie vmié/daná/od tego co czynił Testáment / álbo od Vrzędu. Aby ón komu táka moc iest daná/miał ná swéy pracy śiérote: rządźił go/ bronił/ wychowywał iáko Oćiec/máietność iego w mocy miał/ opatrzał/áż do lat śiéroty rostropnych. Láćinnicy Tutellam názywáią. ¶ Opiekun iest/ ktory táką moc y pracą nád śiérotą/ lat niemáiącą podeymuie. Láćinnicy Tutorem zową. Bywa théż opieká y nád tym/ktory látá ma/iesli iest márnotrawcą/ álbo

Tutelle descri-ptio.

Tutoris de-scriptio.

wcą/álbo głuchy/álbo niemy/ álbo ktho̗rym innym niedoſtátkiem náwiedzony / dla ktho̗rego ſam śiebie rządźić niemoże. Albo iż ieſzcze ieſt młodźieńcem/ á máietnośći ſwoiey nie vmie opátrzyć. Ale poſpolićie tákiego/ktory nád doroſtym táką moc ma/y máietność iego opátruie/ Láćinnicy názywáią Curatorem. Po polſku włáśniey go może názwáć / Rzedźićielem/ álbo Spráwcą/niż Opiekunem. Kuratorá then ieſt włáſny vrząd: pierwey opátrzáć máietność śieroty/potym oſobe iego:iáko Opieká pierwey ſye wśćiąga ná oſobe śieroty / pothym ná máiethność śieroty.

Curatoris deſcriptio.

Opieki y Kuratoryey właſność.

Opieká trwa do Czternaśćie lath śieroty/ kiedy ieſt meżczyzná. A kiedy ieſt dźieweczká/tedy do Trzynaśćie. Kurator trwa/byłoliby potrzebá/ w ſwym Vrzedźie/ do Dwudźieſtu y piąći lat.

Opieká póki trwa.

Opieká śierot/od opieki meżowey/ktoryſye opieka máietnośćią żeniną/rózna ieſt. A trzebá tho wiedźieć. Bo niektorzy mowią thák: Mąż ieſt opiekunem żony: Opiekun śierocinego Imienia/ nic ſobie przywłáſzczyć nie może: Przeto y mąż/ gdyż ieſt opiekunem żony/ nic żeninego bráć nie może. Opieká śierothy inna

Rozność opieki śierocíney od opieki żeniney.

ieſt/ w którey Opiekun z dóbr śieroth/ nic ſobie przywłáſzczáć nie może. A tákie opiekuny/włáſnie zową/ Tutores pupillorum, tutores minorennium. Ale mąż / choć ſye opieka żoną / bierze iey máietność ruchomą Práwem włáſnym. Tákie Opiekuny/iáko y opátrzyćiele álbo powczniki/wſzyſtkich ſtárych ludzi/zową y zwáćby miáno Curatores & Adminiſtratores. Nápiſano Speculo Saxon: Lib:1,Artic:31.in Gloſa.

Tutoria pupilli & vxoris,i quo differunt.

O opieki ty Oſoby ſye wymówić mogą. Jeſli ieſt młodſzy niż Dwádzieśćiá y pięć lath. Jeſli ma Siedmdzieśiąt lat. Jeſli dźiatek ſwoich niemáło ma. Jeſli ieſt vbogi/ á może okázáć/iż téy opiece nie zdoła. Jeſli Vrząd iáki iáwny ná ſobie ma. Ná oſtátek ten/który z Rodzicámi śieroty iákie záſzćie álbo nieprzyaźń miał. Iure Municip:Artic:26.

J Oſoby od opieki wolné.

JEſliby ſye wielé Krewnych po zmárłym do opieki ozywáli/á wádzili ſye/máiąc równé Práwo do niey: Ná Vrząd należy/stych obráć/ któreby ná to ſpráwnieyſze y śierotóm pożytecznieyſze rozumiał. Iure Mun:Artic:26.

Zwádá miedzy bliſkimi o opieke.

Opiekun/o ſzkode kthóra ſye w máietnośći śieroty sprzygody tráfi / nie winien śie-

rоćie od

roćie odpowiádáć. Wyiąwszy by ſye zá iego nie dbáłośćią á niedozrzeniem ſtáłá/ iż mogąc themu zábieżeć nie zábieżał/mogąc temu rozumieć/ nie chćiał rozumieć: iáko Láćinnicy mówią/ktoraby ſzkodá byłá vczynióná/ de dolo et lata culpa/táką winien nágrádzáć.

¶ Opiekun o ſzkode śieroty kiedy winien, odpowiádáć.

PRaca opiekunów/y Kuratorów/nie ſpada ná ich Dziedzice. Spe:Sax:Lib:i,Ar:23.

OPiekunowie/ktorzy byli oczekawáiącemi Spadku po śmierći śierot/ niewinni liczby z Opieki czynić. Ani ſye o máietność śieroty reczyć. Spec:Saxon:Lib:i,Articu:23. Iure Municipali Articulo 26.

OPiekunowi / nie godzi ſye rzeczy śierocinych kupowáć/przez náſtroioną ná to Oſobe. A to dla vwiárowánia podezrzenia/ w oſzukániu śieroty. Spec:Saxon:Lib:i,Arti:44.

SIérotá kiedy iuż ma Czternaśćie lat/może ſobie innego opiekuná álbo Kuratorá v Vrzedu żądáć. Iure Munic:Artic:26.

OPieká/kończy ſye ná then czás/kiedy Ku-

ratorowie to iest Rzedźiciele odPáná bedą dáni/ ná których iuż pothym wierze wszystki spráwy śieroty bedą należeć.

PRáwá Césárskie/o máietnośći śierot ták wielką pracą każą mieć/iáką nalepszy gospodarz o rzeczách swoich ma. Przetho/y pieniądze śierot po śmierći testámentniká / w Sześć mieśiecy każą w płát dáwáć.

Prace y niebespieczeństwa w opiekach.

Cerasini⁹.

OPieki iáko wielkié prace y niebespieczeństwá w sobie máią / pisáć o tym nie trzebá. Wiele ich zá doświadczeniem to czuią. Miedzy którémi niebespieczeństwy / tá iest iedną ćieszką á niesłuszną. Gdy zá temi Práwy/zá którémi Opiekunnowie / máietnośći śieroth rozmnáżáć/ y pieniądze w płát dáwáć winni : z ónego rozmnażánia/pożytki záwżdy sye ná śieroty wśćiągáć máią/á ná Opiekuny nic iedno szkody/ frásunki. Kto sye temu przypátrzy/ kożdego ty y inne niebespieczeństwá od opieki łatwie odstrászyć mogą. A przedsye iednák w Rzeczypospolitey/iest to potrzebna/ ábysmy śieroth nie opuszczáli. A iż do Praw Césárskich nie mamy sye vćiekáć iedno w tych przypadkoch któreby w Práwie nászym nie były opisáné. Dla tego w thym

przypadku/

przypadku/około pieniedzy śierotḣ/ opuśćiwszy te srogość Praw Césárskich: lepiéy sye sádzić ná Glózie Iure Municip: Artic: 26. która o tym iásnie opiewa. Co ácz w Łácinskim Exemplarzu prá- wá Máydeburskiego/nie wiedzieć sktóréy przy- czyny/ iest opuszczono: wszákże sye w Niemiec- kich Exemplarzóch wedle słusznego wykłádu náyduie tymi słowy: Bona pupillorum, neq; ali quid lucri parare, neq; damni quippiā sustinere pos- sunt, propterea quod illa tutor, suo proprio & non pupilli periculo expēdit, quippe qui tenetur ab an- no in annum, de pupilli bonis rationem reddere, & summam capitalem saluam conseruare, nisi fortè il- la, absq; eius culpa negligētiaq; perierit. de quo per Iuramentum vnica manu se purgare cogitur, pupil- lis adultis & nemini alteri. &cæt. to iest: Do- brá śierot/áni zysku przynośić/áni szkody iákiey ćiérpieć nie mogą: dla tego/iż ié Opiekun z swo- ią á nie z śierothy szkodą wydáwáć álbo száffo- wáć ma/kthóry z dóbr śierocinych Rok od roku winien liczbe czynić/ y główną summe zupełnie záchowáć. Wyiąwszy by óná summá z iákiey przygody á Bożégo dopuszczenia bez iego winy á niedbáłośći zginełá. Co ieśliby sye przydáło/ tedy opiekun sam winien sye oczyśćić śierotóm dorosłym. A nikomu innemu. etcæt. Nád to/

Dobrá śie- rot/ ták o má ią być opá- trzáné.

Pieniądze śierot.

miedzy Iu

miedzy ludźmi Rycérſkiego ſtanu / y w Krákowie do tego czáſu ieſt záchowánie/iż Opiekunowie dawſzy ná pewné á beſpieczné mieśce ſchowáć pieniądze/ nic wiecéy nie byli przymuſzeni oddáwáć/iedno óne ſumme. Inna ieſt/ ieſliby kto wziąwſzy śiérociny pieniądze obrócił ie ná ſwóy álbo ná czyy inny pożytek: tám pobożny płáth wedle widzenia dobrych ludzi ma być bran. ./. ./. ./.

Opiekuny białym głowam/poſpolićie z Vrzedu dawáią ku ſpráwam Sądowym. Ale ich opieká póty trwa/ póki Sąd śiedzi. Specu:Saxon:Lib:i, Artic:47.

INne rzeczy o opiekunách ku wiedzeniu potrzebné/ſą w Artykuléch opiſáné Fol. 32. 33.34.y w Porządku Fol.111. 112. A ktoby ieſzcze o tym ſzérzéy chćiał wiedźiéć/muśi Céſárſkie Práwá czytáć/w których bárzo ſzéroko o Opiekach zá ſłuſznymi przyczynámi/ y zá rozmáitemi przypadkámi piſano.

☞ Tu ſye niegodźi zámilczéć zwyczáiu nie dobrego/który v Sądów Mieśćkich chowáią / ná kthórych białé głowy co mężów nie máią / álbo dźiewki doroſłé/kiedy máią przedáć/ábo którym

innym ſpo=

innym ſpoſobem oddálić Imienie ſwoié ſtoiącé/ biorą ſobie ku théy Spráwie y ku innym wſzelkim ważnym ſpráwam zá Opiekuná kogo chcą/ wedle myſli ſwoiey/kto ſye ieno kolwiek ná ten czás tráfi/okróm brákowánia/nie máiąc żadnego baczenia ná tho/ ieſli ón człowiek wźięty zá opiekuná/ieſt znáiómy/ ieſli obcy/ ieſli krewny/ przyrodzóny/ ieſli ku téy rzeczy spráwny / ieſli z gotową rádą do Sądu przyſzedł. ieno ktho ſye kolwiek ná ten czás náwinie/tedy go ſobie zá opiekuná biorą:á Sąd go też hnet potwierdźi zá opiekuná. Tákże zá ónym obrániem y potwierdzenim/ón niewiedźieć skąd przypádły opiekun/ mówi od ónéy białéy głowy/którą Imienie oddálá / álbo iáką poważną ſpráwe v Sądu ma. A bárzo ſye wielé tego trafia/ iż ieſzcze nie ón opiekun mówi / y nie óná biała głowá / ále then któremu ſye co ku pożytkowi od ónéy białéy głowy dźieie. A opiekun thylko ná wſzyſtko cokolwiek ſłyſzy/choć nie rozumié/imieniem ónéy białéy głowy przyzwala. W czym bywáią niemáłé oſzukánia vbogich białych głów/któré ſye wtym ſpráwowáć nie vmieią/weſpółek y zopiekunem. Co z wielé świeżych przykłádów może być záwżdy obaczóno. Lepiéy ſye około tego w Práwie Ziemſkim Szláchecktim ſpráwuią/iż gdy niewiá Cerasini sententia.

ſká Grunt ſwóy ábo iákie Práwo ſwoie oddalić ma/muśi ku ſobie wziąć przyiaćielá powinowátego/álbo po oycu ábo po mátce/zá którego władzą á rádą/ y dozwoleniem wſzyſtko ſye dźieie/ á bez niego nic: y ieſzcze nie iednego ále dwu ku ſobie bierze/bez których ſpráwá białey głowy nic by nie ważyłá. Ty domowé przykłady miáły by nas ktemu wieść/ ábyſmy tego co ieſt lepſzego/náſládowáli. Namnieyby z drógi nie było/ áby w then czás kiedy biała głowá má iáką poważną ſpráwe v Sądu/á zwłaſzczá kiedy Imienie ma przedáwáć álbo záſtáwiáć/przy niey był krewny powinowáty/ álbo opiekun Teſtámentny/álbo iáki człowiek vczćiwy roſtropny/z Vrzedu dány/ zá kthórego by ſye rádą wſzyſtko działo.Aby nie ták piſano: Honeſta N.per tutorē ſibi aſſumptum,& Iuridice confirmatum. Ale ták: Honeſta N.habens penes ſe hunc & hunc amicum, conſanguineum,patruum, auunculum, de linea paterna vel materna, ad infraſcripta conſentientem. Ale nie wiem co ſye dźieie / iż ty rzeczy ſtrudnośćią máią być opuſzczóné/kthóre ſye z zwyczáiu dawnego záſtárzáły. Nápiſano o tych opiekunoch co ich thylko ku iákiey Sądowney ſpráwie ná máły czás Sąd dáie. Spe:Sax:li:i,art:47. Gdźie tákiego Práwo názywa/ Tutor Iudicia-

lis. Támże go w Glóżie wykłáda: Iż táki opiekun nie ináczey ſye ma / iedno iáko Prokurator. Abowiem iáko Prokurator mówiąc od kogo czyie słowá/żadney ſzkody stąd nie odnośi/tákże y táki opiekun z Vrzędu dány / którego też opieká póty iedno trwa/póki z ſtróny iey v Sądu ſpráwe ma.

Tutoria Iudicialis.

NIewiáſtá/ ieſliby byłá pozwána do Sądu/á opiekuná w ten czás nie miáłá: powinná ſobie przed Sądem zá rázem obráć opiekuná/ábo óni żądáć : gdzieby tego nie vczyniłá/ vpada w ſwéy ſpráwie. A ieſliby miáłá własnego práwego opiekuná/któregoby ná ten czás nie było domá / thedy iey s Práwá winno dáć czás Czternaśćie dni do meżá/áby z nim wespółek ſtánełá / á przezeń iáko opiekuná własnego/ ſwoie rzecz ſpráwowáłá. Spec: Saxon:Lib:i, Art: 46. in Textu & in Gloſa.

Formá Kwitu z Opieki.

COram nobis in Conſeſſu Conſulari, perſonaliter comparens, ingenuus N filius olim famati N. habens annos perfectę diſcretionis, pro ſua parte, et tanq̃ tutor naturalis, aliorum fratrum & ſororum

minorennium, videlicet N. & N. cauendo de eorũ ratihabitione sufficienti, postq́ adoleuerint, sub bonorum suorum omnium hypotheca, vltrò fassus est, Quia nobiles N. & N Ciues Crac: tutores ipsius testamentarij, siue per D. Consules deputati & delegati, sufficientem ei rationem fecerunt, de vniuersa eiusmodi tutella, deq́ tota administratione bonorum omnium mobilium & immobilium, à morte praedicti N. patris sui relictorum, ad se & ad praenominatos fratres, sororesq́ minorẽnes, ex paterna & materna succeßione deuolutorum, & quocunq́ Iuris titulo, coniunctim aut diuisim pertinentiũ: Recognosceñ, sibi à praefatis N. & N. tutoribus, omnia tam in summis capitalibus pecuniarũ, et lucris, censibusq́ inde prouenieñ, ac mercibus & debitis, q́ in alijs rebus omnibus & singulis, sub eorum tali datiua, vel testamentaria tutella curaq́, et administratione habitis, quocunq́ nomine nuncupatis & censendis, nullis, penitus exceptis, plenariè & in toto extradita esse: Ita quòd nihil penitus rerum & bonorum, ad se memoratosq́ pueros minorẽnes spectantium, apud eosdem D. tutores, coniunctim vel diuisim, ad praesentem vsq́ diem sit relictum. Itaq́ praedictus N. pro sua suorumq́ praefatorum cohaeredum sorte, ipsos D. tutores quietat, liberosq́ pronunciat, de ratione facta, de praefata datiua, delegataq́ siue testamentaria tutella & cura, bonorum administratiõe,

et rebus

et rebus omnibus ſingulisq́ꝫ, modo præmiſſo acceptis, ꝑpetuo & in æuum. Promittens, ac ſe ſub omniū bonorum ſuorum mobilium & immobilium, ex paterna, materna, aut alia quacunqꝫ ſucceſsiōe, vel quomodocunqꝫ ad ſe pertineñ, hic Cracouię & vbiuis locorum habitorum & habendorum oppignoratione obligañ, de et pro auertenda omni impetitione et moleſtatione, tam minorennium cohæredum ſuorum, q̄ꝫ etiam quarumcunqꝫ aliarum perſonarum. quę contra eoſdem D. tutores eorum'qꝫ hæredes & poſteros omnes oriri vnq̄ poſsint, occaſione, adminiſtrationis tutellę curæ'qꝫ, ratiōis redditę, ac occaſione omnium rerum, & bonorum, quę per eoſdē D. tutores iuxta tenorē Inuentarij et rationis, eisdē effectualiter & plenariè extradita ſunt. Quinimo prædictus N. pollicitus eſt (ſolenni obligatione interueniente) ſe interceſſurum, euicturum, deffenſurum'qꝫ proprijs ſumptibus, in quibuscunqꝫ Iudicijs, eoſdem ſupranominatos tutores, omnes inſimul, ac quemlibet eorum ſeorſim, eorum'qꝫ hæredes et poſteros. Tum deniqꝫ ſe præſentem quietationem inuiolabiliter ſeruaturum, tanq̄ꝫ omnes clauſulę neceſſarię, quę temporis ſucceſſu cōtra eam opponi poſſent, de verbo ad verbum inſertę nunc conſpicerentur. Renunciando per expreſſum, omnibus in vniuerſum Iuris remedijs, Appellatiōibus, & alijs rebus ſubſidiarijs, quocunqꝫ nomine vocitatis, nullis pe

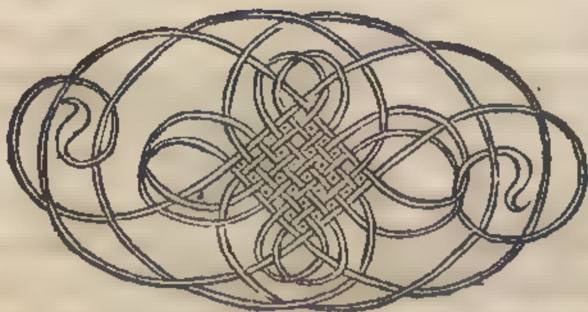
nitus exceptis, ſub quocunq; colore & prætextu, aduerſus iſtam recognitionē excogitandis: ita vt quicquid contra præſentem quietatiōem, in Iudicio vel extra Iudicium actum, geſtum, et attentatum fuerit. id totum debet eſſe irritum, inane, et nullius penitus roboris aut momenti. Non ſecus ac ſi per Sacr. M. R. ſupræmum inſtantię Iudicem, in legitimo Iudicio, ex partium controuerſiis, ea omnia pro irritis, inanibus, et nullius momēti aut roboris, per ſuę Maieſtatis ſententiam, pronunciata et decreta eſſent.

Cōſenſus vxoris ad Inſcriptionem mariti.

Cæterum ibidem perſonaliter adſtañ, honeſta N. predicti N. vxor legitima, per famatum N. ad id ſibi cum præſentaneo præfati mariti ſui cōſenſu, ſumptum tutorem liberè, verbisq; expreſsis conſenſit per omnia in præmiſſam totam Inſcriptionem quietationis, cautiōem et obligationem hypothecariā, per ſuum præfatum maritum, ſupradictis D. N. et N tutoribus factam, approbādo illam, in omnibus ſuis punctis, clauſulis, et conditionibus. Renunciando īſuper per dictum ſuum aſſumptum tutorem, vniuerſo Iuri et Priuilegio Dotis; dotalicijq; ſui, à marito ſuo ſibi denominati. (idq; quo ad præſentem actū) nolens omnino eodē ſuo Iure ac Priuilegio dotaliciali, aduerſus præfatam Inſcriptionem et cautionem obligatiōemq; hypothecariam, per ſuum maritum, D. tutoribus, modo (vt præmiſſum eſt) factā, vllis modis vnq; vti.

Ieſt in=

IEst innych wielé Zapiſów/około Opiek/ wedle ſpraw y przypadków rozmáitych/ ktore zapiſy/káżdy Piſarz wedle ſpráwy á zeznánia ſtrón łatwie formowáć może/ iáko y quity. Ná których iż iednák Opiekunóm ku ſłuſznemu zámknieniu trudnośći ſwoich/które z ſtrony Opieki miewáią/nie máło należy: położyłem thu tylko tákiego quitu oſtrożnego kſztałt / Láćinſkim iezykiem / wedle którego inne quity łatwie ſobie kożdy formowáć/ y ná Polſkie chceli przeło żyć może.

Zrzucenie z rzemiesłá Dla Psá y Kothki.

Sá/ iesliby ktho zábił/ álbo kthóre inné źwierze/które by mu szkode vczynić miáło/karánia zá to nie ma żadnegó odnośić/ iesli dowiedźie przyśiegą/iż to zá potrzebą wobrónieniu swoiey szkody vczynił. Nápisano Specu:Saxon:Lib:ij, Articu:123 in Textu. Interficiat si quis canem, vrsum, vel aliud simile animal, sibi nocere volens, manet indemnis. si iuramento probare audet, quod causa necessitatis id fecerit. A w Glózie miánowićie dołożono: Jesliby kto ránił Psá w przednią noge/ ábo w bárk / á dowiódłby thego dwiemá pálcy przed pánem Bogiem / iże tho zá potrzebą w obrónieniu śiebie ábo swoiey szkody vczynił: niema ná tym nic szkodowáć.

☞ Thu Rzemieślnicy ná Miásteczkach w Céchoch swoich/ nie pámietáią ná to Práwo / ábo też o nim nie wiedzą/ gdy tego który w obrónieniu swoiey szkody/ Psá ábo Kotke zabiie : karzą nie pobożnie/ rzemiesło mu odeymą / y nie będą go miedzy sobą ćierpieć/ iákoby tákiego bezecnégo człowieká. A mężobóycá/ Cudzołożnik/ piiánicá/ gracz/ łupieżcá/ gdy iedno zá swóy zły vczynek pieniądzmi iáką nagrode vczyni: á drugi też żadnéy nie vczyni/ łatwie sobie v nich wine przeiedna. Już miedzy niemi będzie ták dobry iáko y pierwéy. Wielkie w tym nie baczenie miedzy Rzemieślniki / kthóré nie wiedzieć skąd sye miedzy nié ták bárzo wkorzeniło / iże człowieká o bestyą hániebniéy/ ná dobréy sławie/ ná żywności karzą/ niż o ty występki / o które pan Bóg nie tylko ná żywnośći/ ále y ná gárdle kárác kazał. Przełożeni/ Rádá mieśćka (pod kthórych zwierzchnośćią Céchowie są) mieliby ná to pilné baczenié mieć. W czym v Rzemieślników w Céchoch nierząd widzą/ nie dopuszczáć tego: dróge im do Spráwiedliwośći pokázáć/ á náuczyć iáko sye spráwowáć máią. Bo óni wedle Práwá máią być posłuszni Burmistrzowi y też Rádzie mieśckiey. A nie thylko óni/ ále y wszyscy w pospolitośći Mieszczánie/ máią być pod posłuszeństwem Rá-

¶ Niepobożné karanie o Psá.

¶ Pospólstwo ma być pod posłuszeństwe Rádziectim.

ſtwem Rádzieckim / dosyć czyniąc swoiey przy-
siedze. Ták Prawo vczy Iure Munic: Artic: 19.

☞ Aleby kto spytał. Jákaż ma być nagro-
dá zá Psá? Powiedziałeś / iż iesli ktho zábije
psá / á przyśieże iż to w obronieniu swoiey szko-
dy vczynił/tedy ma być wolen. A kiedy ktho v-
myslnie zábije Psá/ iákoż ma być karan. Bo so-
bie drugi waży psá iáko koniá/ y szácuie go sobie
bárzo drogo / dla pożythków y kunsztów iego:
gdy mu domu strzeże/zlodzieiá od domu odszcze-
ka/Przepiórke vgoni/kaczki dopłynie/sládem pá-
ná naydzie/ káléty / suknie ruszyć nie da / y inne
krotofile czyni: dla których go Pan z sobą zá stół
sadza/y téyże mu potráwy z tálérzá dawa którą
sam iada:wiec tego nie káráć kto ij zábije ze zło-
śći/ á ón ná niego áni zászczeknie? Tákże y o
Kotke bárzo sye gniewáią / gdyż ona też wielki
pożytek czyni w domu/ myszy/ szczurki łowi: á
ták wielkie plugástwá z domu gubi. wiec thego
nie káráć/kto ią zábije: Y w tym iest Práwo opi-
sáné/czytay sobie ná mieśćách / wyzszéy námie-
nionych/chocby téż vmyslnie zábił/ tedy záto ná
dobréy stawie nie ma być karan/ áni z rzemiestá
zrzucón:ále go zápłácić winien. Dołożono tám
ieszcze/ Znák po którym vmyslné zábićie psá po-
znáć może/to iest/iesli go w zad ránił. Bo tu iuż

¶ Kto psá v-
myslnie zá-
bije/iáko ma
być karan.

znák iest

znák ieſt nieiáki/iż vćiekáiącego/á nie ſzkodzącego vderzył. Si in partem poſteriorem vulneratus ſit canis,nõ poteſt ſine damno manere.

Exoluere enim Canem oportet cum Statuto Vergeldo,vel ſecundum valorem et eſtimationem,ſi ſtatutus vergeldus non ſit. Spec:Saxon: Lib:iij,Articu:49.

¶ By też to Práwo nie było / y ſam przyrodzóny rozum mógłby od thego okrućieńſtwá odwieść.Człowiek ieſt rzecz nie przepłácóna:Zabiie go kto/choć też y vmyślnie/przychodzi do tego mężobóycá/iż zá nagrodą pieniężną/miewa mieśce miedzy poczćiwemi : tákże cudzołożnik/drapieżcá/y inni złoczyńce. A o Pſá/który do Człowieczey ważnośći/ żadnego przyrownánia niema/oprócz ćieleſnych zmyſłów/ iż thákże widzi/ſłyſzy/ czuie : człowiek ná dobrey ſławie ma być náruſzóny/ z vczćiwego zgromádzenia wyłączóny/żywność mu ma być odiethá : kożdy łatwie vznáć może/ieſli to wedle Bogá á miłośći krześćiáńſkiey Rzemieślnicy miedzy ſobą then obyczay wnieśli.Muśiał to ten pierwey wymyślić/ który ſobie pśie kunſzty zá oſobliwą krotochfile miał/ á pſá wiecey niż człowieká ſzánował.

Nie mówię o tego / kthóryby zábiwſzy iednego

psá/chćiał drugie : bić: temu by iuż przystáło/iedno rzemiesło odiąć/á drugie przynim zostáwić. Ale kthóry zábiwszy zá iáką przyczyną iednego psá/ kthemu iesżcze sprzygody/choć też y vmyślnie/żáłuie thego/iednánia szuka/nágrodźić chce/ ábo też wedle Práwá okázáć chce / iż choć zabił/ szkodowáć ná tym niewinien. Przedsye tho nań wieść chcesz / áby rzemiestá ostradał / o dobrąmu stawe stoisz: nie w miłośći krześćiáńskiey chodźisz / czyniąc nád Práwo Boże y Ludzkie/ burząc sye przećiw brátu twoiemu z nienawiśći/ álbo z zazdrośći. Bóg kazał bydle zá bydle dáwáć: Ludzkie Práwo każe płáćić: A ty z rzemiestá zrzucasz / o stawe przypráwiasz. Co czyniąc/ sam wiecey grzeszysz/niż ten co psá zábił: y dálekoby przystoyniey/áby ty zá tákowym okrućieństwem/ ktore nád brátem twoim przećiw Bogu y Práwu ludzkiemu czyniśz/sam z rzemiestá był zrzucón/y spośrzodku cnotliwych wyłączón.

Dobrze ieden Pan w Polszce w mieśćie swoim vczynił/gdy sye dowiedźiał/ iż Szewcy nie dopuśćili robić rzemiestá iednemu mistrzowi miedzy sobą/iż Psá kopytem zábił/ w then czás gdy mu był kołacz z mástem vchwaćił. Kazał w mieśćie zápuśćić śiećí ná psy w Swieto/ kiedy rzemieslnicy schadzki miewáią. A gdy ich niemáło

nágnánych było / roſkazał wſzyſtkim ſzewczégo Céchu/począwſzy od ſtárſzych áż y do młodſzych áby kożdy po pśie zábił: co wſzyſcy vczynić muśieli. A iżby byli od Przełożónych w mieśćie nágány nie mieli/muśiał y Burmiſtrz y Ráyce po pśie zábić / y ſam thėż Pan ná oſtátek pſá zábił/ chcąc im to pokázáć przykládem ſwoim/ áby to ználi/á dobrze ſye náuczyli/ iż pies beſtya nigdy tego nie godźien / áby człowiek w thákiey zgárdźie á odrzuceniu dla niego być miał. Tákże gdy wſzyſcy po pśie zábili/vczynili ſye wſzyſcy króm żadnych Przywileiów iednáko godnemi/y poczćiwemi/ nie ináczey iákoby też ſárny ábo záiące w śiéći/będąc/ná nalepſzym myſlictwie/ pobili. Dopiéro ſámi ná ſobie poználi / iż nieſłuſznie nád brátem ſwoim czynili/ gdy go dla pſá z rzemieſłá zrzucáli / á práwie iákoby bezecnym czynili. Acz ieſt ſrómotna rzecz pſá zábić y bárzo podeźrzána. Bo kiedy kto czyiego pſá zwłaſzczá domowego zábije/w tym ieſt podeźrzány/ iż ónego czyy ieſt pies/ chce okráść: ponieważ mu zábił pſá / którego ſtróżem domowym názywáią. Y przed pánem Bogiem ieſt to rzecz brzydliwa.co ſye też pokázuie z ónych ſłów v Ezáiaſzá/ gdźie miedzy innemi podobieńſtwy/któremi pokázuie/iáko ſye Bóg ónemi offyárámi ludu ſwo

¶ Pſá zábić ieſt ſrómothna rzecz.

iego brzydził: pokazał też y podobieńſtwo o pśie mówiąc: Ktoby offyárował wołu/iákoby człowieká zábił. Kthoby offyárował owce / iákoby pſá zábił. A gdyż to rzecz ieſt przed pánem Bogiem ſproſna á omierzła / przed ludźmi ſromotna:káżdy ſye wárowáć ma/aby tego prózen był.

Eſaię vltimo

Wſzákże/nie táki tho ieſt wyſtepek o pſá/áby człowiek/ſtworzóny ná Obraz Boży/ták hániebnie odrzucóny być miał. Exoluere enim canem, non artificio deponere, oportet.

Iakiby miał być Wargelt ábo nagrodá zá Pſá. Nápiſano Spec:Saxon:Lib:iij,Arti:51. in Textu : Canis cuſtodiens curiam ſeu canis fundi, ſicut & is qui ouile ſequitur, tribus ſolidis exoluit. A Glózá wedle ſtárego Textu powiáda : Canis fundum cuſtodiẽs, vno ſolido, paſtoricius vero tribus exoluitur ſolidis. To ieſt/Pies który ieſt ſtróż domowy/ y pies co przy páſterzu chodźi/ owiec ſtrzeże/ Trzemi ſolidy bywa płácón. Solidus wedle Práwá Sáſkieg/niekiedy dwánaśćie pieniedzy Polſkich/niekiedy też czérwony złoty waży. Już tu około płácenia Pſá/ chocby ſye rozumiał Solidus/złoty: choć dwánaśćie pieniedzy : przyſtoyniey by/ieſli ináczey nie może być/ trzy złoté zá pſá/ nalepſzégo ſtróżá y nakrotochfilnieyſzego

I Wargelth zá pſá.

Solidus, w Práwie co ieſt.

silnieyszégo kunstarzá dáć/ niż rzemiestá y wszystkiey żywności ostrádáć. Wszákże tá płaca wedle pśiéy godności/ wyznániu ludźi/ rostropnych zależy. Tákże y Kotki. Ták nápisano: Si statutus vergeldus non sit, tunc secundum valorem & æstimationem.

¶ Nápisano Iure Municipali Articulo 44 in glosa. Dla czego ma być zrzucenie z rzemiestá/ iż iesliby sye kto vpornym á nie vkaranym w Cechu vkazał: tedy go Stárszy do Rády máią opowiedźiéć/ á Rádá wedle zásłużenia ma go skáráć/ y z rzemiestá złożyć: którego potym nie może robić áż zá dozwolenim Rády. A iesliby sye ieszcze wiecéy vpornym/ nie vkaránym vkázował przeciw Céchowi wiecéy wykraczáiąc/ á tho stárszy pod swemi przyśiegámi zeználi: iuż ná wieki rzemiestá niemoże robić. Potym iesliby iáko z łáski Rádźieckiey ku rzemiostu przyszedł: Rzemiesto swoie bedźie mogł robić. Ale iuż bez nágány y nárusżenia poczćiwośći nie może być: iuż áni świádczyć/ áni w Céchu skárżyć/ áni miedzy mistrzmi bywáć/ áni vrzedu miewáć może: y o rzemiesto łatwie go záś káżdy przypráwi. Tákiego łáćinnicy Iure priuatum zową.

¶ Zrzucenie z Rzemiestá dla czeg ma być.

¶ Wielé by innych obyczáiów przypádło podobnych / przećiw którym by sye godźiło nieco mó-

wić/ kthóre

wić/kthóre rzemieslnicy miedzy sobą nie słusznie záchowáią/ nie wedle Práwá/ nie wedle Wielkierzów/nie wedle Przywileiów/ iedno z swoiego włásnego postánowienia/ á obyczáiu zástárzálego: iáko o wypráwowániu psiey skóry/ iż sye iednym rzemieslnikom godzi wypráwowáć/ á drugim niegodzi. Tákże o Láziebniczych ábo Bárwierskich dziećióch/ których w rzemiestá nie wiem zktórey przyczyny nieprzyymuią. Jesli dla tego/ iż Bárwierze około zdrowia człowieczego chodzą to niesłuszna przyczyná: nie wiem czemu by miał być godnieyszy Kowal co koniá bestyą léczy niż Bárwierz co około zdrowia człowieczego pracą ma: Ná ten czás dosyć iest tho námienić/ostátká sye mądrzy domyslą/ y co iest niesłusznego obaczą.

Pies kiedy szkode vczyni/Pan iego co zá nagrode winien.

Wsá kthoby chował/ á ón pies iáką szkode vczynił/człowieká ábo kthóre iego zwierze vkąsił/ochromił/ziadł: tedy ten czyy pies iest/ winien szkode nágrodzić/wedle vstáwionéy płacéy/ábo wedle słusznego szácunku szkody. A to iesliby ónego psá od ónego

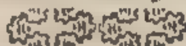
go psá/ od ónego czásu kthórego szkode vczynil/ przyiął do śiebie. Ale ieśliby go od tego czásu którego szkode vczynil / od śiebie wygnał / niechcąc go dáley chowáć áni karmić áni poić / nie winien będźie szkody. A ten kto iest vszkodzóny/ weźmie go sobie zá nagrode/ieśli chce. Wszákże ieśliby vszkodzóny / sámotrzeć mógł dowieść przećiw ónemu czyy był pies / iż do thego czásu którego sye szkodá stáłá/iego był/ winien szkode nágrodźić. Ták w Texćie stoi Iure Muni: Ar. 123.

IEśliby czyy pies gónił bydle przed domem ná vlicy á szkode vczynil/ Pan ónego psá winien szkode nágrodźić.

IEśliby pies ná vlicy mężczyzne álbo białą głowe obráźił : á obráżóny psá ónego zabił álbo ránił/ nie mogąc sye ináczey gwałtowi obrónić/nie winien szkody: ieśli iáko Práwo nieśie tego dowiedźie / iż to w obrónie vczynil.

WIlk/Niedźwiedź/Liszká/Ryś/Leopárd/ Lew/ieśliby szkode vczynil/ Pan ich niemoże być od nágrodzenia szkody wolen / choćby óno źwierze chćiał wygnáć. A to ieśli vszkodzóny sámotrzeć dowiedźie / iż óno źwierze áż do

czáſu ſzkody chował. Przyczyná tego ieſt/ iż tákowych beſtyy ſzkodliwych niegodźi ſye chowáć. Przeto ten kto ie chowa/ winien ſzkode ná gradzáć wedle ſzácunku.

MONOPOLIVM.

Iodoci DAmuderij i praxi rerum Criminalium.

ONOpolium Gréckim ſłowem zową/ Wyſtep táki w Rzeczypoſpolitéy/ kiedy ktho ſam ieden álbo kilká ich/ zmówiwſzy ſye w towárzyſtwie/ zákupuią iáką rzecz/ kthorą potym ſámi ku ſwoiemu pożytkowi/ iáko chcą przedáią. Tákie zákupowánie/ iáko wielką ſzkode poſpolitemu człowiekowi przynośi/ ſtąd ſye pokázuie/ iż hnet wſzyſtkich rzeczy/ wielka drogość przychodźi/ zwłaſzczá ónych/ które ſam kto ieden álbo dwá/ zmówiwſzy ſye zákupuią. Dla thego ten wyſtemp Práwá bárzo karzą. Abowiem ná ty wſzyſtki Kupce/ kramárze/ przekupnie/ którzy

ná ſwoim

ná swoim kupiectwie/ ták sye sprawuią/ iż táiemné porozumienie miedzy soba máiąc / sámi wszystki rzeczy/ták ku iedzeniu y piciu należącé/iáko théż y towáry wszelkie zákupuią / ná zákupowánie záchodząc/aby potym óny zákupióné rzeczy/Sąśiádóm swoim drożéy/ wedle swéy woléy przedawáli : ponieważ óni wielkich szkód y wielkiey drogośći są przyczyną : iest ná ty wszystki karánie opisáné/áby wzgledem wystempku/ wedle vznánia Vrzedu / Imienie ich ná Królá brano/ álbo od miástá odkázowano / álbo z ziemie wyganiano / álbo iżby sye wiecéy kupiectwem nie obchodzili.

¶ Monopolia szkodliwé / bárzo práwá karzą.

ZAkupowánie théż w ten czás bywa szkodliwé/kiedy którzy chytrze temu zábiegáią/áby Wieścy ludźie/ rzeczy strawnych ná Targ nieprzywożili: ále sámi do nich záiéżdżáią/áby tám skupowáli/á potym do domów swoich przywiozszy / z nienagłá pospolithem ludźióm po swéy myśli przedáią. Ná tákie/ Práwá wine opisuią/ Dwádźieśćiá złotych we złoćie/z nágrodzeniem szkody/którąby Rzeczpospolita stąd podiełá.

KV oskárżeniu thego wystepku w zákupowániu / kożdy ma być do Vrzedu przypu-

¶ O Monopolia każdy skarżyć może.

ſzczón/chocby też táka oſobá byłá/któréyby ſye o táki wyſtemp zá iáką przyczyną / nikogo winowáć niegodziło. O tákie Monopolia winowáć może / in genere kożdy.

☞ Wſzákże tu iż żaden wedle Práwá nie może być ná to przymuſzón/áby ſwoie Zboże/ábo inne żywności przedawał / trzebá przy tym wyſtempku zákupowánia y przedawánia dobrze báczyć/ co ma być dozwolóno: Jeſliby który kupiec wynośił álbo wywoził te kupią / któréyby obfitość miał/w ten czás/gdy by téż inſzy tákąż rzecz długo przedawáli: tego Práwá nie przymuſzáią/ áby ſwoie rzeczy tániey przedáwáć miał / niż kupił / ábo nie pierwéy przedáwáć áżby drudzy ſprzedáli/ álbo áżby kn przedániu wykłádáli. Abowiem kożdemu godzi ſye s pracéy ſwoiéy zyſku nábywáć/á wedle targu ſye záchowáć. Wyiąwſzy by tháka potrzebá álbo drogość przypádłá/iżby ludzie dla niedoſtátku żywności o zdrowie przychodzić mieli. Thám w tákowych przypadkóch Przełożeni/tákich rzeczy zwłaſzczá ſtráwnych/ pewną płacą vſtáwić mogą: á wywozić ich niedopuſzczáć: zábiegáiąc przez to/áby ludzie / dla niedoſtátku żywności/nie gineli.

Ktoby

KThoby czásu Woyny / żywnośći swoiey nie znaszał/álbo indźie wywoźił/niźli do Woyská paná swoiego / áby indźie drożéy przedawał: táki ma być karan zábraniem maietnośći ná Królá/ y wygnániem z ziemie. A iesliby ty stráwné rzeczy do nieprzyaćielskich zamków ábo miast potáiemnie wynośił / álbo iákimkolwiek obyczáiem/choć przez śie choć przez inszego podawał: táki iáko zdraycá oyczyzny swoiey/ y iáko winny Máiestatu Królewskiego / ma być ná gárle karan/ y máietność iego ná Królá ma być zábrana.

Wywożenié żywnośći.

KToby czásu drogośći zá pieniądze / álbo iáko chytrze wywoźił żywność z ziemie/ z miast / nád zákazánie/iżeby indźie drożéy przedał/then iest iáko zákupień w Rzeczypospolitéy szkodliwy/ y ma być wedle vznánia wystempku karan / á zwłaszczá iesliby z ónego wywożenia/ Rzeczpospolita wielką szkodę miáłá.

RZemieslnicy w téyże winie są/którzy miedzy sobą iákie státuty niesłuszné/ Sąśiedzkim miastóm przećiwné stánawiáią/zá któremi robotę swoię sąśiádóm swoim/drożéy niż pobożny zwyczay nieśie przedáią / álbo tákie zmo-

wy miedzy ſobą czynią/ áby żaden roboty ſwo-
iey tániey nieprzedawał/iedno wedle ich vchwa
ły. Tóż ma być rozumiano/o Lékárzóch/ Ap-
tékárzóch/ kthórzy tákże miedzy ſobą nieſłuſzny-
mi Contráktý Rzeczpoſpolitą obćiążáią/wyćią-
gáiąc zá ſwoie drógi do chorych / zá lékárſtwá
niepobożną płacą/bacząc tho/ iż kożdy chcąc zá-
chowáć zdrowie/dałby wſzyſtkę máietność ſwo
ie. Thákże Rzeźnicy / Piekárze / Kácżmarze/
ſzynkarze / y poſpolićie wſzyſcy iácykolwie rze-
mieſlnicy y hándlownicy/ktorzy táiemnymi ro-
zmowámi miedzy ſobą ſtánawiáią co tákiego/
co ieſt ku ich własnemu pożytkowi/ á ku vbliże-
niu Rzeczypoſpol.wſzyſcy y kożdy z oſobná/má-
ią być karáni/wedle ich máietnośći/wedle Con
ſtitucyy/á vznánia Vrzedu/króm żadnego ochy
lánia/ Aby ſye ták przećiw drogośći/kárnośćią/
záwżdy zábiegáło/ kthóra ni ſkąd innąd wiecey
nie rośćie iedno stąd/kiedy ieden kto álbo dwá/
zmówiwſzy ſye/iedne rzecz ſámi zákupuią/á po-
tym nie pobożnie przedáią / nie máiąc żadnego
baczenia ná pobożność Krześćiáńſką / iedno iż-
by ſye ſpánoſzyli/drą bliźniego ſwego/przedawá
iąc wyſzey zá troie pieniedze/niż ſámi kupili:któ
ré drapieſtwo pothym poczćiwym zyſkiem ſobie
názywáią. A wynaſzáią ſye ták dálece tákim

Rzemieſlnikow poſtánowienia ſzkodliwe/ſą też monopolia.

Monopolia máią być karáne króm folgi.

zákupowá-

zákupowániem / iż nie tylko to ná ludziách/nád swoie summe wyćiągáią/czymby swoiemu zbytkowi/ w pysznym mieszkániu/w kosztownym vżywániu/ w bieśiádach/ w zbytnich vbiorach/ dosyć czynili. Ale czymby też sobie Vrzedy sposobili / y przyiáźni v nich iednáli / áby im tákich y innych fortelów dopuszczáli. Czynią to równie iáko ón Verres/który nie tylko dla tego kradał/ áby swoiemu zbytkowi dosyć czynił / ále iżby też stąd miał to/coby obrónicóm swoim tákże y Sędziom dawał/áby przez to karánia zá swóy wystempek łatwiey vchodził. Gdyż thedy tákie Monopolia/są wielką zarázą w Rzeczyposp. vbogie ludzi ieszcze wiecéy vbożą/y miłośći Krześćiáńskiéy bárzo są przećiwné: máią być w mieśćie spilnośćią strzeżóné y brónióné. Nád to Przywileie/Constitucię/iesliby miedzy kupcy álbo rzemieslniki tákie były/któreby sye ku własnemu czyiemu pożytku śćiągáły/ z szkodą Rzeczypospolitéy/miáły by być kássowáné/ wniwecz obrócone. Bo vczćiwému człowiekowi nie przystoi szukáć własnégo pożytku z cudzą szkodą. A iest táki Belua nō homo. iáko ieden powiedział. Nomine & figura homo, re belua est. qui sua commoda, aliorum incommodo quærit.

Iure Munici: Articu:44. in Glosa.

Rzemieślnicy w swoim Cechu / nie mogą żadnego Wielkierzá / miedzy sobą vczynic/ áni żadnego postánowienia ku pożythkowi Cechowemu/króm przyzwolenia Rádzieckiego/ albo páná swoiego/ albo tego ktoryby nád miástem zwierzchność miał. Co ma być rozumiano tám/gdzieby ná co w wielkich rzeczach potwierdzenia potrzebowáli / thám nic sámi stánowic nie mogą. Ale w spráwách máłych ktore sye nie ściągáią ku szkodzie mieyskiey pospoli. thám bez potwierdzenia stánowic mogą. Przetho iesliby mistrzowie w Cechu ná iákie swoie vstáwy Listu potrzebowáli. Albo iesliby list od miástá ná iáką wolność sobie dány strácili/máią inego od Rády żedáć. Ale iesliby oná wolność od Królá im byłá nádaná / tákiey Ráyce ku potwierdzeniu żadney mocy nie będą mieć/iedno sam Król.

Rzemieślnicy/nie mogą nic stánowić króm przyzwolenia Rádzieckiego.

Rzeźników postánowienie w Máydeburku to záchowuią. Naprzód Ráycóm y ich Vrzedowi winni przysiądz / iże óni rzemiesło swoie/y pospólstwo thák chcą opátrzyć/ áby żaden w Cechu żadnego bydłá wrzedliweg̃ ku przedániu nie śmiał bić. Ktoryby to przestąpił/ táki y miástu y Cechowi wedle Wielkierzá álbo vstáwy przewini.

Rzeźnicze vstáwy około bićia y przedawánia bydłá.

Iesliby by-

JEśliby bydło było ránné/ktoré/ krwáwé/ z świeżą ráną / nie ma być ku przedániu bité / áni wykłádáné / króm przyzwolenia stárszych mistrzów. Kthóryby to vczynił/ przewini miástu y Cechowi. Mieso bitego bydłá/ solóné/ álbo wedzóné przedáwáć może. A iesliby ónego przedawce ktho obżałował / iż óno mieso kthóre przedáie/ iest bydleciá chorego / álbo iż zákazáné przedáie: táki obwinióny/ bliszszy bedzie sam o=déydź przyśiegą / niżby go kto pokónáć miał.

JEśliby Mistrzowie Rzeźniczy v kogo mie so zástáli bydłá chorégo/ ktoreby sye nie z=dáło być godné ku przedániu / á zákazáli áby go nie rąbano/ále iżby ták záwieszóné było/do tąd ážby vznano/iesli sye godźi przedáwáć álbo nié: á vznanoby iż sye nie godźi przedáwáć/á óno po tym bydle obaczyli ná sztuki być zrąbáné nád zákazánié swoie: thedy chocby ie przedał/choć nie=przedał/przewini wedle vstáwy. Tákże bydle ie=sliby z roboty było zádawióné / nie godźi sye ku przedániu/iesliby to od mistrzów było doświa=dczóno. A iesliby kto zádawióné álbo kthóré inne ku przedániu niegodné/iáwnie przedawał/ choć świeże/choć słóné/choć wedzoné/ przewini miástu y Cechowi.

W iáwnym vczynku/ Powód bliższy pokónáć pozwánégo.

IEsliby kto w Cechu od swéy bráciéy przed stárszemi był oskárżón/ á vczynkiemby sye to o co go winuią nie pokazáło/ áni by go ná tym zastano: ieśliby sye przał/ bliszszy bedźie odéydź wedle Práwá. A ieśliby sye vczynek pokazał/ tedy skárżący bliszszy go pokónáć. ¶ Ty wszystki rzeczy wyszszéy opisáné/ dwá mistrzowie stárszy winni opátrzyć: przestempce Burmistrzowi y Ráycóm opowiedźieć/ aby wedle przewinienia był karan. Tóż ma być rozumiano o wszystkich innych śniednych rzeczach/ ieśliby ie kto fałszował/ álbo przedáiąc w czym wystąpił/ ma być wedle vstaw mieyskich karan/ álbo przed Przyśieżniki postáwión. Albo v Pręgierzá wsádzon/ álbo innym karániem karan. iáko kedy iest obyczay ták wystempné kárác.

¶ v Prągi nikogo niebić ią iedno o złodźieystwo.

¶ Tákże Kramárze przekupniowie/ wszelákich rzeczy/ Jedwábnych/ płóćiennych/ y inné kthórey kolwiek kupiéy/ y Rzemieslnicy/ którzyby kolwiek w mieśćie byli náleżieni/ pilnie máią chowáć Wielkiérze/ y to coby kolwiek mistrzowie w Cechu zámkneli/ pod winámi wyszszéy námienionemi: Wszystko to mistrzowie máią moc opátrzyć/ kárác/ ilé sye nie wśćiąga ku pieniężnéy winie/ ku karániu/ v Prągi/ álbo innemu zwy

nemu zwykłemu karániu/o ktorych sámym Ray cóm Sąd należy. Ku tey rzeczy iáko sye stárszy w Céchoch z nieposłusznemi spráwowáć má ią/iest nieco opisano wtych przydatkách pod Tytułem o Zrzuceniu z Rzemiestá dla Psá.

KRamárze thez y Rzemieslnicy w Mieściech mieszkáiący/chocby wszystkie podatki mieyskie/strozné/y inné brzemioná odpráwowáli/nie mogą żywnośći zábrániáć inszym kramárzom/Rzemieslnikom/z inąd przychodniom. Wyiąwszy by óni kramárze/rzemieslnicy wmieśćie mieszkáiący/osobliwy ná tho Przywiléy od Królá nadány mieli/ y okazáliby osobliwé wolnośći ná to / ktoremi by im tho mogli zábronić. Nápisano o tym Iure Muni: Artic: 44. in Glosa.

Apellácye: Sentencye.

APpellácya iest nálezióna/ dla dwoiey przyczyny. Albo dla złośći/álbo dla prostośći tych ktorzy Sentencyę wydáią: áby to co iest od niższego Se-

¶ Apellácya dla czego ná lezioná.

dziego ze złości álbo s prostości skazano / przez wyszszego Sedziego było popráwiono/ álbo zepsowano.

Apellácyey nie máią nikomu bronić.

Apellácya nie ma być nikomu broniona. Niektorzy Lawnicy mniemáią/áby to było ku ich zelżywości/kiedy kto od ich skazánia Apelluie. Tákich Práwo názywa/ Scabinos fatuos. A niekthorzy w tym są ták bárzo vporni y niebáczni/iż rozmáitemi obyczáymi / grozbámi/ pienieżnym zakłádem/themu zábiegáią/ áby od ich skazánia nie ápellowano. Co nie ma być/ále wolno iest káżdemu ápellowáć/kto sye iedno czuie być skazániem Przysieżniczym obciążony. Abowiem nie dla tegoć ten dostátecznie vmie Práwo/iż iest Przysieżnikiem: y owszem wiele ich naydzie/bárzo prostych / ktorzy tylko w Láwicy záwadzáią. A przydawa sye/ iż ći co przed niemi stoią/lepiey Práwo rozumieią/niż oni. Przetho sye nie máią gniewáć/áni tho ku swey zelżywośći rozumieć/kiedy od ich Sentencyey ápelluią. Nápisano o tym Iure Muni:Arti:14.in glosa.

Sedziowie sye/nie máią gniewáć kiedy od nich ápelluie.

Apellowáć sye niegodzi od ostátnich Sedziow.

Apellowáć sye nie godzi od ostátnich Sedziow/ ná tho wysádzonych/iáko są v nas Kommisarze z Sześci miast ná tho vprzywile-

iowáni.

iowáni. A iáko Swar/ták zágrodzenie ápellácyam/iest dla tego vczynióne/áby stróny swarów práwnych rychły kóniec mieli/aby iuż rzecz przez Dekreth ostátnich Sedziów osądzóna/ skuthek swóy ná dálszym dniu wzieła. Już ná dálszym dniu nic innego nie ma być/iedno Exekucya. Apellowáć iuż dáley nie może. Wyiąwszy by Vrząd Exekucią skrzywdą czynił/nie ták iáko Dekrét w sobie omawia/tám ápellowáć może/ Et in Executione rei iudicatę, iáko nápisano C. de Apellationibus. Ab iniuriosa Iudicum executiõe appellare licet, a` modo exequendi. Ale tu Prokuratorowie nie wiedzieć skąd w wiedli w obyczay / iż tám gdzie nic innego nie ma być iedno Exékucya/przyczyniáią sobie niepotrzebnie dálszych postepków/tho iest/ iesli stróná ná dálszym dniu z Dekrétu ostátnich Sedziów nie stánie:z nowu ią przezyskuią/pozywáiąc trzy kroć do rzeczy osądzóney/ná vpad/ná fántowánie pytáiąc/ ták iákoby nigdy nic przeciw strónie Práwem nieotrzymáli. Który postempek nic innego nie iest/ iedno iáko kiedyby ktho przeciwniká swoiego zwyciężónego/ álbo ná poły vmorzónego/ ná sye ożywiał/á mácał iesli ieszcze żyw. Bo s tych postempków niepotrzebnych / wielé kroć sye przydawa/iż przeciwnik przyczynę sobie do ápellácy-

Ná dálszym dniu Exekucyey./ kiedy może ápellowáć.

Postempek ná dalszym dniu wymysłny.

ey łatwie naydźie/ktora go doydź może: y po wlecze ſpráwiedliwość ták długo/iáko y pierwey. A onoby przećiwniká ſwoiego ſpornégo/ Spráwiedliwośćią ſwoią / lepiey Exekucyą dokonywáć / á niż go nie potrzebnym poſtempkiem ná ſyę ożywiáć. Ieſli ná dálſzym dniu ſtánie/nic tám nie ma być znawiano/ iedno áby ſye rzeczy oſądzoney doſyć ſtáło. to ieſt/ áby ten kthory ieſt przewyćiężony/ naprzod zwyćiężcy nakład Práwny odłożył : pothym záráżem w głowney rzeczy doſyć czynił / thák iáko poſpolićie w Dekrećiech oſtátnich Sędźiow piſzą. Partem victam in litis expenſis condemnamus. earum ſolutiōem in termino diei vlterioris ſex ſeptimanarum victori præſtandam pronunciamus. Deniq; ad ſentētię noſtrę executionem, in præfixo termino diei vlterioris, ſex ſeptimanis faciendam, partes ad Iudicium primę inſtantię remittimus. A gdźieby nie doſyć czynił/áby tám zoſtał. A ieſli nie ſtánie ná dálſzym dniu/ku doſyć vczynieniu/tedy Powod nic dáley ſye nie ma wdáwáć/ iedno to nieſtanie/ á nie doſyć vczynienie v Woytá ná dálſzym dniu/ kiedy ſłońce záchodźi/dáć zápiſáć. Potym názáiutrz álbo kiedy chce / ma onemu Vrzędowi/ ná ktory Exekucya należy/Práwo ſwoie vkázáć/ á o Exekucyą prośić / áby Práwem przewyćiężony/ był ku

Poſtempek ná dalſzym dniu iáki ma być.

ny/ był ku

ny / był ku zapłácie przyćiśnion fantowániem/ w Jmienie wwiązániem/ álbo ná ostátek/ iesli máietnośći niemász/wiezieniem/áż do zapłáty.

SEntencya álbo Skazánié / które Sedzia wydáie/iest dwoiákie. Jedno które bywa nie o głowną rzecz/o którą iest żáłobá: ále o iáką odmowę álbo żądánié po żáłobie/ przed odpowiedźią wrzucóné: iáko kiedy by kto wysłyszawszy żáłobę/nie odpowiádáiąc ná nię/ wrzucał miásto odpowiedźi/co innego/álbo niesłuszność Pozwu wywodźił / álbo czásu ná rozmyslenie / ná Prokurathorá żądał / álbo sobie co opráwiał/álbo około Gwaru spór czynił / álbo wywody/ iż kto do czytánia/do świádectwá przyść nie może/ y co tákiego podobnego/ co bykolwiek po żáłobie / przed odpowiedźią wtoczóno było/oczby sye spór stał/á skazánié ná to wyszło: thákie skazánié łáćinnicy názywáią/Sentencia Accessoria/Interlocutoria. Po polsku może być názwáné/Przytoczné skazánié/od którego nie ma być dopuszczoná ápellácya/dla próżnego przewłóczenia spráwiedliwośći. Wszákże bywáią też tákie Sentencyę accessorię / od których ápellácya ma być dopuszczoná/ która sye równa głowney sentencyey / ná żáłobę á ná odpowiedź

Accessoria sẽtentia co iest

Ab Accessorijs, kiedy ápellácya ma być dopuszczoná.

wydáney/iá-

wydáney/iáko mówią łácinnicy/habet vim diffinitiuę/ktora tho w sobie záwiezuie/ iż sye ktho króm odpowiedźi wrzuceniem iákiey rzeczy/może vczynić wolnem/choć winny/ álbo téż strónę żáluiącą od dálszégo postempku odegnáć : iáko/ kiedyby ktho wywodził/ iż niewinien ná żáłobę odpowiádáć/álbo iż temu nienależy żáłowáć. á skazánieby ná to wyszło: od tákiego skazánia álbo themu podobnégo/ma być ápellácya dopuszczóná. Bo to skazánié accessorium/álbo interlocutorium iest tákie/kthórym ieden może śiebie náprawić/drugiego skáźić / śiebie wolnym vczynić/drugiego Akcyą zniszczyć. ¶Drugie Sentencyę bywáią z żáłoby z odpowiedźi ná żáłobę wydáné/tákie zową diffinitiuas sententias/dla tego thák rzeczóné/iż koniec sporu / miedzy strónámi wgłówney rzeczy czynią. A fine, quia finem controuersię imponunt, damnationem vel absolutionem in se contine. O czym téż iest w Porządku dotknióno Fol. 75.

Accessoria sententia, habens vim diffinitiuę.

¶Diffinitiua sententia, co iest.

SEntencya kthóra bedźie przynieśioná z wyższeg Práwá ná dálszym dniu/ma być v Sądu przy oblicznośći obudwu strón otworzóná/y iáwnie czytaná. Jesliby która stróná ná Roku ku otworzeniu nie stánełá/winę zápłá

¶Spráwá o koło Sentencyey wyższeg Práwá / ná dálszym dniu

ći.tákże po wtóre/po trzećie: ieſliby nie ſtánełá/ pomocnéy rzeczy nie wnioſłá/iż ná ten czás ſtánąć nie mogłá/ſkażą ią ná wine. Potym ná żądánie ſtróny pilnuiącéy / Sentencya ma być otworzóná/która ieſli będźie ku ſzkodźie tego który ieſt v Sądu/á ku pożytkowi ónemu kthóry nie ſtánął/poſtá by nie miał / który Sentencyą przyiął/álbo ónego(przećz nie ſtánął) niewymówił: ten który nie ſtánął/tráći Práwo ſwoie. Abowiem Práwo żadnemu nie wdźięcznemu nie pomaga. Przetho dla nie wdźięcznośći tráći Práwo ſwoie. A ieſliby ſtróná / będąc odpowiedną ſtánełá: thedy iéy Práwo Actoratum przyſądźi/to ieſt żáłowánié/áby byłá powodem/ á ónemu który piérwéy był Powodem/żáłowánié odeymie/ á to nie z ſtróny Sentencyey ále z ſtróny nieposłuſzeńſtwá. Wſzákże théż po tym może przećiw iemu czynić. á then ſye záś będźie bronił. Iure Muni: Artic: 11. in gloſa.

Sentencye ktore ſą ważné/ choć od nich ápelluie.

SEntencye álbo Wyroki/choćby od nich ápellowano/ważné ſą y wiążą czworákim obyczáiem. Naprzód/ kiedy ie wydáią óni kthó-

rzy nád ſye wyſzych nie máią/ iáko ieſt Papież/ Król. Abowiem ápellácya ma być od niſzſzego do wyſzſzego. ¶ Wtóre/ ieſliby óni Sentencyą náganiáli/ktorzy iey náganić nie mogą:iáko ſą ći ktorzy ná świeżym złym vczynku bywáią poimáni y do Sądu przywiedźieni/przećiw ktorym żáluią ná gárło. ¶ Trzećie/ ieſliby ktho Sentencyey náganić álbo od niey ápellowáć zámieſzkał. Bo Práwem náſzym czás ieſt ápellowánia zá rázem póki Práwo śiedźi.

¶ Czwarté/ ieſliby byłá wydána od tego/ kogo ſobie kto zá Sędźiego obierze / ktorego łáćinnicy Arbitrum zową. Bo théż od tego ápellowáć nie może. W tych przypadkách/ chocby ktho od Sentencyey ápellowáł/álbo chćiał ápellowáć/ nic mu nie będźie pomocno/wedle Práwá:przed ſye Sentencya wiąże / y ma iey być Exekucya. Prozno ſye ma przećiw Vrzędowi świádczyć Woźnym/Slachtą. Spec: Saxon:Lib:ij,Artic:11. in Gloſa. Iure Municip:Artic: 11.

Sentencye/ ktore nie ſą ważné/choć od nich nie ápelluie.

SEntencye choć od nich nieápelluie/wtych przypadkoch nie ſą ważné. Naprzód/ ieſli

ią kto kupił/to ieſt/ieſli kto w oſobliwośći Przyśieżnikowi álbo inemu Sedziemu co dárował/ áby zá niem ſkazánié wyſzło. Jeſli byłá wydaná w dźień Swiety. Jeſli przećiw oſobie/ którey v Sądu niemáſz/ á ieſzcze ſye iego nieposłuſzeńſtwo z pozwu nie pokazáło. Bo Sentencye przećiw themu/kogo pozywáią/á ón nie ſtáwa/ſą ważné / choć bedą w niebythnośći oſoby wydáné. Nád to/ ieſli w Sentencyey nie ſą położóné słowá/któreby iednego álbo wolnym czyniły/álbo wiązáły/y co temu podobnégo. Jeſli przećiw ónemu ieſt wydaná/ który ieſzcze nie ma Dwudźieſtu y piąći lat/á ieſt bez opiekuná. Jeſli ią wydał Sedźia ten/pod którego zwierzchnośćią/oſobá nie ieſt/któremu to Sądźić nienależy/którego zową Judicem non competentem. Jeſliby byłá wydána od ſługi/od żydá/ hæretyká niewiernégo. Jeſliby Sedźia świetſki w ſpráwie duchowney ſentencyą wydał / táka nic nie waży. Jeſliby byłá wydana po innych ſentencyach/ od których ſye ſtáłá ápellácya. Jeſli ieſt wydaná ná mieśćách podezrzánych/nie vczćiwych. Jeſli w wydániu nie ieſt záchowány iáki porządek/álbo gośćiniec Práwny/ który ieſt w vżywániu : iż álbo ſye ná żálobe nie ſtáłá porządna odpowiedź/co zową/ Litis conteſtatio-

nem/ álbo świádectwo nie było spiſáné/áni iáwnie czytáné/ y inné porządki álbo gośćince opiſáné/ktoré wzwyczáiu ſą. Nie waży też ſentencya/ieſli ieſt przećiw Práwu piſánemu/álbo Conſtituciam wydána/ ſi continet expreſſum Juris errorem. Wyiąwſzyby ſye nie pokazowal wyrážóny błąd/ tedy chocby ſkazánie było przećiw Práwu/ieſli od niego nie ápelluie/ wchodzi w rzecz oſądzóną/ y ważné ieſt. Też nie waży Sentencya/ieſli ią Sędzia wydał/ opuśćiwſzy inné towárzyſze ſwoié/ktorzy ſpráwe tákże mieli ſądzić. Wyiąwſzy by to miał w poruczeńſtwie áby ſam ſądził. Kiedy też kto nie ieſt trzy kroć pozwány/ álbo (wedle záchowánia ná iákiem punkćie Práwá) iednym pozwem záwitym miáſto trzech. A ieſliby ſámego nie było/ma iemu to być w domu opowiedziano/álbo żenie iego.

¶ To Práwo ieſt około opowiádánia miaſto obliżnégo pozwania.

Jeſli przećiw vmárłemu/ wyiąwſzyby przećiw hæretykowi ábo niewiernemu: ábowiem oni y po śmierći/s pocztu wiernych bywáią wyłączeni. A kthoby był wyłączóny/álbo táko mówią/ klety/y po śmierći iego może być około niego bádánie. Jeſli co nie podobnégo ſkázuią. Jeſli ſam Sędzia ieſt klethy. Jeſli Prokurator fálſzywie ſpráwowal: wſzákże póty ſentencya ważna ieſt/ áż fałſz będzie vznan. Jeſli prze-

ćiw ſzaló-

ciw szalónemu álbo od rozumu odeszłemu bedźie wydaná/choćby y po sentencyey ksobie przyszedł. Jesliby óni ktorzy spowinnośći spráwowáć y bronić máią/pieniądze bráli/á przewyćiężyć sye dopuśćili. Jesliby thez nieprawy opiekun spráwował rzecz śieroty/ Sentencya wydána nie może nic vbliżyć śierośie. Nápisano o tym Specu:Saxon:Lib:ij,Artic:11. Lib:iij,Artic:63. Iure Munic:Artic:11.

Lekárstwo ostátnie / przećiw obłedliwemu skazániu / y o ostátnich Sedźiach.

TEsliby kogo Vrząd obłedliwym skázániem vćiążył: vczeni w Prawie do tego dáią náukę y lekárstwo ostátnie. Aby táki obćiążony kthory od skazánia nie ápellował/ álbo mu też ápellowáć niedopuszczono / vćiekł sye do zwierzchniego Páná swoiego / pod ktorego mocą óni są / ktorzy óno obłedliwe skazánie wydáli: á tám okazawszy błąd ónego skazánia/żądał iżeby óne wszystke spráwe przywroćił ku pierwszemu punktowi / w kthorym przed obćiążenim byłá. Aby z nowu sam przą wysłyszał / wyrozumiał y osądził/ iáko ten ktory pod-

dánemu swoiemu vciśnionemu/nawyższym iest po Bodze Sędziem / máiąc wszystko w mocy swoiey/y będąc swoim poddánym iáko zá iedno Práwo. Zową to Przywrócenie/ vczeni w Práwie/ Restitutionem causę in integrum, ad nouam audientiam,qua de Iure subuenitur oppræssis ex legitima & iusta causa. Aczkolwiek w Práwie Sáskim o tákim przywróceniu nic niepisano/ y rzadko słychamy/áby sye kto oto kusił. Wszákże iż vczeni w Práwie te ráde dáią / á in L. Imperialibus o tym pisano. Nie bez przyczyny tho iest. Byli podobno thácy Sędziowie/ kthórzy sye od spráwiedliwośći złośćią álbo dáry/álbo prostośćią / niepilnem spráwy wysłyszeniem / nie dobrym wyrozumieniem vnaszáli. Nie dármo też w Práwie położono/ Appellationes inuentę sunt, vel propter maliciam, vel propter stultitiā eorum, qui sententias pronunciant. Muśiáłá bywáć malicia y stulticia. A dziś też tákże są ludzie iáko y pierwey. A Boże day áby ieszcze tácy iáko pierwey. Niesłycháć ták było pierwey często vćiekánia do wielkich pánów pod obrony/ták częstych Mándatów/ wybijánia sye z Iurisdyciy / s posłuszeństwá Vrzędów/ Szemránia poddánych przećiw przełożónym/Przełożónych záś nieprzyiaźni przećiw poddánym/ Waśni poddánych sá-

Restitutio causę in integrum.

mych miedzy

mych miedzy sobą. Wszystki thy rzeczy niewiem iesli dziś nie zá thymiż przyczynámi iáko y pierwéy idą. Pánie Boże day nam tákie Sedzie/ w którychby nie malicia áni stultitia/ ále bonitas/ prudentia/ Jurisperitia byłá. Choć nie do końcá vmietność Práwá. Bo nie mogą być/ zwłaszczá ná Miásteczkách wszystko vczeni w Práwie Solónowie. Ale wżdy przy namniey áby bywáli z dobrym s przyrodzenia dowćipem/ Bogá sye boiący/ Spráwiedliwość miłuiący. Bo nie vmiethność Sedziego częstokroć bywa vćiśnieniem niewinnegő/ iáko ieden cudnie powiedział: Ignorãtia Iudicis plerumq; calamitas est innocẽtis. Trzebá rostropnych Sedziow/ zwłaszczá ónych którzy inszych wyroki posądzáią/ których zową/ vltimę instantię Judices/ gdzie iuż vbogi człowiek gdy sye mu ápellowáć nie godźi/ trudno swéy krzywdy popráwić ma/ gdzie mu iuż o iego máiethność/ iáko mówią/ idźię/ álbo Szách álbo Meth. Aby tám bylí wysádzáni ludźie státeczni/ w Práwie dobrze ćwiczeni/ wierni/ z dobrym sumnienim/ viri in Iure probe versati, qui omnem ætatẽ in studio Iurisprudentię contriuissent. Którzyby swoie látá nie ná czym innym iedno ná náuce Práwnéy strawili. Bo kto sye tego nie vczy/ thrudno rozsądek ma dáć álbo co powiedźieć/ kie

Iudices vltimę instantię, iácy máią być.

Cerasini Tit. de Apellat.

dźieć/ kie

dźieć/kiedy przyydźie spráwá o głównych Artykułoch Práwnych. około ktorych vczeni w Práwie wielé prácowáli. Przetho óni świeci Césárze/Królowie/fundatorowie Praw y Przywileiów/pilnie sye záwżdy ná tho ogladáli/iákie ludźi ná ostátnié Sądy mieli obieráć. Otto Césarz/ktory Máydeburskie Práwo dał y vprzywileiował / baczac iż ná pánstwie swoim innemi pracámi wielkiemi był zábáwióny / prze kthóre w rozsądzeniu spraw/ które prze deń przychodźiły/nie mógł dosyć vczynić: obrał Dwádźieśćiá y ośm meżów z Duchownych y Swietskich. Naprzod/cztérech meżów poważnych z Sártáwy/ktorzy tám nastárszy mogli być náleżieni. Potym cztérech Prałatów od Tumu / Proboszczá/ Dźiekaná / Wikáryego Biskupiego/ y Káncleрzá. Cztérech boyárów kośćiołowi Máydeburskiemu zá nádániem posłusznych s támtegóż Biskupstwá/to iest Márszáłká/Trukcáśá/Podczászégo/Podkómorzego. Potym iedennaśćie Przyśieżników mieyskich / y Szołtyśá dwánastégo. Nád to troie Kśiążat świetskich/kthórzy w obieraniu Césárzá są naprzednieyszy/ to iest/ Márgrábie Brándeburskiego / Kśiaże Sáskie/ Woiewode z Rhenu/y ktemu nawyższeğ Wóytá Burgrábie Máydeburskiego. Ktorym 28.

Ostátni Sedźiowie w Máydeburku.

mężóm/zásádził Stolice w Máydeburku v Tumu. (kthórą łácinski wykłádácz Paláncyą názwał) y dał im ná mieścu swoim tę moc/ iż coby w Máydeburku nie możóno rozsedźić / albo tám nágánióno było/áby oni 28 mężów osądźili. A coby kolwiek tháin skazáli / áby tho iuż w Máydeburku y po wszysthkiey Sáskiey ziemi zá Práwo chowano. Od ktorych Sedźiów/ iuż sye áppellowáć niegodźiło/ iuż tu był koniec wszysktkim swarów. Wyiąwszyby kto dufáiąc Bogu á spráwiedliwośći swoiey/chćiał tym ieszcze popráwić/wolno mu było przećiwną stronę wyzwáć ná rękę/ y potykáć sye o swoię spráwiedliwość: iż ktoby zwyćiężył/thego dowód był prawy/á zwyćiężónego nie práwy. ktorą bitwe názywáli / Duellum/ iákoby dwoiegá ludźi bitwe á potykánie w szrankách ku okazániu prawdy z zwyćiestwá. Ktore Duellum Sássowie z stárego zwyczáiu miedzy sobą záchowywáli/y od Césárzá potwierdzóne mieli. Iure Mu:art:13 i glosa X. V nas w Polszcze thego Duellum nie záchowuią/áni sye też do Máydeburku do ónéy Paláncyey odzywáią. Odmienił to Kázimierz wielki świetéy pámięći Krol Polski/in Anno Domini/ 1 3 5 6. y inni Krolowie thego potwierdźili/iż miásto tey ápellácyey/ktora bywáłá do Máyde

Paláncia w Máydeburku.

Duellum.

O tym też w Porządku fol: 97. Iure Munі: Art: 1 Glosa marg.

burku/ záſádźił wyżſze Práwo ná zamku Krákowſkim/do kthórego wedle Przywileiu ápellácya idźie od Woytów/y Przyśieżników/ Szołtyſów/ták z Miaſt iáko ze Wśi/áby tám v nich ſtróny práwuiące ſye/ſentencyey żądáli z Kśiąg Práwá Máydeburſkiego ná zamku Krákowſkim/w ſkárbie ſchowánych. Aby ich wyroki zá Práwo przyymowáli. Wyiąwſzyby ſtróny ſporné / rozumieli ſwoiey ſprawy lepiéy popráwić. wolno im ieſt bráć ſye od wyżſzego Práwá do Máyeſtatu Krolewſkiego/álbo do Kommiſſarzów Sześći miaſt/wedle tegóż przywileiu. W ktorym on święty Krol nie mniey tego nieopuśćił/iáko y Otto Céſarz/iácy ná tákie Sądy oſtátnié máią być obierani/miánował / iż VIRI honeſti,circumſpecti, in Iure Maydeburgeñ periti, qui Sede Scabinali fuerint digni. áby iuż ſtróny práwuiące ſye:ná tych wyroku/widzec ich poważność/ w Práwie vmiethność/ pobożność / pilność / ſkrómnie przeſtawáli / dáléy ſye o żadné pomocy áni lekárſtwá nie wyciągáiąc.

❧ Oſtáthni Sędźiowie/ v nas w Práwie Mieyſkim.

Obieránie

Obiéránie ná Vrzędy: Przedawánie y kupowánie Vrzędów.

R

V kóńcowi tych Tytułów Práwá Maydeburskiegó/ zdáło sye iesczcze zá rzecz potrzebną nieco przydáć około obiérania ludzi ná Vrzędy s práwá Bożégo/ y stego s którego ty Tytuły są wźięte/ gdyż wszystki Práwá / by były napilniey pisáne y wykłádáne/ Rzeczy pospolitey nic nie są pożyteczné/ieśli do tego/ Vrzędnicy nie będą tácy/iákich Bóg y Práwá ludzkie chcą mieć/ którzyby Praw strzegli/ á poddáné w posłuszeństwie wedle ich záchowáli. Práwo tedy Bożé / tákié ludzi vczy obiérác ná Vrzędy/ iáko mówił Moises do ludu Izráelskiego. Date ex vobis

Quoniā Magistratus, est custos legum

Práwo Bozé/ iákie ludzi ná Vrzedzie miéć chce.

viros ſapientes, & intelligentes & ſpectatę probitatis, in tribubus veſtris, & conſtituam eos, vt præſint vobis. Obierzcie(powiáda)miedzy wámi męze/mądre/roſtropné/y zacné/s pokolenia wáſzégo/ á thy ia nád wámi poſtánowie przełozónemi. Któremi ſłowy dáie znáć naprzód/áby przełozeni byli obiéráni mądrzy. A gdy początek mądrośći ieſt/boiazń Boza: chce tego po Przełozónych/áby ſye Bogá bali/á prawdziwie go chwalili. Druga/ áby byli roſtropni / kthórzyby zá długim ćwiczeniem/ w wielu rzeczách biegłemi byli. A przypádłé ſpráwy y krzywdy ludzkie ku Práwu ſtoſowáć vmieli. Trzećia/áby byli cnotliwi/świetobliwego przykłádnego zywotá/ sprzeſzłych ſpraw dobrze doświadczónego / ſtáteczni / powazni / áby iemi iáko lekkiemi ludźmi nie gárdzóno. Ná drugim mieścu Bóg mówi/ do tego który ná Vrzedy obiéra: Ex omni populo pſpice & diligẽter cõſiderãdo delige, viros virtutis, viros veraces, odienteſq; auariciã. Któremi ſłowy tho dáie znáć/ áby przełozeni byli obiéráni mózni/to ieſt/tácy którzyby to/ná co ié obiéráią/mogli y śmieli vczynić. Mozność thá zalezy ná vmyſle / nie ná ciele/ áby byli mądrémi ſpráwnemi/ſtałemi y ćierpliwémi/ku wyſłuchániu krzywdy łatwiemi. Aby téz byli prawdziwemi/sktó-

Sapientes.

Intelligentes

Spectatę probitatis.

Viros virtutis.

Viros veraces.

richby vſt ćiepło y zimno niewychodziło. áby nie obiecowániem ále rzeczą/ſkutkiem/ ludzi odpráwowáli. Ná oſtátek/ áby niebyli ná dáry łákómemi. Bo żadna rzecz wiecéy nie pſuie przełożónego/iáko łákómſtwo/á dárów chćiwość. Auaris & munerum cupidis, venalia ſunt Iura, ſententię, libertas, iuſtitia, adeoq́ patria ipſa. Aczkolwiek dáry dáwáć y brać/ieſt nieiáki znák miłośći iednego ku drugiemu/ieſli tym względem bywáią bráné. Ale iż tá ieſt do nátury człowieczéy wádá/ iż dáry od mądrośći y ſpráwiedliwośći łatwie vwodzą. Przeto Bog nawyżſza mądrość/ roſkazał áby żaden który ieſt na Vrzędźie dárów nie brał. Ták mówi: Ne accipias munus. Nam munera excœcant oculos ſapientum, & peruertunt ſententias iuſtas. Odientes auariciam. Exo: 23. Deuto: 16.

☞ Práwo Máydeburſkie też tego/około obiéránia ná Vrzędy iáko rzeczy potrzebnéy nie opuśćiło/ Iure Municipa: Articu: 44. Wſzyſtkich w poſpolitośći którzy ná Vrzędy obiéráią/vczy iákim vmyſtem y iákie obiéráć máią: y iákie obiéránie nic nieważy. Pilnie ſye (powiáda) przełożeni wárowáć máią/áby żadnego dla dárów/ dla boiáźni/dla gniewu/dla krewnośći/ y iákiegokolwiek powinowáctwá ná Vrzędy nie obiéráli. Abowiem/ieſliby to potym przez ráde do- Práwo Máydeburſ. iákie ludźi każe obieráć na Vrzędy.

znano było/iż ſye kto ták w obiéraniu obchodził: tedy y ten kto obiérał/ y ten kto ieſt obrany/ ſtánie ſye krzywoprzyśieżcą/y ná dobréy ſławie náruſzóny. Periurus,& Iurepriuatus. Naprzód/ z ſtróny dárów. Ieſliby kto Vrzedu żadał/á żadáiąc/dar iáki obiecał/tháki ſye ſtawa świetokupcą/iákoby iáki Vrząd Duchowny/álbo iáką rzecz świetą kupił/y ieſliby wtym był przekónány/ſtawa ſye niepoczćiwem. Wyiąwſzyby takiemu miáſto iáką folge vczyniło / álbo táki przez dźieśieć lat od miáſtá bywa odkázowan. Z boiáźni záſye bywa obiéránie/kiedy ſye kto obawa/ieſliby tego nieobrał/áby mu przyaćiele ieg° wczym nie záſzkodźili/tákié obiéránie nic niewáży. Ieſliby téż kog° obrano z zazdrośći/to ieſt tym vmyſłem/áby ná ónym Vrzedźie bedąc zvbożał/gdyby dla vrzedu/żywnośći ſwéy pátrząć niemógł. Albo iżby ná ónym Vrzedźie bedąc/ ku iákiey ſzkodźie przyſzedł/ tákie théż obránie nic niewáży. Nád to/ten ktory ná Vrzedy obiéra/pilnie ſye oglédáć ma ná poczćiwość á ná wiáre ſwoie / y przez tho ſtrzédz duſze ſwoiey / áby nikogo nieobiérał zá przyiáźnią / zá prośbą/ z nienawiśći/ z zazdrośći/álbo iákiegokolwiek złégo vmyſłu. Ale wedle kożdego wiáry / poczćiwośći / y prawdy. z miłośći Rzeczypoſpolitéy. Nie ma obiéráć

bárzo mo-

bárzo możnych/bogátych. Bo tháki możnośćią swoią/będźie sye wywyszszał/ pospolity pożytek vćiskáiąc/swóy rozmnażáiąc/ vbogim gárdząc.

Nie vbogich też. Bo lepiey iest / iż vbogi służyć będźie/niż iemu służyć máią. Srzedni tedy s Pospólstwá ná tákie Vrzedy máią być obieráni/którzyby przestawáiąc ná swoim / cudzego nie prágneli. Potrzebá też/áby ná Vrzedy nie obierał/głuchych / ślepych / niemych / trędowátych/vłómnych/lunátyków/szalónych. Wyiąwszyby sye im thy vłómnośći ná Vrzędźie będącym przydáły: tedy z Vrzedu dla tego nie bywáią złożeni. Nád tho klęty/ odszczepieniec/wywołány/nie poczćiwego łożá/nie máiący Dwudźiestku y pięći lath/obcy / z innego Práwá człowiek/któryby domá rzadko mieszkał. Któremu by też było Siedmdźieśiąt lath/tákich ná Vrzedy nie máią obieráć. O tym szérzéy Iure Munícip: Artic: 44. y w Porządku fol: 7. Spec: Saxo: Lib: iij, Artic: 49. in Glosa. Gdźie też opisáné są széroko przyczyny/dla kthórych obieránie/niebywa ważne: iáko iesliby porucznik innego obrał/niż mu poruczono: Iesliby iákie vmówy s tym pierwéy czynił którego by obrał/álbo sprzyiaćielmi iego pierwéy niżby był obran: Iesliby ktho pierwey był obran / niż ćiało Przodká iego

pogrzebió-

pogrzebióno: Jesli iest nie z małżeństwá národzony: iesli pisma nie vmie: iesli nieuczóny/albo sye vkázuie iżby co vmiał/á on nic nie vmie: iesli nie przykładnego żywothá: iesli mu niemász Trzydźieści lat: iesli iest obránty ná mieścu niezwykłym. y inne przyczyny/ tám długo opisáné/ prze które obránie ná Vrząd nie bywa ważné.

Obyczáie powołánia ná Vrzedy álbo iákozową Creowánia/są rozmáithym Miástóm rozmáité. Tu iest wolność kożdemu miástu swego vżywáć obyczáiu. Wszakże vczeni w Práwie/to Creowánie nalepsze być piszą/ gdźie pompá nie wielka/á vpominánia niemáło przed wszystkim ludem/iáko sye kożdy ná swoim vrzedźie spráwowáć ma/áby ié kożdy znał/iáko Oyce á Obrónce swoie / kthórym téż cześć y posłuszeństwo winien / y modlić sye Bogu zá niemi/ iáko Swiety Páweł vpomina. 1,Thimot:ij.

¶ Kreowánie navrzedi

ADhortor primum omnium fieri Obsecrationes, orationes, interpellationes, gratiarumactiones pro omnibus hominibus,pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus, cum omni pietate et grauitate.

NA niektórych mieścách/ći których ná Vrzedy obieráią/ bywáią przymuszeni do tego per Collegas suos/ áby ná ten czás kiedy ie obieráią y innych czásów/ kiedy Vrząd swóy spráwuią/ kołácye kosztowné czynili/ ná których sye wielkie zbytki dźieią/ zbytni kost. To nie ma być. Abowiem przez to ludźie godni/ chronią sye Vrzedów / gdy czuią/ iż ich máietność tákowych kosztów nie zniesie: przez tho też Bóg bywa obrážón/ y błogosłáwieństwá swoiego Vrzedóm nie dáie/ gdy ty dáry Boże nie bywáią przyymowáné z nabożeństwem á wzywániem imienia Bożégo/ odrzućiwszy ná strónę wszystki pómpy/ zbytki ludźióm Krześćiáńskim nieprzystoyné.

Zbytnie kołacye vrzedników.

Ták thedy Práwo Boże y Ludzkie vczy / iácy máią być ná Vrzedy obiéráni/ aby sye ći co obiéráią pilnie temu przypátrzáli/ á ná thym sye nie mylili/ iákie obiéráć máią. Ale (powiáda Jodocus Damuderius/ in Praxi rerum Criminaliū. y inni ludźie vczeni o tym piszą) Iż tu przełożeni y Swietscy y Duchowni / bárzo wystepuią/ wiecéy sye oglądáiąc ná dáry/ ná pieniądze / ná krewności niż ná tych/ w których/ przystoyna vrzedowi godność / cnotliwé spráwy / rostropność/ dobré obyczáie / vczćiwé náuki / w wielu

rzeczách biegłość/y iné dáry Boże iáwnie widzą
Których darów Bożych/óni práwie zániechaw-
szy/ y prawdziwé świádectwá dobrych cnót / o-
byczáiów/rostropności/biegłości/ná strónę zá-
rzuciwszy: ná ónych tylo patrzą/których świát/
pieniądze/ przyaciele/ y insze ozdobności / wedle
świátá wystáwuią. Záprawdę póki (powiáda)
ty niepożądné Przełożónych świetskich y Du-
chownych postempki w obiéraniu Vrzedów tr-
wáią/póki thu przełożeni namietnościam swo-
im wiecéy niż rozumowi folgowáć będą / nie-
strzegąc prawdziwéy godności / wedle Bogá y
Práw pisánych/ póty sye w Rzeczypospolit. nie-
szczęśliwie powodzić musi. Póki też thá Ambi-
cya/to iest chćiwość dostoieństwá wpoddánych
nie vstánie/którą wielé świetokupców/nie prze-
stáią sye v Pánow ták Swietskich iáko y Du-
chownych/prośbámi/przyaćielskiemi przyczyná-
mi/pieniądzmi/y innemi rozmáitemi napráwá-
mi stárác/ áby nád inné godnieysze / ná Bostie/
Vrzedy. (Bo wszystki Vrzedy/są Boże vrzedy.)
wysádzáni bywáli. Ktho sye kiedy szczęśliwego
powodzenia miedzy ludzmi ku chwale Bożéy
doczekał? Z obu stron tu/przy Ambicyey iest nie-
máła winá/y tego kto zá dáry/ ná Vrzedy obié-
ra/y tego który zá pieniądze Vrzedów szuka. A

PRINcipum præpoſterum iudicium in committẽdis officijs.

Ambitio co iest

Vrzedy wszystki są ná miescu Bożym.

snadź wie-

śnadź wiecéy tego który sye Vrzedów dokupuie. Bo tháki przez tho dokupowánie / Páná swégo psuie/iż mu swemi dáry do prawdziwéy godnośći/oczy záſtánia: Rzeczypoſpolitéy szkodźi/iż sye bedźie stárał / iákoby sobie óno ná vrzedźie nágrodźił/ zá co Vrząd kupił: Ludźióm pobożnym do nábywánia godnośći droge zámyka : bo sye rzadki vczyć bedźie/gdy Vrzedy za dary á nie zá godnośćią dáią:Ná koniec/y sobie złą sławe czyni. Bedźie mnimał/áby swoie podłość Vrzedem ośláchćić miał/á óno wiecéy ostawi. Bo iuż ná tákiego ludźie pilnie oczy y vszy nástáwią/y pilnie sye/kto ieſt/dowiádowáć bedą. Płyną s téy Ambicyey y inné Peſtes in Rep:szkodliwé.Którem Iuſtinianus Imperator zábiégáiąc:dla tego był postánowił/aby ten który miał być ná Vrząd obrány/przyśiągł pierwéy/ iáko dla otrzymánia tego Vrzedu/żadnemu zá zálécenie do Páná nic niedał/áni dáć obiecał/ áni żadnéy ná tho z żadnym zmówy nie vczynił/iż też ten Vrząd kthóry dármo przyiął/dármo ij spráwowáć bedźie/przestawáiąc skrómnie ná téy płacéy/która s porządnéy vſtáwy nań przychodźi.. A iż sye s théy Ambicyey wielé złegó w Rzeczypoſpolitéy dźieie/ zábiégáią temu Práwá y karániem. Kthoby sye zá iákiem Contráktem / zá vmówą pieniężną/

nie wstydał potáiemnie/ bez wiádómośći Páńskiey/ Vrzedu dostáwáć: ten sye sam przez to niegodnym ónego Vrzedu czyni/ y przez tho ij tráći. y przez tho sye ná wieczną niegodnosć ku dostąpieniu ná potym iákiego Vrzedu podawa. Aczkolwiek Contrákth który by był vczynión o Vrząd w iákiey godnośći / ták iżby óny pieniądze ná pospolithy pożythek obróćóné były / Práwá mieyskie omawiáią/ ile v świátá/ iáko mówią/ in foro temporali : ále wedle páná Bogá ná sumnieniu/ iáko mówią / in foro Conscientię/ żadny táki contrákt / żadné kupowánie Vrzedów/ nie iest bez wielkiego grzéchu . Bo pobożnosć krześćiáńska żadnym obyczáiem tego nie ćierpi. áby kto iákich Vrzedów / zwłasczá Sądowych zá pieniądze álbo iákiemi contrákty nábywáć miał. Przeto Boże/ y Ludzkie Práwá ták széroce y ostrożnie vczą / iáko / y iácy ludźie ná Vrzedy máią być obiéráni. zábiegáiąc temu/ obyczáymi rozmáitemi / áby niegodni nie byli ná Vrząd obiéráni. Ale máło ná tym / tymi drógámi temu zábiegáć y godnośći przez zwierzchnie znáki doświádczáć : bo ná zwierzchniey postáwie w obiéraniu/ czesto sye omylamy : sądźiemy czásem człowieká nie godnégo zá godnégo/ złégo zá dobrégo/ głupiego zá mądrégo. Przeto nalepsza y

napewniey

napewnieysza iest drógá do teg/ nie opuszczáiąc tych srzodków/prosić pilnie paná Bogá/aby ón sam ludzkie vmysły ták raczył spráwowáć / áby żaden Vrzedów tákich / ná które sye nie godnym czuie/ álbo go thez inni niegodnym rozumieią/ álbo póki ná sye godnieysze czuie / od przełożónych nie żądał/áni kupował/ áby też y przełożeni Vrzedów y ná podleyszych nie godnym / wedle namiethności cielesney/ zá dáry/zá krewnośćią/nie dawáli. Ale sye ná godne wedle Bożego roskazánia y wedle Praw oglądáli. Trzebá thez páná Bogá o to pilnie prosić / áby ón sam godne Przełożóne nam raczył dáwáć. Thák iáko Moizesz prosił mówiąc: Numeri 27.

Plura de his vide apud Iodocum DAmuderium, Tit. De Emptione Officiorū, Capi. 131.

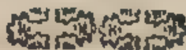
O pánie Boże / sprawco duchu w kożdym ciele/postánówże ty sam człowieká iákiego/nád thym ludem/ kthóryby szedł przed niemi gdy by sye ruszyli álbo wrocili. któryby ie wiódł y odwiódł/ áby zgromádzenie Páńskie niebyło iáko Owce bez Pásterzá. Thymi spráwámi y srzodkámi dawa pan Bóg dobre Przełożóne / zá których dobrą spráwą / Rzeczpospolita

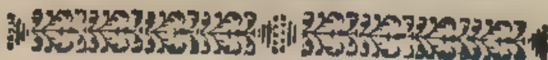
kwitnie/ Sądy / Spráwiedliwość dobrze idą/ Pan Bóg ná wszystkim błogosławi / obfitość żywności dáie/y wsszystko cokolwiek człowiekowi ku záchowániu żywotá iest potrzebnégo.

∴ ∴

☞ Tytułów Práwá Máydeburskiego do pierwszego Porządku przydánych ná ten czás

Koniec.

Summá Tytułow w tych Kśiążkách opiſánych.

Wyzwole-

Reyestr rzeczy y słów/ które sye pod temi Tytuły zámykáią/ porządkiem Obiecádłowym.

A.

v Arest.

B.

C. Caduca

C.

D.

Dłużniká

E.

F.

G.

Gospodarz.

H.

I.

In integrum

F   L. Liberi

L.

M.

N.

Poprzyśiegánie

R.

Sierot práwo

T.

Testáment.

V.

Zóná ie

¶ Dokończenie Reyestru ná Tytuły.

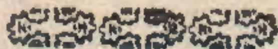
Omnia doctißimorum virorum censurę subiecta sunt.

Do páná Bártoſzá Grohickiego Autorá tych Kśiąg. Janá Záſáńſkiego Czechá / Mieſzczániná Krákowſkiego Wiérſze.

PAnie miły BArtoſzu mali ſye prawdá znáć
Mógłci by káżdy Mieyſki człowiek podźiekowáć
A nie tylko dźiekowáć ále y dárowáć
A ieſliże nie chce być wdźieczen/ day mu pśia máć
Tego ſtáránia twé go/ y wielkiey pilnośći
Które czyniſz około ich dolegliwośći /
Którą óni nie mają stéy przyczyny máią
Kiedy im Prokuráći Wſądy powikłáią /
Ich wierną Spráwiedliwość fortélmi ſwoiemi
Zbódſzy ie z práwéy drógi/ prowádzą mylnemi
Śćieſzkámi przez głuchy lás / dla ſwoiey korzyśći
A ty ſobie Proſtaczku nieboże wgarść piſzczy/
Czekáiąc nie rychłego Práwá dokończenia
A ty muśiſz kálécie dodáwáć ćwiczenia /
Wſtrząſáiąc iey káżdy dźień dobrze dla obroków
Prokurátóm/ by pilniey przeſtrzégáli roków/
Aleć im ty obroki vſtáną pochwili
A zwyczáyné ſwé ſzyki nie ieden pomyli /
Skoro ſye tych twoich Kśiąg imą czytáć Ludźie
Nie dádzą ſye vwodźić iuż ledá obłudźie/
Káżdy może rzeczy ſwéy dość iáko po ſznurze (rze/
Wpráwie ſwȳ przypátrzyć ſye dobrze káżdéy dźiu
Któréy iż poczćiwemu niegodźi ſye łátáć
Woli ſye ſłuſznie iednáć niż cudzégo chwátáć
Anſzlagi wykretnemi/wzgląd máiąc ná Bogá
Do którégo záwárta wſzem fáłſzywym drogá/

Słuſznie

Słusznie tedy zá twoie ták pilné stáránie
R porządne Tytułów czelnych wypisánié/
A stąd sprawiedliwości swéy łacné poznánié
Mógłbys od Mieyskich ludzi mieć podarowánié
Zá wiere y od Sláchty/bo sye też tym rządzą (dzą.
Práwem Mieyskim gdy swoié kmiećie ná wsi są-
A pákli świát niewdzięczny nie nágrodźić tego
Tym sye ćieß iż będźieß miał od Bogá wiecznég/
Nagrodę czásów swoich / A zá twoié stánie
A to dayći co rychléy/wßechmogący Pánie.

Omyłki w Druku/ ná tych mieścách máią być obaczóné.

¶ List 47/wierß 13.miiáiąc/czytay/máiąc.
List 78/wierß 14.skutek/ czytay/ státek.
List 80/wierß 11.Iure Munic.art:140.czytay/ 74.
List 98/wierß 1.pozwan/czytay/ pozwem.
List 106/wierß 5.A literá nie potrzebna.
List 111/wierß 15. ćiążánia/czytay/ćiążaią.
List 139/wierß 3.ludi cio/czytay/ludicio.
List 143/wierß 10.Na/czytay/Ma.
List 148/wierß 1. drugiego/ czytay/drugie.
List 157/wierß 14.vlteriorum,czytay/vlteriorsi.
List 161/wierß 23. wybiiáią/czytay/wybiiánia.